TÜRK SOLU

The Turkish left

Adem Kalfa

İÇİNDEKİLER

Önsöz 9

Türkiye'de Marksist Sol 41
Mustafa Suphi 77
Sefik Hüsnü 85
Reşat Fuad 93
Bir Tütün Işçisi Öldü 97
İki İsim 101

TİP 1961-1971 103
Bir Belge 121
Anti-Komünizm Bayragı Yeni Ellerde 127
Anti-Leninist Cephede Yeni Birşey Yok 135
Evrensel Devrim Modeli Olmaz 153
Solun Bölünmüşlügü - Sapmalar 159

Türkiye'de Sosyal Demokrasi 167
12 Eylüle Nasıl Gelindi? 179

Kemal Pir 187
Hedef Gönüllü Birlik 192

Kıbrıs Sorunu 201
Ermeni Sorunu 227
Siyonizm Üzerine 239
Pişmanlık Dilekçesi ya da Reddi-Miras 245
Mültecileşme Denen Yozlaşma 257

THE TURKISH LEFT - Past and Present 165

* * *

CONTENTS

ON THE PAST AND PRESENT OF THE TURKISH LEFT
(a summary)

On the English Summary 267
On the Marxist Movement in Turkey 269
Turkish Social-Democracy 300
On the Alienation of the Refugee 308

* * *

ÖNSÖZ

Bu kitapta geniş anlamıyla Türk solunun geçmişte ve bugün ülke politikasında konumunu, sol içinde yer alan kişi, çevre ve örgütlerin sorunlar karşısında tutum ve davranışlarını inceleyen yazılardan derlendi. Yazıların bir kısmı ilk kez yayınlanıyor. İmzalı olanları var, imzasızları var. Ele alınan konular güncelliğini korumaktadır. 1920'lere kadar uzanan Türkiye marksist solunun geçmişinin incelenmesi bugünümüze ışık tutacağı için güncel değer taşır. "Sosyal demokrat" diye nitelendirilen akımın yirmi yıllık sicilinin tahlili bu akımın Türkiye gibi emperyalizmin sömürü alanı bir ülkede emekçi halkın yararına çözümler getirebilip getiremeyeceği konusunda bizi aydınlatır.

Dünü bileceğiz ki bugünü anlayabilelim. Geleceğe giden yolu doğru çizebilelim. Ülkemizin politikasında belirleyici rol oynayan egemen güçlerin gayreti hep solu bölüp parçalayarak onu etkisiz kılma doğrultusunda olmuştur. Uyguladıkları taktiklerin hedefi belli bir devrimci kuşak içinde birliği baltalamak olduğu kadar, ku-

şaklar arası bağı da koparmak, hareketin tarihinde sağlam ne varsa ondan güç almasına meydan vermemektir. Solu hem dikey, hem yatay olarak bölmedir hedefleri. Bunu yapabildiler mi, bizi yenilgiye uğratma yolunda önemli bir ileri adım atmış olacaklarını, tarihinden tecrit edilmiş bir hareketin kendi içinde bölünmesinin kolay olacağını ve böylelikle onunla kolayca baş edebileceklerini çok iyi biliyorlar. Bize düşen, sınıf düşmanının bu gayretlerini boşa çıkarmak, ileriye doğru atılımımızda geçmişimizde sağlam ne varsa ona dayanmayı bilmektir.

Bu yapılmadı mı meydan sahte ahir zaman peygamberlerine bırakılmış oluyor. Kimileri gelişmiş kapitalist Batı ülkelerinde çalışanların bir kesiminin şartlanmasının politika alanına yansıması olan Avrupa komünizmini, ufak tefek rötüşden geçirerek yeni bir matahmış gibi emekçisi yoksulun yoksulu ülkemize ithal etmeye kalkışıyor; kimi kapitalist düzenin temel direkleri olan Batı üniversiteleri doktora tezlerinden alınma kalkınma reçetelerini "sosyalizm" adına önermeye girişiyor; kimi sömürülen ülkeler safında olan Türkiye'de, emperyalizmin dünyaya dayattığı işbölümünde sömürenler safında sağlam yeri olan İskandinav ülkelerinin sosyal-demokrasisinin bütün dertlerimize deva olabileceği hayali ile milleti avutmaya kalkışıyor; ve bunlar yetmiyormuş gibi önüne gelen kahve politikacısı sol lafazanlık ile mesih rolü oynamaya başlıyor.

Göreli bir değerlendirmeyi ifade eden ve yerine göre anlam değiştirebilen "sol" sözcüğünü biz burada geniş anlamı ile kullandık. Aslında bu sözcük, kurulu sömürü düzenini emekçiler yararına kökten değiştirme hedefine yönelik görüşü ve böyle bir görüşle belirlenen siyasi çizgiyi tanımlaması gerekir. Bu da içinde yaşadığımız sosyalizme yönelik devrimler çağında ancak "marksist sol" olabilir. Ancak biz gene de Türkiye'de kendini "sosyal demokrat" ya da "demokratik sol" diye nitelendiren hareketi --yöneticilerinin sosyalistliği, solluğu ya da demokratlığı hakkında görüşümüz ne olursa olsun-- hareketin tabanını oluşturan yığınların insanca yaşayabilecekleri sömürüsüz bir toplum özlemlerini gözönünde tutarak "Türk Solu" kapsamına aldık. O taban hala sosyal demokrasiden medet umar durumda ise, burada baş sorumlu biziz, başkası değil.

"Türk Solu" diyoruz, "Türkiye Solu" değil. Bugün TC sınırları

içinde iki ayrı sol hareketin oluştuğu bir tarihsel gerçektir: Türk solu ve Kürt solu. Ayrı özgül nitelikler taşıyan, ayrı aşamalarda, sorunları ayrı çözümler gerektiren, farklı mücadele biçimleri dayatan iki hareket. Ancak şu da kesindir ki, Kürt ulusal demokratik hareketi ile Türk proleter devrimci hareketi iç içedir, kader birliği durumundadır. Birinin başarısı ötekinin yolunu açar; birinin yenilgisi ötekini de geriletir. Aralarında dayanışma tarihsel zorunluluktur.

Düne kadar biz, Türk olsun, Kürt olsun devrimcilerin Marksizm-Leninizmi eylem kılavuzu bilen bir tek örgüt çatışı altında birliğini savunuyorduk. Böyle bir örgüt öncülüğünde verilecek mücadele ile gerçekleşecek olan devrim Kürdünü de Türkünü de birlikte kurtarır diyorduk. Ve bu birlikte daha etkin rolü Türk proleter devrimcilerine tanıma eğilimindeydik. Ülkenin batısında kapitalizm göreli olarak daha gelişmiş idi. Dolayısıyla işçi sınıfının güçler dengesinde daha büyük bir ağırlığı, proleter devrimci hareketin daha eski bir tarihsel geçmişi vardı. Buna karşılık yakın zamana kadar sol hareket içinde Kürt davasını temsil etme durumunda olan feodal ya da burjuva kökenli aydınların büyük kesimi legal partiler çatısı altında, burjuva yasalarının boşluklarından yararlanarak Kürt davasını gütme gayreti içindeydiler.

Ancak çizilen bu tabloda önemli bir eksiklik vardı: Ulus gerçeğini, ezen ulus-ezilen ulus ilişkisini gerektiği gibi hesaba katmıyorduk. Oysa ulusal baskı çağımızda yığınların devrimci bilincini bileyen en önemli etkendir. Ulusal baskı unsurunun er geç ağır basması kaçınılmazdı, nitekim öyle oldu. Ayrıca belli bir kapitalist gelişmeden geçmekte olan Kürdistan'da çağdaş sınıflar oluşmaktaydı. Bunların ağırlıklarını siyasal üstyapıda duyurmaları da kaçınılmaz idi. Bugün artık yarı feodal unsurlar sosyalizme sahip çıkan ya da çıkmayan burjuva milliyetçilerinin Kürt davasını temsil etme yolundaki iddiaları inandırıcı olmaktan çıkmıştır. Çağımızın devrimci düşüncesi ile silahlı bağımsız bir Kürt solunun oluşması bu koşullarda oldu. Bugün eğer iki halkın gönüllü birliğine ulaşılacak ise, ki er geç ulaşılacaktır, bu, iki toplumun özgül niteliklerinden doğan ayrı devrimci örgüt çatıları altında, dayanışma halinde verilecek olan mücadele ile olacaktır.

Geçmişi ve bugünü inceleyenin geleceği de kapsayan bir perspektifi olması gerekir. Dünün ve bugünün tahlili geleceğe ışık tuttuğu ölçüde değer taşır. Olayların kaydı ile yetinirsek historiograf-

lıktan öte bir iş başarmış olmayız. Bununla birlikte geleceğe yönelik kesin yargılardan kaçınmak gerek. Masa başına oturup Türkiye devriminin "yolunu" ayrıntılarıyla çizmeye kalkışanlar eksik değil. Olaylar kendilerini yalanlayınca böyleleri ya "ben beyimi buraya kadar severim" deyip davayı tümden terkedip gidiyorlar: ya herhangi bir açıklamaya, özeleştiriye gerek duymadan eski söylediklerinin tam tersini söylüyorlar; yahut da eski hiçbir şeyi unutmayıp, yeni hiçbir şeyi öğrenmediklerinden eski tekerlemeleri tekrarlayıp duruyorlar. Bunların durumuna düşmemek gerek.

Türkiye devriminin hedefi genel çizgileriyle bellidir: Bağımsız ve demokratik bir ülkede yaratıcı bir tutumla kurulacak olan sosyalizm. Devrimi gerçekleştirecek olan güçler de bellidir: İşçi sınıfı hegemonyası altında kent ve köy emekçileri, tüm yurtsever, demokratik güçler. Bu yığınları devrim yolunda seferber edecek örgütlenmelerin nasıl olması gerektiği konusunda da genel olarak bir fikrimiz var. Karşı-devrimci güçlerin, bunların dayandığı devlet kurumlarının hangileri olduğunu da biliyoruz. Devrimin izleyeceği yol ayrıntılarıyla sınıf mücadelesi içinde saptanacaktır. Şimdiden kâhinliğe kalkışmanın gereki yok.

Şu kadarını belirtmekle yetinelim: Bugünkü görünüm ne denli karanlık, ne denli kötümserliğe itici görünürse görünsün, biz Türk solunun geleceğini aydınlık görüyoruz. Çünkü Türkiye'nin sorunlarına ancak çağımızın devrimci düşüncesiyle silahlanmış bir savaş örgütü çözüm getirebilir. Çünkü yurdumuzun emperyalist sistem içinde "borçlandır ve hükmet" ilkesi gereğince sömürülen az gelişmiş çevre-ülke durumunu; yaratıcılıktan yoksun, tam anlamıyla parazit, emperyalist tekellerin işbirlikçisi bir kapitalist sınıfın hegemonyasını, bu durumun güvencesi olan ABD vesayetini, ona bağımlı her yanıyla çürümüş bir ordu hiyerarşisinin devlet içinde devlet durumunu ve yönetimi gaspetme hakkına sahip çıkmasını; Kürt sorununda, Ordu sorununda, diğer sorunlarda dayatılan tabuları sineye çekmeyi karşı durulmaz kader sayanlar ve Kontr-gerilla gölgesinde demokrasicilik oyununu ciddiye alıp bu oyunun figüranlığına soyunanlar, ne denli iyi niyetli olurlarsa olsunlar, kendilerini ne denli "halkçı", "demokrat" ya da "sosyalist" sayarlarsa saysınlar, toplumu yeni çıkmazlara sürüklemektedirler. Sosyal demokratlığa soyunanların hali de budur, onlara bel bağlayan "Sol Birlik"in hali de bu, bugün yangından mal kaçırır gibi "sosyalist" parti kurmaya kalkışanların hali de bu.

Denecektir ki, bunların içinde halkın davasına içtenlikle hizmet etme özleminde olanlar da var; şimdiden cunta anayasasının toptan değişmesini şart koşanları var; o senin dediğin bağımsızlık ve demokrasi hedefine adım adım varılır; hele bazı demokratik hakları elde edelim, zamanla senin dediğin de olur vb. vb.

Bu düşünce Türkiye gerçeğinde temelden sakattır. Bugünün Türkiye'sinde "sosyal demokrat" ya da "sosyalist" olarak legal siyasi faaliyette bulunma icazeti, konulan tabulara tam bir boyun eğiş, demokrasinin temel ilkelerinden taviz koparıldıktan sonra verilir adama.

İşkence gibi insanlığın yüzkarası en iğrenç bir olguyu ele alalım: Devlet kurumlarının işkencehaneye çevrilmesi, yüzbinlerce vatandaşın en ağır en rezilce işkencelere uğratılması, binlercesinin işkencede öldürülmesi, sakat edilmesi, Evren cuntasının, onun hizmetindeki Özal tipindeki politikacıların bilgisi, onayı ve emri ile olmuştur. Bu insanlık suçunun işlenmesinde Özel Harp Dairesi'nin (Kontr-gerilla'nın) baş rolü oynadığı bilinmektedir. Bu gerçekleri gözardı ederek, ne cuntanın, ne Kontr-gerillanın adını ağzına almadan, Anadolu'nun bilmem hangi jandarma karakolundaki bir işkence olayını ele alıp, karakol sorumlusunun cezalandırılmasını, asıl baş suçlu durumunda olan bir iktidardan istemek, ve iktidarın o münferid olayda mahalli sorumluyu bir süre cezaevine atmasını sağlamak ve kamuoyunda "bizim gayretimizle iktidar işkenceye karşı önlem alıyor, işkencecileri cezalandırıyor" izlenimini yaratmak demokrasi mücadelesine hizmet değildir. Bu, hedef şaşırtmak, hakiki suçlunun gözlerden gizlenmesine yardımcı olmak, demokrasi özleminde olan halkı aldatmaktır.

"Hangi suçu işlerse işlesin Ordu hiyerarşisine asla ilişilmeyecektir" gibi; "Zorla asimilasyon asla eleştirilmeyecek; Kürt halkının uğratıldığı ulusal zulüm asla ağıza alınmayacaktır" gibi tabular dayatılmıştır Türkiye toplumuna. Bu tabular sebepsiz değildir. Tabulara boyun eğinilmeyeceği gerçekten demokratik bir ortamda egemen güçler durumunlarının sarsılacağını ve sınıf mücadelesinde halk güçlerinin er geç üstün geleceğini iyi biliyorlar. Bu tabular onların hegemonyasının güvencesidir. O halde tabuları sineye çekerek demokrasicilik oynamak bu hegemonyayı baştan sineye çekmek anlamını taşır.

Dayatılan tabulara boyun eğerek demokrasi mücadelesinin ne

denli güdük kalacağını göstermek için örnek verelim: Yakın geçmişte bir "Lockheed Olayı" var. Şu dünyanın birçok ülkesinde (bu arada Türkiye'de de) devlet ileri gelenlerine rüşvet dağıtarak işini yürüten ünlü Amerikan uçak şirketi Locheed. Bu skandalın ortaya çıkması ile Amerikan hükümeti kovuşturma açmak zorunda kaldı ve Lockheed'in iş yaptığı bütün ülkelerin hükümetlerinin isteği üzerine rüşvet alanları açıklayacağını bildirdi. Rüşvet aldığı ortaya çıkan Japon başbakanı istifa etmek zorunda kaldı. Oteki ülkelerde rüşvet alanlar (Hollanda kraliçesinin kocası dahil) teşhir edildi, bunlar hakkında kovuşturma açıldı. Tek istisna Türkiye'dir. Türk hükümeti allem edip kallem edip faillerin isimlerinin açıklanmasını engelledi. Ve suçlular Ordu hiyerarşisi içinde yüksek mevkilerinde yerli yerinde kaldı.

1 Mayıs 1977 katliamını ele alalım: Katliamın baş faili Özel Harp Dairesi (Kontr-gerilla) dır. "TKP"ciler ve "Maocular" sadece büyük bir şaşkınlık içinde ortamı hazırlamışlar, provokasyona çanak tutmuşlardır. Kontr-gerillanın bir ikili anlaşmayla Ankara'da, Amerikalıların yönetiminde, Amerikalılara ait US Military Aid Mission (IUSMATT) binasında kurulduğunu ve fiilen Türk hükümetinin denetimi dışında çalıştığını biliyoruz. 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinde Türk kızlarına elektrikli coplarla en rezilce işkenceleri yapan işkence örgütüdür bu. 1 Mayıs katliamının gerçek faili bu işkence örgütüdür ama dokuz yıldır, kırka yakın Türk vatandaşının öldürülmesiyle sonuçlanan bu provokasyonun tertipçisi Kontr-gerilla hakkında en ufak bir hukuki işlem yapılmamıştır.

Bu katliamın olsun, Lockheed olayının olsun açığa çıkarılamamasının sorumluluğu yalnızca kurulu düzenin politikacılarının omuzlarında değildir. Onların umursamaz tutum ve davranışları doğaldır diyelim. Demirellerin, Ecevitlerin demokratlığı, hukuk devleti kurallarına bağlılığı bu kadarlıktır. Onlar görevlerini yapıyorlar, kurulu düzeni sarsabilecek skandalları kamuoyu önünde teşhir etmeye yanaşmıyorlar. Gene de çok sıkıştıklarında bazı ipuçları verdikleri oluyor. Örneğin ana muhalefet partisi lideri Ecevit'e suikast komplosunda olduğu gibi başbakan olan Demirel CHP liderini kendisine Taksim meydanında bir suikast hazırlandığından haberdar ediyor, uyarıyor. Ama suikasti hazırlayan kimdir, hangi kurumdur, bu konuda ne Demirel'den ne de Ecevit'den tek sözcük yok ve komplocular hakkında en ufak bir soruşturma açılmıyor. Evet hukuk devleti kurallarına bağlılıkları bu kadarlıktır.

Bu olaylar karşısında burjuva politikacılardan da büyük sorumluluk taşıyan, dayatılan tabulara boyun eğerek "demokrasi" mücadelesi verdiğini sanma aymazlığı içindeki sollarımızdır. Eğer Türk solu, anında tabulara meydan okuyarak görevini yerine getirseydi katliam tertipçileri, suikastçılar, rüşvetçi hırsızlar gerektiği gibi teşhir edilip komuoyu seferber edilseydi, kamuoyunun zorlamasıyla burjuva hükümetler bile bir ölçüde harekete geçirilebilirdi, ve ne Kontr-gerillası ne Evren cuntası 12 Eylül'ü o kadar kolay tezgahlayamazlardı. *

Kontr-gerilla şemsiyesi altında sosyal demokrat ya da sosyalist particilik oynamaya kalkışanların hiçbiri ulusal sorunda dayatılmış olan tabuya meydan okuma ve bu konuda tutarlı demokratik bir tutum ve davranış benimseme durumunda değillerdir. Onlar da zorla asimilasyonun bir ulusun varlığının inkârı politikasının destekçisi durumundadırlar; ya da cuntanın ve arkasındaki güçlerin dayattığı tabuya boyun eğerek bu konuya hiç değinmemekle, sukût konspirasyonuna katılmaktadırlar. Bazıları da, daha kötüsü, Kürt davasına sahip çıkar görünerek, bu halkın ulusal demokratik mücadelesine çamur atmada ötekileri bile geçmektedirler. Bu, özünde, ulusal sorunda faşist cephe ile dayanışmadır.

Bu temel ilkede taviz, tüm demokrasi davasını çıkmaza sürüklemeye yeter. Sendikal haklar, grev ve toplu sözleşme hakkı, basın, örgütlenme, toplantı vb. özgürlükleri, bireyin kendi ulusal kültürüne sahip çıkamadığı ulusal haklarını özgürce savunamadığı bir ortamda

---

(*) İşkence sorununun, basbayağı milli savunmayı ciddiye alma iddiasında olan bir liberal burjuva iktidar'ın bile üzerinde durması gereken bir yönüne işaret etmeden geçmiyelim:

Ankara cuntası ve cunta işbirlikcisi politikacılar Türk silahlı kuvvetlerini işkence gibi alçakca bir işte en yaygın biçimde kullanmışlardır. Vatan sınırlarını beklesin diye silah altına aldıkları ülkemiz gençlerini, kadın erkek Türk vatandaşlarına en rezilce işkenceleri yapabilen sadist, sinir ve akıl dengesi bozuk zavallı yaratıklar durumuna düşürmüşlerdir. Bu, Ordunun savaş gücünü bile bile baltalamaktır. İşkenceci bir ordu savaşmaz. Güney Amerika orduları örnegi ortadadır. Alman Yunkerleri bile bu gerçegi bildiklerinden Gestapo ile cephelerde savaşmak yükümlülüğü altında olan nizami ordu arasına aşılmaz duvarlar örülmesini Hitlere dayatmışlardır. Ankara cuntası ve cunta işbirlikçisi politikacılar Türk ordusunu bir işkence örgütü durumuna düşürerek milli savunmayı baltaladıkları için de suçludurlar. Ulusal bir politika uygulama iddiasında olan bir liberal burjuva iktidar, iddiasının inandırıcı olabilmesi için, bunlardan bu yüzden de hesap sormak zorumdadır.

güdük ve iğreti şeyler olarak kalmaya mahkumdur. Bir ülke düşünün ki, orada bazı demokratik hak ve özgürlükler tanınmaktadır. Ama nüfusun dörte biri, darbe sonucu dayatılan olağanüstü koşullarda da, "normal koşullar" denen şeye dönüldüğünde de ulusal kimliğine, ulusal dil ve kültürüne sahip çıkamaz. Demokrasi düşmanları demokrasinin bu birinci şartının ortadan kaldırılmasına karşı çıkılmasını yasaklamışlardır ve "demokratlar" da "sosyalistler" de bu yasağa uymakta, demokrasicilik oyunu vardır, ve tabuyu sineye çeken "sol" ise demokrasi davasına ihanet durumundadır.

Marks'ın, başka bir ulusu ezen ulusun, kendisinin de özgür olamayacağı yolundaki ünlü sözü boşuna söylenmemiştir. Türk ulusu, Kürt ulusunu ezdiği sürece kendisi de özgür olamaz. Bu böylece biline.

Yakın tarihimiz demokrasinin bölünmez bir bütün olduğunu öğretiyor bize. Onun bir temel ilkesinde demokrasi düşmanı güçlere taviz verdin mi, elde ettiğin öteki demokratik hak ve özgürlüklerin ömrü uzun olmuyor. Evet, gelecek bağımsızlık ve demokrasi yolunda tavizsiz yürüyenlerindir. Onun için biz iyimseriz.

Bu kitapta derlenen yazılardan bir kesimi 1970'li yılları, iki askeri darbe arası dönemde karşılaşılan sorunları ele almaktadır. Bu dönemi gerçekçi bir yaklaşımla tahlil eden kimse kaçınılmaz olarak şu sonuca varır: Toplumun tüm hareketliliğine, solun muazzam bir gücü temsil etmesine karşın, o dönemde tarihsel insiyatif karşı tarafta, emperyalizmin işbirlikçisi güçlerde idi. Sol kendisine dayatılan koşullara boyun eğmek zorunda kaldı. Bu durumda solda oluşan irili ufaklı grup ve örgütlerin bu denli çok oluşunu, bölünmenin bu dereceye varışını, toplumdaki sınıf mevzilenmesinin siyasal üstyapıya yansıması olarak değerlendirmenin olanağı yoktur.

Bu yalnızca örgütlerin kadrolarının sübjektif yanılgıları olarak da açıklayamayız. Yanılgılar, kavrayışsızlıklar az değildi, ama asıl sorun sınıf mücadelesinin alan, araç ve kurallarını işbirlikçi burjuvazinin, onun hizmetindeki kurumların sola dayatması ve solun da bunları kabul etmek zorunda kalmasıdır. Subjektif eksiklikler daha çok bu durumun sonuçlarıdır. Yani bu dönemde solda oluşan grup ve örgütlerin büyük bir kesimini, güttükleri amaç ne olursa olsun, sınıf düşmanının sahneye koyduğu oyunun zoraki figüranları olarak değerlendirmek gerekiyor. Bu örgütlerin yönetiminde ya da saflarında yer alanların en iyi niyetlerle hareket etmiş olmaları bu gerçeği

değiştirmez.

Bu dönemin tarihi henüz ayrıntılı olarak yazılmadı. Gerçeklere ışık tutar biçimde bu tarih yazıldığında, bu, IMF'sinden, Dünya Bankası'ndan CIA'ya, MİT'e, Kontr-gerillaya kadar emperyalist sistemin, işbirlikçi, tekelci bir burjuvazinin çıkarlarının savunucusu yerli yabancı kurumların belli bir bağımlı kapitalist gelişmeden geçtiği halde genelde yeni sömürgecilik yöntemleriyle sömürülmekte olan, ve doğal yeri Üçüncü Dünyada olan bir ülkeyi istikrarsızlığa uğratma, bunalımlara sürükleme, o ülkenin yurtsever güçlerini oyalama, çıkmazlara yöneltme ve bunalım yoğunlaşınca da bu güçleri ezerek tekellerin çıkarlarını en sağlam şekilde koruyacak olan açık faşist bir rejimi askeri darbe yoluyla kurma girişimlerinin en başarılı örneklerinden birinin tarihi olacaktır bu.

Solun darbe öncesi bu gidişe "dur" diyebilmek için yığınları seferber edemeyişinin ve darbe sonrası da faşizme karşı gereken direnişi gösteremeyişinin açıklaması da insiyatifden yoksun, esen rüzgara göre yelken açma durumunda kalmasıdır.

İşbirlikçi, tekelci sermayenin kurmayları yabancı akıl hocalarının kendilerine sunduğu yeni sömürgeciliğin bütün dünyadaki uygulamalarında sağlanmış ve elektronik beyinlere istif edilmiş deneyimlerinden de yararlanarak toplumun bütün kesimlerinde ve özellikle sol içinde ince taktikler uygulayabildiler. Teslim etmek gerekir ki, bu taktikleri sezen olduysa da, kimse bunları anında ayrıntılarıyla gözler önüne serip, en geniş çevreleri inandırır biçimde çıkış yolunu göstermiş değildir. Darbeden bu yana solda sürdürülen tartışmalar da bu bakımdan fazla bir değer taşımıyor.

Faşizmin kaç türlü tanımı var? Hangisi bizimkine uyar? Tarihinde gerçek bir burjuva demokrasisi tanımamış olan Türkiye'de bu düzen parlamenter kisveli faşizmin kisvesizine dönüşmesi midir? Yoksa faşizmin klasik tanımı bizde de geçerli olup "finans-kapitalin en saldırgan kesiminin kanlı diktatörlüğü" müdür bu? Yahut da durum o denli kötü olmayıp bu sadece Bonapartist bir askeri dikta rejimi midir?

Bu konuda yazılanların çoğu bizantinizmdir. Türkiye'de bugün rejimin ne olduğu ortadadır. Marksist solun nasıl bir yenilgiye uğratıldığı, meydanın kimlere kaldığı da bellidir. Burada tartışılması gereken birinci sorun bu noktaya nasıl ve niçin varıldığıdır. Önümüzdeki mücadele için asıl önemli olan budur. Hangi kesiminin en parazit ve saldırgan olduğunun saptanamayışı, işbirlikçi, tekelci ser-

mayenin yapısına ilişkin soyut sınıf tahlilleri, görünüşte pek bilimsel olsalar da, yürütmekle yükümlü olduğumuz önümüzdeki çalışmalar bakımından bizi uzun boylu aydınlatmaz. Ho Chi Minh'ler, Kastro'lar ülkelerindeki yerli sermayenin yapısı konusunda çok ayrıntılı bilgiler edinmeyi birinci derecede önemli sorunları saydıklarını sanmıyoruz. Ama onlar düşmanın devrimci şahlanışı yenilgiye uğratmak için uyguladığı taktikleri, sınıf savaşı hilelerini en ufak ayrıntılarına kadar bilmek zorundaydılar. Biliyorlardı ve anında karşı taktikler geliştirerek bunları etkisiz kılabiliyorlardı. Bizzat Marks'ın kendi çağındaki devrimleri nasıl incelediğine bakalım. Yazdıkları soyut sınıf tahlilleri olmaktan çok uzaktır. Sözkonusu sınıf ve zümrelerin hizmetindeki kurumların hatta kişilerin tutum ve davranışlarının çok yönlü tahlillerini de içeren, tarih sahnesinde oynanan oyunun intrigue'ini ayrıntılarıyla aydınlatma amacını güden incelemelerdir bunlar.

Bizim için şu anda önde gelen sorun hangi hazır faşizm tanımlamasının Türkiye gerçeğine uyup uymadığını uzun uzadıya araştırmak değildir. Önemli olan "vardığımız noktaya nasıl vardık? Türkiye'de neler döndü, nasıl aymazlık içindeydik ki buraya varabildik?" sorusuna doğru yanıt bulmaktır.

Bu soruyu cevaplandırmak amacıyla 12 Eylül darbesi öncesi dönemde siyasi çizgileri birbirinden çok farklı üç ayrı örgütü ele alacağız. Bunlardan ilki "TKP"dir.

Bilindiği gibi 1960'larda "TKP" adıyla yurt dışında ortaya çıkan mülteci örgütünün yetmişli yılların ortalarına kadar ne Türkiye içinde, ne de yurt dışında Türkiyeli işçiler arasında hiçbir etkinliği yoktu. "TKP" altmışlı yıllarda devrimci gençliğin "Tam Bağımsız ve Gerçekten Demokratik Türkiye!" sloganıyla en geniş halk yığınlarınında desteklediği anti-emperyalist şahlanışını "provokasyon" olarak nitelendirmiş ve TİP parlamentarizmi dışında her türlü eyleme karşı çıkmıştı. 12 Mart faşizminin darbelerini özellikle militan sol üzerinde yoğunlaştırması, yılgınlığa uğrayan bazı çevreleri "TKP"ye yaklaştırdı. "TKP"nin "1973 Atılımı" diye nitelendirdiği şey, böyle bir yılgınlık ortamından etkilenen unsurların nabzına göre şerbet vermesiyle gerçekleşti. Ancak "1973 Atılımı"nı yalnızca bu örgütün eseri saymak yanlış olur. "TKP"nin önünde kapıların açılması Marksizme sahip çıkan ve uluslararası desteğe sahip bulunan bu örgütün, TİP'e de sırt çevirerek, neredeyse kayıtsız

şartsız CHP destekçiliğine soyunması yüzünden olmuştur. O dönemde "Karaoğlan" mitini ciddiye alan bazı sollarımız bilmese de, burjvazi CHP'nin sınıfsal karakterini, onun "demokratik solluğunun" ne kadarlık olduğunu çok iyi biliyordu. Çağın koşullarına uymaya, kendini yenilemeye ne denli gayret etse de, elli yıldır burjuvazinin çıkarları doğrultusunda siyaset yapmış, devlet yönetmiş olan bu partinin yapısı gereği fazla değişmeyeceğini biliyorlardı. Ondan çekinmeleri için bir neden yoktu. CHP ile kurulu düzeni korumakla görevli kurumlar arasında geçmişte kurulmuş ve devam etmekte olan sıkı bağlar vardı. CHP sağındaki partiler kadar, hatta zaman zaman "Batı kulübü"ne karşı çıkışlar yapan Selamet Partisinden daha da NATO'cu idi, Kürt halkına karşı uygulanan zorla asimilasyon politikasından yana idi. Böyle bir partinin sosyalizm davasına sahip çıkan bir "TKP" tarafından desteklenmesi CHP'nin "Bu düzen değişmelidir" sloganını daha inandırıcı kılacaktı. Bu da 12 Mart faşizminin acılarını çekmiş olan yığınların oyalanmasına elverişli bir durumdu. Çıkarları gereği egemen güçler bu durumu olumlu karşıladı, "TKP"nin önünde kapılar açıldı.

Oysa bu kapılar Türkiye proleter devrimci hareketi tarihinde sağlam ne varsa onu temsil etme durumunda olanlar önünde sımsıkı kapalı tutuluyordu. Konuya açıklık getirmek için burada bir kıyaslama yapalım: 60'lı yıllarda Türkiye içinde var olmayan "TKP" (Bizim Radyosuyla) TİP'li salon sosyalistlerinin sağ oportünizmine arka çıkar ve militan sola söverken, Türkiye proleter devrimci hareketi tarihinin en aktif dönemini yaşıyordu. Bu hareketin temsilcileri 1960'larda devrimci gençliğin öncülüğünde yığınsal anti-emperyalist şahlanışın ilham kaynağı, yönlendiricisi idiler. Ülkenin en değerli devrimci aydınlarıyla birlikte verdikleri demokrasi mücadelesiyle Türkiye'yi sosyalist literatürün en çok okunduğu ülke durumuna yükseltmişlerdi. Bu mücadele, sınırlı demokratik özgürlükler son katresine kadar kullanılarak, gerici güçlerin üstüne üstüne yürüyerek verilmişti. Böylelikle şekli burjuva parlamenter düzenin burjuvazisi tarafından belirlenen sınırları gerilere itilmiş ve özgürlükler alanı genişletilmişti. Buna işçi sınıfının en bilinçli kesiminin, TÜRK-İŞ'in temsil ettiği sarı sendikacılığa karşı direnmesi ve sonunda DİSK'in kuruluşu, ayrıca köylülüğün toprak işgalleri şeklini alan demokratik hareketi eklenince, 1960'ların sonlarına doğru Türkiye'de tarihsel insiyatif halk güçlerine geçmiş oluyordu. Biz ilerliyorduk, onlar geriliyordu.

Devrimci gençliğin öncülüğünü ettiği anti-emperyalist şahlanış en geniş bir halk desteği görmekteydi. Eylemlerle sağlanan sonuçlar kalıcıydı. Bu eylemlerin en önemlilerinden biri Amerika'nın Akdeniz'deki 6. Filosunun Türk sularına girmesinin fiilen yasaklanması oldu. 12 Mart faşist rejimi bu yasağı kaldırmaya cüret edemedi ve yasak tam onüç yıl sürdü. 6. Filonun ABD emperyalizminin bayrağını Türk limanlarında dalgalandırması ancak Evren cuntasının faşist darbesinden sonradır.

Şu nokta önemlidir: Militan sol toplumda hareketlilik dalgasının yükselişi boyunca ilerici bir yaklaşımla yorumladığı 1961 Anayasını ihlâl durumuna düşmüyordu. Provokasyonlar karşısında yumruklarıyla döğüştü, silahla değil. Anın demokrasi mücadelesi bunu gerektiriyordu. Kendi koyduğu yasaları bile bile çiğneyen ve işi silaha döküp kiralık katillere devrimcileri birer birer öldürten ve sonunda devrimcileri silahlı savunma durumuna iten burjuvazinin kendisidir. "Aşırı uçların çatışması" denen şey böylelikle sahneye kondu ve askeri darbenin koşulları hazırlandı. İşbirlikçi burjuvazi, demokratik güçlerin subjektif durumu bakımından şartları yok iken solu silahlı çatışma durumuna itebildiği anda insiyatifi ele geçireceğini ve militan sol saflarda bölünmeye elverişli bir ortam yaratacağını biliyordu, nitekim öyle oldu.

Sola dayatılan silahlı çatışmayı kabul etmek zorunda kalındığı ve bir de silah fetişizmine kapılma aymazlığına düşüldüğü andan başlayarak insiyatif karşı tarafa geçti ve bu kez gerileyen biz olduk.

Bu dediklerimizden, koşullar ne olursa olsun, silahlı mücadele aleyhine bir kural çıkarılamaz elbet. Ama tarihsel koşullar gerektirmediği anda devrimci güçlerin düşmanın dayatmasıyla silahla savunma durumuna itilişine yok "halk savaşı", yok "öncü savaş" gibi gerçeklere uymayan adlar takmanın, bir de silah fetişizmine kapılmanın düşmanın oyununa gelmek olduğu bir gerçektir.

Evet, altmışlı yıllarda sınırlı demokratik özgürlüklerden gerektiği gibi yararlanılarak düzeni sınırlayan çitler göğüslene göğüslene gerilere itilip demokratik özgürlükler alanı genişletiliyor, ve birçok alanlarda demokratik haklar koparılıp alınıyordu. 12 Mart döneminden sonra aynı demokratik mücadele taktiği bu kez solda siyasi örgütlenme hakkını egemen güçlerin icazetine bağlı bir hak olmatan çıkarmak ve yarım yüzyıllık proleter devrimci hareketin temsilcisi durumunda olanların legal siyasi parti kurma hakkını elde etmek

için uygulandı. Sonuç ne olursa olsun, demokrasi mücadelesinin bunu gerektirdiği düşünüldü. 1974 sonlarında TEP kuruldu. Ancak bu kez egemen güçler daha atik davrandı, anında harekete geçtiler. Kurulur kurulmaz Devlet Güvenlik Mahkemesinde TEP aleyhine program ve tüzüğünde hem komünistlik, hem Kürtçülük yapıldığı iddiasıyla 141. maddeden dava açıldı ve TEP genel başkanı hapse atıldı. Egemen güçler nerede sıkı duracaklarını, nerede hoşgörülü davranacaklarını iyi biliyorlardı. *

"TKP"nin "1973 Atılımı"nın ilk adımı o günlerde hazırladıkları yeni parti programı olmuştu. Parti programı diye nitelendirilmesi olanaksız, laubali bir üslupla kaleme alınmış bir yazıdır bu. Bu belge, CHP'ye reform sipariş listesinden başka şey değildi. "İleri demokrasi" denen şeyi iktidara gelip CHP gerçekleştirecek, 141 ve 142. maddeleri kaldıracak ve o zaman Leipzig mültecileri Türkiye'ye gelip legal parti faaliyetinde bulunacaklar ve bir sonraki, bilemedin daha sonraki seçimi kazanarak iktidara gelip sosyalizmi kuracaklar!! Böyle hayaller kuruyorlardı.

** 1974 Siyai affına kadar 141. maddeden hüküm giymiş olanlar legal parti faaliyetinde bulunma hakkına sahip değillerdi. Çıkan siyasi af ile bu yasak kalktı. Şekildenibaret olsa da, bu legalite olanağından yararlanmamak o günlerde yanlış görünüyordu.*

Yetmişli yıllarda Türkiye'de demokrasi mücadelesinin ancak sınırlı bazı hedeflere varabildiği, yarım yüzyıllık proleter devrimci hareketin gerçek temsilcilerinin legal parti kurabilmeleri için gerekli demokratik ortamın yaratılamadığı bir gerçekti. Bu gerçeğin, o günlerde açık seçik görülememesi yanılgıdır. TEP bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde etkin bir araç görevini yerine getirmekten çok hareketin ayağına köstek oldu. Faşist cephenin saldırı taktiğine eli kolu bağlı bir legal örgütle karşılık verilemezdi. Birçıkmaza sürüklenilmişti. TEP'liler program ve tüzüğünde 141. maddenin ihlal edildiği iddiasıyla hakkında dava açılmış bir örgüte bağlı olarak ne normal parti faaliyetinde bulunabiliyorlar, ne de partiyi kendi elleriyle kapatabiliyorlardı. TEP davasının DGM'den alınıp Anayasa Mahkemesine devredilmesi bir mücadele ile sağlanmıştı. Partinin kapatılmaı demek dava dosyasının gerisin geriye DGM'ye gönderilmesi ve TEP kurucu ve kadrolarının onbeşer yıl hapse mahkum edilmeleri demekti. Ayrıca TEP'in kurucul arı tarafından kapatılması, onlara gericiliğin üstüne yürüyerek sınıf düşmanını geriletme ve demokratik hakları söküp alma taktiğine, başından beri savundukları bu taktiğe ters düşen bir teslimiyet gibi görünüyordu.

Böyle bir programla ortaya çıkıp kayıtsız şartsız CHP destekçiliğine soyundun mu, egemen güçlerin senden çekinmelerine bir neden kalmadığına göre, "TKP", belalardan, tehlikelerden seni koruyan, çatısı altında güvenlik içinde "komünistlik" yapabileceğin bir örgüt durumuna geliyor. Bu durumda her renkten kariyeristin, her çeşitten tatlı su solcusunun o çatı altında toplanması doğaldır. Nitekim öyle oldu.

Hiç kuşkusuz örgüt tabanında yer alanların büyük bir kesimi içten devrimci düşünce ve duygularla "TKP"ye katılmışlardı. Onlar koskoca SBKP'nin, öteki komünist partilerinin resmen tanıdığı bir örgüt saflarında yer almayı, devrimci bilinçlerinin emrettiği bir davranış sayıyorlardı. Ancak bu genç unsurlar "TKP" içinde belirleyici rol oynayamazlardı. Maya bozuktu. Bunlar zamanla ya tasfiye edilecekler, ya da kendilerini örgüt şartlarına uydurup yozlaşacaklardı.

CHP ile "TKP" arasındaki fiili ittifak yalnızca "TKP"nin siyasi çizgisinde ifadesini bulmakla kalmıyordu. Çalışmalarında da bu içiçelik açık seçik görülür haldeydi. Örneğin, çıkarmakta oldukları günlük gazete "Politika"nın bütün yükünü "TKP"liler çekmekteydi. Ama gazetenin sahibi ve başyazarı İsmail Cem idi. Oysa sosyal demokrasinin teorisyeni olarak Cem bugün nasıl bir komünizm düşmanı ise, o günlerde de öyleydi. Bu bakımdan "TKP"-CHP işbirliğini tarafların birbirlerinin görüşlerine saygı duyduğu faşizme karşı bir demokratik cephe birliği olarak değerlendirmenin olanağı yoktur. Tam tersine bu fiili ortaklık burjuvazinin marksist solu bölme, çıkmazlara sürükleme taktiğinin bir uygulama alanıydı. Ayrıca düzeni korumakla görevli kurumların onayı olmadan, böyle bir ittifaka CHP yanaşmayacağına göre, ittifakı aslında ikili değil, üçlü ittifak olarak değerlendirmek gerekir.

"TKP"ci bir kadronun tepeden inme DİSK bürokrasisinde yerini alması bu üçlü ittifak sayesinde olmuştur. Göreli olarak öteki sendika liderlerinden daha solda görünen Kemal Türkler dahil, DİSK'in yönetici kadrosu kaderlerini "komünist" olarak nitelendirilen merkezi yurt dışında bir partiye bağlayacak kimseler değillerdi. Onlar aşamalardan geçen sendikacı kariyerleri süresince hep gerçekçi olmaya, sağlam tahtaya ayak basmaya çalışmışlardı. O aşamada, CHP ile fiili ittifak durumunda olan bir "TKP"ye hoşgörü ile davranma bu gerçekçi tutumlarıyla bağdaşır bir hareket gibi göründü.

Evet, yetmişli yıllarda "TKP" ile CHP arasında kurulan fiili ittifak egemen güçlerce başvurulan ve hedefi solu bölme ve çıkmaza sürükleme olan taktiğin önemli bir uygulama alanını oluşturmuştur.

İkinci olarak Devrimci Yol üzerinde duracağız. Dev-Yol yetmişli yıllarda faşizmin yarı legal vurucu kuvvetlerini gözleyen militan sol örgütlerin en önemlisidir. Bu niteliği ile "TKP" ile arasında özde farklar var. İnsiyatif karşı tarafta olsa da, bize dayatılan koşullarda mücadeleyi kabul etme durumu olsa da, faşist güçlere karşı bu mücadelede yer alanlara, bu uğurda kan dökenlere, faşizmin işkence odalarında, zindanlarında, mahkemelerinde devrimci onurlarına gölge düşürmeyenlere, bunlarla bazı görüş ayrılıklarımız olsa da, yoldaşlık duygularıyla dolu olmak zorundayız. Onların devrimci militanlığı devrimci geleneğimizin bir parçasıdır; nasıl ki bugün bu geleneğe sırt çevirerek, "reddi-miras" da bulunanlar, Dev-Yol adına liberal burjuvazinin kuyrukçuluğuna soyunanlar yüz karasıysa...

Dev-Yol'dan söz ederken "örgüt" diyoruz. 68 il'e kol salmış olan, birbiriyle iyi kötü irtibatlı bir yönetimi, kadroları bulunan, çizgisini saptayan bir merkezi yayın organı olan bir kuruluşu başka türlü nitlendirmenin olanağı yoktur. Bir Dev-Yol sorumlusunun sık sık aktarılan bir sözü var: Mahkeme önünde, "Biz örgüt değildik, tarih bizi örgüt kurduğumuz için değil, kurmadığımız için yargılayacaktır" demiş. Kimse, Dev-Yol'cuların yetmişli yıllarda tarihsel koşulların gerektirdiği örgütlenmeyi başardıklarını iddia edemez elbet, ama, sınıf düşmanının yalnızca ayaklarını hedef almış olsa da, faşizmin öne sürülen vurucu gücüne karşı ülke düzeyinde gücü yettiğince savaşmış ve faşizmi yer yer bozguna uğratmış koskoca bir Dev-Yol gerçeği var. Bu gerçeği küçümseme anlamına gelebilecek her tutum ve davranış devrimci militan geleneğine sırt çevirmek olur. Üstelik, faşizme karşı mücadelede savaş örgütü kurduğun için tarih seni yargılamaz, tersine hayırla anar, seni bu yüzden yargılayacak olan sıkıyönetim mahkemesidir.

Dev-Yol'un bir gençlik örgütü olarak mücadeleye giriştiği, ama zamanla eylem alanını genişleterek, meslek örgütleri aracılığıyla ilerici aydın kesimin geniş çevrelerini etkileyebildiği ve işçi sınıfına ulaşabilmek amacıyla önüne dikilen engelleri aşmak için önemli girişimlerde bulunduğudur gerçek. Ancak, örgüt tabanının sınıfsal bileşiminden ötürü (ne işçi, ne köy emekçisi hatta ne de gerçek anla-

mıyla öğrenci olmayan, kendisi dağınık ve durmadan dağınıklık üreten bir gençlik tabanıdır bu), yalnızca sola dayatılan koşullara boyun eğerek etkinliklerde bulunabilen, askeri darbe sonucu bu koşullar kalkınca açık faşizmin gerektirdiği mücadele biçimlerine kendini anında uydurma yeteneğinden yoksun, siyasi çizgisi bulanık teorik temeli eklektik, dolayısıyla çok önemli iç çelişkileri olan laçka bir örgüttü Dev-Yol. Bu da doğaldı. Tabanının sınıfsal bileşimi esas olarak üretim ve eğitim dışı gençlik kesiminden oluşan bir örgüt ancak bu kadarlık olabilirdi. Bu söylediklerimiz yalnızca Dev-Yol'u tanımlamakla kalmıyor. O dönemde sol militan örgütlerin pek büyük bir kesimi bu tanımlamaya girer.

Evet, Dev-Yol'un ve öteki militan sol örgütlerin çoğunun saflarındaki dağınıklık, yöneticilerinin yeteneksizliklerinden çok, örgüt tabanının sınıfsal niteliğinden kaynaklanmaktaydı: Sayısı milyonlara varan bağımlı kapitalizmin yan ürünü, işsiz güçsüz, geleceği kapkaranlık gören bir gençlik. Türkiye'de militan sol, hatta militan sağ da bu gençlik kesimini seferber ederek taban oluşturmuştur.

Sayısı nerdeyse ona varan hepsi de Mahir Çayancı sol militan örgütün ortaya çıkışını teorik ayrılıkların sonucu olarak açıklamaya kalkışmak gülünçtür. Örgüt tabanı disipline yatkın olmayan ve dağınıklık üreten bir taban oldu mu, bölünmeler bu dereceye varabiliyor; nasıl ki tabanı disipline en yatkın emekçi kesimi olan işçilerden oluşan bir örgüt kolay kolay bölünemiyorsa... Örneğin DİSK çatısı altında bir sürü fraksiyon birbiriyle kıyasıya çatışır durur. Ama DİSK'in tabanını oluşturan işçi kitlesi bir bütün olarak kalır ve DİSK bölünmez. Bu, dün de böyleydi, bugün de böyle. DİSK kapatılır, yüzlerce sorumlusu zindana atılır, en ağır işkencelere göğüs germe durumunda bırakılır, yöneticileri idam istemiyle yargılanır, faşist iktidar, işbirlikçisi TÜRK-İŞ sendika ağalarıyla birlikte DİSK tabanını parçalamak için türlü tertiplere girişir, ama o taban bir türlü bölünmez. Çünkü bölünme işçi tabanında geçer akça değildir. Marx'ın devrimde öncülük görevini işçi sınıfına layık görmesi boşuna değildir.

Sınıfsal niteliği, bunun yönetiminin teorik formasyonuna, izlediği çizgi ve örgütlenme düzeyine yansıması yüzünden Dev-Yol, ya da aşağı yukarı aynı nitelik taşıyan öteki sol militan örgütler uzun erimde kurulu düzen için pek büyük bir tehlike oluşturmuyorlardı. Egemen güçler bir darbe ile bunların etkisiz kılınabileceğini hesaplıyordu.

Dev-Yol'un çizgisinin dayandığı teorik temelin eklektik, yamalı bohça niteliğinde, dolayısıyla çelişkili olduğunu belirttik. Bunu kanıtlamak için bu örgütün yayınlarında çıkan yazıların burada uzun boylu ele alınmasının gereği yok. Şu kadarına işaret etmekle yetinelim: Dev-Yol Mahir Çayan'ı bayrak edinmiş ve öteki örgütlerle polemiklerinde Mahir'in görüşlerinin bağnaz savunucusu olarak görünmüştü. Bu tutumunda sonuna kadar direndi. Gençlik saflarında etkinliğini önemli ölçüde bu martirimizin mirasçısı olarak görünmesine borçlu idi. Ama aynı Dev-Yol Mahir'inkilere taban tabana zıt görüşler savunan ve Batı Avrupa'da, özellikle İngiltere'de yaygın Trotskizan "Yeni Sol"un Türkiye temsilciğini yapmakta olan "Birikim"i teorik organı sayıyordu. Dev-Yol tabanından gençler, "niçin bizim teorik organımız yok?" diye sorduklarında, yöneticiler "Birikim"i oku diyorlardı.*

Mahir'in savunduğu çizgi Küba ve Çin devrimlerinden esinlenen bir silahlı savaş çizgisi idi. O bu yolda savaştı ve kahramanca öldü. "Birikim" ve aynı kadronun 12 Eylül döneminde çıkarmaya başladığı "Yeni Gündem" Batının tüketim toplumlarının "sol" aydın çevrelerinde moda olan görüşlerin yayıcısıydı.

** Dev-Yol'u doğrudan doğruya bağlayan "Devrimci Gençlik" ve "Devrimci Yol" dergilerinde zaman zaman, hem Mahir'inkinden, hem "Birikim"den farklı tahlil ve sentezlerin yer aldığı olmuştur. Bunlar, öz olarak, saldırı durumunda olan faşizmin vurucu gücüne karşı direnişi savunan ve oportünizmin demokratik eylemi savunmayı "provokasyon" sayan teslimiyet politikasını mahkum eden yazılardı. Bu anti-faşist direnişin "Demokratik Halk Devrimi" yolunda mücadeleye bağlanması hedef olarak gösteriliyordu. "Sınıf düşmanının dayattığı silahlı çatışmayı kabul etmek mi, yoksa faşist terör ile yığınların dize getirilmesine seyirci kalmak mı?" ikilemi karşısında savaşmayı yeğ sayması olmuştur yetmişlerde Dev-Yol'a büyük etkinlik kazandıran. Nitekim 12 Eylül koşullarında ayni tutum ve davranışı sürdürebilecek teorik ve pratik formasyonda kadrolardan yoksun oluşu etkinligini yitirmesine neden oldu.*

Yukarıda özetlediğimiz görüşler elbette ki, bu kadarıyla doğruydu. Ancak şu da var: Dev-Yol teorisyenleri, örgüt tabanının büyük kesiminden farklı olarak, Mahir Çayan'ın görüşlerine katılmadıkları halde, bazı hesaplarla ona sahip çıkar görünüyorlar, Mahir'i bayrak ediniyorlardı. Mahir'in "Toplu Yazıları" hemen her Dev-Yol'cu gencin başucu kitabıydı. Burada, örneğin, Oligarşinin zayıflığından, ancak 'Sun'i Denge' ile ayakta durabildiğinden söz ediliyor, bu sun'i dengenin bozulması için 'Öncü Savaş' çağrısında bulunuluyordu. Dev-Yol teorisyenleri bu görüşleri kabul ediyor değillerdi. Ama onlar yanlış bildikleri bu görüşleri kitle önünde eleştirerek doğru bildikleri şeyi, herhangibir yanlış anlamaya meydan vermiyecek şekilde savunma dürüstlük ve yürekliliğini gösteremediler, durumu idare ettiler. Buna bir de "Birikim"in teorik kaynak olarak gösterilmesi eklenince, tabandaki Dev-Yol'cu gencin kafası iyice karıştı.

Mahir'i ve yoldaşlarını 12 Mart rejimi Kızıldere'de roketlerle öldürmüştü. "Birikim" 12 Martın devamı olan 12 Eylül rejimi sürerken "Yeni Gündem" adı altında yayın icazeti alan ilk "sol" dergidir. Özde biribirinin karşıtı olan bu iki çizgiyi bağdaştırabilmek için gerçekten fikir cambazlığında usta olamak gerek.

Burada bir noktaya daha işaret etmeden geçmeyelim. Çağımızda azgelişmiş ülkelerde açık faşizm koşullarında bile, egemen güçler, gelişmeleri denetleyebildikleri sürece, tehlike saymadıkları bazı "sol" çıkışlara izin veriyorlar. Dünya konjoktürü, sosyalist kampa karşı "hür dünya" demagojisi bunu gerekiriyor. Türkiye'nin durumunda, bu ülkenin Avrupa'nın burjuva demokrasileri ile çok yönlü zorunlu ilişkileri de burada bir etken. 12 Mart döneminde Kontrgerillanın tam istim çalıştığı, "Cumhuriyet"in bile ilerici kamuoyuna hitap eden bir gazete olarak çıkmasının engellendiği günlerde, adı o zamana kadar sol çevrelerde duyulmamış bir kimsenin yönetiminde bir "sol" gazete yayına başladı: Bisalman'ın "Yeni Ortam"ı. Bu günlük gazetede yazı yazma olanağı bulan bazı aydınlar, bizim o sırada "12 Mart sosyalizmi" diye nitelendirdiğimiz akımı oluşturdular. Bunların niyeti ne olursa olsun, fiilen yaptıkları şey, "işçi sınıfı sosyalizmi" adına emperyalizmin, özellikle ABD emperyalizminin ülkemizdeki varlığını, vasilik durumunu gözardı etmek; 1960'ların devrimci şahlanışını gözden düşürmek idi. Askeri darbenin başlıca işlevi de zaten bu idi. Bu yazarlar 12 Mart döneminden sonra TSİP'i kurdular. Kendi ağırlıkları olmadığından bir süre, demagojik bir jest olarak, Hikmet Kıvılcımlı arkadaşa sahip çıkar göründüler. Sonra da Kıvılcımlı'ya da en saygısız biçimde saldırarak "TKP" ve TİP ile aynı ipte cambazlığa soyundular.

Ama 12 Mart döneminde, "Cumhuriyet"in bile el değiştirerek sağ bir yayın organı olarak çıkma zorunda bırakıldığı günlerde, Türk solunun okuyabileceği tek solumsu günlük gazete Bisalman'ın "Yeni Ortam"ı idi.

Bu dönemin sona ermesi ve "normal koşullar" denen şeye dönülmesiyle "Yeni Ortam"ın işlevi tamamlanmış oldu. Bisalman matbaasını Numan Esin'in sahibi bulunduğu "Vatan" gazetesine devretti ve ortadan kayboldu. Bilindiği gibi 27 Mayısçı Numan Esin 12 Mart darbesi arifesinde "Sol Cunta" denen grubun en faal adamlarındandı. Baturları, Gürlerleri, Erçıkanları, Sunalpleri ile, son olarak basına verdiği demeçlerde, neredeyse açıkça 12 Eylülcülü-

günü ilan eden Celil Gürkan paşalarıyla bu cuntanın ne menem bir "sol" cunta olduğunu bugün artık iyice biliyoruz.

Ve gene biliyoruz ve bugün kesinlikle söyleyebiliyoruz ki, bu "sol" cunta eğer atik davranıp bir 9 Eylül 1971 darbesini becerebilseydi; sonuç, önünde sonunda, 12 Marttan uzun boylu farklı olmayacaktı. Yani sol ezilecek, ordudaki yurtever unsurlar temizlenecek ve işbirlikçi sermayenin sömürü ve tahakkümü askeri dikta yoluyla perçinlenmiş olacaktı.

Esin, işte bu "sol" cuntanın adamı olarak bazı genç subayların örgütlenmesinde rol oynamıştı. Bu yurtsever subaylar ilkinden çok daha ileri bir ikinci 27 Mayıs hareketine katıldıklarına inanarak bu işe girmişlerdi. 12 Marttan sonra bu yüzden Kontr-gerilla sorgusundan geçirildiler ve haklarında dava açıldı. "Bomba davası" diye bilinen bu davada Esin bir numaralı sanıkdı. Ancak o, Kontr-gerilla sorgusundan geçmemişti ve aynı davada iki numaralı sanık olan Solmazer ile birlikte tutuksuz olarak yargılandı. Dava sürerken bu ikisinin yurt dışına çıkmaları sağlandı. Almanya'ya gittiler, TIR nakliyat işi kurdular, büyük kazançlar elde ettiler. Esin'in "Vatan"ı satın alması bu pararla oldu.

12 Mart dönemini izleyen süre içinde Türk solunun okuyabileceği başlıca sol günlük gazete "Cumhuriyet"in bir hayli solunda yerini almış olan "Vatan" idi.

Toplumsal hareketliliğin daha da yükselmesiyle "Vatan"ın işlevi de sona erince Esin matbaasını "Demokrat"a devretti. "Demokrat"ın arkasındaki güç Devrimci Yol idi. Ancak bu gazeteyi çıkaranlar onun bir örgütün organı olarak değil, olabildiğince geniş sol çevrelere hitap edebilen ve birleştirici rol oynayan bir organ durumuna getirme yolunda çaba harcadılar.

Dev-Yol'un olsun, "Demokrat"ı bizzat çıkaranların olsun devrimci niyetlerle hareket ettiklerinden kuşku duyulamaz. Ancak burada sorunu yalnızca iyi niyet açısından koymakla yetinemeyiz. Sorunun başka boyutları da var. Bir günlük gazete ile kamuoyuna hitap etmenin teknik olanaklarının bir dönemden ötekine geçildiğinde elden ele devredilmesini devrimci uyanıklığın emrettiği dikkat ve titizlikle değerlendirmekle yükümlüyüz. Zincirin Bisalman halkasını Esin halkasının izlemesi doğaldır. Ama Esin halkasını Dev-Yol halkasının izlemesi doğal sayılamaz. Bisalman ve Esin aynı değirmene su taşımış olabilirler, oysa Dev-Yol, emekçilerin davası yoluna baş koymuş olan ve bu uğurda ülke düzeyinde

faşistlerle kıyasıya savaşmakta olan genç insanları çatısı altında barındıran bir örgüttü. Sömürü düzeninin bekçiliğini yapan kuruluşlar bu matbaa devri işlemini kolayca engelleyebilirlerdi. Esin'e bir işaret yeterdi. Böyle bir işareti vermemiş olmalarını aymazlıkları ya da güçsüzlükleri ile açıklamak, yahut da egemen güçlerin demokrasiye bağlılıklarından ileri geldiğini sanmak gerçeklere ters düşen safça bir iyimserlik olur. Burada herhangi bir engelleme olmayışını ancak egemen güçlerin, sınıfsal bileşimi, siyasi çizgisi ve bu çizginin teorik dayanakları bakımından Dev-Yol'u büyük tehlike saymamış olmalarıyla açıklanabilir. 12 Eylül dönemindeki gelişmeler yanılmadıklarını göstermiştir.

Yetmişli yıllarda ve daha önceleri egemen güçlerin solu bölme, çıkmazlara sürükleme, dolayısıyla etkisiz kılma hedefine yönelik taktiklerinin uygulanmasında ajan provokatörlerin rolünü abartmak yanlış olur. Ajan provokatörler elbetteki yok değildi. Ancak bunların rolü, genellikle durumu ilgili mercilere rapor etmekten öte varmamıştır. Bunların militan solun karar organlarında etkinlikleri olduğu söylenemez. Üstelik çoğunun ajan niteliği bilinmiyor değildi. Bu bakımdan bazı iyi niyetli yazarların kandırılmış ve provokasyon niteliğinde eylemlere sürüklenmiş bir devrimci gençlik imajını yaratma sonucunu verecek olan yazıları yakın tarihimizin gerçeklerine ışık tutmaktan çok uzaktır. Bizim geçmişimizde bir Papaz Gapon olayı yoktur. Burjuvazinin taktiği, daha çok, uzun erimde tehlike saydığı devrimci çevre ve örgütler önünde kapıları olabildiğince kapalı tutmak, uzun boylu tehlike saymadığı oportünist ya da keskin sol grup ve örgütler önünde kapıları açık, hiç değilse aralık tutmak; militan solun ikincil hedeflerle oyalanmasını, semer dövmesini sağlamak için emrindeki yarı legal faşist silahlı vurucu gücü alabildiğine sola saldırtmak, canlara kıymak olmuştur. Buna bizim de hatalarımız, özellikle düşman taktiğini anında kavramada bütün açıklığı ile, en geniş demokratik çevreleri ikna eder biçimde gözler önüne sermede ve anında karşı taktikler geliştirmede yetersizliğimiz eklenince, tozdan dumandan ferman okunmadığı koşulları yaratabildiler; askeri darbenin ortamını hazırladılar ve baskını onlar yaptı.

Üçüncü olarak kuruluş aşamasında TİKKO'yu ele alacağız.

Yıl: 1975. Yer: Toptaşı cezaevi. Siyasi mahpuslar bölümünde dört ayrı kazan kaynatılmaktadır, dört "komuna": I.Y.Ö.G.D.'lülerin

komunası, ki bunlar az sonra Dev Yol, Kurtuluş ve Dev-Sol örgütleri arasında bölüneceklerdir; Halkın Kurtuluşu ve "Aydınlık" yanlılarının oluşturduğu "maocular" komunası; en azından onlar kadar "maocu" olan İbrahim Kaypakkaya yanlılarının komunası, ki bunlar TİKKO'cular olarak anılacaklardır ve üç "TKP" sempatizanının kaynattığı tencere, dört "komuna"nın en küçüğü. O günlerde "TKP"liler genellikle hapishaneye düşmezlerdi, bu sonuncular "banyoda bulunan ceset" diye basında sözü edilen soruşturma ile ilgili olarak cinayet suçu sanığı olarak tutuklanmışlardı.

Siyasi mahpusların hemen hemen tümü öğrenci gençlerdir. Aralarına yaşını başını almış bir "Eski Tüfek" getiriliyor. Gruplar arası diyalog yokluğu geneldir. Siyasi mahpuslar arasında bir fikir alışverişi ortamı yaratma çabaları boşunadır. Gruplar fikir alışverişini engellemek, kendilerini ötekilerden tecrit etmek için bütün önlemleri almışlardır. Amaç fraksiyonun kalıcılığını sağlamak olunca bu durum doğaldır. Fraksiyonlar varlıklarını bölünmüşlüğe borçludurlar, aralarında birlik doğrultusunda yapıcı bir diyalog kurulduğu an dağılmaya yöneleceklerini sezmektedirler.

Bunların bağnaz fraksiyonculuğu, bayrak edindikleri devrim şehitlerini değerlendirmelerinde de yansımasını bulmaktadır. Siyasi koğuşta Deniz, Hüseyin ve Yusuf'un asıldıkları gün bir anma toplantısı yapılıyor. "TKP" yanlıları dışında bütün gruplar katılıyor. Asıldıkları günlerde "Bizim Radyo", Denizlerden "emperyalizm ajanı provokatörler" diye söz etmiştir. Bu şehitlerimizin resimlerini 1 Mayıslarda başlar üstünde taşıma sahtekarlığını yapacakları günler henüz gelmiş değildir. Ama öteki grupların bu devrim şehitlerine gösterdikleri "saygı" da onları mezarlarında kıvrandıracak cinstendir. Toplantıda söz alan iki bağnaz Pekinci, "Sosyal emperyalizme karşı savaşta şehit düşen Deniz Gezmiş ve öteki yoldaşların anısının bize rehber olacağından" söz edecektir. Ve fraksiyonlardan hiçbiri geçmişin bu biçimde tahrif edilmesine ses çıkarmayacaktır. Pekincilere, Pekin dili ile konuşanlara en kesin, en sert tavrı koyan Deniz ve arkadaşlarıdır sözü edilen.

Evet, devrimci kuşaklar arasında kopukluk yalnızca geçmişi tümü ile inkar (Reddi-miras) şeklinde olmuyor. Geçmişi tahrif ederek ona sahip çıkma şeklini de alıyor. Kuşaklar arası yatay bölünme ile aynı kuşak içinde dikey bölünme birbirini tamamlıyor. Bu durumda solun birliği uğruna tutarlı bir mücadele, hem dikey, hem yatay bölünmeye karşı çıkmayı emrediyor.

Bu sahneleri burada anlatmanın nedeni, bölünmüşlüğün nerelere kadar vardığını, kapitalizmin zindanında aynı koğuş içinde omuz omuza yaşamakta olan insanlar arasında daha açık seçik görülebilmesindendir.

Böyle bir ortamda, yeni palazlanmakta olan bir sol fraksiyonun cezaevi içinden dışarıda tabanını nasıl örgütlediğine tanık oluyoruz. Komunalar içinde özellikle Kaypakkayacılarınki yoğun çalışmalar içindedir. Pekin ve Tiran radyoları düzenli olarak dinleniyor. Yayınlar banda alınıyor. Ses alma aygıtı yavaş çalıştırılarak yazıya geçiriliyor. Bunlar yazı makinesinde çoğaltılıyor. Tomarlar halinde, başgardiyan eliyle, gecekondu semtlerinden ziyarete gelen delikanlılara iletiliyor. Bunlar o semtlerde düzenlenecek olan seminerlerin teorik kaynakları olacaktır. Emekçi halkın davası uğruna her özveriye hazır genç insanlar bunları okuyup SBKP yöneticilerinin nasıl kaşla göz arasında en ufak bir direnişle karşılaşmadan, Büyük Ekim Devriminin yer aldığı ülkeyi bir kapitalist ülke yapıverdiklerini; CIA'nın faşist darbeler tertiplediği, ABD'nin fiili vesayeti altındaki ülkemizin ve halkımızın baş düşmanının "sosyal emperyalizm" olduğunu öğrenecekler; ve bu öğrendiklerine dayanarak Türkiye devriminin yolunu saptayacaklar ve o yolda eyleme geçecekler!!

Ara sıra kaleme aldıkları bildiriler de aynı havayı çalmaktadır: Kaypakkaya'nın her dediği keramettir; Çin modeli halk savaşı, kırsal alanlarda kurtarılmış bölgelerin oluşturulması, kentlerin kuşatılması vb. vb. Kim ülkemizin özgüllüğünden söz edip bunları tartışmaya kalkışırsa, o haindir, feodaller ve burjuvalar gibi iç düşmandır.

Komunanın bu çalışmalarının teknik yönünü düzenleyen ayağına çabuk, becerekli biri. Öteki komuna üyeleri genellikle öğrenci gençler. Bu, çeşitli işlerde çalışmış, köylü kökenli kırkında bir adam. Ama bu da ötekiler kadar bağnaz Kaypakkayacı görünmektedir. "Görünmektedir" diyoruz, çünkü bu zat kısa bir zaman sonra bu işlerden elini ayağını çekip bir köşeye sığınacaktır. Ancak o sıra komunanın en aktif unsuru odur.

Sol örgütlerde, genellikle iyi günlerde, zaman zaman, harekete yeni katılmış son derece aktif, iş becerir tipler ön planda görünürler. Ateş gibidirler, ele aldıkları işin altından kalkmayı başarırlar. Özellikle adlarının duyulacağı sansasyonel işlere heveslidirler. Devrimci tipinden çok taşı sıksa suyunu çıkarır işadamı tipini andırırlar. Bu durumlarıyla, arka planda kalmayı yeğleyen, nankör işlere sarıl-

maya hazır, alçak gönüllü devrimci kadrolardan ayrılırlar. Berikiler sağlamdır, onlara sonuna kadar güvenilir, ancak iş becerme yanları eksiktir. Sert rüzgarlar esmeye başladı mı berikiler yerli yerinde kalır, ama öteki tip kötü günlerin gelmekte olduğunu sezince ortadan yok oluverir.

Konumuzla ilgili olduğu için, o sözünü ettiğimiz becerikli adam ile uzun yıllar hapis yatmış ve yolu bu kez de Toptaşı siyasiler kovuşundan geçmekte olan arasındaki konuşmayı burada kısaca anlatalım:

Eski tüfek adamın iş becerme yeteneğini takdir etmektedir; yarı alay, yarı ciddi söyle diyor:

–"Yamansın doğrusu. Senin gibi böyle atik, iş kotaran biri keşke bizde de olsa. Bizimkiler, sağ olsunlar, sağlamdırlar ama iş çıkarma yanları biraz eksiktir."

– "Örgüt hızla büyüyor, biz de elimizden geleni yapıyoruz."

– "Evet görüyorum. Ama bana öyle geliyor ki, idarenin ve onun bağlı olduğu mercilerin sizin örgütten pek korkuları yok. Ben on küsür yıl hapis yattım. Böyle şey görmedim. Cezaevi idaresinin bilgisi altında, gardiyanların da yardımı ile dışarıda devrimci örgüt kurdurtuluyor. Görmüyor musunuz, siz kurmuyorsunuz size kurduruyorlar örgütü..."

– "Bugün artık güçleri yetmiyor engellemeye. Eskiden güçleri yetiyordu."

Oysa örneğin Eski Tüfek'in hapishane kapısında bekleyen ziyaretcisine "Getirdiğin çamaşırları aldım. Kirlilerini gönderiyorum" yazılı pusulasını en sıkı kontrolden geçirmeye gücü yetiyordu aynı yetkililerin.

Devrimci uyanıklığa çağrı niteliğinde bir uyarıya, aymazlığın ifadesi olan bir cevap!

Bu cinsten bir fraksiyonun daha kurulmasından egemen güçlerin çekinmesi için bir neden yoktu. Tersine niyet ne olursa olsun, fiilen olan, burjuvazinin o dönemdeki solu bölmeyi hedef alan taktiğinin uygulanmasına yardımcı olmaktan başka şey değildi. Yeni fraksiyonun kurulmasıyla sol daha da bölünecek, emekçi halkın davasına hizmet etme özlemi taşıyan bir sürü yürekli genç insanın özverisi boşuna harcanmış olacaktı.

Evet, sınıf düşmanı hangi kapıyı açık, hangisini kapalı tutacağını iyi biliyordu. "Bütün keramet bendedir. Bir benim fraksiyonum iyi-

dir; ötekilerin tümü kötü" dedin mi; ve faşizmin yarı legal vurucu gücünün silahlı saldırıları karşısında zorunlu savunma durumuna "halk savaşı" ya da "öncü savaş" gibi parlak adlar takarak, düşman taktiğinin bir uygulaması olan bu dayatmanın hangi amaca yönelik olduğunu göremeyip silah fetişizmine kapıldın mı; yahut da Türkiye'de marksist solun misyonunun seçimden seçime adı "sosyal demokrat" olan burjuva partisini desteklemekten ibaret sayıp bütün mücadele gücünü "goşistlerle" uğraşmaya harcadın mı, önünde kapılar açılıyordu.

Solda bölünmüşlüğün önemli ölçüde düşman taktiğinin bir sonucu olduğunu; silahlı savaşın bize dayatıldığını; insiyatif bizdeyken onlarca insanımızı kiralık katillere öldürten onlar olduğunu; bu dayatmanın hangi hedeflere yönelik olduğunu anında kavrayıp karşı taktikler geliştirememekle insiyatifin düşmana geçtiğini; böylelikle saflarımızın bölünmesine elverişli bir ortamın yaratılabildiğini kavradın ve solun dağınık durumunda olan sağlam unsurlarını birleştirme doğrultusunda mücadeleye giriştin mi, kapılar kapanıyordu önünde.

Batıda ünlü atasözü var: "İntihara teşvik ettiğine yeteri kadar ip salacaksın ki kendini asabilsin." Burada kapıları açık tutma ile ip salma hareketi arasında bir paralellik kurulabilir. Askeri darbe ile ip salma, ya da kapıları açık tutma yöntemi sona erdi, solun üzerine çullanma yöntemi gündeme geldi.

Darbe öncesi dönemde "illegal" sol militan örgütlerin yönetici kadrolarının nerelerde saklandıkları, gerekli, gereksiz birçok kimse tarafından biliniyordu. Öyle ki, bunların illegaliteleri ciddiye alınamazdı. Oysa bu dönemde bir iki kişi dışında bunlardan kimse yakalanmadı. Polis ve savcılık örgütlerin yayın organı durumunda olan gazete ve dergilerin sorumlu yazı işleri müdürlerinin peşindeydi, bunlar da genellikle ortada görünmüyorlardı. Ama aynı polis, aynı MİT, aynı sıkıyönetim aygıtı askeri darbeden sonra hemen hemen tümünü ya yakalattı, ya da yurt dışına sığınmak zorunda bıraktı. Bu da üzerinde düşünmemiz gereken bir konudur.

Tekrar edelim: Yukarıda örnek olarak ele aldığımız üç örgüt hakkında söylediklerimiz yalnızca bunlara özgü durumu anlatmakla kalmıyor. Bunlar dışındaki örgütlerin çoğunun durumu uzun boylu farklı değildi.

Şunu da belirtmeden geçmeyelim. Son olarak sözü edilen "maocu" grubu en kötü örnek olarak değerlendirmek haksızlık olur.

Bu grup hiç değilse, darbe öncesi dönemde "maoculuk" patentini elinde tutan "Aydınlık" gazetesi gibi "terörist" ihbar etme durumuna düşmedi. Darbeden sonra da sıkıyönetim mahkemelerinde devrimciler aleyhine amme şahitliği yapmadı. Bugün Avrupa'da kendini Kaypakkayacı olarak tanıtan mülteci grubuna gelince; "mültecileşme" süreci içinde olan bir grubun ne Kaypakkaya'yı, ne de geçmişte onu, hatasıyla sevabı ile bayrak edinmiş olanları temsil ettiği söylenebilir.

1970'ler Türkiyesi'nde toplumsal hareketliliğin yükselme yılları olmasına karşın egemen güçlerin tarihsel insiyatifi elde tutabildikleri bir gerçektir. Ancak bundan duruma tümüyle hakim oldukları, iradeleri dışında yaprak kıpırdamadığı sonucu çıkarılamaz. İzlenen yol inişli çıkışlı, zikzaklı bir yoldu. Toplumu oluşturan sınıf ve zümrelerin iç dinamikleri ve bunların karşılıklı etki ve tepkileri, egemen güçlerin iradesi dışında, egelleyemedikleri sonuçları da doğurdu.

Oluşan iki kamp arasında çatışmaların bütün ülkeyi kapsayan boyutlara varması ve bunun sonucu olarak yığınların hızla politikleşmesi, devrimci düşüncenin Anadolu'nun en ucra köylerine kadar ulaşması elbetteki asla istemedikleri, iradeleri dışında bir gelişme idi. Türkiye gibi bir toplumda egemen güçlerin faşist saldırıları körükleyerek solu silahlı savunmaya itmesi, bir yanı ile ateşle oynamaktır. Demokratik güçler toparlanabildikleri an bütün hesapları altüst olabilirdi. O dönemde toparlanmanın olmayışını solun her zamanki alın yazısı sayamayız. Tam tersine çifte sömürü ve emperyalist vesayet altında bu bağımlı kapitalist toplumda solun toparlanması ve yurtsever güçlerin büyük potansiyel gücü ile orantılı bir etkinliğe kavuşmasıdır ergeç olacak olan.

Çok uluslu bir ülke olan Türkiye'de ulusal sorun (Kürt sorunu) ülke politikasının bir numaralı sorunu haline gelebilecek boyutlara ulaşması da bu dönemde oldu. Kürt halkının gelişen direnişi, on yıllar boyu uygulanabilmiş olan zorla asimilasyon politikasının tümüyle iflas ettiğinin kanıtıdır. Öyle ki bugün bu sorunun Türk ve Kürt halklarının ulusal çıkarlarına uygun olan biricik çözümününün, özgürlüğüne kavuşmuş iki ulusun gönüllü birliği olduğu gerçeği bütün açıklığı ile gözler önünde ve tarihin gündemindedir. Evet onyıllar boyu sürdürülen ama Evren cuntasının doruğuna ulaştırdığı ulusal zulüm politikası tam bir fiyasko ile sonuçlanmış, silah geri tepmiştir. Bu da iradeleri dışında asla istemedikleri, ancak engellemeye

güçlerinin yetmediği bir gelişmedir.

Silahlı kuvvetleri açıkca işbirlikçi sermayenin çıkarlarının savunucusu fedayi kimliği ile emekçi halkın karşısına dikmeleri kendi ülkesinde yabancı işgal ordusu, ülkemiz insanlarına en rezilce işkencelerin uygulayıcısı bir terör örgütü, durumuna düşürmeleri; öte yandan ordu hiyerarşisinde rüşvet ve bin bir şekil alan suistimalin en yaygın bir hal alışı; birbirini izleyen skandallar ordu hiyerarşisine karşı derin bir nefret dalgasının en geniş çevrelere yayılmasına neden olmaktadır. Öyle ki Türkiye halkı bugün subay zümresine karşı korku ile karışık saygı duygusundan, "asker millet" deyişinin ifade ettiği şartlanmadan kendini hızla sıyırmaktadır. Yeni 12 Martlar, yeni 12 Eylüller tezgahlanma girişimlerinin halkın bütün kesimlerinin direnişi ile karşılaşacağının habercisidir bu durum. Bu da iradeleri dışında bir gelişmedir; silahın geri tepmesidir.

Bir yandan cunta yönetimi süresince satın alma gücü yarı yarıya düşen, en ilkel mesleki örgütlenme hakları gaspedilmiş bir işçi sınıfı; yoksulluğun en derinine itilmiş kent ve köy emekçi yığınları; öte yanda yüzmilyarlar tutan zenginliklere hükmeden ve tam bir pervasızlıkla ne oldum delisi şımarıklığı ile vurgunlar vuran, ülkeyi talan eden bir avuç işbirlikçi kapitalist, ve bu düzenin bekçiliğine soyunmuş açık ya da üstü örtülü bir faşist cunta yönetimi. İşçi sınıfı, Türkiye'nin emekçi halkı hiçbir zaman bağımlı kapitalizm denen düzeni böylesine çırıl çıplak, ayıbını örtemez durumda görmedi. Faşizmin acılarını etinden böylesine derinden duymadı.

Bu okuldan da geçen Türkiye işçi sınıfı çok daha bilinçli ve kararlı olarak bağımsızlık ve demokrasi güçleri saflarında ön planda yerini alma yolundadır. Yaptığı, işçi hareketi içinde patronların kahyalığından başka şey olmayan TÜRK-İŞ'in başının bile, bir an önce önlem alınmazsa "toplumsal patlamanın kaçınılmaz olacağını" söyleyerek patronların iktidarını uyarmak zorunda kalması, işçi düşmanlarının bile işçi sınıfındaki devrimci birikiminin farkında olduklarının kanıtıdır.

Kendi deyimleriyle toplumu patlama noktasına getirmeleri de, iradeleri dışında, engelleyemedikleri bir gelişmedir. İşçi sınıfını faşist terör yöntemleriyle ezme, sindirme ve en yoğun bir sömürüye uğratma politikalarının uygulanmasında da silah geri tepmiştir.

Evet insiyatif onlardaydı ama toplumun iç dinamizminin doğurduğu gelişmelere tümüyle hükmedemezlerdi ve edemediler.

Türkiye solunda bir mutlu insan tipi var. Kendi örgütünün politik çizgisinin ve eyleminin tas tamam doğruluğuna iman etmiş olanlardır bunlar. O çizgi izlendi mi, proleter devrimci hareket tarihsel misyonunu eksiksiz yerine getirecek ve devrim gerçekleşecektir! Öteki örgütlerdekiler yanlış yoldadırlar. Bunlar nasıl olsa zamanla tasfiye olacaklardır. İçlerinde gerçeği görebilenler çıkarsa bunlar da ergeç gelip bu mutlu insanımızın örgütüne katılacaklardır. O halde "yanlış yoldakilerden" uzak durmak, ne pahasına olursa olsun fraksiyonun varlığını sürdürmektir görev.

Bu tipin, hareketin tarihine yaklaşımı da aynı saplantıdan kaynaklanır. Kimi açıkça, kimi lafı dolandırarak, "biz gökten inene kadar sözü edilecek bir şey yoktu, olan da kötüydü, bu iş bizden başlar" anlamında şeyler söyler. Yani hem aynı kuşak içinde bölünmüşlüğün, dikey bölünmenin; hem kuşaklararası kopukluğun, yatay bölünmenin savunucusudurlar.

"Memleketin bu hali nedir? Nasıl oldu da faşist darbe, ciddi bir direnişle karşılaşmadan bu denli kolay tezgahlanabildi? Yığınların düşkırıklığına uğratılmasında, solun itibar yitirmesinde senin o politik çizgisi tastamam doğru fraksiyonunun hiç mi sorumluluk payı yok? Benim oğlum doğru yürür saplantısından çıkış yaptın mı, bu soruya verilecek cevap yoktur.

Bu tipe küçük fraksiyonlarda da rastlanıyor; büyüklerde, "en güçlü örgüt bizdik" diye öğünenlerde de. Birincilerin, "gücümüz yoktu ki gelişmeleri engelleyebilelim" şeklindeki savunmaları siyasi çizgilerinin toplumun özgüllüğüne ters düştüğünün, dolayısıyla özünde yanlış olduğunun itirafından başka şey değildir. Doğru yolda olan toplumu doğru yolda, devrim doğrultusunda harekete geçirebilendir. Cebinde devrim reçetesini taşıdığını sanıp, "ne çare ki halk anlamıyor" diye yakınan kimse; objektif gerçekliği doğru olarak değerlendirip yolunu çizeceğine, önceden reçeteyi hazırlayıp, topluma uymayınca, objektif gerçekliği eleştirmeye kalkışan kimse sadece gülünçtür. Örgütünün güçlü olduğunu iddia edip, bununla öğünenlerin hali ise daha da kötü. Bunlar, darbe sırasında ve sonraları askeri faşist rejim millete kan kustururken görevleri olan direnişi gösterememiş olmanın hesabını verme durumundadırlar. Elbetteki sınıf savaşında yenmek de var yenilmek de. Onurlu bir direnişten sonra yenilmenin uzun erimde devrimin zaferini hazırlayan bir etken olabileceğini tarih bize öğretiyor. Ancak 12 Eylül yenilgisi o cinsten bir yenilgi sayılamaz. Faşist darbe karşısında de-

mokratik güçlerin toplumdaki ağırlığının gerektirdiği, devrimci onurumuzun emrettiği direnişi gösteremedin mi, örgütünün büyüklüğü ile övünülmez, bu yüzden utanç duyulur.

Sayıları çok da olsa bu tipi fazla ciddiye alamayız. Onu mutluluğu içinde oyalanmaya bırakalım. Burada sözümüz, Türkiye devriminin sorumluluğunu taşıyanlara, toplumumuzdaki devrimci potansiyeli harekete geçirebilecek örgütlenmeyi başaramadığımız için, olanca buharı devrim pistonunun arkasına toplayamadığımız için yüreği kan ağlayanlara, kahrolanlaradır:

Bu çıkmazdan nasıl kurtulacağız? Bu soruya ayrıntılı cevap vermeye kalkışmak şu anda spekülasyon olur. Ayrıntılı cevabı, hep birlikte emperyalizme karşı, faşizme karşı sosyalizm yolunda bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi içinde vereceğiz. Ancak şimdiden şu tespitleri yapmanın zorunluluğu var:

– Darbe öncesi Türkiye'sinde tarihsel insiyatif karşı tarafın elinde idi. Besbelli ki toplumun, onu oluşturan sınıf ve zümrelerin engellenmesi olanaksız iç dinamiklerinin sonucu, gelişme ve olaylara tümü ile hükmedemezlerdi ve edemediler; ancak tarih sahnesinde oyunu onların sahneye koyduğu, kurallarını onların belirlediği bir gerçektir. Biz bu dayatmayı sineye çekmek zorunda kaldık. Dayatılan koşullar solun alabildiğine bölünmesini, çıkmazlara sürüklenmesini hedef alan koşullardı. Bu durumda şimdiye kadar yapılan durum tahlilleri ve bunlardan çıkarılarak ileri sürülen bazı tezler, toplumdaki aktif güçler dengesinin sonucu olan bu duruma ters düştüğü ölçüde yanlıştır.

– Bu koşullar altında Türkiye solunda oluşan sürüsüne bereket örgüt ve grupların pek büyük bir kesimini toplumun sınıfsal bileşiminin siyasal üstyapıya yansıması olarak değerlendiremeyiz. Ortaya çıkan fraksiyonların çoğu sınıf düşmanının sahneye koyduğu oyunun zoraki figüranlarıydı. Daha kötüsü, zoraki durumlarının bilincinde değillerdi.

– Bu durumda Türk solunda sağlam ne varsa onun birliği, bu fraksiyonları, fraksiyon kimlikleriyle, muhatap alarak gerçekleşemez. Bunlar varlıklarını solun bölünmüşlüğüne borçludurlar ve birlik için mücadele bunlar için bindikleri dalı kesmek anlamını taşır. Sınıf düşmanının uyguladığı taktiklerin ürünü olan ve kendi varlığını sürdürmekten gayri bir amacı bulunmayan bu örgütlerle masa başına oturmak bunlara meşruiyet kazandırmaktır, zaman kaybıdır. Solun birliği bu fraksiyonların ortadan kalkmasının hiç değilse

etkisiz kılınmasından geçer.

- Birliği kim gerçekleştirecektir? Şu anda çeşitli örgütler içinde olup da, fraksiyoncu saplantılardan kendini arındırabilmiş olanlar dahil, faşizmin sınavından başarı ile geçmiş, devrimci onuruna gölge düşürmemiş kim varsa; toplumumuzun özgül koşullarını, solun durumunu doğru değerlendirme kavrayışına, ileriye giden yolu ayırt etme yeteneğine ve o yolu izleyecek yürek ve özveriye sahip Türkiye solunda sağlam ne varsa onlar.

– Birlik doğrultusunda yapılacak ilk iş, hem kuşaklar arası yatay kopukluğu, hem aynı kuşak içinde, fraksiyonlar arası dikey kopukluğu; diyalog yokluğunu ortadan kaldırmak, kafa kafaya, omuz omuza verebileceğimiz koşulları yaratmaktır. Bunu yapabildik mi, Türkiye devrimi doğrultusunda bir ileri adım atmış olacağız. Ve bu ilk adımı yeni adımlar hızla izleyecektir. Çünkü Türkiye toplumu devrime gebe bir toplumdur. Faşist darbeler toplumun bu niteliğini değiştirememiş, tam tersine bunu daha da açık seçik görülür hale getirmiştir.

Toplumumuzun devrime gebe olduğu tespiti gerçekçidir; aşırı iyimserlik olarak nitelendirilemez. Türkiye'de egemen güçler sömürü ve tahakkümlerini sürdürebilmek için, her on yılda bir askeri darbe ile faşist terör rejimleri kurmak zorundadırlar. Bu, askeri ya da sivil devlet kurumlarının maskelerinin düşmesi, emekçi halkın önüne gerçek yüzleriyle işbirlikçi burjuvazinin hizmetinde halk düşmanı tedhiş kurumları olarak çıkmaları, dolayısıyla "Devlet Baba" mitinin yıkılması sonucunu vermektedir.

Çifte sömürüye dayanan bağımlı kapitalist düzenin çarklarını döndürmek ancak skandal niteliğinde bir gelir dağılımı ile, çalışanları en derin bir yoksulluğa iterek mümkündür. Bu yüzden, gelişmiş kapitalist toplumların özgül koşullarında bir ölçüde uygulanabilen "sosyal devlet" politikası denen şeyin Türkiye'de maddi temeli yoktur. Gerçek bir burjuva demokrasisinin ülkemizde kurulması hedefi, bir milli burjuva egemen sınıf yokluğunda hayaldir, aldatmacadır. Türkiye gibi bir toplumda demokrasi ancak emekçilerin egemen güç durumuna gelmeleriyle olabilir.

Burjuva liberal partiler (sosyal demokrat kisveliler dahil), bağımlı kapitalist düzeni sürdürme hedefinden ayrılamayacaklarına göre açık faşizm karşısında inandırıcı bir demokratik alternatif olamamaktadırlar ve olmazlar. Bunun gerektirdiği demokrasi davasına yürekle ve yaratıcılıkla savunabilme yeteneğinden, sınıfsal nitelikleri

gereği yoksundurlar. Örneğin ulusal sorun gibi demokrasi davasının temel bir sorunu karşısında bu liberal burjuva ya da sosyal-demokrat partiler, burjuva demokrasisinin amentüsü olan "İnsan Hakları Beyannamesi"nin temeli Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik ilkelerini açıkça çiğneyerek, açık ya da parlamenter kisveli faşizmin dayatması olan tabulara boyun eğmekte, cunta rejiminin Kürt halkına karşı uyguladığı kanlı devlet terörü yoluyla zorla asimilasyon politikasına tümüyle arka çıkmaktadırlar.

Gerçekten demokratik bir düzenin kurulması ve bunun ayrılmaz bir unsuru olan ulusal sorunun Türk ve Kürt halklarının gerçek çıkarlarının emrettiği doğrultuda, yurtseverliğin emrettiği doğrultuda çözümü, ancak Kürt halkının ulusal demokratik davasını güden güçlerle dayanışmayı gerçekleştirebilen bir halk iktidarının başarabileceği görev olarak önümüzde durmaktadır.

En derin bir yoksulluğa itilen Türkiye işçi sınıfı tüm çalışanları bütün olumsuz koşullara karşın, şu anda, potansiyel nitelikte de olsa, sınıf olarak canlılıklarını ve bundan doğan toplumdaki ağırlıklarını koruyabilmektedirler. Öyle ki, burjuvazinin işçilerin başına diktidiği bir kâhyanın (Şevket Yılmaz'ın) bile Türkiye işçi sınıfının "bir toplumsal patlama" arifesinde olduğunu teslim etmek ve efendilerini uyarmak zorunda kalması bu canlılığın nerelere kadar varabileceğini, sınıf düşmanının görebildiğini gösterir.

Şevket Yılmaz'ı bir tek bu tespitinde yalanlamayalım! Evet Türkiye toplumu devrime gebe bir toplumdur. Ve çocuk tarihsel ölçülerle yakın bir zamanda dünyaya gelecektir. Hazırlıklı olalım!

Temmuz 1986
Adem Kalfa

* * *

TÜRK SOLUNUN DÜNÜ BUGÜNÜ

TÜRKİYE'DE MARKSİST SOL

İnsanoğlunun ilk kurduğu toplum komünal toplum oldu. Üretimin klanı oluşturan insanların kollektif emeği ile yapıldığı, ürünlerin üretenlerin ihtiyacına göre bölüşüldüğü bir toplum idi ilkel toplum. Ve bu toplumsal düzen tarih öncesi süresince, yüzbinlerce yıl sürdü. Sosyal sınıflardan oluşan toplumların ise ancak beş altı bin yıllık bir geçmişi var. Kökende insanoğlunun hamuru kollektivizm mayası ile yoğrulmuş.

Bu, dünyanın dört bir yanında olduğu gibi Anadolu'da da böyle. Anadolu köyü çağımıza kadar uzak geçmişin komünal geleneklerinin izlerini bağrında taşıdı. Düne kadar yaygın biçimde varlığını sürdüren kapalı köy ekonomisinin eşitlikçi yapısı, köyün ortak malı meraları, ormanları, suyu, imece kurumu vb. bu geleneği temsil eder. Anadolu emekçisi tabandaki kapalı dünyasında bu geleneği sessiz sedasız sürdürmekle kalmadı, sömürü düzenine baş kaldırdığı da oldu. Tarihimizde din, dil farkı gözetmeyen "Yar yanağından gayri her şey müşterek!" sloganı ile, yığınları ayaklandıran bir Bedreddin İsyanı var. Çağının zorunluluğu gereği dinsel kisveye bürünen ama

özünde Anadolu emekçisinin sömürüsüz bir dünya özlemini dile getiren bir halk hareketidir Bedreddin İsyanı. Ve bugün de devrimci geleneğimizin değerli bir parçasıdır.

Bedreddin Hareketi bulutsuz gökte çakan şimşek de değildir. Tarihimizde devrimci nitelikte halk hareketlerinin derinliğine incelenmesi hala yerine getirilmesi zorunlu önümüzdeki bir görevdir. Evet, sınıfsız, sömürüsüz toplum özlemi, sosyalizm düşüncesi, ilkel biçimde de olsa yüzyıllar boyunca Anadolu toprağından fışkırmıştır. Ve bu düşünce zaman zaman uğrunda emekçi yığınların savaştığı bir ideal oldu. Sol düşünceye "yabancı kökenli ideoloji" damgasını vurmaya çabalayan gerici propagandayı tarihimiz yalanlıyor.

Dünyayı sarsan Büyük Ekim Devriminin Türkiye'de de derin yankılar uyandırması ve bu devrimi izleyen yıllarda Anadolu kent ve kasabalarında komünist grup ve örgütlerin yerden fışkırması olgusu, bir yanı ile halkımızın tarihinden gelme sınıfsız, sömürüsüz toplum özleminin dışa vuruşu olarak açıklanmalıdır.

Elbetteki, soyut bir ütopya olarak sosyalist toplum özlemi başka şeydir, başta işçi sınıfı olmak üzere emekçilerin bilimsel sosyalizmin kılavuzluğunda yığınsal devrimci hareketi başka şey. Marksist düşüncenin bir toplumda kök salabilmesi için o toplumun belli bir kapitalist gelişmeden geçmesi ve çağdaş sınıfların oluşması zorunlu. Bu yüzden Türkiye'ye marksist düşüncenin girişi bir hayli gecikmiştir.

Engels, "Komünist Manifesto" için yazdığı son önsözde İstanbullu bir Ermeni matbaacının 1880'lerde kendisine başvurduğunu, Manefesto'yu Ermeniceye çevirip yayınlayacağını bildirdiğini yazar.

İstanbullu matbaacının bu dediğini yapıp yapmadığını bilmiyoruz. Engels'in de bu konuda bir bilgisi yok. Ancak Osmanlı toplumunda Hıristiyan azınlıkların çağdaş düşünce akımlarına Müslüman çoğunluktan daha açık oldukları bir gerçek. Örneğin Bulgaristan'da Dimiter Blagoev, daha 1888'lerde Bulgaristan'ın Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmasından hemen sonra, Marks'ın "Kapital"inin birinci cildini Bulgarcaya çevirmiş ve yayınlamıştır. Aynı Blagoev, Marksizmi eylem kılavuzu bilen Bulgar İşçi Partisi'ni 1890'da, Rus marksistlerinin Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ni kurmalarından yıllarca önce kurdu. Oysa "Kapital"in

Türkçesinin Sol Yayınlar tarafından Türkiye'de legal olarak yayınlanması 1960'ların sonlarındadır.

Bunun bir açıklaması, Bulgaristan'ın 1878'de Osmanlı İmparatorluğundan ayrılması ile bu ülkenin feodal güçlerden arınmış olmasıdır. Türk derebey ve ağa takımının ülkeyi terketmek zorunda kalması ile bu ülkede fiilen bir toprak reformu gerçekleşmiş oldu ve özgür köylü, toplumun temel unsuru haline geldi. Çünkü beş yüzyıl süren Osmanlı yönetimi altında eski Bulgar derebey sınıfı yok olmuştu, feodal ayrıcalıkları Türklerden devralacak bir Bulgar derebeyi sınıfının izi kalmamıştı. Yeni Bulgar devleti bir yerli ticaret burjuvazisinin hegemonyası altında, velinimet bildiği gelişmiş Batı toplumlarına, o toplumlardaki fikir hareketlerine açık bir ülke durumuna gelmişti. Türkiye'de ise, tersine süregelen yaygın feodal ilişkiler hala toplumun ayağına köstek idi.

Türkiye'de bir ölçüde çağdaş sosyalist düşünceden esinlenen ilk siyasal örgütlenme 1908 devriminden sonra kurulan Osmanlı Sosyalist Fırkası'dır. Ancak sonraki yıllarda, Kurtuluş Savaşı koşullarında ülkede yer yer oluşan komünist grup ve örgütlerle, ve sonradan bunların birleşmesiyle meydana gelen Türkiye Komünist Partisi (TKP) ile bu ilk örgütün doğrudan doğruya bir bağı yoktur. Bu komünist gruplaşmaların ve TKP'nin başlıca esin kaynağı kuşkusuz bütün dünyada derin etkileri olan Rus Devrimi idi. O yıllarda Bolşevizm bütün ezilen dünya halkları için olduğu gibi, savaştan yenik çıkan ve ulusal bağımsızlığı tehlikeye düşen Türkiye halkı için de bir umut kaynağı idi. TKP'nin Kafkasya'da faaliyet gösteren kurucuları, başta Mustafa Suphi, Ekim Devriminde Bolşevikler safına katılmış ve sorumlu görevler yüklenmiş devrimcilerdi.

O yıllar, Dünya Savaşında galip gelen büyük devletlerin Osmanlı İmparatorluğundan kalan toprakları aralarında bölüştükleri ve bu arada Türkiye'nin devlet olarak varlığına son vermeyi kararlaştırdıkları, bu kararlarını Anadolu'nun ve Trakya'nın işgalinin başlamasıyla uygulamaya koydukları dönemdi. Ülkenin geniş alanları yabancı orduların saldırısına uğradı. Halkımız bu emperyalist saldırıya silah elde karşı koydu. Ulusal Kurtuluş Savaşımız böyle başladı. Başta İngiltere ve Fransa olmak üzere emperyalist devletler ve peykleri karşımızda idi. Dünyanın ezilen halkları ve kapitalist ülkelerin devrimci işçi sınıfı kurtuluş savaşımıza arka

çıktılar. Ama onlarınki daha çok manevi bir arka çıkış idi. Savaş boyunca ulusal kurtuluş hareketimize silah, para dahil her bakımdan destekleyen tek ülke Sovyetler Birliği oldu. Kurtuluş Savaşı Türkiyesi'nde, Sovyet dostluğu yurtseverliğin ayrılmaz bir parçası idi. Nasıl ki İngiliz, Fransız ya da ABD yanlılığı vatan hainliğinin belirtisi idiyse.

Türkiye yurtseverleri ilk sosyalist ülkeye umutla baktılar. Sovyetler Birliği'nin ezilen halklara arka çıkan anti-emperyalist politikasını coşku ile alkışladılar. Kurtuluş Savaşı yıllarında, Türkiye'nin birçok yerinde komünist grupların oluşması doğaldır. Türkiye işçi sınıfının çağımızın proleter devrimci teorisi ile silahlı kendi siyasi örgütü ile tarih sahnesinde yerini alması böyle bir ortamda oldu.

TKP, Kurtuluş Savaşı yıllarında kurulan ilk partidir. Çünkü, Atatürk'ün kurduğu CHP'nin kaynağını oluşturan Kuvayı Milliye örgütü bir siyasi parti olmaktan çok bağımsızlık savaşı koşullarında şekillenmiş, ayrı ayrı sınıfların temsilcilerini içeren bir Ulusal Kurtuluş Cephesi görünümündedir. İttihat ve Terakki Fırkasının, Kuvayı Milliye içinde büyük ağırlığı olmakla birlikte Kuvayı Milliye'yi bir parti değil, bir cephe örgütü olarak değerlendirmek gerekir.

TKP'nin kuruluş kongresi, 10 Eylül 1920'de Sovyet iktidarının henüz yeni kurulduğu Bakû kentinde toplandı. Bu ilk kongrenin toplanmasına önayak olan Mustafa Suphi'dir. Bakû Kongresi proleter devrimci örgüt adamı erdemlerini kişiliğinde birleştirmiş olan Mustafa Suphi'nin damgasını taşır.

Türkiye proletaryasının en yoğun bulunduğu kent olan İstanbul'da Şefik Hüsnü'nün önderliğindeki örgütü bu I. Kongrede Ethem Nejat'ın başında bulunduğu heyet temsil ediyordu. I. Kongrede Anadolu'daki, Almanya'daki örgüt ve gruplardan da temsilciler katıldılar.

Birinci Kongre, Parti tüzük ve programını onayladı. Tüm komünist örgütlerin birleştirilerek tek parti çatısı altında toplanmasına ve parti merkezini Kurtuluş Savaşının verilmekte olduğu Anadolu'ya nakledilmesine karar verdi. Kongre, partinin bağımsızlığını korumakla birlikte, Ulusal Kurtuluş Savaşına öteki ulusal güçler safında fiilen katılma kararı aldı. Kongrede savunulan tezlerde Sovyetler Birliği'nde gerçekleşen Sosyalist Devrim ile emperyalizmin ezdiği ve sömürdüğü Doğu halklarının Ulusal Kurtuluş Savaşlarının bir-

birini tamamladığı ve kurtuluş savaşlarının dünya devriminin bir parçası olmadıkça yenilginin kaçınılmaz olduğu görüşü yer alıyordu. Mustafa Suphi'nin bu ilk kongre hakkındaki sözleri şöyledir: "Teşkilat dönemlerini geçiren ve şimdiye kadar grup halinde yaşayan Türkiye Komünistleri, bu kongreden teşkilatlı ve birleşmiş bir parti olarak çıkmakla yeni bir hayat dönemine ayak basıyorlar." (Türkiye'nin Mazlum ve Amele Rençberlerine başlıklı bildiriden)

Birinci Kongreden kısa bir süre sonra Mustafa Suphi ve arkadaşları Anadolu'ya hareket ettiler. Yurda vardıklarında İttihatçıların, gerici paşaların hazırladıkları haince tuzağa düşürüldüler. 28-29 Ocak gecesi Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve arkadaşları Trabzon açıklarında şehit edildi. Ölümleri Türkiye Devrimci Hareketi için büyük bir darbe oldu. Ama her şeye karşın hareket sürdü.

1920'de kurulan bu Parti legal idi. Nasıl oluyor da emperyalizmin ordularının ta Polatlı'ya kadar ulaşabildiği, düşman toplarının Ankara'dan duyulduğu bir dönemde, Türkiye tarihinin bu en tehlikeli anında Komünist Partisi'nin varlığı olağan karşılanıyor da, sonraki yıllarda, tehlike atlatıldıktan sonra Komünist Partisi'nin varlığına tahammül edilmez oluyor? Bu sorunun karşılığı açıktır. Çünkü emperyalizm çağında işçi sınıfı kendi siyasi örgütü ile ulusal cepheye katılmadıkça Kurtuluş Savaşları başarıya ulaştırılamaz. Kurtuluş Savaşları proleter devrimcileriyle omuz omuza savaşılarak verilir. Türkiye'de de bu böyle olmuştur. Kurtuluş Savaşı Türkiyesi'nin düşman işgali altında olmayan bölgelerinde tüm devrimciler için genellikle demokratik özgürlük vardı. Baskı altında tutulan sadece emperyalizmin işbirlikçileriydi. Ama emperyalizmin savaş alanında yenilgisinden sonra, egemen güçler kapitalist dünya pazarı içinde kalarak kapitalist yoldan kalkınma politikasını benimseyince iş değişti. En tutarlı anti-emperyalist çizgiyi izleyen, cephelerde ön safta savaşan, cephe gerisinde silahlı kuvvetlerin ikmalini sağlamak için en büyük fedakarlıklara katlanan proleter devrimcileri artık "milli" sayılmaz oldular. İşçi sınıfının ve genel olarak tüm emekçilerin siyasi ve mesleki örgütlenmesi yasaklandı. 1925 Takrir-i Sükûn Kanunu'nun yasalaşmasından sonra her türlü legal siyasi muhalefet önlendi.

Bu yeni dönemde her şeye karşın TKP, varlığını sürdürmüştür. Bunun yüzeyde görülen kanıtları, güdümlü basına yansıyan komünist tutuklamaları, komünistlerin yargılanmaları, mahkûmiyetleri haberleridir. 1961 Anayasası'nın kabulünden sonraki sınırlı de-

mokratik özgürlük ortamında Türkiye'de sosyalizmin tartışılan ana sorun haline gelmesi, bir bakıma uzun yıllar illegaliteye itilmiş olan sosyalist hareketin mücadele ile gerçekleştirdiği birikimin ilk uygun anda dışa vurmasıdır. Bu sonuç en çetin koşullarda, proletarya devrimcisi olarak görevini yerine getirmiş olan adı duyulmuş, duyulmamış nice proleter devrimcinin mücadele ile sağladığı bir sonuçtur. Bu yiğit insanlar bilimsel sosyalizmin bayrağını kuşaktan kuşağa taşıdılar. Geçtikleri yol, zindanlardan, işkence odalarından geçen yoldu.

Burada TKP'nin kısa tarihini yazmıyoruz. Bugünkü ortamda bu tarih doğru olarak, ayrıntılı biçimde yazılamaz. Bunun nedenleri açıktır. Sorumlu Parti militanlarının en ağır işkenceler altında baskı kuvvetlerine vermedikleri örgütle ilgili bilgileri, bugünün koşullarında açıkça yazmanın yanlış olacağı besbellidir. Biz burada TKP'nin yalnızca *tarihsel konumunu* açıklamaya çalışacağız.

Bu konumu en özet biçimde anlatmak gerekirse, TKP'nin Kurtuluş Savaşı yıllarında *Milliciler Cephesi'nin en sol kanadını* oluşturan bir siyasal örgüt olduğunu ve ondan sonra uzun yıllar, "Ebedi Şef" ve "Milli Şef" dönemlerinde, illegal koşullarda mücadeleyi sürdüren *biricik muhalefet partisi* olduğunu söylemek gerekir. Biricik diyoruz çünkü, İkinci Dünya Savaşının sonuna dek, Türkiye'de sömürücü sınıfların ayrı ayrı kesimlerini temsil eden akımlar, tek parti olan CHP'nin çatısı altında barınmaya çalışarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bunlar için siyasi mücadele "Şef" önünde yaltaklanarak, ânın dış ve iç koşullarının etkilerinden yararlanıp, temsil ettikleri sınıf ya da zümrenin çıkarlarına uygun bir politikanın izlenmesini sağlamaktı. Ancak İkinci Dünya Savaşından sonra egemen çevrelerin sağa açık, sola kapalı çok partili düzene geçmeyi yeğ saydıklarından sonradır ki bu sağcı akımlar siyasi partiler olarak politika alanında yerlerini almışlardır. O zamana kadar Türkiye'de iki parti vardı. İktidardaki CHP ve muhalefetteki gizli TKP.

Türkiye'de bilimsel sosyalizmi eylem kılavuzu bilen devrimci hareketi 12 Mart 1971'e kadar başlıca dört döneme ayırabiliriz:

Birinci dönem, 1919'dan başlayıp 1925'e kadar varan dönemdir.

İkinci dönem, 1925'den 1943'e kadar süren dönemdir.

Üçüncü dönem, 1943-60 dönemidir.

Dördüncü dönem, 1960'la başlar ve 1971'e kadar sürer.

1960'larda TKP sorumlu kadrosu, ülkenin o yıllardaki özgül koşullardaki gereği, TKP adıyla ortaya çıkmayı, hızla yükselmekte olan anti-emperyalist dalgaya bir katkıda bulunmayacağı görüşüne vardı. Gençliğin başını çektiği halkımızın bu bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini yönlendiren bu kadroydu. Bu kadro yarım yüzyıllık komünist hareket içinde sağlam ne varsa onun temsilcisi durumunda idi. Ve altmışlı yılların sonunu da Türkiye politikasında belirleyici rol oynamaktaydı.

Yurt dışında birkaç mültecinin kurduğu ilkten "TKP dış büro", sonradan doğrudan doğruya "TKP" diye adlandırılan Leipzig grubunun ülke içinde hiçbir etkinliği yoktu. Bu grubun belli bir etkinlik kazanması 12 Mart döneminin sona ermesinden sonra faşist darbenin doğurduğu yılgınlık ortamında CHP'yi nerdeyse kayıtsız şartsız destekleyen bir yan kuvvet durumuna gelmesiyle olmuştur. 1974'te yayınladıkları Parti Proğramı, CHP'ye bir reform listesinden başka bir şey değildi. "İleri Demokrasi" dedikleri şeyi CHP gerçekleştirecek, bu burjuva partisinin lütfu olan demokratik özgürlüklerden yararlanarak bunlarla zamanla güçlenecekler, seçim kazanacaklar, iktidara gelip sosyalizmi kuracaklardı!! Hesapları buydu. Ve yanlış hesap çarşıdan döndü. Bugün gene aynı hesap peşindedirler. Bu kez de umutlarını burjuva partilerinin demokratikliğine bağlamışlardır. Eski hiçbir şey unutmamışlar, yeni hiçbir şey öğrenmemişlerdir.

Leipzig "TKP"si, Mustafa Suphi'lerin, Şefik Hüsnü'lerin, Reşat Fuat'ların TKP'sinin devamı değildir. Onların geleneğini sürdürenler başka yerdedirler. Başka çatılar altında. Onun için TKP tarihini döneme ayırırken 1971'de durduk.

1919-1925 dönemi, Birinci Dünya Savaşında yenik düşen Türkiye'nin geniş alanlarının emperyalist ülkeler ordularının işgaline uğradığı, emperyalistlerin Türkiye'nin devlet olarak varlığına son verme kararlarını uygulamaya koydukları dönemdir. Bu emperyalist planına karşı ilk günden başlayan yöresel direnişler, gelişerek tüm Türk ve Kürt halklarının seferber olmasıyla verilen ve zaferle sonuçlanan bir Kurtuluş Savaşına dönüştü.

Bu dönem, Kurtuluş Savaşı koşullarındaki bir ülkede, Büyük Ekim Devriminden esinlenen komünist grup ve örgütlerin yer yer oluştuğu bir dönemdir. Bunların belli başlıları şunlardı: İşçi sınıfının en yoğun bulunduğu İstanbul'da Şefik Hüsnü'nün önderliğinde kuru-

lan legal Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası, Ankara'daki İştirakiyûn Fırkası, Eskişehir'de Yeni Dünya Dergisi çevresinde birleşen grup, Kafkasya'da Türk harp esirlerinden oluşan Mustafa Suphi önderliğindeki örgüt ve Almanya'daki Türklerin oluşturduğu grup.

Savaş koşulları, haberleşme ve ulaştırmanın çok zor olması yüzünden, bu gruplar arasında bağıntı zayıftı. Buna karşın, 1920-10 Eylül'ünde Bakû'da toplanan TKP'nin kuruluş kongresine, bu gruplardan temsilciler katılabildiler.

Bilimsel sosyalizmin Türkiye'ye henüz yeni girmiş bir akım olması, bunun doğal sonucu olarak Türkiye marksistlerinin teorik düzeyinin yeterli olmaması bu döneme özgü bir durumdur. Buna ülkenin, düşman işgalindeki bölge ve kurtarılmış bölge olarak ikiye bölünmüş durumu da eklenince sonuç, hareketin birbiri ile yeteri kadar bağıntısı olmayan grup ve örgütlerden oluşması ve bu yüzden de dağınıklığı olmuştur.

Anadolu'da ve yurt dışında yer yer oluşan komünist grupların çoğu zaferden sonra baskı döneminin başlamasıyla dağıldılar. Bütün bu gruplaşmalar ve örgütleşmeler içinde kalıcı olan, Şefik Hüsnü'nün önderliğinde gelişerek bir işçi tabanına dayanabilen örgüt oldu.

Kurtuluş Savaşımıza arka çıkan tek devletin genç sosyalist ülke Sovyetler Birliği'nin oluşu, bu dönemde birçok burjuva milliyetçisini komünizme karşı olumlu bir tutuma itmiştir. İttihat ve Terakki'nin en önde gelen lideri Enver Paşa ve onunla birlikte bazı ileri gelen İttihatçılar yenilgiden sonra, Sovyetler Birliği'ne giderek hizmetlerini Bolşeviklere sundular. Sağcı general Kazım Karabekir paşanın bile kumandası altındaki birlikler, yayınladığı genelgelerde Kızıl Ordu'ya övgüler düzdüğü görüldü. Ulusal Kurtuluş Hareketinin lideri Mustafa Kemal paşa, emperyalizme ve kapitalizme karşı savaşın zorunluluğundan, Sovyet Devrimi ile Türk bağımsızlık savaşının birbirini tamamladığından resmi beyanlarında sözediyor ve kendisi, en yakın adamlarına "Komünist Partisi" kurduruyordu. Önemli sayıda küçük-burjuva aydınların, örneğin Ahmet Cevat Emre gibi, Şevket Süreyya Aydemir ya da Vedat Nedim Tör gibi özünde harekete yabancı olan unsurların TKP'ye katıldıkları görüldü. İlk esecek olan sert rüzgarda böyleleri dökülecekleridir.

Mustafa Suphi'nin Bakû Kongresi raporunda bu konuda söylediği şudur: "Türkiye'de kumandan ve paşalar da dahil olduğu halde, Bolşevizmin kurtarıcı bir kuvvet olarak görüldüğünü söylesek doğru olur."

Bu dönemde mücadele biçimi genellikle legal siyasi ve askeri örgütlenme ile emperyalizme ve onun işbirlikçisi sınıf ve zümrelere karşı millici güçler safında cephe halinde savaştı. Proleter devrimcileri bu savaşta cephede olsun, cephe gerisinde olsun mücadeleye aktif olarak katıldılar.

Ancak İstanbul gibi, İzmir gibi işçi sınıfının en yoğun bulunduğu bölgeler, düşman işgali altında idi. Emperyalist düşman bu durumdan yararlanıyor, yurtseverlerin yığın halinde Anadolu'ya geçmelerini engelleyebiliyordu. Bu engellemenin Türkiye'de devrimci işçi hareketinin sonraki gelişmesi üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Kurtuluş Savaşı boyunca Ankara'da suyun başını tutan küçük-burjuva bürokratlar oldu. Bunlara karşı, Meclis'te soldan muhalefeti yürüten, hareketin ikincil plandaki kişileriydi.

1925 Şubat'ında İstanbul'da Şefik Hüsnü önderliğinde toplanan TKP II. Kongresi de bir kuruluş kongresi niteliğindedir. Türkiye toprağında toplanan ilk parti kongresi olması ve Bakû Kongresini izleyen dönemde parti örgütünde merkeziyetin kurulamaması gözönünde tutularak bu kongre, genellikle bir yeniden kuruluş kongresi sayılmıştır.

1925'te Doğu'da Şeyh Sait isyanı dolayısıyla, İnönü hükümetinin yasalaştırdığı Takrir-i Sükûn Kanunu sağa olduğu kadar, sola karşı da bir baskı yasası olarak uygulandı. Artık TKP için legal eylem olanakları ortadan kalkmıştı. Bu örgüt eylemini gizlilik koşullarında sürdürdü.

İkinci dönem, 1925-1943 dönemidir. Bu dönemde Türkiye toplumu sınırlı bir kapitalist gelişmeye sahne oldu. Bir devlet sektörünün kurulması genellikle türetilmek istenen yerli kapitalist sınıfını güçlendirme amacını gütmüş ve bu sonucu vermiştir. Ancak bu desteğe karşın Türkiye'de kapitalist gelişme bu dönemde sınırlı kalmıştır.

İktidarı elinde tutanlar gene küçük-burjuva radikalleriydi. Bu kadro, Kurtuluş Savaşını yönetmiş olan küçük-burjuva kökenli asker-sivil aydın zümreden oluşuyordu. İzledikleri politika emekçilerin her türlü siyasi ve mesleki örgütlenmesini yasaklayan baskı politikasıydı. Milli meselede tutumları anti-demokratik bir tutumdu.

Ülkenin doğusunda Kürt feodallerin bir kesimi ile ittifak kurdular. Bu ittifak emekçi halka karşıydı. Bu bölgede zorla asimilasyon politikası güttüler. "Devrim" dedikleri şeyi, küçük-burjuva ölçüler içinde bile iktisadi alt yapıya uygulamaya yanaşmadılar. Burjuva demokratik devrimin ilk görevi olan toprak reformu vaadlerini hiçbir zaman gerçekleştirmediler. Bununla birlikte küçük-burjuva radikalleri olarak feodal üst yapıyı değiştirme anlamında reformcu bir çizgi izlemişlerdir. Dış politikalarında da genellikle Sovyetler Birliği ile dostluk ilişkilerini sürdürdüler.

TKP illegaliteye çekilmişti, ancak komünistlere uygulanan baskı yasaları bugünkü yasalara kıyasla çok daha hafif cezaları içeriyordu. 1936'da yasalaştırılan ünlü 141. ve 142. maddeler altı aydan başlayan hapis cezalarını içeriyordu ve bu kanun maddeleri illegal eylemde bulunanlara uygulanıyordu. Sonraki yıllarda işbirlikçi burjuvazinin tam egemen duruma geçmesiyle bu yasa maddeleri şiddetlendirilecek ve Bayar-Menderes iktidarı zamanında 141. maddeye idam cezası konacaktı.

TKP'nin bu dönemde izlediği çizgi, üyesi bulunduğu Üçüncü Enternasyonalin devrimci çizgisi ile bağdaşan bir çizgi idi.

TKP'nin bu dönemde etkinliği konusunda doğru bir değerlendirme yapmak gerekir. Bu dönem dünya devrimci işçi sınıfı hareketi içinde birliğin hüküm sürdüğü dönemdir. İki dünya savaşı arasında geçen çeyrek yüzyıla yakın zaman süresi içinde dünyada Marksizm-Leninizmi temsil eden tek uluslararası örgüt Üçüncü Enternasyonaldi. Bu Enternasyonale ters düşen kişi ya da çevrenin hemen hemen hiçbir etkinliği kalmazdı. TKP, III. Enternasyonalin üyesi bir ögüttü. Bu örgütün Şefik Hüsnü, Reşat Fuat gibi ileri gelenleri dünya ölçüsünde proleter devrimci lider nitelikleri teslim edilmiş kişilerdi. Örneğin Şefik Hüsnü, III. Enternasyonalin 1928 Kongresinde Stalin, Togliatti, Buharin, Thaelmann, Molotov ve diğerleriyle birlikte Komintern'in Yürütme Komitesi üyeliğine seçilmiş, uzun yıllar bu görevde kalmıştı. TKP sadece Türkiye'de marksist solun partisi olmakla kalmıyordu, illegalite koşullarına rağmen bu örgüt iktidardaki CHP'nin solundaki çevrelerin saygısını da kazanmıştı.

Elbetteki her şey güllük gülistanlık değildi. Proleter devrimci örgütlenme ilkelerinin ülkenin koşullarına uygun olarak her zaman başarı ile uygulandığı söylenemez.

Burjuvazi uzun yıllar, TKP hareketini önemli ölçüde tecrit

etmeyi başarabilmiştir. Bunda objektif nitelikte etkenlerin önemli rolü oldu. Bunlardan belli başlılarını sıralayalım:

Sanayileşmede geri düzeyin sonucu olarak, işçi sınıfının sayıca zayıflığı, 1920'lerde sanayi denebilecek işyerlerinde çalışan işçilerin sayısı elli bini aşmıyordu.

Geri bıraktırılmış, bağımlı kapitalizm koşullarında özel sektörde olsun, devlet kapitalizmi alanında olsun, işçinin genellikle iş güvenliğinden yoksun kalışı ve bunun sonucu olarak işini çok kez geçici bir meşgale sayması; bu yüzden de köyü ile bağlarını sürdürmesi; yani işçi sınıfının geniş ölçüde kapalı köy ekonomisi gibi geri bir üretim biçimine bağlı kalışı ve işçi sınıfının zayıf bulunduğu koşullarda bu durumun işçinin bilinçlenme düzeyini olumsuz yönde etkilemesi.

Kemalistlerin tarihte ilk başarılı Kurtuluş Savaşını yönetmiş olan bir siyasi kadro olarak, halk gözünde uzunca bir süre büyük itibara sahip bulunmaları; savaş sırasında işçi sınıfının yoğun bulunduğu bölgelerin düşman işgaline uğramış olması burada önemli bir etken olmuştur.

Kemalistlerin, küçük-burjuva ölçüleri içinde de olsa, feodal üst yapı kurumlarının tasfiyesi alanında devrimci bir politika izlemeleri, dış politika alanında da tek sosyalist ülke Sovyetler Birliği ile dostluk politikalarına genellikle bağlı kalmaları, bu koşullar içinde devrimciliğe sahip çıkmaları, giderek devrimciliği tekellerine almaya kalkışmaları ve bu demagojilerinin uzunca bir süre etkili olması.

Subjektif nedenlere gelince: Elbetteki TKP yönetiminin hataları olmuştur. Her şey olup bittikten, aradan uzun yıllar geçtikten sonra bugünün deneyleri ile olayları değerlendirmeye kalkarsak eleştirecek çok şey buluruz. Ancak bizce burada eleştirdiğimiz durumu öncelikle subjektif nedenlere bağlamak bilimsel bir tutum olamaz. Tarihsel kişilerin devrimci harekete katkılarının nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusunda Lenin şöyle diyor: "(Bu katkılar) tarihsel kişilerin, zamanın istekleri karşısında *neler vermedikleriyle* değil, kendilerinden öncekilere kıyasla ne gibi yenilikler getirdikleriyle değerlendirilir." (Ekonomik Romantizmin Nitelikleri, Bütün Eserleri, Cilt II, s. 186) Burada tüm sorumluluğu kişilere yükleyen kimse, "Peki onlar hataliydı da niçin hata yapmayacak kimseler çıkmadı?" sorusunu yanıtlayabilmelidir.

Bugün proleter devrimci geçmişi tüm kara gösterenler var. Bu tutum sömürü düzeninin savunucusu kalemşörler için doğaldır. Ama "sosyalistim", "komünistim" diye ortaya çıkan ve yüzyılı

aşkın bir süredir tarih sahnesinde yerini almış olan Türkiye işçi sınıfının bugüne dek siyasi örgütlenme alanında sicili tüm kötüdür diyen kişinin, bu sıfatlara ters düştüğü açıktır. Böyle bir iddia Türkiye işçi sınıfına inançsızlığı kanıtlar. Buna karşılık biz, elbetteki marksist eleştiriyi elden bırakacak değiliz. Devrimci geçmiş ne tümüyle aktı ne de kara.

Şöyle bir iddia ileri sürülüyor: "TKP, Çin KP'si ile hemen hemen aynı zamanda kuruldu. Çin komünistleri halk savaşı yolunu tuttular, TKP tutmadı. Sonuç: Çin'de devrim başarıya ulaştı, Türkiye'de ulaşamadı. Eğer TKP, Çin örneğine uygun hareket etseydi bugün Türkiye'de de devrim gerçekleşmiş olurdu."

Biçimsel mantık yönünden haklı görünen bir iddia! Ama özünde diyalektiğin inkarından başka bir şey değil. İki apayrı tez alınıyor: Çin ve Türkiye. Çin devrim örneği, her yerde ve her çağda, koşullar ne olursa olsun geçerli devrim reçetesi sayılıyor. Ve bu iki apayrı ülkeye aynı tez uygulanıyor. Çin toplumu ile Türkiye toplumunun coğrafya, tarih, sınıf mevzilenmesi bakımından ve daha başka birçok bakımlardan çok farklı oluşu gözönünde tutulmadan birbirinin tam benzeri sentezlere varılıyor. Bu ciddiye alınmayacak temelsiz bir iddiadır, üzerinde uzun boylu durmanın gereği yok.

Bir de başarıyı, izlenen çizginin doğruluğunun tek ölçütü sayma eğilimi var. Başarıyı tek ölçüt sayarsak Marksları, Engelsleri kendi çağlarında devrim yapamadıkları için reddetmemiz gerekir.

1925-1943 döneminde, TKP yönetimine yöneltilen bir eleştiri de, Türkiye komünistlerinin 1920'lerde ve 1930'larda Kemalist iktidara karşı yeteri kadar sert bir muhalefet yürütmedikleri, bu iktidarı "şerrin ehveni" sayarak eylem alanlarını sınırladıkları yolundaki eleştiridir.

Kastedilen TKP'yi bağlayan belgelerde ya da bu partinin yayınlarında dile getirilen siyasal çizgi ise, bu eleştiri kesinlikle haksızdır. 1920'ler, 1930'lar TKP'si, ülkenin özgül niteliklerini uzun boylu hesaba katmadan SBKP modelini kalıp gibi benimsemekle, gereken marksist yaratıcılığı gösterememekle suçlanabilir ama, Kemalistlerin bir milli burjuvazi yaratarak kapitalist yoldan Türkiye'yi kalkındırma hayallerinin ülkeyi nasıl bir çıkmaza sürüklediğini göremekle, buna karşı kesin tavır alamamakla suçlanamaz.

TKP, başından beri, işçi, yoksul köylü diktatörlüğünü, Türkiye'de bir Sovyet devletinin kurulmasını, ülkede Türk olmayan ulusal toplulukların, devletten ayrılma hakkı dahil, kendi kaderlerini

belirleme hakkını ve bunlar misak-ı milli sınırları içinde kalacaklarsa bunun ancak bir Sovyet Devletleri Federasyonuna gönüllü olarak katılma şeklinde olmasını savunmuştur.

TKP'nin 1926 Çalışma Programının birinci maddesinde şöyle denmektedir: "Türkiye Komünist Partisi amele ve köylülüğün bir Sovyet idaresi şeklinde kendi diktatörlüklerini gerçekleştirmek için gerekli şartları hazırlar. Ancak böyle bir diktatörlük burjuva demokratik inkilabın görevlerini yerine getirebilir ve bu inkilabın kazançlarını tahkim edebilir. Aynı zamanda, ancak böyle bir inkilap burjuva idaresinden, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ile ittifak halinde doğrudan doğruya sosyalizmin kuruluşuna geçişi sağlayabilir."

Programın ikinci maddesinde şöyle deniyor: "TKP iktidardaki Kemalist Halk Partisi'ne karşı uzlaşmaz ve kararlı bir mücadele verir. Milli Kurtuluş İnkilabının ilk dönemlerinde burjuva önderliğinin rehberi olarak ortaya çıkan bu parti, daha sonra inkilabın zaferlerini, emperyalizme bağımlı eski büyük ticaret burjuvazisinin ve azınlık milliyetler burjuvazisinin yerini alan yeni Türk burjuvazisinin hakimiyeti ve zenginleşmesi için bir temel olarak kullanmaya başladı. Kemalist Partiye karşı mücadelenin başlıca amacı, bu partinin halk düşmanı yüzünü, yabancı emperyalizm ile uzlaşma yönünde gelişmesini ve burjuva diktatörlüğünün çıkarına olarak amele ve köylü kitlelerinin sınıf mücadelesini bastırma amacını güden yüzünü (...) açığa çıkarmaktır."

Programın üçüncü maddesinde ise, "Kemalist Halk Partisine karşı verilen bu mücadele, emperyalizme karşı inkilapçı mücadele sayesinde kazanılmış olan Türkiye'nin siyasi bağımsızlığını yeniden yok etmeye çalışan, Türkiye'yi SSCB'ye karşı mücadelede bir alet durumuna getirmeye uğraşan emperyalizme karşı mücadeleden ayrılmaz" denmektedir.

Partinin Ordu konusunda görüşü de şöyledir:

Çalışma Programı, Madde 12: "Türkiye Komünist Partisi, milli istiklali ve inkilabın kazançlarını korumanın en emin vasıtası olarak amele ve köylülerin silahlandırılmasını, burjuva muhafızlığını meslek edinmiş orduların kaldırılmasını ve onların yerine amele ve köylü milisinin konmasını ve erlere subaylarını seçmek hakkının verilmesini talep eder."

Ulusal sorunda TKP'nin Çalışma Programında yer alan politikası özetle şudur: Madde 13. "TKP milli azınlıkların Türkiye'-

den ayrılma hakkı da dahil olmak üzere, mukadderatlarını tayin etme haklarını kayıtsız şartsız tanır. Halk Fırkası'nın Müslüman azınlıkları zorla Türkleştirme, Hıristiyan ve Musevi azınlıkları da ezme siyasetine her vasıta ile karşı koyar. Bunun dışında bu azınlıkların emekçi kitlelerine bey ve ağalarının ve burjuvazilerinin kısmen Halk Fırkası'na yaklaşmak ve kısmen de emperyalizme satılmak şekillerini alan hiyanetlerini izah ile onları Türk emekçileriyle birlikte sömürücü sınıflara ve emperyalizme karşı mücadeleye sevkeder... TKP onlar için hukukta tam bir eşitlik, dillerini kullanmak, kendi dilleriyle yayında bulunmak ve dillerini geliştirmek konusunda tam bir serbesti, köylülerin ve küçük aşiret üyelerinin yarıderebey efendilerine ve reislerine esir olmaktan kurtarılmalarını, bu bey ve ağalara ait arazinin, hayvanların köylülere ve aşiret üyelerine parasız dağıtılmasını talep eder."

Yine bu konuda Çalışma Programının 55. maddesinde şöyle diyor: "Amele Köylü Hükümeti, yoğun halk kitleleri halinde yaşayan milli azınlıklara mukadderatlarını serbestçe tayin etmek ve arzu ederlerse devletten ayrılmak hakkını bahşeder. Milli azınlıklara mensup komünistler, milletdaşları arasında işçilerin milletlerarası dayanışması lehinde propaganda yapmak, kendilerini maddi ve hususi menfaatler karşılığında kısmen emperyalistlere satan varlıklı hakim sınıfların emekçi kitlelerine nasıl emperyalist boyunduruğu geçirmeye uğraştıklarını anlatmak suretiyle milli azınlıklara mensup işçiler ve köylülerle Türk işçi ve köylülerinin kardeşçe birleşmesi lehinde mücadelede bulunmak mecburiyetindedir. Aynı zamanda bir Sovyet Cumhuriyeti şeklinde teşekkül eden Türkiye amele ve köylü hükümeti, emperyalizme ve derebeylerine karşı elbirliğiyle mücadele için ezilen milli azınlıkların emekçi kitleleriyle Sovyet Cumhuriyetler Federasyonu şeklinde bir ittifak kurulmasına yönelen bir siyaset takip eder."

Özünde bir burjuva dikta rejimi olan Kemalist rejimde illegal bir parti olarak böyle bir programla siyasal eylemi sürdürmeye kalktın mı başına türlü haller geleceği açıktır. Poliste işkence odaları, zindanlar uğrağın olur. Hapishaneden salındın mı da polis işsiz, güçsüz, aç kalman için bütün önlemleri alır. Hangi kapıyı çalsan geri çevrilirsin. Cumhuriyet tarihi boyunca komünistlerin kaderi bu olmuştur.

TKP'nin bu programı ülkenin özgüllüğünü gözönünde tutmadığı ve Sovyet modelini olduğu gibi benimsediği için eleştirilebilir. Ama TKP'nin böyle bir çalışma programı ile Kemalizm kuyrukçuluğu

yaptığını iddia etmek gülünçtür. 1920'ler, 1930'lar TKP'sinin değil, Leipzig "TKP"sinin "ileri demokrasi" dediği şeyi gerçekleştirme işini CHP'ye havale ederek, bu burjuva partisine sipariş listesi niteliğinde bir programla kuyrukçuluk yapması 1970'lerin olayıdır.

İki dünya savaşı arası dönemde ülkede ve dünyada güçler dengesi, TKP yönetimini Çalışma Programında dile getirilen çizgiyi daha esnek bir uygulamaya yöneltmiştir. İlkel küçük köylü ekonomisinin egemen olduğu bir tarım ülkesi olan Türkiye'de, işçi sınıfının henüz onbinlerle sayıldığı, halkın büyük çoğunluğunun alfabesiz olduğu ve kırsal alanlarda feodal unsurların etkin durumunu koruduğu bu ülkede Kemalistlerin karşısında en güçlü muhalefet komprador burjuva-feodal mütegallibe muhalefeti idi. Bir ulusal burjuva ekonomisi kurma özleminde olan ve bu doğrultuda bir politika güden Kemalist iktidar, sadece solundaki güçlere değil, sağdaki güçlere de karşı idi. İstiklal Mahkemelerinin hep sağcıları idam sehpalarına göndermiş olması, sağın Kemalist rejim için çok daha büyük bir tehlike oluşturduğunu gösterir.

Böyle koşullarda bir proletarya partisi için doğru taktik, partinin bağımsız politikasını bağnazlıkla korumakla birlikte, emekçi yığınları devrimci bilince kavuşturma ve örgütlendirme görevini bir an bile gevşetmeden iktidara en güçlü aday olan komprador sınıfı ile rejime muhalif olan feodal mütegallibe kesimi arasındaki gerici ittifaka karşı, bütün tutarsızlık ve sallantılarına karşın gene de bir ulusal bağımsızlık politikası gütme eğiliminde olan küçük-burjuva radikalleri ile anti-emperyalist ve anti-feodal güçbirliğini gerçekleştirme yolunda gayret sarfetmekti. Çünkü, Kemalistlerin sağındaki güçler iktidara geldikleri takdirde ne onların siyasal üstyapıda anti-feodal reformları kalırdı, ne de "istiklalci" dış politikanın vazgeçilmez şartı olan Sovyetler Birliği ile iyi komuşuluk ilişkileri sürebilirdi. Böyle bir durumda emperyalizm Türkiye'de bir kez daha vesayetini kuracaktı ve sosyalist ülkeyi çevreleyen "sağlık kordonu" dedikleri tampon ülkeler zincirine Türkiye de katılmış olacaktı. O dönemde bu zincirin bir tek eksik halkası vardı, o da Türkiye idi, ve bu durumu sürdürmek dünya devriminin çıkarları açısında gerekli idi. Çünkü emperyalizm, Rusya'da Bolşevik rejimi yıkmak, bu ülkede kapitalist sistemi hortlatmak ve ülkeyi sömürü alanına katmak için casus ve sabotajcılarını harekete geçirerek dıştan müdahale ile kalmıyordu, sosyalist ülkenin doğrudan doğruya işgali hazırlıkları içindeydi.

Bu koşullarda bütün dünya ülkelerinin devrimcilerinin görevi emperyalizmin Sovyetler Birliği'nde sosyalist rejimi yok etme planını boşa çıkarmaktı. 1920'lerde ve 1930'larda Kemalistlerin bütün tutarsızlıklarına, izledikleri politikada emperyalizm ile bazı uzlaşmalarına, çizdikleri zikzaklara karşın bu emperyalist komployа doğrudan doğruya alet olmadıkları bir gerçektir. TKP'nin "Kahrolsun Kemalist burjuvazi" sloganıyla rejime saldırılarını daha çok iç politika uygulamalarına yöneltmesinin arkasında bu gerçek yatar.

Bütün dünya devrimci işçi hareketi TKP'nin bu politikasını onaylamıştır. Bu konuda TKP ile Komintern görüş birliği durumundadır. Zaten o dönemde başka türlü olamazdı. TKP'nin Komintern'inkine ters düşen bir çizgi izlemesi düşünülemezdi. Ve eğer bu konuda tartışmalar olduysa, bunlar genellikle Kemalist iktidara karşı daha sert bir muhalefet güdülmesini savunan Türkiye komünistleri ile ılımlı davranılmasını öneren Komintern sorumluları arasında olmuştur.

Kemalistlerin devlet desteği ile bir milli burjuvazi yaratarak kapitalist yoldan kalkınma politikaları elbetteki er geç fiyasko ile sonuçlanacak, emperyalist tekellerin acentalığını daha kârlı bulan bu sözde milli burjuvazi işbirlikçi kesilip tam egemenliğini kurarak ülkeye uyduluk politikası dayatacaktı. TKP gidişin bu olduğunu zamanında görmüş ve ajitasyon ve propagandasında bu gerçeğe işaret etmekten geri kalmamıştır.

TKP, Kürt ayaklanmaları karşısında ve genel olarak ulusal sorunda tutum ve davranışından ötürü de eleştirilmiştir. Bu eleştirilerde genellikle, öz olarak ayaklanmalar Kürt ulusal kurtuluş hareketleri olarak değerlendirilmekte ve TKP'nin bunları desteklememiş olmasını, Kemalistlerin zorla asimilasyon politikalarını dolayısıyla destekleme olduğu ileri sürülmektedir. Ayaklanmaların sınıfsal karakterini ve hedefini yanlış anlayan, ülkede ve dünyada güçler dengesini hesaba katmayan haksız bir eleştiridir bu. Burada haklı eleştiri tutuma değil, davranışa yönelik olabilir. Yani Kürt hareketi karşısında formüle edilen siyasal çizgiden çok (ki bu genel olarak doğru idi), TKP'nin ülkenin biricik sol muhalefet örgütü olarak, Kürt davasına fiilen sahip çıkıp, bu davayı istismar eden feodallere rağmen, Kürt emekçi yığınlarını etkileyen eylemliliği

gösterememiş olması anlamında davranışa yönelik eleştiridir burada haklı olan.

TKP, program ve yayınlarında Kemalist iktidarın Kurt halkına uyguladığı ulusal zulüm politikasına en açık, en kesin biçimde karşı çıkmıştır. Bu parti, eğer Misak-ı Milli sınırlarının korunmasını savunmuş ise, bunu, yukarıda aktardığımız program maddesinde ifade edildiği gibi, TC sınırları içinde toplu halde yaşayan milliyetlerin her birinin kendi kaderini belirleme hakkına sahip özgür ve eşit halklar olarak "Sovyet Federasyonu şeklinde" bir devlet olarak savunmuştur. Asimilasyoncu burjuvazinin yasaklarına uyarak, ulusal soruna tek kelime ile değinmeden "sosyalist parti programları" kaleme almak çok sonraki yılların; 1960'ların, 1970'lerin olayıdır. TKP böyle bir tavizciliğe düşmemiştir.

TKP'nin bir illegal parti olarak serbestçe konuşabildiği, oysa 1960'dan sonra kurulan örneğin TİP gibi, TSİP gibi legal partilerin "Kürt" sözcüğünün kullanılmasını yasaklayan Siyasi Partiler Kanununa uymak zorunda bulundukları, bu bakımdan mazur görülmeleri gerektiği ileri sürülmüştür. Ama TKP lideri Şefik Hüsnü, burjuva özgürlüklerin 1960'lardan çok daha kısıtlı bulunduğu 1946 yılında bile legal olarak kurduğu Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin programını yazarken, bu temel ilkeden taviz vermeme yürekliliğini göstermiş ve TC sınırları içinde toplu olarak yaşayan ulusal toplulukların, özellikle Kürt ulusal topluluğunun, TC devletinden ayrılıp kendi devletini kurma hakkı dahil, kaderlerini belirleme hakkını açıkça savunmuştur.

Elbetteki, bir temel ilkeyi parti programında savunmuş olmak yetmez. O ilkeyi etkin biçimde eyleme geçirmek de gerek. Bunun genel olarak ülkenin kırsal bölgelerinde, özel olarak Türkiye Kürdistanı'nda başarıldığı söylenemez. Ancak burada da dönemi ve şahısları değerlendirirken Lenin'in yukarıya aktardığımız tarihsel kişilere ilişkin sözünü hatırda tutmak gerek.

Ulusların kendi kaderlerini belirleme ilkesini Kemalistlerin ulusal topluluğunun varlığını inkar ederek, Türk milli şovenizmini yayma politikasına karşı savunmuş olmak tek başına Lenin'in sözünü ettiği bir yenilikti. Bu yeniliği getirenleri saygıyla anmak gerekir.

Besbelli ki, marksistler her ulusal hareketi desteklemezler. Herhangi bir ulusal hareket hakkında tutum belirlerken hareketin sınıfsal niteliğini, hangi hedefe yönelik olduğunu, hareket başarıya ulaştığında emperyalizmin sömürü alanının daralıp daralmayaca-

ğını dolayısıyla dünya devriminin bu başarı sonucu ilerleme kaydedip etmeyeceğini hesaba katarlar. Cumhuriyet döneminde Kürt ayaklanmaları ulusal yanı pek zayıf hareketlerdi. Bunlar, dünya devrimci işçi hareketinden ve onunla ittifak durumundaki ulusal kurtuluş hareketlerinden kopuk idi. Ön saflarda savaşarak hayatlarını feda eden Kürt emekçi halkının özgür bir vatana kavuşma özlemiyle silaha sarıldığı bir gerçek olmakla birlikte ve bu özleme saygı devrimci görev olmakla birlikte, ayaklanmalar başarıya ulaştığı takdirde bu özlem gerçekleşecek değildi. Dünya güçler dengesi zamanın tek sosyalist ülkesi aleyhine, dolayısıyla dünya ölçüsünde devrimci hareket aleyhine değişmiş olacak ve sonuçta o dönemin dünya jandarmalığını yapan İngiltere'nin bölgedeki etkinliği güçlenecekti. Niyetleri ne olursa olsun, feodal egemenler, Kürt halkını böyle bir çıkmaza sürüklemişlerdir. Çağımızda dünya devrimci hareketinin bir parçasını oluşturmayan ulusal hareketlerin başından yenilgiye mahkum olduğu kuralı Kürdistan için özellikle doğrudur. Bu dönemde Kürt isyanlarının niteliğini belirleyen Kürt emekçi halkının içten içe taşıdığı horlanmayacağı, sömürülmeyeceği özgür bir Kürdistan özlemi olmadı. Harekete damgasını vuran kendi dar feodal çıkarlarından ötesini göremeyen feodal yöneticilerdi. Hareketin bu dar perspektifi yenilginin de nedeni oldu.

Bu bakımdan zaman unsurunu, tarihsel ortamı, toplumun gelişme düzeyini ve bundan kaynaklanan toplumsal güçler dengesini ve hareketin sınıfsal bileşimini hesaba katmadan, dünya ölçüsünde devrimci hareketlerin deneyimlerini özümseme durumunda olan, çağımızın devrimci düşüncesi ile silahlanmış bir ulusal demokratik direniş hareketi ile geçmişin Kürt ayaklanmaları arasında paralellikler kurmaya kalkışmak yanlıştır.

"Kürdistan Halkının Diriliş Mücadelesi-Diyarbakır Zindanı" adlı kitabında Hüseyin Yıldırım, yalnız Kürdistan'da değil, Türkiye genelinde de işgal ordusu işlevini yerine getirmekte olan NATO'cu generallerin komutası altındaki Ordu yönetiminde Diyarbakır zindanında uygulanmakta olan hafızaların alamayacağı alçakça ve rezilce işkencelere karşı direnen devrimcilerin zindancıları ve tüm faşist yönetimi nasıl dize getirdiklerini derin bir kavrayış ve duygu ile anlatırken, bir yerde geçmişteki Kürt ayaklanmalarını bugünkü direnişle kıyaslıyor. Yazar, sıkıyönetim mahkemesi önünde yüzlerce ve yüzlerce Kürt davası savaşçısının avukatı olarak, faşist terör mekanizmasını bütün ayrıntılarıyla bilen bir kimse olarak konuşma-

maktadır. O, aynı zamanda en utanç verici baskılara karşın avukatlık görevini dürüstlükle yerine getirdiği için bir tertiple tutuklanıp Diyarbakır askeri cezaevi denen cehennemde on ay süreyle işkence altında tutulduğundan zindanın içini de çok iyi bilmektedir.

Dersimli olan ve Dersim isyanı ve onu izleyen jenosidi birinci elden bilen, ama bununla da yetinmeyip, tarih boyunca Kürdistan'daki ayaklanmaları incelemiş bulunan Yıldırım, şöyle diyor: "O gece hücrede gene geçmiş dönemlere daldım. Geçmişte Kürdistan'da olan ayaklanma ve direnişleri bir bir Diyarbakır ile mukayese ettim. Herkes geçmişe saygılı olmakla birlikte, gerçekçi olmak zorundadır. Geçmişin yiğitlik ve kahramanlıklarına rağmen her ayaklanma, her direniş bir bir ele alınıp değerlendirildiğinde görülecektir ki, bunlar başı sonuna yakın, hatta sonu başından belli olaylardı. Feodal yönü ağır basan, ulusal yönü yok denecek kadar dar kapsamlıdır. Düşünce ve yönlendirici fikri yapıdan yoksun olaylardır. Kürdistan tarihinde kahramanlıklarıyla önemli bir yeri olan Dersim Laç Deresi direnişini çok kişiden dinledim. En önemlisi direnişin içinde yer almış olan güçlü silahşörlerden Mirzali Kızılboğa ile uzun uzun konuştum. 'Amacınız neydi, ne yapmak istiyordunuz?' şeklindeki soruma Mirzali Kızılboğa, 'Silaha sarılmamıza iki neden vardı: Birincisi, Türk askerlerinin içimize girmesini, onların dediğine boyun eğmeyi aşiret olarak gururumuza yediremiyorduk. İkincisi, Türk askerleriyle çarpışmış, teslim olmamış bir kısım silahlı Kalyanlar bize sığınmışlardı. Bize sığınan Kalyanlar çok yiğit ve iyi silah kullanan insanlardı. Çoğu Laç Deresi çarpışmalarında öldüler. İşte bunları korumak amacıyla silaha sarıldık." (s. 227)

Ve yazar, geçmişteki aşiret sınırlamaları içinde kalan ayaklanmaları Diyarbakır zindanı direnişi ile karşılaştırırken, "Bu kez sonuç baştan belli idi. Ama tam tersine" diyor.

Gerçekten Kürt halkının bugünkü ulusal demokratik direnişi ile geçmişteki Kürt hareketleri arasında paralellik kurulamaz.

TKP'nin illegal yayın organlarında çıkan Kürt sorununa ilişkin yazılar, 1926 Çalışma Programında açıklanan ilkeler doğrultusundadır. 1930'da yayınlanan "İnkilap Yolu"ndaki "İkinci Kürt İsyanı" başlıklı yazı, üzerinde durmayı burada gerekli görüyoruz. Yazıda, 1930 Ağrı ayaklanması incelenirken, ayaklanmanın gözönünde tutulması gereken iki yönü olduğuna işaret ediliyor. Bunlardan birincisi, "Heyecanla ona (isyana) iştirak eden ve uğrunda

canını feda eden köylülük ve yoksul halk", ikincisi, "Harekatı teşkilatlandıran tabaka ve hariçten körükleyenler."

TKP organında şöyle deniyor: "Gerek geçen defa (Şeyh Sait İsyanı kastediliyor), gerek bu defa isyana köylülüğün ve halkın kitle halinde iştirakleri kimsenin inkar edemeyeceği bir hakikattir. Ve esasen böyle olmasa o, ne hükümet kuvvetlerini aylarca işgal edebilecek cesametler alır, ne de hadd-i zatında mühim bir tehlike teşkil ederdi. Burjuva gazetelerinin "eşkiya"dan, "çapulcu çeteler"in tenkilinden bol bol bahsetmelerine rağmen, tam manasiyle hoşnutsuz bir halkın hükümet siyasetine karşı kitlevi bir kıyamı karşısında bulunuyoruz. Mesala, Zilan hadisesinde hariçten gelen azami 150 atlıya mukabil muharebe meydanında 3000 maktul sayılmış ve birçok silahlı asi kuvvetlerin öteye beriye kaçıştıklarının tespit edilmiş olması bunu açıkça gösterir. Ayaklanan halk arasına –her içtimai harekette olduğu gibi– bahsi edilen eşkiyadan ve çapulculardan mürekkep birtakım şüpheli unsurların karışması onun siyasi mahiyetini ihlal etmez."

Ayaklanmanın birinci yönünün hoşnutsuz bir halkın Ankara hükümetinin ulusal zulüm ve sömürü politikasına karşı yığınsal isyanı olduğunu belirten TKP organı, ayaklanmanın öteki yönünü şöyle açıklamaktadır: "Siyasi mahiyetine gelince, Kürt isyanı, başına geçip ona istikamet verenlerin şiarları, niyetleri itibariyle ve intisapları itibariyle, emperyalizme alet olan, halkın ve inkilabın menafiine mugayir, koyu mürteci bir harekettir. Fakat içtimai sebepleri, muharrik kuvvetleri gözönüne getirildiği takdirde o, büsbütün başka bir mana ifade eder. Halkın niçin ayaklandığını araştırırsak bu mana kendiliğinden meydana çıkar. Onun dertleri ve duyguları malum. O, neticesi milli ekalliyetleri diledikleri gibi yaşamak, haklarından mahrum etmek, iktisadi ve mali tedbirlerle yoksul kitleleri mahv-ü perişan etmek olan, ancak zenginleşen tabakaların menafiine uygun, "halk aleytarı" müstebit bir siyaset sistemine nihayet vermekten gayri sefalet ve istiraptan yakayı sıyırmanın çaresini görmüyor. Bu bakımdan isyan mazlum köylülüğün bir kurtuluş mücadelesidir. Bu mücadelede mürtecilerin peşinden gitmekle köylülük feci bir surette yanılıyor, kendi maksatlarına karşı hareket etmiş oluyor. Fakat onu mazur görmek lazımdır. bugüne kadar hangi samimi inkilapçı fırka çıktı ona hakikatı anlattı da o dinlemedi? Bu sahada Türkiye Komünist Fırkası da vazifesini yapmak fırsatını henüz ele geçirmiş değildir. Biz eminiz ki, yoksul

köylülük, önünde başka bir kurtarıcı teşkilat görmediği için, derebeylerinin ve serseri çete reislerinin rehberliğini kabul ediyor. Saf inkilap gayelerimizle biz kendimizi onlara tanıttığımız gün derhal komünist teşkilatları etrafında toplanacakları ve memleket mikyasındaki büyük amele ve köylü hareketlerine iştirak suretiyle hem kendi mahalli menfaatlerine, hem de amele ve köylü inkilabının umumi ve yüksek menfaatlerine çok müessir hizmetler ifa edecekleri muhakkaktır. Bütün bu mülahazat diğer mıntıkalardaki Türk köylüleri için de varittir. Onlar da bugün tamamiyle aynı vaziyettedirler, aynı dertler içinde çırpınıyorlar. Eğer Kürtler gibi silaha sarılmıyorlarsa ve harekete geçmiyorlarsa bu onların daha az sıkıntıda olduklarını, Ankara diktatörlüğüne karşı daha az diş biledikleri veyahut daha kanaatkar ve daha uslu olduklarını göstermez. (...)

"Komünizm mücahitleri köylülük arasında, şehir işçileri arasında olduğu kadar velut geniş bir mücadele sahasının propaganda ve teşkilat faaliyetlerine açık bulunduğunu ve oraya yetişmekte acele etmeye mecbur olduklarını unutmamalıdırlar."

"İnkilap Yolu", görüldüğü gibi, dilediği gibi yaşama hakkından yoksun, sömürülen ve horlanan bir halkın yoksulluk ve acılarından yakayı sıyırmanın tek çaresi olarak Ankara diktatörlüğünün "halk düşmanı" politikasına son vermekten başka çare bulamadığına ve bu yüzden silaha sarıldığına işaret ediyor. Bu bakımdan Kürt isyanı "zulme uğrayan köylülüğün bir kurtuluş mücadelesidir."

Gerici yöneticilerin peşinden gitmekle köylülüğün feci şekilde yanıldığını belirten yazar, burada asıl suçlu çaresizlik içindeki emekçi halk değil, o halka ulaşarak ona doğru yolu göstermemiş olan devrimci örgütler olduğunu vurguluyor ve "Bugüne kadar hangi içtenlikle devrimci olan bir siyasi parti çıktı, Kürt köylüsüne gerçekleri anlattı da o dinlemedi?" diye soruyor. Yazar, bu yapılabildiği gün Kürt köylülüğünün komünist örgütler çatısı altında toplanacağını ve bütün ülke düzeyinde işçi-köylü hareketine katılarak hem kendi ulusal davasına, hem işçi-köylü devriminin genel davasına en etkin katkılarda bulunacağını kesin saymaktadır. Ve bu düşünce ile köylülüğün arasında, kent işçileri arasında olduğu kadar verimli geniş bir mücadele alanının açık bulunduğunu belirtmekte komünizm savaşçılarını bir an önce o alana yetişmeye çağırmaktadır.

Ve yazı şöyle devam ediyor: "Hulasa irticaın rolü ne kadar büyük olursa olsun, Kürt isyanının asıl ehemmiyeti bütün bir ülke ahalisinin hakim sınıf hükümetine karşı elbirliğiyle müsellah hücum

veya müdafaa vaziyetine geçmiş olmasındadır. Sadece sun'i tahrikatla, vadü veidle ve para ile adam kandırmak suretiyle bu cesamette ve bu ehemmiyette içtimai galeyanlar uyandırmanın imkan ve ihtimali yoktur. Burjuva gazetelerin yaptığı gibi bunun aksini iddia etmek için kısa görüşlü bir bürokrat zihniyetiyle malul olmak gerek. En sakin ve asude yaşamaya alışmış insanların bile içtimai bir hastalığın tesiri altında, her şeyi göze alarak gündelik hayatlarının mutad çerçevesinde çıktıkları ve meçhulata doğru atıldıkları meydandadır. Bu hastalık bura ahalisinde takat ve tahammül bırakmayan iki taraflı baskı, iki kat soygundur: Bir tarafta derebeylerin keşkülü ve esası, diğer tarafta millici hükümetin hortumu ve süngüsü..."

"Biz hareketin merkez-i sikletini kitlelerin iştirakinde olduğu tezini müdafaa etmekle onu çerçeveleyen varlıklı hakim tabakaya mensup unsurların meş'um tesirini inkar etmiş olmuyoruz. Diğeri gibi bu da aşikâr bir vakıadır. Bütün mesele bu istismarcı anasırın başlarına bela oldukları ve her gün bin bir şekilde kanlarını emdikleri zavallı halkı nasıl olup da kolayca aldatabildiklerini, kendi hasis menfaatlerine ve karanlık siyasi gayelerine alet edebildiklerini izah etmektedir. Bu tenakuzu aydınlatmak Kürt meselesinin asıl düğüm noktasını meydana çıkaracaktır...

Biz onun en mühim sebebini emekçi Kürtlerde, el'an bugün sınıf şuuru namına hiçbir tezahür göze çarpmadığı halde, XIX. asrın başlangıcından beri bir milli şuurun uyanmış ve sür'atle inkişaf etmekte olmasında görüyoruz."

Yazının sonunda, "Türkiye Komünist Fırkası'nın Kürt meselesinin halli hakkındaki görüşleri nedir?" sorusu sorulmakta ve parti programının yukarıya aktardığımız "TKP milli ekalliyetlerin, ayrılmak hakkı da dahil olmak üzere, mukadderatlarını bizzat tayin etme haklarını bila kayd-ü şart tanır..." cümlesiyle başlayan maddesi tam metin konarak soru cevaplandırılmaktadır.

TKP organı "İnkilap Yolu", tek parti dikta rejimi altında, bir iç savaş durumunda Türkiye Kürdistanı'nda kan gövdeyi götürürken Kürt sorununu böyle koyuyor. Bizce sorun, o yılların koşullarında genel çizgileriyle doğru konmuştur. 1930 yılını bugün ile kıyaslarsak, aradan geçen ellibeş yıl içinde, başka konularda olduğu gibi ulusal soruna yaklaşımda da Türk solunun ilerleme kaydetmek şöyle dursun gerilediği, tıkanıklık içinde olduğu gerçeği ortaya çıkar. Bugün geçmişimizin devrimci özünü boşaltıp tahrif ederek ona sahip çıkar görünenler de "mührü-Süleyman bendedir, bu iş benden baş-

lar" iddiasıyla ortaya çıkarak geçmişi toptan reddeden megalomani hastalığına tutulmuş olanlarda bu tıkanıklığın belirtileridir. Tıkanıklıktan kurtulduğumuz gün belirtileri de ortadan kalkmış olacaktır.

Geçmişi tahrif ederek ona sahip çıkanlar üzerinde biraz duralım. Sağlardan umudu kesip ölülerden medet umanlardır bunlar. Bunları iki gruba ayırabiliriz: Pekin eskisi anti-Sovyetizm çığırtkanları ve Leipzig mülteci grubu ("TKP").

Birinci gruptakiler, tarihsel kökene dayanmayan bir devrimci hareketin uzun boylu etkinliği olamayacağını bildiklerinden proleter devrimci hareketimizin tarihinde olumlu ne varsa ona sahip çıkma gayreti içindedirler. Bunu yaparken sahip çıktıkları kişilerin ömür boyu savundukları görüşlere tam ters düşen bir çizgiyi onlara yakıştırmaktan, yani geçmişi tahrif etmekten geri kalmıyorlar. Bir Mustafa Suphi'yi, bir Şefik Hüsnü'yü, ya da Reşat Fuad'ı sözde saygı ile anmakla kalmıyorlar, onların düşünce ve eylemlerinin bugünkü sürdürücüleri olduklarını iddia ediyorlar. "Bugün sağ olsalardı bizimle olurlardı" demeye getiriyorlar.

Böyle bir iddia kesinlikle gerçeğe aykırıdır. "Maoculuk" denen akım, Türkiye'ye 1970'lerde Batı tüketim toplumları üniversitelerinden ithal edildi. Ve bir süre daha çok üniversite çevrelerinde etkin olabildi. TKP'nin kurucu ve sorumlu kadroları bambaşka bir formasyondan geçmiş devrimcilerdir. Onlar, Büyük Ekim Devrimini, Sovyetler Birliği'nde sosyalist kuruluşun aşamalarını birinci elden izlemiş olan Bolşevik geleneğinden gelme kimselerdi. Hiç kuşkusuz, bugün sağ olsalardı, onlar da bağımsız ve yaratıcı tutumla bilimsel sosyalizmi ülke gerçeklerine uygulama çabası içinde olurlar, nereden gelirse gelsin hazır devrim reçetelerine bel bağlama durumuna düşmezlerdi.

Leipzig mülteci grubuna gelince, bunlar tahrifçilikte Pekincileri aşıyorlar. Uydurma TKP tarihçelerini kaleme alıyorlar. Yayınlarında düne kadar hareketin kırk yıllık lideri Şefik Hüsnü ile TKP'nin kurucusu Mustafa Suphi arasında uydurma ihtilaflardan söz ediyor, sözde Mustafa Suphici geçinerek Şefik Hüsnü'ye sövüyorlardı. Daha 1920'lerde hareketten uzaklaşıp köşesine çekilen ve ömrünü tek parti dikta düzeninde devlet memuru olarak geçirip emekli olduktan sonra ölen, adı çoktan unutulmuş bir Sadrettin Celâl'ı "büyük komünist lider" diye lanse etmeye kalkışıyorlardı. Son

olarak eski karalamalarının hesabını vermeden Şefik Hüsnü'ye sahip çıkar görünüyorlar. Daha birkaç yıl önce, kendi kendilerine gelin güveyi olup yurt dışında kurdukları sahte "TKP" den "ihraç" ettikleri Reşat Fuad'ı (Reşat Fuad hiçbir zaman onların örgütünün üyesi olmamıştır ki ihraç edebilsinler), şimdi, sanki hiçbir şey olmamış gibi, bu "ihraç" soytarılığının hesabını da vermeden "Yüce Komünist Baraner" diye göklere çıkarıyorlar. Asıldıkları günlerde "Bizim Radyo"da, "Emperyalizmin ajanı provokatörler" çamur attıkları Deniz Gezmiş ve arkadaşlarına bugün sahip çıkma sahtekarlığını yapmaktadırlar.

Mülteci grubunun tarihi dayanağı yoktur? Sağlıklarında düşman bildiklerini öldükten sonra bayraklaştırmaya kalkışmasalar büsbütün havada kalacaklardır.

Üçüncü dönem, 1943 ila 1960 arasındaki dönemdir. 1942 sonlarında Saraçoğlu hükümetinin iktidara gelmesi bir dönüm noktasıdır. Saraçoğlu iktidarının kurulması, dünya savaşı koşullarında tahıl fiyatlarında muazzam artış sonucu büyük iktisadi güç kazanan toprak ağalarının ve dış ticaretin hemen hemen durduğu, ülke içinde üretimin önemli ölçüde yavaşladığı bir ortamda palazlanan savaş vurguncularının devlet yönetiminde etkinliklerinin kanıtıdır. Burada Nazi Almanya'nın birbirini izleyen askeri zaferleri de önemli etken olmuştur. Saraçoğlu, CHP içindeki sağ fraksiyonun lideri idi. Bu fraksiyon, Nazi Almanya'nın zaferini bir olup bitti sayıyordu. Hükümeti kurar kurmaz Nazi zaferine hazırlık niteliğinde girişimlerde bulundular. Yoğun bir anti-Sovyet propaganda kampanyası başlatıldı. O zamana dek güdümlü basında Sovyetlere saldırılar bir ölçüde frenlenirdi. Azınlıklara karşı Varlık vergisi kondu. Varlıklılar yanında, emekçiler dahil, Müslüman olmayan TC vatandaşlarının ödeyemeyeceği ağır vergiler istendi. Ödeyemeyenler için, Doğu Anadolu'da Nazi Almanyası'ndaki toplama kamplarını andırır kamplar kuruldu. Binlerce insan buralara sürüldü. Bu arada savaş vurguncusunun en adisi, eğer Müslüman Türk ise fiilen vergi dışı bırakılıyordu. CHP'nin Alman atına oynadığı açıktı.

Bu yıllarda tek parti CHP, kapılarını sağındaki unsurlara açarak bileşim değişikliğine uğramıştır. Bu parti içinde küçükburjuva radikal kanat geriledi.

Nazi Almanya'nın yenilgisiyle CHP'de bu sağa kayış durmadı, sürdü. İkinci Dünya Savaşının bitiminden kısa bir zaman sonra soğuk savaş dönemi başladı. Türkiye'nin egemen çevreleri bu kez İngiliz-Amerikan atına oynadılar. Sağa açık, sola kapalı demokrasicilik oyununu tezgahladılar. Çok partili düzen, CHP ile onun bağrından kopmuş olan DP arasında, içte gerici güçlere taviz, dışta emperyalizme yaranma yarışı biçimini aldı. Emperyalizm, özellikle ABD emperyalizmi bu yarışta DP'yi yeğ saydı. Ama bir yandan da CHP'yi yedek olarak elde tutuyordu.

Bu dönem işbirlikçi sermaye-feodal mütegallibe ortaklığının egemenliğini perçinlediği, Türkiye'nin zenginliklerinin emperyalist tekellere peşkeş çekildiği, ülkenin tam anlamıyla ABD uydusu durumuna düşürüldüğü, Anadolu'nun bir uçtan bir uca ABD üsleriyle donatıldığı dönemdir. Bu yıllar bağımlı kapitalist ilişkilerin yaygınlaştığı ve montaj-ambalaj sanayiinin önemli ölçüde geliştiği yıllardır da.

Yeni sınıf mevzilenmesi sonucu, değişen siyasi durum karşısında TKP yönetimi, 1943 yazında parti çizgisini yeniden saptadı. 1943 platformu artık tüm sömürücü asalak sınıf ve zümrelerin çıkarlarının savunucusu bir örgüt niteliğine bürünmüş olan CHP'ye ve onun iktidarına karşı kesin savaşı proleter devrimci görev olarak saptadı.

İktidarın buna karşılığı 1944 yılı başlarında TKP ve sonlarında da İleri Gençlik Birliği tutuklamaları oldu. Tutuklananlar Sıkıyönetim Mahkemelerinde yargılandılar, ağır cezalara çarptırıldılar.

Savaşın bitimini hemen izleyen ve soğuk savaşın henüz belirgin bir hal almadığı 1945-46 yıllarında egemen çevreler bir duraksama geçirdiler. Dayandıkları dış çevrelerden gelen öğütler çelişkili idi. Birçokları zaferden sonra da müttefiklerarası dostluk ilişkilerinin süreceğini sanıyordu. Bu ortamda Saraçoğlu kabinesi iktidardan uzaklaştırıldı. Yerini Recep Peker Hükümeti aldı. Bunu sınırlı bir demokratik özgürlük dönemi izledi. Şefik Hüsnü ve arkadaşları, ne kadar sınırlı olursa olsun siyasi demokrasinin olanaklarından son kertesine kadar yararlanmak gerektiği görüşüyle hareket ederek, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ni (TSEKP) kurdular. Bu legal parti altı ay yaşadı. Bu altı ay içinde siyasi ve mesleki örgütlenme alanında büyük başarı gösterdi. 1946 sonunda partililer en ağır faşist baskılara uğratıldılar. İşkence gördüler, ağır hapis ceza-

Nazi Almanya'nın yenilgisiyle CHP'de bu sağa kayış durmadı, sürdü. İkinci Dünya Savaşının bitiminden kısa bir zaman sonra soğuk savaş dönemi başladı. Türkiye'nin egemen çevreleri bu kez İngiliz-Amerikan atına oynadılar. Sağa açık, sola kapalı demokrasicilik oyununu tezgahladılar. Çok partili düzen, CHP ile onun bağrından kopmuş olan DP arasında, içte gerici güçlere taviz, dışta emperyalizme yaranma yarışı biçimini aldı. Emperyalizm, özellikle ABD emperyalizmi bu yarışta DP'yi yeğ saydı. Ama bir yandan da CHP'yi yedek olarak elde tutuyordu.

Bu dönem işbirlikçi sermaye-feodal mütegallibe ortaklığının egemenliğini perçinlediği, Türkiye'nin zenginliklerinin emperyalist tekellere peşkeş çekildiği, ülkenin tam anlamıyla ABD uydusu durumuna düşürüldüğü, Anadolu'nun bir uçtan bir uca ABD üsleriyle donatıldığı dönemdir. Bu yıllar bağımlı kapitalist ilişkilerin yaygınlaştığı ve montaj-ambalaj sanayiinin önemli ölçüde geliştiği yıllardır da.

Yeni sınıf mevzilenmesi sonucu, değişen siyasi durum karşısında TKP yönetimi, 1943 yazında parti çizgisini yeniden saptadı. 1943 platformu artık tüm sömürücü asalak sınıf ve zümrelerin çıkarlarının savunucusu bir örgüt niteliğine bürünmüş olan CHP'ye ve onun iktidarına karşı kesin savaşı proleter devrimci görev olarak saptadı.

İktidarın buna karşılığı 1944 yılı başlarında TKP ve sonlarında da İleri Gençlik Birliği tutuklamaları oldu. Tutuklananlar Sıkıyönetim Mahkemelerinde yargılandılar, ağır cezalara çarptırıldılar.

Savaşın bitimini hemen izleyen ve soğuk savaşın henüz belirgin bir hal almadığı 1945-46 yıllarında egemen çevreler bir duraksama geçirdiler. Dayandıkları dış çevrelerden gelen öğütler çelişkili idi. Birçokları zaferden sonra da müttefiklerarası dostluk ilişkilerinin süreceğini sanıyordu. Bu ortamda Saraçoğlu kabinesi iktidardan uzaklaştırıldı. Yerini Recep Peker Hükümeti aldı. Bunu sınırlı bir demokratik özgürlük dönemi izledi. Şefik Hüsnü ve arkadaşları, ne kadar sınırlı olursa olsun siyasi demokrasinin olanaklarından son kertesine kadar yararlanmak gerektiği görüşüyle hareket ederek, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ni (TSEKP) kurdular. Bu legal parti altı ay yaşadı. Bu altı ay içinde siyasi ve mesleki örgütlenme alanında büyük başarı gösterdi. 1946 sonunda partililer en ağır faşist baskılara uğratıldılar. İşkence gördüler, ağır hapis ceza-

larına çarptırıldılar. Böylece hareket bir kez daha illegaliteye itilmiş oldu.

1947-51 yılları, parti MK üyelerinin çoğunluğunun hapiste ya da yurt dışında bulundukları sırada, TKP teşkilat sekreterliğinin devrimci uyanıklılığa tam ters düşen bazı tutum ve davranışlarından ötürü, Milli İstihbarattan ajan provokatörlerin örgütün bir koluna sızabildiği dönemdir.

Örgüt fazla bir varlık göstermediği sürece egemen güçler ona dokunmadılar. Baskını yapacak en uygun anı beklediler. 1950 genel affından sonra hareket hızlanınca baskını yaptılar. 1951-52 tutuklamaları başlatıldı. Bu durumdan sorumlu kişi polis soruşturması sırasında da gereken proleter devrimci direnişi gösteremedi. Bu yüzden Aralık 1953'de MK kararıyla sorumlu görevden uzaklaştırıldı. Teşkilat sekreterliğinin aymazlığı ve sonra da poliste direnemeyişine karşın, TKP'de baş sorumlu durumunda olanların ve tabandaki militanların poliste olsun, cezaevinde olsun, en ağır koşullar altında örnek davranışları yüzünden egemen çevreler umdukları sonuçları elde edememişlerdir. TKP solda tek muhalefet partisi olarak saygınlığını sürdürmüştür.

1953 yılında Menderes iktidarı, 168 kişilik TKP davasını sahneye koydu. Partiyi yargılayan askeri mahkeme yüzün üstünde sanığı ağır hapis cezalarına mahkum etti. On yıllık DP iktidarı yılları, parlamenter kisveli faşizmin terörünün en yoğun olduğu yıllardır.

Dördüncü dönem, 1960 ila 1971 arasındaki dönemdir. Bu dönemin başlangıç noktası 27 Mayıs hareketidir. Bu hareket ile işbirlikçi sermaye ile feodal mütegallibenin parlamenter politika alanında baş temsilcisi durumunda olan DP iktidardan düşürüldü. Bu partinin, iktidarda kaldığı on yıl boyunca uyguladığı politika, temsil ettiği asalak sınıfların çıkarlarını savunan, emekçi halk düşmanı bir politikaydı. Dış politikaları, ABD uyduluğu politikasıydı. Bununla birlikte 27 Mayıs hareketi anti-emperyalist nitelik taşımaz. Çatışma orduda ve devlet kurumlarında egemen olan bürokrasiyle ekonomiye hükmeden ve parlamentoda egemen bulunan işbirlikçi kapitalistler ve büyük toprak sahipleri arasındaydı. Bürokrasiyle DP arasında, dış politikada kayda değer bir anlaşmazlık yoktu. Bürokrasi, işçi, köylü, emekçi yığınlarına yabancı asalak bir zümre olduğundan, 27 Mayıs, emekçi halka da elle tutulur herhangi bir yarar sağlamadı.

"Devrimler"den çok söz edilmesine karşın, 27 Mayıs hareketi küçük burjuva radikal bir çözüm de getiremedi. İşbirlikçiler, ABD emperyalizminin de desteğiyle, zaten türdeş bir grup oluşturmayan 27 Mayısçıları kısa zamanda bölüp tecrit ettiler. Ve Filipin tipi demokrasiyi yeniden tezgahladılar. Yeni Anayasa'nın oylanmasından sonra işbirlikçilerin egemenliğindeki parlamento, bağımlı kapitalist sömürü düzeninin bekçiliği görevini yeniden üstlendi. Egemen güçler, daha tehlikeli olabilecek yeni 27Mayısları önlemek için bazı önlemlere başvurdular. Silahlı Kuvvetlerin üst kademesiyle büyük sermaye çevreleri arasında sıkı bağlar kurmak amacıyla OYAK gibi, Vakıflar gibi birtakım kurumlar oluşturdular.

Bu dönem, bağımlı kapitalizmin önemli gelişmeler gösterdiği dönemdir. Emperyalist tekellere bağımlılık koşullarında sanayi alanında zaman zaman görülen hareketlilik, gerçek sanayi kalkınma değildi. Her kurulan yeni fabrika, genellikle ithal edilen ilkel ve ara malları işlediğinden, dışa bağımlılığı artırıyordu. Böylelikle Türkiye'nin döviz açığı yıldan yıla artış gösterdi. Emperyalizmin dünya ölçüsünde uyguladığı "borçlandır, sömür ve hükmet" ilkesi Türkiye'de de uygulandı.

Bugün 27 Mayıs hareketini, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 askeri faşist darbeleriyle aynı sepete koyanlar var. Böyle bir değerlendirme, bugün hala Türkiye'de ilerici nitelikte bir askeri müdahale olabileceğini hayal edenleri uyarma amacını güdüyorsa, ya da tutarlı bir ilerici yönetimin, ancak halkın kendi demokratik mücadelesiyle elde edebileceği bir hedef olduğu gerçeğine dikkatleri çekmeyi amaçlıyorsa iyi niyetlerle yapıldığı söylenebilir.

Ama bu değerlendirme, bir üçüncü dünya ülkesinde her türlü askeri müdahale mutlaka gerici nitelik taşır, ya da bu ülkelerde seçim sistemi, şartları ne olursa oslun, her zaman ilericidir gibi bir yargının gerekçesi olarak ileri sürülüyorsa, bu yanlıştır.

27 Mayıs sonraki askeri darbelerden farklı olarak, ordu hiyerarşisine karşın, bu hiyerarşi önemli ölçüde darbelenerek gerçekleşti. Hareketi geçekleştiren kadronun bileşimi, ya da ilkten niyetleri ne olursa olsun, 27 Mayıs, 1960'larda toplumun sola açılışının koşullarını hazırlamıştır. 1961 Anayasası, bütün eksikliklerine karşın, bir öncekine, hele bir sonrakine kıyasla çok daha ilerici bir anayasadır.

Grev ve sözleşme haklarının elde edilmesi ve sendikal hareketin

gelişip güçlenmesiyle, Amerikan uzmanlarının yardımıyla tezgahlanan sendikaların içinde bir antitezin ortaya çıkması ve gittikçe güç kazanması Türk-İş'in bağrından kopup sola açık bir sendikal hareketin belirmesi ve DİSK'in daha dürüst bir sendikacılığın temsilcisi olarak ortaya çıkışı bu dönemdedir.

Bir sosyalist partinin legalitede kuruluşu da bu 60'lı yıllardadır. Proleter devrimci hareketimizin yönlendirmesiyle gençliğin, halkın desteğiyle Altıncı Amerika Filosunun Türkiye sularından kovulması ve 12 Eylül faşizmi tezgahlanana kadar 13 yıl boyunca bu sulara uğrayamaması bu dönemin devrimci eylemliliğiyle sağlanmıştır.

Kürt halkının ulus olarak varlığı gerçeği ilk kez legal olarak 60'lı yıllarda dile getirilebildi. Ve eksik olsa da bu yolda bazı hareketler olabildi.

Kurumları sabit, değişmez şeyler sayamayız, sayarsak yapacağımız tahliller yanlış olur. 1922 Ağustos'unda Afyon cephesinde emperyalizmin maşası niteliğinde düşman işgalcilerine karşı taarruza hazırlanan Türk Ordusunun, Tağmaçların, Gürlerlerin, Baturların, Evrenlerin, Şahinkayaların başında bulunduğu ordu ile hiçbir benzerliği yoktur.

1922 Ağustos'unda başkumandan cephedeki askeri kuvvetleri Rusya, Ukranya ve Azerbeycan Sovyet Cumhuriyetlerinin elçileriyle birlikte teftiş ediyordu. (O dönemde Ankara iktidarını resmen tanıyan yalnızca bu üç Sovyet Cumhuriyetiydi.) Askere hediye olarak, üzerinde "Kızıl Ordu askerinden kahraman Türk askerine" yazılı muşambaya sarılı tütün ve çikolata dağıtılıyordu. Mesleği nalbantlık olan Azerbeycan elçisi nalı düşen bir süvari atını nallarken, "Benim elim uğurludur göreceksiniz bu at İzmir'e ilk girenlerden olacaktır" diyordu ve öyle de oluyordu.

Vatan toprağını savunan, bağımsızlık savaşı veren o Ordu başkadır, emperyalist tekeller hesabına bölgemizde jandarmalığa soyunan, kendi ülkesinde işgal ordusu durumunda olan, sınırları beklesin diye silah altına alınan Mehmetçiği işkenceci olarak eğiten Evrenlerin, Şahinkayaların ordusu başka. Evet kurumları tarih içinde değişmez veriler olarak değerlendiremeyiz.

Bu dönemde TİP'in kurulması ve ardından bir grup sosyalistin katılmasıyla bu partinin hızlı gelişme göstermesi olsun, DİSK'in ayrı bir işçi konfederasyonu olarak, işçi hareketi içinde yerini alması olsun, sosyalist literatürü legal olarak yayınlama olanaklarının

yaratılması ve sonunda sosyalizmin bilimini eylem kılavuzu bilen Türkiye proleter devrimci hareketinin ortaya çıkarak gelişmeleri belirler duruma gelmesi olsun, sosyalistlerin, tüm ilericilerin demokrasi uğruna karış karış verdikleri mücadelenin sonucudur.

Bu dönemde Türkiye solunda belli başlı iki akım belirdi: TİP yönetiminin temsil ettiği parlamentarist akım ve bunun karşısında görüşlerini "Türk Solu" ve "Aydınlık-Sosyalist Dergi"de yayınlayan proleter devrimci akım.

TİP yönetimi, bir legal siyasi parti çatısı altında siyasi eylemde bulunma olanağına sahipti. Proleter devrimci hareketin ileri gelenlerinin çoğu geçmişte ünlü 141. maddeden hüküm giymiş ve uzun yıllar hapis yatmış kimseler olduklarından ve anti-demokratik yasalar böylelerine her çeşit parti faaliyetini yasakladığından, bunlar bir legal parti olarak ortaya çıkamazlardı.

TİP yönetiminin temsil ettiği akımı "parlamentarist" diye nitelendirdik. Gerçekten bu grup, Türkiye'deki Filipin demokrasiciliği oyununu, eksiklikleri olsa da, bir burjuva parlamenter düzen sayıyor ve işçi sınıfı partisinin bu düzende seçim kazanarak iktidara geleceğine ve sosyalizmi kuracağına inanıyordu. Proleter devrimci hareketin sözcüleri ise, sömürülen ülke Türkiye'de düzenin burjuva demokrasisi olamayacağı, toplumun önündeki devrimci adımın Demokratik Devrim olduğu, Türkiye emperyalist veraset altında olduğuna göre, bu Demokratik Devrimin kaçınılmaz olarak bağımsızlık uğruna mücadeleyi içereceği, onun için toplumun önündeki ilk ileri adımın milli ve demokratik bir devrim olduğu görüşünü savunuyorlardı. Bu çevreye göre Sosyalist Devrim, sosyalist kuruluş, ancak bu ilk devrimci adımın belli başlı görevleri yerine getirildikten sonra gerçekleşebilirdi. Ve bu devrim ancak işçi sınıfının önderliğinde toplumdaki tüm ulusal ve demokratik sınıf ve zümrelerin katılmasıyla başarıya ulaşabilirdi. Onun için doğru slogan "Sosyalizm Yolunda Tam Bağımsız Gerçekten Demokratik Türkiye" sloganıydı.

Bu hedef, Türkiye'deki elli yıllık devrimci işçi sınıfı hareketinin asgari programıyla uygunluk halindeydi.

Bu siyasi çizgiyi benimseyenler, parlamenter mücadeleye sırt çevirmemekle birlikte, bu mücadelenin abartılmasına karşıydılar. TİP yöneticilerinin 1965 seçimlerinde milletvekili seçildikten sonra, parlamentoya kapanıp vakit öldürmelerini eleştirdiler. Proleter devrimcileri için asıl eylem alanı fabrikalarda işçilerin, tarla-

larda köy emekçilerinin içindeydi.

TİP yöneticileri, tarihsel geçmişten söz ederken Osmanlı Sosyalist Fırkası'ndan, İştirakçi Hilmi'den, Esat Adil'den söz ediyorlardı. III. Enternasyonal çizgisini izleyen bir akımla bağları olamayacağını ısrarla belirtiyorlardı. Ve bu sözleri sadece hukuki düşüncelerle alınmış bir önlem değildi. Gerçekten bunlar, İştirakçi Hilmi'lerin, II. Enternasyonal sosyalizminin sürdürücüleriydiler. Buna karşılık proleter devrimcilerin saflarında yarım yüzyıllık devrimci işçi hareketinin tarihinde yeri olan Reşat Fuad, Mihri Belli, Şevki Akşit gibi arkadaşlar vardı. Bunların tarihsel geçmişe karşı tutumları TİP yönetimininki gibi olamazdı.

TİP yönetiminin yarım yüzyıllık komünist hareketi tümü ile reddetmesi, reddi-miras tutumunda olması, kendisine "Komünist Partisi" adını yakıştıran Leipzig mülteci grubunun TİP yönetimini olanca gücü ile desteklemesine ve yığınsal anti-emperyalist mücadelede başı çeken proleter devrimci harekete sövmesine engel olmuyordu.

TİP yönetimi ile proleter devrimci sol arasında ayrılık kaçınılmazdı. Sol bu ayrılığın düşmanca çatışmaya dönüşmesini ve polemiği genel olarak Türkiye solu için doğru devrimci çizginin saptanmasına katkı niteliği taşımasını ve TİP çatısı altında bölünmelere varmasını istiyordu. Ve bu yolda çaba harcadı. TİP yönetimi ise, kendine güvensizlikten kaynaklanan tasfiyeci, düşmanca bir tutum benimsedi. Parti çatısı altında eleştiri-özeleştiriyi fiilen yasakladı, Marksizmin klasiklerini okuyanlara kötü gözle bakmaya başladı ve tasfiyelere girişti. Türkiye solunda ilk ciddi bölünme böyle başlamıştır. Ancak bütün tasfiyeler TİP içinde devrimci muhalefetin gittikçe güçlenmesine ve sonunda oportünist yönetimi alt edecek duruma gelmesine engel olamadı.

Olaylar göstermiştir ki, TİP yönetiminin devrimci geçmişi reddetme tutumu ve o geçmişe bağlı kalanlara karşı düşmanca davranması siyasi intihardan başka bir şey değildi. Bu çok yanlış tutum, başlangıçta hızlı bir gelişme gösteren TİP'in 12 Mart arifesinde devrimci muhalefet de yeni bir parti çatısı altında birleşme eğilimi ağır basmaya başlamasıyla, neredeyse bir tabela partisi durumuna düşecek kadar güçsüzleşmesine neden olmuştur. Oysa TİP yönetiminde başı çekenler bu tarihsel geçmişten tüm kopuk kimseler değillerdi. Olmadıkları içindir ki, sadece sendikacıların önderliğinde bir parti iken bir varlık gösterememiş olan TİP, Aybarların, Boranların

1962'den sonra yönetime gelmeleriyle büyük bir canlılık gösterdi ve uzunca bir süre parlamenter politika alanında Türkiye solunun tek sosyalist partisi olarak solun tüm sağlam çevrelerince içtenlikle desteklendi.

1960-71 döneminde Türkiye'de, "TKP" adıyla herhangi bir siyasi faaliyette bulunulmuyordu. Türkiye'nin özgül şartları, anti-emperyalist mücadelenin yığınsal niteliği bunu gerektirdiği görüşü egemendi. Bununla birlikte bu dönem yarım yüzyıllık hareketi fiilen temsil edenlerin teorik yaratıcılıkta olsun, devrimci pratikte olsun en aktif oldukları dönemdir. Devrimci gençlik hareketi, bu kadronun öncülüğünde kurulu düzeni sarsabilecek güce erişti. Yığınsal anti-emperyalist gösterilerle Amerikan 6. Filosunun Türk sularına girmesi fiilen yasaklanmıştı. Bu yasak ta Eylül 1980 askeri faşist darbesine kadar, tam 13 yıl sürecektir. Burada "TKP" adını kullanan Leipzig mülteci grubunu hesaba katmıyoruz. Bu grubun, hele o dönemde Türkiye'de hiçbir etkinliği yoktu.

Bu Leipzig grubunun öyküsü ilginçtir. Bu grup 1960'ların başlarında Doğu Almanya'da "TKP Dış Bürosu" adı ile ortaya çıktı. Sayıları onu geçmiyordu. Hemen hepsi uzun yıllar yurt dışında kalmış siyasi mültecilerdi. İçlerinde partili olmayanlar da vardı. Aralarında adı duyulmuş ik kişi vardı: Zeki Baştimer (Yakup Demir) ve İsmail Bilen (Laz İsmail).

Baştımar, 1951-53 TKP kovuşturması sırasında poliste gereken devrimci direnişi gösterememiş ve tam 173 sayfa ifade vermiş biriydi. Bu yüzden 1953 Kasım'ında Parti Merkez Komitesinin aldığı kararla MK üyeliğinden çıkarılmıştı. İ. Bilen ise, kırk yıldan beri yurt dışında, Türkiye'deki hareketten kopuk olarak yaşayan bir ezeli mülteciydi.

Yakup Demir, bu "Dış Büro"nun sekreteri olarak Türkiye'deki sorumlulara başvurdu. Büronun tanınmasını istedi, özetle, "Bizden böyle bir dış büro kurmamız istendi ve biz de kurduk, irtibat halinde çalışalım" diyordu, istemi reddedildi. Sorumlular ilk önce kendi emekçi halklarına karşı sorumlu idiler. Devrimci direnişi gösterememiş ve polisin yardımcısı durumuna düşmüş bir kimsenin örgütün yurt dışındaki temsilcisi olarak kabul edilmesi bu sorumlulukla bağdaşan bir tutum değildi. Bir dış büro kurulacak idiyse bu konuda karar verecek olan, kadrosunu atayacak olan yurt içindeki sorumlulardan başkası olamazdı. Ortada bir yanlış değerlendirme olduğu açıktı. "Dış Büro" dayatması herhalde bundan çıkmaktaydı.

Bunun üzerine dergi ve radyolarında saldırıya geçtiler. Bize söverken, politik vokabülerdeki bütün küfürleri sıralıyorlardı. "Stalinist" "Troçkist", "Maoist", "Likidatör" ve daha neler. TİP yönetici kliğini ise coşkuyla destekliyorlardı. Sonunda bu mülteci grubu kendini doğrudan doğruya "TKP" olarak ilan etti.

Peki, nasıl oldu da koskoca Sovyetler Birliği Komünist Partisi, bunları Türkiye işçi sınıfının devrimci siyasi örgütü olarak tanıyabildi, ve öteki komünist partileri de itirazsız bu durumu kabullendiler? Bunu Türkiye solunda gerçek durumu bilmemekten kaynaklanan bir yanılgı olarak değerlendirmenin olanağı yoktur. İsmail Bilen, kırk yıldır aralarında yaşıyordu. Ülke gerçeklerinden kopuk bu kimsenin nasıl bir illete,hayallerinin gerçek sanma illetine tutulduğundan habersiz olamazlardı. "Dış Büro" sekreterliğine getirilen Yakup Demir'in, 1951-53 tekifatında polisteki çok kötü davranışı hakkında kolayca bilgi edinilebilinirdi. Ülke içinde yarım yüzyıllık komünist hareket içinde sağlam ne varsa onun gerçek temsilcilerinin etkinliklerini her zamankinden fazla artırmış olduklarını, yığınsal anti-emperyalist şahlanışı yönlendirecek güce eriştiklerini görmezlik edemezdi. Hareketin döküntülerini ileri sürerek dıştan bir "TKP" dayatmasının ancak sosyalizm düşmanlarının işine yarayacağı, çeşitli anti-Sovyetizm odaklarına malzeme sağlayacağı, bu yoldan yurt içinde kurulacak olan örgütün ona göre olacağı ve esecek olan ilk sert rüzgarda yıkılacağı besbelliydi.

SBKP'nin ilkten Yugoslavya, sonra da Arnavutluk ve Çin deneylerinde ağzının yanmış olmasının, "Kardeş Partiler" ile ilişkiler konusunda bağımsızlık ve eşitlik ilkesini hiçe sayması için neden olamazdı.

"TKP" dayatması bir skandaldır ve bunun tezgahlayıcılarının düşman ajanları olabileceği görüşünü benimseyenlerimiz olmuştur. Sovyet yönetiminin en önemli organlarından biri, belki de en önemlisi ülkenin güvenliğini korumakla görevli olanıdır. Zaman zaman KGB unsurlarının ihanet ettiklerini, karşı tarafa geçerek hizmetlerini CIA'ya sunduklarını basından öğreniyoruz. Peki, düşman istihbaratına hizmet eden ajanlar KGB gibi içine sızması çok güç olması gereken bir devlet kurumunda bulunabildiklerine göre bu gibileri öteki Sovyet kuruluşlarına, örneğin SBKP'nin "Kardeş Partiler" ile ilişkilerini belirleyen bürokrasi kesimine niçin sızamasınlar? "TKP" dayatması, bu dayatmanın verdiği ve daha da vereceği kötü sonuçlar insanın aklına bu olanağı getirmiyor değil.

"1960'larda TKP adını sahipsiz bıraktınız. Bu ada başkası sahip çıkarsa çıkar, sizin de bir diyeceğiniz olmaz" diyenler oldu. Sorunu bir firma adının paylaşılmamasına indirgeyemeyiz. Önemli olan ad değil, özdür. Sorun sosyalist kampın Türkiye devrimi önünde bir engel oluşturan ve mutlaka etkisiz kılınması gereken bir mülteci örgütünü önümüze dikmesidir.

TKP adını kullanıp kullanmama konusuna gelince, siyasal örgütlerin adları tarihin değişik aşamalarında değişik anlamlar alabilir. Marks ve Engels, 1847'de kaleme aldıkları Manifesto için "Komünist" sıfatını kullandılar. Oysa aynı yüzyılın sonlarına doğru kurulan marksist partiler kendilerini "sosyalist" olarak nitelendirdi. Engels'in Manifesto'nun sonraki yayınlarından birine yazdığı Önsöz'de belirttiği gibi, geçen yüzyılın ortalarında "sosyalist" sözcüğü daha çok hayali sosyalistlere yakıştırılan bir sıfattı. Marks ve Engels bu yüzden örgütlerini adlandırırken "komünist" sözcüğünü kullanmışlardı. Yirminci yüzyılın başlarında revizyonistlerin II. Enternasyonale hakim olmalarıyla "sosyalist" sözcüğü bir kez daha anlam değiştirdi. Onun için Lenin, 1913'de Bolşevik fraksiyonuyla Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nden ayrılarak ayrı bir parti kurduğu zaman, bu partiyi "Komünist Parti" olarak adlandırdı.

Son yılların tarihsel olayları bizi bazı eskiden varmış olduğumuz yargıları gözden geçirmeye yöneltmektedir. İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemde ve savaştan hemen sonra, III. Enternasyonal geleneklerini temsil eden, dünya komünist partileri arasında saygıdeğer bir yeri olan ve ülke içindeki tüm ilerici sınıf ve katmanların öncüsü gibi hareket edebilen bir komünist partisinin varlığı çağımızda herhangi bir devrimin vazgeçilmez koşulu olduğu görüşü yaygındı. Son zamanlarda bazı Üçüncü Dünya Ülkelerinde devrimler oldu. Ama bunlardan hiçbirinde komünist partileri öncü rol oynamadı. Çin ve Vietnam devrimlerini burada hesaba katmıyoruz. Bu devrimlerin başlangıç noktası daha önceki bir dönemdedir. Üçüncü Dünya Ülkelerindeki bu devrimlerde komünist partileri öncü olamamakla kalmadılar, bu "Kardeş Partiler" bazı durumlarda devrime hiç katılmadılar, ya da katıldıklarında ikincil rol oynadılar. Bununla birlikte bu ülkelerde devrimle kurulan rejimler Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerle fiili ittifak durumunda idiler ve bugün de öyledirler.

Çağımız tarihinin bu gerçeğinden kaçınılmaz olarak "Kardeş

Partiler"in devrimdeki rolü konusunda geçmişteki bazı değerlendirmelerimizi bugünün gerçekleri ışığında gözden geçirmemiz sonucunu çıkarmadan edemeyiz. Ve bu yeniden gözden geçiriş bizi isimleri ve şekilleri fetiş yapmamaya yöneltiyor.

"TKP"ye gelince, acı deneyler Leipzig grubunun ülkemizde devrim yolunda başlıca engellerden biri olduğunu göstermiştir. Ve proleter devrimci hareketimiz olsun, Kürt halkının ulusal demokratik direnişi olsun, eğer devrim yolunda ilerleyecekse bu engeli etkisiz hale getirmek zorundadır.

Türkiye proleter devrimci hareketine bu denli zararlı bir dıştan dayatmaya karşın, bu dayatmanın asıl faili sayılması gereken SBKP'yi niçin karşımıza almadığımızı soranlar oluyor. Bizi her şeye karşın "Sovyetçilik"den vazgeçmemekle suçlayanlar var. Burada Sovyetçilik ile kastedilen SBKP'yi marksist eleştirinin üstünde tutmak ise bu yakıştırma yanlıştır. Son günlerde en sorumlu Sovyet yöneticileri ve Sovyet basını ekonomi alanında, özellikle ileri teknolojilerin uygulanması ve emeğin veriminin yükseltilmesi alanında önemli eksikliklerin olduğunu açıkladılar ve köklü değişiklikleri hedef olarak toplumun önüne koydular. Besbelli ki bunlar üretimdeki insanların aralarındaki ilişkilerden ve bunların parti ve hükümet aygıtlarına yansıyış şekillerinden ayrı olarak düşünülemez. Sovyet yönetiminin gerçeklerin üstüne üstüne yürekle yürümesi olarak nitelendirdiğimiz bu özeleştiri tutumunu olumlu bir gelişme saymak gerekir. Bu sağlıklı tutum, yani eleştiri hakkı yalnızca en yüksekteki Sovyet yöneticilerinin ayrıcalığıdır, onlar konuşmadan aynı ya da benzeri şeyleri söylemek anti-Sovyetizmdir anlayışını biz çok zararlı bir tutum sayarız. Sosyalist sistemin sorunları tüm ilerici insanlığın sorunlarıdır. Bu sorunlara yaklaşımda sosyalizme giden yolun dümdüz bir asfalt yol olduğu izlenimini yaratmak, sosyalist kampta her şeyin güllük gülistanlık olduğuna yığınları inandırmaya kalkışmak bu yığınlara inançsızlıktır, onların bilincini küçümsemektir.

"Sovyetçilik" yakıştırmasıyla kastedilen pireye kızıp yorgan yakmamamız, anti-Sovyetizm yapmamamız ise, bu doğrudur. Yalnız biz değil, emperyalist dünya sistemi içinde sömürülen herhangi bir ülkenin yurtseveri anti-Sovyetizm yapamaz, yapmamalıdır. Anti-Sovyetizmi siyasi çizginin bir unsuru, hatta bazı "sollarımızın" yaptığı gibi ağırlık merkezi durumuna getirdiğin anda, kapını kimler çalmaz. Ve an gelir emperyalist kampın sol lafazanlık eden

destekçisi durumuna düşersin. Anti-Sovyetizm, Batının gelişmiş kapitalist ülkelerindeki tüketim toplumlarındaki trotçkizanı, "Yeni sol" ve benzeri akımların kârı bir lüksdür. Bunların sol lafalazanlıklarını bir matahmış gibi Türkiye'ye sokmaya kalkışanlar var. Bunların hali, giyim kuşamda en son Batı modasını taklit eden, sonradan görme burjuvalardan pek farklı değildir.

Evet, biz anti-Sovyetizm yapmayız. Çünkü bugünün dünyasında emperyalist sistemde herhangi bir ülkede bağımsızlık ve demokrasi yolunda her ileri adım emperyalizm için bir gerilemedir. Dolayısıyla sosyalist dünyanın yararına bir gelişmedir. Bunun istisnasını görmedik. Bu paralellik Türkiye devrimiyle sosyalist sistem arasında bir doğal ittifak durumunu yaratmaktadır. "TKP" dayatmasının bu doğal ittifaka gölge düşürdüğü besbelli.

* * *

MUSTAFA SUPHİ

Türkiye'de biiimsel sosyalizmi eylem kılavuzu bilen hareket, yarım yüzyılı aşkın bir tarihsel kökene dayanır. Birinci Dünya Savaşını izleyen yıllarda Türkiye halkı emperyalizme karşı bir Ulusal Kurtuluş Savaşı verirken Türkiye işçi sınıfı, tarih sahnesinde yerini aldı. Bu örgütün, emperyalizme karşı savaşan millici güçler safında büyük ağırlığı olmuştur.

Bunda başrolü oynamış olan kişi Mustafa Suphi'dir. Genç proleter devrimci kuşaklar Mustafa Suphi'yi tanımak, onun proleter devrimci savaşçı niteliklerinden örnek almakla yükümlüdürler.

Mustafa Suphi, tarihin fırtınalı günlerinin adamıydı. 1883'te doğdu. Hukuk okudu. Eğitimini tamamlamaya gittiği Fransa'da daha çok iktisadi sorunlar ile ilgilendi. Paris Siyasi Bilimler Fakültesini bitirirken sunduğu tez, Türkiye'nin tarım kredileri sorunu ile ilgilidir. Mustafa Suphi daha öğrenci iken gazeteciliğe başladı. Tanin gazetesinin Paris muhabirliğini yaptı.

1908'de yurda döndüğünde Türkiye toplumu "Hürriyet"

hareketi dalgalanmaları içinde idi. Sonunda Abdülhamit'in 32 yıllık despotluğu son buldu. Halk "Hürriyet"i coşku ile karşıladı. Ama bu "Devrim" Türkiye'de sınıf mevzilenmesinde sözü edilecek bir değişiklik meydana getirmedi. Emperyalizme bağımlı komprador burjuvazi egemenliğini sürdürdü. Tarımsal bölgelerde de demokratik nitelikte herhangi bir kıpırdanma olmadı. Feodal ilişkiler sürdü gitti. Başa geçen İttihat ve Terakki Fırkası kadrosu daha çok Alman emperyalizmine eğilim gösterdi. Bu politika sonunda, Türkiye'nin olup bittiye getirilerek, Dünya Savaşına sokulmasına varmıştır.

Yirmi beş yaşında genç aydın böyle bir siyasi ortamda gazeteci, üniversite öğretim üyesi olarak, ülke sorunları üzerine eğildi. Bu dönemde halkçı eğilimleri olmakla birlikte, henüz Marksizmi benimsememiştir. 1912'de bir darbe ile iktidara gelmiş olan ve ülkeyi sıkıyönetim altında tutan İttihatçılara karşı muhalefete geçiyor. "Milli Meşrutiyetperver Fırkası" adında bir siyasi parti kurma girişiminde bulunuyor. Bu amaçla "İFHAM (Uyarı)" gazetesini çıkarıyor.

Bu dönemde, İttihatçıların karşısında asıl güçlü muhalefet Hürriyet ve İtilaf Fırkası'dır. Bu parti, İngiliz, Fransız emperyalistlerine bağımlı kompradorların siyasi örgütüdür. Ve partiler yelpazesinde İttihatçıların sağında yer alır.

1913 yılında gittikçe askeri diktaya kayan İttihatçıların iktidarı, muhalefet ileri gelenlerini Sinop'a sürgün etti. Mustafa Suphi sürülenler arasındadır. Ancak onun durumu birçok bakımlardan öteki sürgünlerden farklıdır. Bu farklılık yalnızca siyasi çizgi ile ilgili değil, kişisel davranış bakımından da. Bir örnek: Sürgünde siyasilere zulüm eden, onları sindiren, yüzbaşı rütbesinde, gayretkeş bir görevliyi herkesin ortasında bastonla döven ve uysallaştıran Mustafa Suphi'dir.

Mustafa Suphi, siyasi sürgünün hareketsiz yaşantısını uzun süre sineye çekecek adam değildir. İlk fırsatta, bir kayık sağlayarak diğer iki sürgünle birlikte Karadeniz'e açılıyor (yıl 1914). Kota kuzeye Rusya'ya yöneliktir. Ancak kaçak sürgünleri Çarlık Rusyası'nda Sinop'takinden ağır bir esir hayatı beklemektedir. Türkiye, Almanya safında Rusya'ya karşı savaşa girince, Çarlık hükümeti tüm Osmanlı uyruklularını esir kamplarına gönderiyor. Mustafa Suphi'nin sürüldüğü yer Urallardır. Burada Bolşeviklerle bağlar kuruyor ve proleter devrimci dünya görüşünü benimsiyor. Bu dünya görüşü

artık onun tüm yaşamına yön verecektir ve O, bu ülküye son nefesine dek bağlı kalacaktır. Bolşevikler safına katılan Mustafa Suphi, daha Urallardayken, o bölgedeki Müslüman emekçiler arasında en yoğun bir bilinçlendirme ve örgütlendirme eylemine girişiyor.

Ondaki proleter devrimci lider yeteneklerini sezen ve bunları değerlendirmeyi bilen Bolşevik Partisi kendisini ülkenin batısından Orta Asya'ya dek, Kuzey bölgelerinden Kafkasya'ya dek uzanan alanlarda birçok önemli görevlere koşacaktır. Ekim Devrimini izleyen yıllarda Mustafa Suphi, özellikle Müslüman halklar içinde çalışan, en aktif ve en verimli sorumlulardandır. Onun bu eylemi Sovyet devrimine önemli katkılar sağlamıştır. Bu, Türkiye proleter devrimci hareket için bir şereftir. Mustafa Suphi'nin bu dönemdeki hayatı proleter enternasyonalizminin pratiğe uygulanış örneğidir. SSCB'de konuşulan yedi Türk lehçesinde Moskova'da yayınlanan ilk Türk gazetesinin kurucusu da Mustafa Suphi oldu.

Ama Türk olduğunu ve asıl görevinin Türkiye devrimi saflarında olduğunu hiçbir zaman unutmamıştır o. Türkiye'ye dönecek olan savaş esirlerini örgütlendirme, bunları silahlandırarak askeri birlikler halinde Anadolu cephesine sevki işini o, her zaman ön plana almıştır.

Türkiye'de Ulusal Kurtuluş Savaşı başlayınca, bağımsız bir Komünist Partisi örgütlendirip, Anadolu'ya geçerek bir an önce savaşa katılmak ve böylelikle ulusal devrimin toplumsal devrim yönünde gelişmesini sağlamak için o ve arkadaşları yoğun çalışmalara giriştiler. Bu doğrultuda çalışmaların ilk sonucu olarak 1918 Temmuz'unda, Türk Sol Sosyalistler Konferansını topladı. Bu konferansta Türkiye İştirakiyyun (Sosyalist) Teşkilatı kuruldu. Mustafa Suphi bu ilk leninist örgütün Merkez Komitesi Başkanlığına getirildi.

Mustafa Suphi bu sıfatıyla 1918 Kasım'ında toplanan ilk Müslüman Komünistler Kongresi'ne katıldı. Bu arada Bolşeviklerin çağrısı halinde, onların yardımına koşmaktan geri kalmadı. Stalin'in başında bulunduğu Milliyetler Komiserliğine bağlı bütün Rusya Müslüman İşleri Merkez Komitesi üyesi ve Uluslararası Doğu Proganda Dairesi Türk Kesimi Başkanı olarak çalıştı.

1918 Aralık'ında Petrograd'da yapılan Uluslararası Devrimciler Toplantısına ve 1919 Mart'ında Moskova'da toplanan III. Enternasyonalin Birinci Kongresine Türkiye delegesi olarak Mustafa Suphi katılmıştır.

Türkiye İştirakiyyun Teşkilatı, Türkiye ile daha kolay bağlar kurabilmek için merkezini 1919 yılı başlarında Kırım'a nakletti. "Yeni Dünya" gazetesi Kırım'da günlük olarak yayınlanmaya başlandı. Burada bir Parti okulu açıldı. Ayrıca sürgün edilen ve esir düşen Türklerden ve diğer uluslardan oluşan "Beynelmilel Şark Alayı" burada kuruldu. Türkiye ile bağlantıyı Türk takacılar sağlıyordu. Türkiye'ye kadrolar ve yayın bu yoldan geliyordu. Gazetelerden başka birçok broşür, kitap yazılmış ya da çevrilmişti. Anadolu yayınla besleniyordu.

Ulusal Kurtuluş Hareketinin başında bulunan Mustafa Kemal ile Mustafa Suphi arasında haberleşme bu dönemde başladı. Mustafa Suphi, Ulusal Hareketi desteklediklerini Mustafa Kemal'e bildirdi. Onun bu konudaki görüşünü Eylül 1920 Bakû Kongresi'ndeki konuşmasındaki şu sözleri özetlemektedir:

"Toplumsal Devrim karşısında Türkiye Komünist Partisi'ne düşen görevi, yağmacı emperyalizmin bütün baskılarına rağmen ayaklanıp varlıklarını ispat eden Anadolu ihtilalcilerine ve ihtilalcileri temsil eden Büyük Millet Meclisi Hükümetine içtenlikle yardım etmek ve Anadolu'daki bu hareketi, Doğu'nun ezilen ve uygar milletlerine ve hükümetlerine bir örnek olarak göstermekle özetleyebiliriz."

Ancak, Ulusal Kurtuluş Savaşı koşullarında tüm millici güçlerin emperyalizme karşı cephede birleşmesinin zorunlu olduğu görüşü ile yukarıdaki sözleri sarfeden Mustafa Suphi, Ankara iktidarının sınıf karakteri konusunda aşırı iyimser hayallere kapılıyor değildi. Mustafa Suphi ve arkadaşları ulusal devrimde hegemonyanın milliyetçi burjuvaziye bırakılamayacağını, yoksa savaşla kazanılanların er geç yitirileceği, geriye dönüş yolunun kapatılabilmesi için ulusal devrimin sosyal devrime dönüştürülmesinin zorunlu olduğu görüşündedir. Mustafa Suphi'nin bu dönemdeki tüm çalışmaları bu amaca yöneliktir. Şöyle diyor: "Ulusal savunma' sloganı ile başlayan savaş zulüm ile çarpıştıkça, ezilen işçi ve köylü sınıflarının gönüllerini fetheden devrim hareketleri yönünde ilerlemezse er geç iflasa mahkumdur." Mustafa Suphi'nin bu sözlerini tarih doğrulamıştır.

Mustafa Suphi bu sırada Türkiye İştirakiyyun Teşkilatı adına Milli Mücadeleye yardım sağlamak için Moskova'ya gitti ve Bolşevik Partisi Merkez Komitesi ile yaptığı görüşmeler sonucu önerileri kabul edildi.

Anadolu'da millici direnişin başlaması üzerine İştirakiyyun

Teşkilatı ileri gelenleri Türkiye'ye gitmeye karar verdiler. Kafkas yolu kapalıydı. Mustafa Suphi, Türkistan üzerinden Anadolu'ya geçmeye karar verdi. Türkistan'a vardığında karşı-devrimci ayaklanmaların bastırılmasında kendisine ihtiyaç olunca, bazı arkadaşlarını Anadolu'ya göndererek, bir süre orada kaldı.

Türkistan'da Türk Kızıl Askerlerinden oluşan bir askeri birlik kuruldu. "Yeni Dünya"yı burada da yayınladı. Onun bu bölgedeki eylemi geniş bir alanı kapsıyordu. Uluslararası Doğu Propaganda Konseyi içinde Çin, Kaşgar, Buhara, Hilva, İran, Türkiye Komünist Teşkilatlarını birleştirmeyi başardı.

Mustafa Suphi ve arkadaşları, 1920 Mayıs'ında örgütlerini Bakü'ya naklettiler.

Burada, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının, Türkiye proletaryasının gerçek temsilcileri olarak yapmış oldukları en önemli şey, Dünya Savaşı sırasında Alman emperyalistlerinin işbirlikçisi durumunda olan Bahattin Şakir, Küçük Talat gibi İttihatçıların, karışık bazı unsurlarla birlikte kurduğu "Türkiye Komünist Partisi"ni yıkmak oldu. Mustafa Suphi ve arkadaşları Kafkasya'ya gelmeden önce, bu bölgedeki İttihatçı elebaşıları kendilerini Bolşeviklere yeni hidayete ermiş işçi sınıfı devrimcileri olarak yutturmada bir ölçüde başarılı olmuşlardı. Mustafa Suphi'nin uyanık ve kararlı davranışlarıyla yalancıların mumları söndü. İttihatçılar Mustafa Suphi'ye düşman kesildiler.

Görülüyor ki, sosyalist ülke toprağında Lenin zamanında bile sahte Komünist Partisi kurmaya cüret edecek sahteciler çıkabiliyor. Türkiye'deki gerçek durum hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan ev sahipleri konuklarını kırmıyorlar ve bir süre de olsa, bu sahtekarlığı sineye çekiyorlar.

Mustafa Suphi ve arkadaşları, Kafkasya'ya varınca Türkiye'deki hareketi örgütlendirmeye yönelik eylemlerini yoğunlaştırdılar. "Yeni Dünya" yeniden basılmaya başlandı. Yayın faaliyeti hızlandırıldı. Gazetelerin ve broşürlerin önemli bir kesimi Anadolu'ya gönderiliyor, orada dağıtılıyordu. Parti okulu açıldı. Daha Türkistan'da iken kurulmuş olan Türklerden oluşan askeri birlik, Anadolu'ya cepheye gönderilmek amacıyla geliştirildi ve 1200 kişilik bir KIZIL ALAY haline getirildi. Anadolu'nun belli başlı kentleriyle bağıntısıklaştırıldı. Gerekli noktaları güçlendirmek için Anadolu'ya kadrolar sevkedildi.

Mustafa Suphi ve arkadaşları, 1 Eylül 1920'de toplanan Şark

Milletleri Kurultayına katıldılar. 10 Eylül 1920'de de yurt içi ve yurt dışı belli başlı komünist örgüt ve grupların katılmasıyla "Birinci ve Umumi Türk Komünistleri Kongresi" Mustafa Suphi'nin önayak olmasıyla toplandı. Bu kongre, onun ve arkadaşlarının hazırladığı tüzük ve programı onayladı. Ve böylelikle ülke ölçüsünde hareketi kapsayan Türkiye Komünist Partisi kurulmuş oldu.

Bundan dört ay sonra, 1921 Ocak ayında Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve on üç arkadaşı, Büyük Millet Meclisi'nin ve Mustafa Kemal'in daveti üzerine Türkiye'ye hareket ettiler. Bir an önce yurda dönme ve savaşın ön safında yer alma özlemleri nihayet gerçekleşiyordu. Mustafa Suphi önderliğindeki TKP heyeti, ilkten Kars'ta çiçeklerle, bando ile karşılandı. Hazırlanan tuzağın ilk aşaması böyle sahte dostluk gösterileri oldu. Gerici general Kazım Karabekir paşa, Kuzeydoğu Anadolu ve Karadeniz bölgesinde o dönemde etkin olan İttihatçılar sömürücü sınıfların çıkarlarının temsilcisi olarak, bu komplonun içindeydiler. Türlü tertiplerle TKP heyetini Erzurum üzerinden Trabzon'a çektiler. Orada halk ile temas etmelerine olanak vermeden Rusya'ya gönderilmek üzere bir motora bindirildiler. Eğer Trabzonlu olan Mustafa Suphi, daha önce kadrolar sevkettikleri ve çalışmalar yaptıkları bu bölgede halkla bağıntı kurma olanağı bulsaydı, sömürücülerin canice tertiplerini boşa çıkarırdı. Mustafa Suphi ve arkadaşlarının bindiği motor Karadeniz'e açıldıktan sonra, tepeden tırnağa silahlı, İttihatçıların fedaisi Yahya Kahya'nın adamları heyetin bulunduğu motora sinsice yanaştılar ve katliama giriştiler. Mustafa Suphi ve arkadaşları silahlı değildi. Onlar, davet üzerine, dostlar tarafından yönetilen topraklara geldiklerini sanıyorlardı. Ama silahsız da olsalar katillere karşı direndiler ve kahramanca öldüler. Bütün bunlar olurken, daveti yapan Ankara anlamlı bir sessizlik içinde idi. Sadece bu sessizlik onun bu olayda sorumluluğunu kanıtlamaya yeter. Katliamı hazırlayan aynı İttihatçıların kısa bir süre sonra, bu kez Mustafa Kemal'e suikast yapma girişimleri, Ankara'nın bu olayda sorumluluğunu azaltmaz.

28/29 Ocak 1921 gecesi Karadeniz'in sularına karışan 15 proleter devrimcisinin kanı, burjuvazinin sömürü düzenini korurken, nasıl en aşağılık cinayetlere başvurmada sakınca görmeyeceğini kanıtlar. O gün bugün burjuvazi değişmedi. Bugün birbirini izleyen siyasi cinayetlerde akan devrimci kanı bunu gösterir. Mustafa Suphi'ler, Ethem Nejat'lar, işçi sınıfı sosyalizminin bayrağını ilk

yükselten ve şerefle taşıyan devrimcilerdir. Onların yiğitliği, işçi sınıfı davasına bağlılığı, fedakarlığı, yaratıcılığı, örgüt adamı olarak yetenekleri, genç kuşak devrimcilere örnek olmalıdır.

"TKP'nin Tarihsel Konumu"
EMEKÇİ YAYINLARI, İstanbul 1976

* * *

ŞEFİK HÜSNÜ

Yüz elli yıldır Türkiye aydınları kapitalist Batının merkezlerine taşındılar durdular. İçlerinde bu memlekete yararlı olma amacıyla gidenler de vardı. Böylelerinin iddiası, Batının "ilim ve irfanını" alıp memlekete getirmekti. Böylelikle Türkiye'nin geriliğine son vermekti. Uygarlık meş'alesi Batının elindeydi. Batı Avrupa'nın kapitalist ülkeleri her bakımdan kalkınma yolunda uzun mesafeler aşmışlardı. Aydınlarımız, Batıyı böyle yüksek bir düzeye ulaştıran bilimi (bu bilime dayanan ideolojiyi ve tekniği) Türkiye'ye ithal ettikleri takdirde, kendi ülkelerinin de aynı yoldan ilerleyeceğini umuyorlardı. Yanılıyorlardı. Batıda teknolojik gelişmeye ve dolayısıyla kalkınma ve ilerlemeye elverişli ortamı yaratan şey burjuvazinin egemenliği, burjuva dünyayı görüş tarzı, burjuva ideolojisi olmuştu. Burjuva sosyal bilimi, tarihin belirli bir anında, burjuvazi henüz devrimci bir sınıfken, teknolojik ilerleme ile bağdaşmaktaydı. O çağda burjuva sosyal bilimini, burjuva ideolojisini benimseyen bir toplumun önünde, kapitalist yoldan gelişme ve iler-

leme olanakları açılırdı. Ama o çağ artık gerilerde kalmıştı. Artık emperyalizm sürecine girmiş olan bir dünyada Türkiye gibi bir ülke için burjuva sosyal biliminden yararlanarak, burjuvazinin hegemonyası altında, kapitalist yoldan teknolojik ilerlemeyi sağlama olanakları ortadan kalkmıştı. Burjuva sosyal biliminin, burjuva ideolojisinin gösterdiği ilerleme yolu artık tıkanmıştı. Ve bizim Batı örneği hayranı aydınlarımızın tutmuş oldukları yol bir çıkmazdı. Bunların hayal kırıklığına uğramaları kaçınılmaz bir şeydi. Böyle bir dünyada Türkiye gibi bir toplum için tutulacak biricik doğru yol, geçmişte kapitalist Batının gelişmesini sağlamış olan burjuva bilimini değil, kapitalist Batının antitezi olarak, onun bağrında doğmuş olan ve bütün halkların kurtuluşu uğruna savaşın ideolojik silahı niteliğini taşıyan proleter devrimci bilimi edinmekti; bu devrimci bilimi Türkiye'ye getirmekti, onu Türkiye'de yaymak, Türkiye toplumuna uygulamaktı.

Şefik Hüsnü Deymer, işte bunu yapmıştır. O, bu yüzden büyüktür. Tarih, kendisinden, "bilimsel sosyalizmi Türkiye'ye getiren adam" diye söz edecektir. Ama Şefik Hüsnü, yalnız bundan ötürü büyük değildir. O, yalnız Türkiye'de sömürülen ve ezilen sınıfların eylem kılavuzu olacak teoriyi Türkiye'ye taşımakla kalmadı, ömrü boyunca o kılavuzun gösterdiği çetin yoldan en önde yürüdü. Şefik Hüsnü, devrimci eylem kılavuzunu Türkiye gerçeklerine yaratıcı ruhla uygulayabilen ve böylelikle doğru devrimci çizgiyi saptayabilen kişiydi.

Yazılarında, bugün devrim yolunda ilk adım olarak savunduğumuz Milli Demokratik Devrimin, bu devrimin sınıf tahlili, stratejisi, görevleri genel çizgileriyle, bundan hemen hemen yarım yüzyıl önce savunulduğunu görmekteyiz. Bu yazılarda Şefik Hüsnü, proleter enternasyonalizminden en ufak bir tavizde bulunmayan bir leninistir. O, bütün dünyadaki proleter devrimci mücadeleyle ve milli kurtuluş hareketleriyle dayanışma durumundadır.

Onun yazıları, tazeliklerinden pek bir şey yitirmemiştir. Şefik Hüsnü'nün Türkiye toplumunu tahlili ayrı ayrı sınıf ve zümreleri, devrim açısından değerlendirmesi, bir kere daha bir milli kurtuluş savaşı şartlarında bulunan 1970'ler Türkiyesi için de, esas olarak geçerlidir. Bu durum, yazarın marksist tahlil yeteneğini gösterdiği kadar yarım yüzyıl içinde Türkiye'de yer alan (Şefik Hüsnü'nün deyişiyle), "siyasi devrimin, bu bir türlü "sosyal devrime" dönüşe-

meyen küçük burjuva radikal aydınının, Türkiye halkının sağladığı kazançların, bir karşı devrimci gidiş sonucu, ne ölçüde yitirildiğini gösterir. Toplumumuzun yarım yüzyıl içinde gide gide bir arpa boyu yol gidebildiği gerçeğini gösterir.

Evet, Şefik Hüsnü Deymer, Batıya gitme olmuşunu kavuşmuş öteki aydınlarımızdan bambaşkaydı. Onun tanıdığı Paris, sadece Sorbonne semtinin, Champs Elisée kahvehanelerinin Paris'i olmadı. Şefik Hüsnü, Fransız toplumunun geleceğini temsil eden devrimci çevrelerde bağlar kurmanın, emperyalizmin somuru alanı bir ülkenin aydını olarak, yurtsever olarak, görevi olduğunu kısa zamanda anladı. Bütün zihin açıklığıyla Jean Jaures'lerin, Marcel Cachin'lerin, Anatole France'ların kürsüleri önünde yerini aldı. Onun tanıdığı Fransa, 1905 Rus Devrimi sonrası ve Birinci Dünya Savaşı öncesi döneminin Fransası idi. 1905 devrimi, devrim mihrakının artık Batı Avrupa'dan Doğuya kaydığı gerçeğini perçinleyen büyük olaydı. Fransa'da gözler Doğuya, stepler ülkesine çevrilmişti. Şefik Hüsnü, 1905 Rus Devrimini ve onun ardından gelen irtica dönemini günü gününe izleme olanağını buldu. "Aydınlık"taki yazılarında bu devrimden, dünün olayıymış gibi, "1905 Rus Devrimi hatırlardadır" diye söz eder.

Şefik Hüsnü, 1912'de genç bir tıp doktoru olarak yurda döndüğü zaman, Türkiye Balkan savaşı içindeydi. Bu savaşı, Birinci Dünya Savaşı izledi. Şefik Hüsnü, teğmen, üsteğmen ve yüzbaşı rütbeleriyle altı yıl cephede savaşa katıldı. Çanakale Savaşı süresince, o cephede görevliydi. Şefik Hüsnü, savaş anılarına bağlıydı, onları anlatırken, cephe arkadaşlarını duygulanarak anardı.

Şefik Hüsnü'yü, savaş sona erer ermez en aktif proleter devrimci eylem içinde görüyoruz. Hiç şüphe yok ki, bu değişiklikte başlıca etken, Türkiye'nin savaşta yenilgiye uğraması ve galip gelen emperyalist devletlerin Türkiye'nin devlet olarak varlığını ortadan kaldırmaya karar vermiş bulunmalarıydı. Türkiye bir milli kurtuluş savaşı şartlarına girmişti. Ve her gerçek yurtsever gibi Şefik Hüsnü de, "analar bugün için doğurdu" diyordu.. Bir başka önemli etken de Rusya'daki Büyük Ekim Devrimi idi. Ekim Devrimi, bütün dünyada devrim ateşini tutuşturmuştu ve Türkiye bu bakımdan bir istisna değildi. Birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de ilk marksist-leninist parti (Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası), 1919 yılında kuruldu. İstanbul'da iki bin işçi delegenin katılmasıyla yapılan bu partinin ilk kongresi, Şefik Hüsnü'yü en büyük parti görevine, Parti

Genel Sekreterliğine getirdi.

1919 yılı, Milli Kurtuluş Savaşımızın örgütlendiği ve Türkiye halkının kitlesiyle emperyalizmin karşısına dikildiği yıldır. Düşman işgali altında İstanbul proletaryasını bilinçlendirme ve örgütlendirme görevini yerine getiren Şefik Hüsnü'nün partisi, emperyalizmin ve yerli ortaklarının karşısında devrimci güçbirliğinin şart olduğunu kavradı ve bu güçbirliği zihniyetiyle hareket etmesini bildi. Sosyalist Parti, milli güçler cephesinde yerini aldı. O zamanın başta gelen devrimci görevi, Anadolu'dan emperyalizmin maşası Yunan ordusuna karşı ve gene emperyalizmin kışkırttığı gayri-milli unsurların isyan hareketlerine karşı savaşan millici kuvvetlerin zaferinin sağlanması için her şeyin yapılmasıydı. Şefik Hüsnü ve partisi, bu başta gelen görevi yerine getirmiştir. Kurtuluş Savaşına önderlik eden kemalistler ile işçi sınıfı devrimcileri arasında güçbirliği kuruldu. İstanbul'da başta gelen mesele, Anadolu'nun insanca ve silahça takviyesi meselesiydi. Milli Kurtuluş Savaşı sürecince, İstanbul ve çevresindeki cephaneliklerdeki silah ve cephanenin ele geçirilerek Anadolu'ya taşınmasında İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası üyesi militanlar en önemli rolü oynadılar.

Burada Şefik Hüsnü'nün yakın mücadele arkadaşı Baba Mehmet'i o dönemin proleter devrimci militan örneği olarak gösterebiliriz: Baba Mehmet Karadenizliydi. Takacılar arasında devrimci bilinci ile, yürekliliği ve teşkilatçılığıyla kısa zamanda lider durumuna gelmişti. Anadolu'ya silah kaçırma işinde başrolü o oynamıştır. O, İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası üyesiydi. Bir sosyalist olarak, devrimci görevi gereği bütün millici çevrelerle samimi bağlar kurmuştu. Kurtuluş Savaşımızla ilgili anılarda, Baba Mehmet'in adı geçer. Onu, İttihatçısı da kemalisti de kendine mal etmeye çalışır. Ama o, su katılmamış bir proleter devrimciydi. Büyük Ekim Devrimi, bu Karadeniz uşağını derinden etkilemişti. Suyun ötesinde, Rusya'da bir Lenin ortaya çıkmış ve patronların, ağaların hakkından gelerek sömürünün olmadığı, çalışan adamın yüzünün güldüğü sosyalist toplumu kurmaya girişmişti. Kurtuluş savaşını vermekte olan kendi vatanı niçin aynı yolu, sosyalizm yolunu tutmasındı? Baba Mehmet, o çetin mücadele yıllarında en çetin görevleri yerine getirirken sosyalizmi nihai gaye saymıştır. Onun, Şefik Hüsnü ile ortak dil bulması tabii bir şeydir. Ethem Nejat gibi, Reşat Fuad gibi bu toplumun yetiştirdiği en güçlü proleter devrimci aydınlarla en yakın mücadele arkadaşlığı bağları kurabilen Şefik Hüsnü, Baba Mehmetleri de

bağrına basmasını bildi.

Bilindiği gibi, Türkiye, zaferden sonra, Baba Mehmetlerin özlediği sosyalizm yolunu tutmadı. Takrir-i Sükûn Kanununun kabulünden sonra, Baba Mehmet Sovyetler Birliği'ne gitti. Moskova'da yerleşti ve birkaç yıl sonra orada öldü. Şefik Hüsnü, bugün proleter devrimcilerinin savundukları devrimci güçbirliği fikrini, Kurtuluş Savaşımız şartlarında en iyi ifade etmekle kalmamış, partisinin militanlarının çabasıyla bu güçbirliğini devrimci eylemde gerçekleştirmiştir.

Bir soru akla gelebilir: Milli Kurtuluş Savaşımız, bütün vatan düzeyinde verilmekle birlikte, düşmana kesin darbeler Anadolu'da indirilmekteydi. Ve milli mücadele Türkiyesi'nin merkezi Anadolu'nun göbeğinde Ankara'ydı. Bu durumda İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın da merkezi Ankara olmamalı mıydı? Şefik Hüsnü'nün Anadolu'ya geçip devrimci eylemini orada yürütmesi, en doğru davranış değil miydi? Bir sosyalist partinin gelişme olanakları, Milli Kurtuluş Savaşı şartlarında, İstanbul'a kıyasla Anadolu'da daha büyük olmaz mıydı?

Bu satırların yazarı bu soruyu Şefik Hüsnü'ye sormuştur. Cevabı özet olarak şu oldu: "Proletaryanın yoğun olarak bulunduğu tek merkez İstanbul'du. Biz, 'nerede proletarya, orada biz' diye düşündük. Önümüzde Sovyet devrimi örneği vardı. Rusya'da devrim şehirlerde başlamıştı, köylere sonra yayılmıştı. Ve Rus Devriminde tek temel güç işçi sınıfıydı. Bu düşüncelerle İstanbul'da kaldık. Biz, o zamanlar, böyle düşünüyorduk. Ama ben kendi hesabıma şimdi başka türlü düşünüyorum. Ankara'ya gitmemiz doğru bir davranış olacaktı. Mustafa Kemal ile, hiç değilse ilk yıllarda, daha geniş bir güçbirliği sağlanabilirdi. Üstelik kendisiyle hemşehriydik. Birçok müşterek dostlarımız vardı. Bizde bu gibi kişisel bağlar, kısa vadede de olsa, etkili olabilir..."

Bu sözlere katılmak gerek. Aradan geçen yarım yüzyıla yakın süre içinde dünyadaki devrimci hareketlerin tecrübesi, Türkiye gibi ülkelerde proletaryanın yanında yoksul köylülüğün de devrimin temel gücü olarak saf tuttuğunu açıkça göstermiştir. Hiç şüphe yok ki, Milli Kurtuluş Savaşı şartlarında proleter devrimci liderler kadrosu, şehir proletaryasının örgütlenmesini ve mücadeleye yöneltilmesini ihmal etmemekle birlikte, karargahını en çok güvenliği olan noktalarda, yoksul köylü yığınlarına en kolayca ulaşabileceği noktalarda kurmalıdır.

—İzmir İktisat Kongresinde, birçok iç ve dış etkenler yüzünden liberalizm yolunu tutan, Müslüman Türklerden bir milli burjuvazi yaratarak kapitalist yoldan kalkınma hayaline kapılan Ankara hükümeti, Şeyh Sait İsyanının doğurduğu bunalımla karşılaşınca, bir yandan sağı ezerken, öte yandan sosyalist fikri boğma yolunu tuttu. İşçi sınıfının siyasi ve mesleki örgütleri kapatıldı. Marksist yayın yasaklandı. Çağımızda sosyalist fikrin yasaklanması demek, bugünün hakiki sosyal biliminin yasaklanması demektir. Marksizm denen kılavuzun yokluğunda Türkiye toplumunun rotayı şaşırması ve küçük-burjuva radikal nitelikte birkaç ileri hamleden sonra yeniden karşı-devrim batağına saplanması kaçınılmaz bir şeydi.

Bundan sonra Şefik Hüsnü ve arkadaşları illegal devrimci eylem yolunu tutacaklardır. Bu çetin yol, işkence odalarından, hapishanelerden, sürgünlerden geçer. Şefik Hüsnü, bu çetin yoldan başı dik yürüyebilenlerdendir. Dostların ona karşı sevgi, güven ve saygısı, düşmanlarının da ona karşı duyduğu saygı ile karışık derin kin bundan ötürüdür.

Şefik Hüsnü, iki dünya savaşı arasındaki dönemde, sorumlu bir proleter devrimcisi olarak hareketli bir yaşantı sürmüş, uluslararası proletarya hareketinin önemli tarihi anlarını mahallinde yaşamış ve bu hareketin en yüksek görevlerini yüklenmiştir. 1919'da Fransız sosyalistlerinin Tours Kongresine, Türkiye temsilcisi olarak katıldı ve Fransız proletaryasının gerçek sözcülerinin II. Enternasyonal oportünizmini bozguna uğratışlarının tanığı oldu. Bu tarihi kongreye Doğudan gelme bir başka yabancı da katılmıştı: Ho Chi Minh. 1933'te Almanya'da Nazilerin tertipledikleri ünlü Reischstag yangını provokasyonuna o da karıştırılmak istendi. Dimitrov ile birlikte tutuklanarak Muabit Cezaevine kapatılanlar arasında Şefik Hüsnü de vardı. Şefik Hüsnü, III. Enternasyonalin Yürütme Komitesi (İKKİ) üyeliğine yükselmiş ve bu görevde yıllarca kalmıştır.

İnsan, devrimci sıfatına devrimci mücadele ile hak kazanır. Bir kimsenin devrimci olup olmadığının biricik ölçütü yaşantısıdır. Şefik Hüsnü yaşantısıyla devrimci sıfatına tam hak kazanmıştır. Hayatının kronolojisine bir göz atalım:

- 1912-18: Askerlik, Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı Cephelerinde,
- 1918-25: Legal devrimci eylem (İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası, Aydınlık vb.),
- 1925-27: İllegal devrimci eylem,

1927-29: Tutuklanma, yargılanma, hapis cezasına mahkumiyet,
1929-39: Yurt dışında devrimci eylem,
1939-46: Yurda dönüş, illegal devrimci eylem,
1946- : 6 ay legal devrimci eylem (Türkiye Emekçi ve Köylü Sosyalist Partisi),
1946-50: Tutuklanma, yargılanma, mahkumiyet,
1950-52: İllegal devrimci eylem,
1952-57: Tutuklanma, yargılanma, mahkumiyet,
1957-58: Sürgün ve sürgünde ölüm.

Yani toplam olarak; 8 yıl cephede askerlik, 6 yıl legal devrimci eylem, 20 yıl illegal devrimci eylem (11 yıl yurt dışında), 11 yıl mahpusluk ve sürgünde ölüm.

Şefik Hüsnü, proleter devrimcisinin en yüksek vasıflarını özünde taşıyan kişidir. Bu vasıflardan biri yürekliliktir. Eylemden, eylemin en çetininden sözedildi mi, Şefik Hüsnü'nün gözleri parlardı. En çetin anlarda yürekliliğini belli ederdi.

Bu vasıflardan bir başkası, davaya kayıtsız şartsız bağlılıktır. Proleter devrimci davayı her şeyin üstünde tutmaktır. Şefik Hüsnü, bunu yapabilen kişiydi. Onun kişisel meselelerinden, aile dertlerinden söz ettiği hemen hiç görülmezdi. Bir tek çocuğu olmuştur. Bu kızçocuğu, genç yaşında, Varşova'da, Alman Nazilerine karşı savaşarak hayatını vermişti. Şefik Hüsnü'nün hayatındaki bu dramı, kendisiyle birlikte aynı koğuşta yanyana yıllarca hapis yatan arkadaşlarından birçokları uzun süre bilmediler ve öğrendikleri zaman da doğrudan doğruya kendisinden değil, bir üçüncü şahıstan öğrendiler.

Şefik Hüsnü'nün önde gelen devrimci vasıflarından biri de derin devrimci gururu idi. Çetin yaşantısı boyunca alçaklıkların, ihanetlerin çeşitleriyle karşılaşmıştı. Oportünistlere karşı proleter devrimcisini yaşantısında olağan olan çetin sınavlarda başını dik tutamayıp devrimci şerefine halel getirenlere karşı derin bir küçümseme duygusu taşırdı. Böylelerinin ve nankör işten kaçan bazı sansasyonel eylem meraklısı yarı-aydınların yıllarca boy hedefi olmuştur. Kendisine bu çevrelerden fırlatılan çamurdan habersiz gibi davranırdı. Bundan yakınmayı küçüklük sayardı. Hiç şüphe yok ki, bugün sağ olsaydı ve mahut "Bizim Radyo"nun ve onun arkasında duran sahte marksist-leninist çevrenin, Türkiye proleter devrimcilerine küfür ve iftiralarına, Şefik Hüsnü, adını ağza almadan

Türkiye işçi sınıfı tarihini yazma çabalarına, oportünistlere, hainlere arka çıkmalara tanık olsaydı, tepkisi aynı olurdu. Küçümsemeyle başını onlardan çevirir ve proleter devrimcisinin yolunda ileriye doğru yürüyüşüne devam ederdi.

Sömürü düzeninin adamları karşısında, rastlantı olarak saflarımıza girebilmiş değişik tipteki oportünsitler, arivistler karşısında, devrimci gururuyla muhatabını ezebilen Şefik Hüsnü, emekçi ve aydın yoldaşları arasında insanların en alçakgönüllüsüydü. "Düşmanlara ağu, dosta şekerdik" sözü tam ona göredir. Onun bu tevazuu, kaynağını, proleter devrimci düşünür ve eylem adamı olarak büyük yetenek ve kendine güveninden almaktaydı.

Büyük proleter devrimci arkadaşımız Şefik Hüsnü Deymer'in anısı devrimci mücadelemize rehber olsun.

M. Belli
"EMEKÇİ", Mayıs 1975

* * *

REŞAT FUAD BARANER

Bundan dokuz yıl önce 12 Ağustos 1968 günü, Reşat Fuad arkadaşımız öldü. Onu bugün anısının devrimci eylemimize ışık tuttuğu, tüm devrimci yaşamının bizim için bir esin kaynağı olduğu bilinciyle anıyoruz.

Reşat Fuad, tüm hayatını Türkiye emekçi halkının davasına adamış bir proleter devrimcisiydi. Onun çağımızın devrimci teorisini benimsemesi daha okul sıralarında başladı. Kurtuluş Savaşı yıllarında öğrenci hareketi içerisinde bir lider olarak belirdi. MTTB (Milli Türk Talebe Birliği) Genel Başkanlığını yaptığı o dönemde ilerici öğrenciler Anadolu hareketini tutuyor, gericiler hilafetçilikten yana çıkıyorlardı. Reşat Fuad başında bulunduğu örgütün millici güçler safında yer almasını sağlayarak gericileri etkisiz kılmayı başardı.

Zaferden sonra eğitimini tamamlamaya Almanya'ya gitti. Orada Spartakist harekete katıldı. Spartakist hareket leninist çizgiyi izleyen ve sosyal demokratların işçi sınıfına ihanetine karşı çıkan bir

hareket idi. Reşat Fuad, Almanya'da bir yandan eylemlere katılırken öte yandan teorik düzeyini yükseltmek için olanca gücüyle okuyordu. Bir süre sonra yolu ilk sosyalist ülkeye düştü ve orada Kızıl Profesörler Okulunun parlak öğrencilerinden biri oldu. 1920'lerde Türkiye'ye döndü. Ve o andan başlayarak onun yaşamı illegal eylemden, polis baskınlarından, işkence odalarından, zindanlardan geçen Türkiye proleter devrimcisinin yaşamı oldu. Reşat Fuad, proleter devrimci teoriyi sindirmiş olan, onu Türkiye gerçeklerine uygulamayı başaran büyük çapta bir devrimciydi. Onun proleter devrimci harekette ömrü boyunca omuz omuza savaştığı yoldaşı Şefik Hüsnü'nün yanında yeri vardır. İllegalite koşullarında kaleme alınan yazılarının çoğu polis arşivlerindedir. Bu yüzden yayınlanamamıştır.

Reşat Fuad örgüt adamıydı. Örgütün gücünün faşist terör karşısında yılgınlığa uğrayanların, polise teslim olanların, sosyalizmi sulandırarak oportünizme sapan teslimiyetçilerin tasfiyesiyle sağlanacağını pek iyi bilmekteydi. O, en çetin koşullarda devrimci onuruna gölge düşürmemeyi başaran kişiydi. Aynı organda yer alan devrimci arkadaşlarından da aynı tutum ve davranışı beklerdi. Onun için, 1951-53 polis soruşturmasında teşkilat sekreteri durumundaki kişinin (Yakup Demir) polise teslim olmasını affetmedi. Ve böylelerinin örgüt içinde, hele örgütün sorumluları safında yeri olamayacağı inancıyla haklarında gereken kararın yetkili organca alınmasına önayak oldu.

Gün geldi birçok koşulların bir araya gelmesiyle yurt dışına çıkan ve bir sosyalist ülkeye sığınan bu eski teşkilat sekreterinin kendisi gibi birkaç mülteci ile yurt dışında örgüt kurması sağlandı. İlkten beş-altı kişi ile kurulan bu mülteciler örgütüne "TKP" gibi tarihsel bir ad taktılar. Bu sahte örgütün icraatından biri de Reşat Fuad Baraner'in ve onun önde gelen mücadele arkadaşlarının bir kesimini partiden ihraç etme kararı almak oldu. Bu olay Reşat Fuad'ı çok üzmüştür. Kendisine en yakın arkadaşları böyle bir şeyin olamayacağını, bir örgütten ihraç edilmek için daha önce örgüte girmiş olmak gerektiğini, oysa ne kendisinin ne de arkadaşlarının böyle sahte bir örgüte katılmalarının sözkonusu olamayacağını söylediler. Ama Reşat Fuad'ı üzüntüsü gene de sürdü. Denebilir ki, Reşat'ın zamansız ölümüne bir ölçüde bu olay neden olmuştur.

Gün geldi, aynı mülteciler örgütünün organları Reşat Fuad'a sahip çıkmaya, onu göklere yükseltmeye kalkıştılar. Bu davranışları

Pekincilerin Şefik Hüsnü'ye ve Reşat Fuad'a sahip çıkmaları taktiğinden farksızdır. Reşat Fuad ve arkadaşlarının örgütlerinden kovulması için parmak kaldıranlar, buna karşı direnmeyenler, organlarında ihraç edilenler listelerinde onun adını yayınlayanlar bugün ona sahip çıkmakla günahlarını affettiremezler. Türkiye işçi sınıfı hareketi yarım yüzyılı aşkın tarihinde herkesin yerinin neresi olduğunu biliyor. Hiçbir tahrif, hiçbir makyavelci taktik, hiçbir sahtekarca övgüler düzme onu yanıltmayacaktır.

Reşat Fuad fizik anlamda öldü. Ama Türkiye'de bir devrimci işçi hareketi var oldukça, onun anısı hep yaşayacak. Genç kuşak proleter devrimcileri için esin kaynağı olacak.

Aşağıda Reşat Fuad'ın cenaze töreninde arkadaşımız Mihri Belli'nin mezarı başında yapmış olduğu konuşmayı sunuyoruz:

"Reşat Fuad öldü. On yedi yılı kapitalizmin zindanlarında geçen, yarım yüzyıllık devrimci mücadele hayatı sona erdi.

Onun devrimci eylemi, Yüksek Öğretmen Okulu sıralarında öğrenciliğinden başlar. Emperyalistlerin işgali altında mütareke yıllarının İstanbul'unda 1920, 1 Mayıs İşçi Bayramı günü, emekçiler büyük bir gösteri yürüyüşü yaptılar. İstanbul proletaryasının bu anti-emperyalist çıkışını öğrenci-gençlik adına Talebe Birliği Başkanı olarak selamlayan Reşat Fuad idi. O, daha yirmi yaşında bir üniversiteli iken, toplumdaki en güvenilir devrimci gücün emekçiler olduğunu sezmiş ve emekçi-aydın dayanışmasını kurmak için payına düşeni yapmıştı.

İstanbul'un kurtuluş gününde, sonradan "Köy Enstitülerini kapatan Eğitim Bakanı" olarak ün salacak olan adaşının başında bulunduğu hilafetçi grubun karşısına dikilen oydu. Hilafetçilerin girdiği, gerici slogan yazılı bezi kendi eliyle kara boyaya bulayan genç öğrenci lideri de Reşat Fuad idi.

Zaferden sonra yüksek öğrenimini parlak biçimde bitiren Atatürk'ün teyze zadesi Reşat Fuad'ın önünde bütün kapılar açıktı. Ama o eğitimini yeterli bulmadı. Almanya'ya gitti. Liebknecht'lerin, Rosa Luxemburg'ların izlerini hala taşıyan Almanya'ya. Orada Spartakist geleneği sürdürenler safında kendi doğal yerini buldu.

Reşat Fuad, yirminci yüzyılda Türkiye'nin çığrını açtığı Milli Kurtuluş Savaşlarıyla dünya proleter sosyalist hareketi arasındaki bağı görmüş ve çağımızda sonuna kadar tutarlı biricik devrimci yolun proleter devrimciliği yolu olduğunu kavramıştı. Ve Reşat Fuad o yolu tuttu. Çetin bir yoldu bu yol. İşkence odalarından, tecrit

hücrelerinden, hapishanelerden geçen çetin bir yol. Ve Reşat Fuad o yolda yürüdü. Yılmadan devrimci seferini yüksek tutmasını bilerek yürüdü, gözünü ayırmadığı önündeki ufuklarda, geleceğin her türlü sömürüden arınmış, ileri, mutlu Türkiyesi'ni görerek yürüdü.

O çetin yolda, kurallara uygun biçimde yürümek, her babayiğidin harcı değildir. Gerçek devrimcinin özelliklerini taşımak gerekir. Yürüyebilmek için o yolda, devrimci misyonunun tam bilincinde olmalısın; o misyonun gerektirdiği yeteneklere sahip olmalısın; en derin anlamıyla yürekli olmalısın.

Reşat Fuad, devrimci misyonunun tam bilincinde idi. En çetin sınavlarda başı dik tutabilmesi bundan ötürüdür. Gudük burjuva parlamentarizminin ürünleri icazetli oportünistlere karşı duyduğu küçümseme bu derin devrimci bilinçten ileri gelir. Reşat Fuad'ın devrimci misyonu; toplumdaki çeşitli eğilimleri değerlendirme ve bunlar karşısında doğru devrimci davranışı saptama konusunda güçlüydü. İçinde yaşadığımız aşamada; bugünün milli kurtuluş mücadelesi şartlarındaki Türkiyesi'nde tek doğru devrimci çizgi olarak milli demokratik devrimi savunması bundan ötürüdür.

Reşat Fuad, devrimcinin o zorunlu özelliğine de sahipti. En derin anlamıyla yürekliydi. Enfaktüs bile gözlerindeki devrimci kıvılcımı donuklaştıramamıştır.

Kurulu sömürü düzeninden yana olan güçler, onu son nefesine kadar, siyasi eylemden mutlaka uzak tutulması gereken "tehlikeli adam" saydılar. Türkiye sosyalizminin ona en çok muhtaç olduğu bir dönemde Reşat Fuad'ı karanlık han odalarında fatura tercüme etmek zorunluluğunda bıraktılar. Reşat Fuad'lı bir sosyalist harekete, yani gerçek sosyalist harekete tahammülleri yoktu.

Böyle güçlü bir arkadaşımızı kaybettik. Reşat Fuad'lar yüzlerle gelmez, onlarla da gelmez, onun için kaybımız büyüktür. Ve tek teselimiz, onun bu kadar bilinçle, bu kadar yürekle savunduğu Türkiye emekçileri davasının zaferine O'nun taşıdığı sarsılmaz inancı bizim de paylaşmamızdır.

"TKP'nin Tarihsel Konumu"
E. Y., İstanbul, 1976

* * *

BİR TÜTÜN İŞÇİSİ ÖLDÜ

Devrimci tütün işçisi İbiş Aydınlatan öldü. Onun hayat öyküsü, savaşların, iktisadi bunalımların birbirini izlediği bir sömürü toplumunda, hep sömürülmüş, ezilmiş ve horlanmış göçmen tütün işçisi saflarından çıkan sosyalist militanın öyküsüdür.

İbiş arkadaşın memleketi, bugün Yunanistan'da kalmış olan Doğu Makedonya idi. Balkan Savaşı yıllarında doğdu. 1925'de, mübadil göçmen olarak Türkiye'ye geldi. Daha çocuk denecek yaşta kapitalizmin dişlilerine yakalandı. İşçi oldu. Babası gibi o da tütün işçisi. Bir gün işte, iki gün boşta... Tütün işçisinin kaderi onun da kaderi idi artık. 1929-33 iktisadi bunalımı gelip çattığında işsizlik işçi yüreklerine tak edecek raddeye geldi. Tek parti yönetimi, her türlü işçi direnişini yasaklıyordu. Sendika kurmak yasaktı. Grev yasaktı. İşte böyle koşullarda, 1930 yılında tütün işçileri iş istemek için toplu halde İstanbul vilayetine yürüdüler. Bu işsizliği protesto yürüyüşünde başı çekenlerdendi İbiş Aydınlatan.

1933'te fabrika önünde illegal bildiri dağıtırken tutuklanma,

poliste işkence, ardından zindan. İbiş için proleter devrimcinin çetin yolu başlamıştı. Dağıttığı bildirinin başlığı anlamlıydı: "İşçi sınıfının kurtuluşu ancak birlikte gerçekleşir." bu slogan, 1933'de doğruydu. Kırk iki yıl sonra bugün, en azından o zamanki kadar doğrudur.

1946'da Şefik Hüsnü Deymer, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ni kurduğu zaman, İbiş arkadaş da çalışmalara katıldı. Partinin Genel Yönetim Kurulu üyesi oldu. TSEKP hızla gelişti. Egemen çevreleri korkutacak ve onları provokasyonlara da başvurarak partiyi kapatmaya sevkedecek kadar. Parti yöneticileri tutuklandı. İbiş de içlerindeydi. Yargılandılar. İbiş beş yıl hapis cezasına mahkum edildi. Aydın'a sürüldü. 1950 genel affı ile zindandan çıktı. Ve ardından on yıl süren karanlık DP iktidarı dönemi. İbiş Aydınlatan arkadaş yaşlandığı yıllarda da, her zaman tütün işçileri içinde sosyalist düşüncenin yayıcısı olmuştur.

İbiş Aydınlatan bir tiptir. 1930'lar, 1940'lar, 1950'ler Türkiyesi'nin sosyalist tütün işçisi tipi. Genç devrimci kuşakları bu tipi tanımalıdırlar. Sosyalist hareketimizin yarım yüzyılı aşan tarihinden söz ediyoruz. Bu hareketin tarihi temsilcisi olduğumuzu söyluyoruz. Göçmen tütün işçisinin bu harekette önemli yeri vardır. Egemen güçlerin, sosyalist hareketi geniş ölçüde tecrit edebildikleri, sosyalizmin (S)'sinin bile kufur sayıldığı uzun yıllar boyunca, Kasımpaşa'nın Ortaköy'ün tütüncü semtleri karanlıklar denizinde sosyalist düşüncenin adalarını oluşturdular. Tütün işçisi kahvelerinde, tütün depolarında sosyalizmin sorunları tartışılırdı. O en çetin dönemde, en çok ezilen, en çok horlanan bu emekçi çevrelerinde bir sosyalist gelenek kurulabilmişti.

Burada Mehmet Atılal (Mehmedaki) arkadaşın adını anmadan geçemeyiz. Tütün işçisi içinde sosyalist geleneğin kurulmasında en büyük katkısı olanlardandır Mehmedaki. 1930'larda Türkiye'de aydınlar arasında yabancı basını izleyen, hele marksist yayınları okuyabilenler pek azdı. Tek parti düzeni ile basın-yayın özgürlüğü bağdaşan şeyler değildi. Ama öyle bir ortamda, tütün işçilerinin çalıştığı depolarda zaman zaman şu manzara ile karşılaşılırdı: Kırk elli işçi salon çevresinde yerde tütüncü bağdaşı kurmuş, tam bir sessizlik içinde yaprak tasnif ediyor. Bir köşede çocuk denecek yaşta bir genç işçi onunde Fransız Komunist Partisi'nin organı "L'Humanite" okuyor ve okuduğunu Türkçeye çeviriyor. Genç işçi Musevi asıllı Edirneli David'dir. Alliance okulunda öğrendiği Fransızcadan

yararlanarak, dünyada olup bitenlerden arkadaşlarına haber vermektedir. Çeviri bitiyor ve arkasından Mehmedaki'nin yorumu başlıyor. Bu yorum, kapitalizmin zindanlarında edinilmiş marksist formasyonu yansıtan özlü bir yorumdur. Ve yorumu da konu üzerinde tartışmalar izliyor. Tütün işçisinin sosyalist geleneği böyle sürdürülmüştür.

Sosyalist aydınlar içinde tütün işçilerine ısınamayanlar oldu. Cezaevinde karşılaşmışlardı tütüncülerle. Bu aydınlar, romanlarda okuyup hayallerinde canlandırdıkları proleter tipi ile hayatın karşılarına çıkardığı bu canlı insan arasında önemli farklar görüyorlardı. Tütün işçiliğinin, özellikle o dönemde, gittikçe alanı daralan bir çeşit mevsim işçiliği oluşu, bu alandaki birçok emekçinin, ekmeğini kazanabilmek için küçük esnaflığa kendini atmak zorunda kalması ve bunun, onun bilincinde yansıması gibi durumlar bir yana. Burada şu gerçek gözden ırak tutulamaz. Bağımlı kapitalizmin bataklığında sömürülen ve horlanan emekçi kesimin bir bireyi olarak yaşıyorsan, elbetteki o bataklığın çamurundan birazı üstüne sıçrayacaktır. Elbetteki eksikliklerin olacaktır. Ama mesele emekçiyi olduğu gibi anlamaktır. Ayağı yerden kesik her türlü romantik hayallerden uzak, onu bütün eksiklikleriyle bağrına basabilmektir.

Göçmen tütün işçisinin eksikliği mi ağır basar, yoksa onun sağlam yanı mı? O sağlam yanının, proleter devrimci yanının ağır bastığını tarih önünde ispat etmiştir. Bir örnek: 1953'te, 169 sanıklı TKP davasında sanık sandalyelerinde elli kadar tütün işçisi vardı. İşbirlikçi sermaye ve feodal mütegallibenin politika alanında baş temsilcisi durumunda olan DP'nin egemen bulunduğu parlamento, 141. maddeyi bir kez daha ağırlaştırmış ve bu maddeye bir yedinci fıkra eklemişti. Bu fıkra, pişmanlık fıkrasıydı. Devrimci eyleme katıldığına pişman olan ve kovuşturmayı yürütenlere yardımcı olan bir sanığın cezası dörtte bire indirilebiliyordu bu fıkraya göre. Davaya bakan askeri mahkeme, bu yedinci fıkrayı en geniş anlamıyla yorumladı ve uyguladı. Öyle ki, sorgusu sırasında "Hakkımdaki iddia doğrudur. Ama ben bundan sonra böyle işlerde yokum" diyen sanık derhal tahliye ediliyordu.

Bu pişmanlık fıkrasına sığınmanın davaya ihanet olduğu görüşü benimsendi. Ama yine de, sayısı az olmakla birlikte, bazı aydın sanıklar yedinci fıkraya sığındılar ve serbest bırakıldılar. Bunlar, genellikle küçük-burjuva kökenden genç ve bekar kimselerdi. Tütün işçilerinin hemen hepsi evli çoluk çocuk sahibi idiler ve aileleri

dışarıda açtı. Ama hiçbiri pişmanlık fıkrasına sığınma durumuna düşmedi. Dişlerini sıktılar ve davalarına sahip çıkarak zindanda kaldılar. O yıllarda devrimci bilinç sınavını alnının akıyla atlatmıştır tütün işçisi.

Burada bir kıyaslama akla geliyor: Tütün işçileri emekçi yığınların en çok horlanan katını oluşturur. Öte yandan Yassıada davasında yargılananlar Filipin demokrasisinin siyasi elitini, kremasını oluşturuyorlardı. Eğer, Yassıada Mahkemesi, sanıklara pişmanlık beyan edip evlerine gitme olanağını tanısaydı ne olurdu? Sanırız sanık baylar, bu konuda hiç nazlanmazlardı ve Yassıada tutuklu koğuşları bir anda boşalırdı. Bu kıyaslama sosyalist ile sömürü düzeni savunucusunun insan olarak çap farkını göstermesi bakımından önemlidir.

Tek tük de olsa, tütün işçisi içinde de patronun adamları, muhbirler, provokatörler çıkmıştır. Ama bunların maskesi düşünce, çevrelerinde barınamaz olmuşlar ve kayıplara karışmışlardır. Bu çevrenin kötüyü içinden atabilme niteliğini, bu çevrede hala sürdüğü iddia edilen klan ilişkilerine bağlayanlar oldu. Klan ilişkileri bir ölçüde sürebilir. Ama biz çevrenin bu niteliğinin daha çok tütün işçisinin ezilmesinden, horlanmasından doğan devrimci bilincinden ileri geldiğine inanıyoruz.

M. B., "EMEKÇİ", Mayıs 1975

* * *

İKİ İSİM

Hareketin tarihine adını kazımış olan iki adamı burada anmadan geçemeyiz: Nazım Hikmet ve Hikmet Kıvılcımlı - kapitalizmin zindanlarında yatma rekorunu elde tutanlar.

Nazım için çok şey söylendi. Yabancılar bile onun için "yüzyılımızın en büyük şairi" diyor. Biz burada onun en derin anlamıyla yurtseverliğinden ve emekçi halkın davasına bağlılığından kaynaklanan sapına kadar ulusal şiiri ile ajitatör niteliğine işaret etmekle yetinelim. Nazım tarihsel anın gerektirdigi doğru sözü anında söyleyebilen büyük söz ustasıdır.

Kıvıcımlı'nın durumu değişik. Ona karşı bir sükut konspirasyonu var. Örneğin "TKP"cilerin yayınladıkları Parti tarihçesinde ona dair tek sözcük yoktur. Belki böylesi daha iyi. Çünkü düne kadar sövdükleri Sefik Hüsnüleri, Reşat Fuadları bugün riyakarca saygıyla anmaya kalkışmaları bu yoldaşlarımızı mezarlarında bile rahatsız eder. Söz konusu çevrenin sahtekârlığının bu dereceye varacağını bilselerdi onlar herhalde "Rehabilitasyonlarınız, postmortem övgüleriniz kabulümüz değildir" diye vasiyet ederlerdi.

Bugün Kıvılcımlı'ya sahip çıkarak, onu ayrı tutup, altmış yıllık hareketi tümüyle yeren, yatay bölünmeyi körükleme niteliginde yayınla karşılaşıyoruz. Bu, tarihimizin tahrifidir. Kıvılcımlı'nın yeri her zaman saflarda, yoldaşlarla omuz omuza oldu.

Kıvılcımlı'yı hareketten ayrı tutma gayretinde olanlar, I. Bilen'in ona saldırılarını, küfürlerini; Kıvılcımlı'nı da son günlerinde, hasta yatağında kaleme aldığı anılarını kanıt diye ileri sürmeye kalkabilirler. Mültecileşme denen yozlaşmanın tipik örnegi olan Bilen, kompleksleri içinde, yalnız Kıvılcımlı'ya değil ülke içinde mücadeleyi sürdüren kim varsa ona sövmüştür. Bilen, ölümünden sonra göklere çıkardıgı Reşat Fuad'ın, hiçbirzaman üyesi olmadıgı Leipzig "TKP"sinden, arkadaşlarıyla birlikte "ihraç" edilmeleri güldürüsünü sahneye koyanlardandır. Bilen'in sövmelerine bakarak Kıvılcımlı'nın TKP tarafından "aforoz" edildiğini söylemek yanılgıdır. Bilenlerin, Baştimarların aforoz etmeye kalkışmadıkları sağlam unsur kalmış mıdır TKP'de?

Kıvılcımlı'nın son yazılarına gelince; okur, (Zortlama dahil) bunları okurken, o satırları kaleme alan yazarın mesane kanserinden defalarca ameliyat edildiğini, idrarının pıhtılaşmış kanla karışık aktığını, acılar içinde kıvrandığını göz önünde tutmalıdır. O anıların yazarı, yirmi küsur yılı kapitalizmin zindanlarında geçen, emekçi halkın davasına adadığı ömrününün sonlarında, yetmiş yaşında, can çekişme durumundayken sosyalist ülkelerin kapılarının yüzüne kapanması gibi bir skandala tanık olan kimsedir. Bu durumda insanın dünyayı kapkaranlık görmesi ve bu ruh halinin yazı üslubunu da geçmişe bakış açısını da olumsuz şekilde etkilemesi doğaldır. Bu anılar Kıvılcımlı'nın Şefik Hüsnülerle, Reşat Fuatlarla gerçek ilişkilerini yansıtmaz.

Kıvılcımlı Türkiye proleter devrimci hareketi içinde önde gelen isimlerdendir. Hareketin tarihi onun yürekliliğini, direniş gücünü, çalışkanlığını, yaratıcı tutumunu, tüm ömrünü ememkçilerin davasına adayışını saygıyla anacaktır.

* * *

TİP 1961 – 1971

TİP Büyük Kongresi dolayısıyla ve daha önceleri de basında, özellikle "Yürüyüş" ve "Çark ve Başak" gibi TİP yayın organlarında yazılar çıktı. Bunlarda, TİP'in 1961-71 dönemi anlatılmaktadır. Bu dönem siyasal tarihimizin çok hareketli ve bu bakımdan da büyük önem taşıyan bir dönemidir. TİP'in bu aşamada siyasi yaşamımızda önemli bir yeri vardır. Ozellikle ilk yıllarında öyle anlar oldu ki TİP, Türkiye'deki sosyalist birikimin hemen hemen tümünün temsilcisi durumunda gözüktü. Ve bu parti çatısı altında bir sağ kanat-sol kanat ideolojik çatışması yer aldı. O dönemde sağ kanadın sözcüleri durumunda olan bugünkü TİP yöneticileri son yazılarında da yanlışlığı tarihçe saptanmış sağ görüşlerinde direnmekte ve Milli Demokratik Devrim tezlerinden kaynaklanan proleter devrimci çizgiye, bu çizgiyi tahrif ederek saldırmaktadırlar. Bu saldırılar karşılıksız bırakılamaz. Biz şimdiye kadar genellikle sustuk. Yine de keskin polemik heveslisi değiliz. Bundan bir buçuk yıl önce geçmişten, özellikle 12 Mart açık faşiz-

minden dersler çıkardıkları umuduyla partileşmiş ya da partileşmemiş tüm sol çevrelere hitabeden tek sosyalist partiyi amaçlayan anti-emperyalist ve anti-faşist bir platform çevresinde birlik ve dayanışma çağrısında bulunduk. Gelişmeler gereken derslerin alınmadığını göstermiştir. Öyle anlaşılıyor ki, bu çağrımız sosyalist tabanda gereken yankıyı yaratacak birlik ve dayanışmayı bu taban eninde sonunda gerçekleştirecektir. Elbetteki böyle bir çağrıda bulunmak yanlışları ve tahrifleri çürütmeyi amaçlayan yayınla bağdaşmayan bir şey değildir. Biz bu düşüncelerle TİP yayınlarında sosyalist hareketin 1961-71 dönemi tarihi ile ilgili yanlış değerlendirmeleri çürütmeyi ve genç okur kuşaklarına bu dönemle ilgili doğru bilgiler vermeyi görev sayıyoruz.

İLK KURUCU KADRO

İlk önce, 1961'de kurulmuş olan TİP'in on yıllık tarihçesini özetleyelim: Bilindiği gibi 27 Mayıs 1960 hareketi ile Türkiye toplumu bir sola açılış sürecine girdi. TİP'in 12 sendikacı tarafından 1961'de kurulması bu sola açılışın bir belirtisidir. Kuşkusuz TİP kurucuları arasında kendi anlayışlarına göre mevcut burjuva partilerinden bağımsız, sosyalizan bir işçi partisi kurma özleminde olanlar vardı. Ancak 12 kişilik kurucularını aynı iyi niyetleri taşıyan türdeş bir grup saymak yanlış olur. Bunlardan üçünün polis ajanı olduğu sonraları bizzat TİP yöneticileri tarafından açıklanmıştır. TİP kurucuları arasında yalnızca yeni seçim kanununun küçük partilere milletvekili çıkarmada olanak tanıması durumu karşısında bu işe girişenler de vardı. 27 Mayıs'tan sonra kabul edilen yeni seçim kanunu öyle hükümler taşıyordu ki, Türkiye düzeyinde iki üç yüz bin oy alan bir küçük partinin liste başlarını işgal eden milletvekili adayları "milli bakiye" denen sistemle parlamentoya gidebiliyorlardı. Oysa aynı milletvekili adayları, büyük partilerden birinin aday listesinin sonlarında gösterildikleri takdirde bunların seçilme şansı yoktu. O dönemde ne AP, ne CHP ve ne de öteki burjuva partileri sendikacılara, aday listelerinin başlarında yer vermeye yanaşmıyorlardı. Bu koşullarda milletvekili olma hevesindeki bazı sendikacıların ayrı parti kurmaya girişmeleri doğaldı.

TİP'in ilk genel başkanı ve kurucusu Avni Erakalın'ın parti kurulduktan sonra ve kendisi hala genel başkanlık görevinde iken, yapılan ilk parlamento seçimlerinde partisinden ve genel başkan-

lıktan istifa etme gereğini duymadan Yeni Türkiye Partisi tarafından İstanbul milletvekili adayı gösterilmesi ilginçtir. Daha ilginç olan TİP kurucusu arkadaşlarının Avni Erakalın'ı seçimden sonra da parti genel başkanlığı görevinde kalmasını doğal karşılamaları ve bir sosyalist parti liderinin bir burjuva partisi saflarında seçim kampanyasına katılmasını sosyalizm davasına ters düşen bir davranış saymamalarıdır. Avni Erakalın'ın sonraları sendikacı olarak ABD'ye yaptığı gezilerden birinde bir Amerikalı ile evlendiği ve orada yerleştiği duyuldu. Bunlar TİP kurucularının sosyalist bilinç düzeyinin bir hayli düşük olduğunu gösterir.

AMERİKANCI SENDİKACILIK NASIL TEZGAHLANDI

TİP kurucularının tümü sendika yöneticiliğinden gelme kimselerdi dedik. Bunların kişiliklerini doğru değerlendirebilmek için, Türkiye'de İkinci Dünya Savaşından sonra sendikacılığın nasıl geliştiğini bilmek gerekir. 1946 yılında Şefik Hüsnü Deymer'in başkanlığında Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin kurulmasından hemen sonra, bu parti kadrosundan sosyalistler işçi sınıfının mesleki örgütlenmesi işine giriştiler. Bunda büyük başarı gösterdiler. Çeşitli iş kollarında yerden mantar biter gibi sendikalar kuruldu. Egemen çevreler böyle bir gelişme karşısında korktular. Emperyalist akıl hocalarının da kışkırtmasıyla bu işçi sınıfı hareketini faşist yöntemlerle bastırdılar. TSEKP kapatıldı. Ferit Kalmuk'un önderliğindeki İşçi Sendikalar Birliği de aynı akibete uğratıldı. Bu sosyalistler zindanlara atıldılar. Böylelikle bu gerçekten özgür sendikalaşma hareketi ezildi. Ancak egemen çevreler işçi sınıfının eskiden olduğu gibi tüm örgütsüz bir durumda tutmanın artık olanaksız olduğunu anlamakta gecikmediler. Bir süre sonra Amerikalı sendika uzmanlarının denetiminde Türk-İş kuruldu. Bu yabancı uzmanlar Türkiye'de Amerikancı sarı sendikacılığı geliştirdiler. Brown gibi, Lovestone gibi önde gelen Amerikan işçi danışmanlarının sonradan CIA ajanı casuslar oldukları bizzat Amerikan burjuva basını tarafından açıklandı. Bunların ellerinde geniş olanaklar vardı. "Hür" sendikalararası dayanışma adına önemli para yardımlarında bulunabiliyorlardı. Seçme sendikacıları beyinleri yıkanmak üzere ABD'ye eğitim görmeye gönderebiliyorlardı. Yüzlerce Türk sendikacı bu yoldan yeni dünya gezilerine gönderildi.

1950'ler Turkiyesi işbirlikçi kapitalistlerin ve toprak ağalarının pervasız at oynattıkları bir alandı. İktidardaki DP, ülkeyi ABD emperyalizmine peşkeş çekmekteydi. İç politikada da halk düşmanı bir yol izlediler. Proleter devrimci sol ağır baskı altında idi. Bu dönemde CHP, ana muhalefet partisi olarak, iç ve dış politikanın temel sorunlarında iktidardaki Bayar'larla, Menderes'lerle uzun boylu görüş ayrılığı durumunda değildi. Seyfi Demirsoy'ların, Halil Tunç'ların yönetiminde Amerikancı sarı sendikacılık bu koşullarda varlığını sürdürdü. Sendika toplantılarında sömürücü patronlar sınıfına karşı pek söz söyletilmezdi. Bunlar çok kez komünizmi lanetleme toplantıları haline sokulabilmiştir. TİP kurucusu sendikacıların sosyalizme en yakın olanları bile, böyle bir ortamda, çeşitli sendikalarda yönetimde kalabilmek için gerekli tavizlerde bulunmuş olan kimselerdir.

Bütün bu ters koşullara karşın gene de Türkiye'de sendika yöneticiler kadrosu içinden sosyalizme eğilimli bir grubun ortaya çıkışını, tezgahlanmış olan Amerikancı sarı sendikacılığın bağrından kendi karşıtını çıkarmak zorunda kalmış olması biçiminde açıklamak gerekir. Her şeye karşın Türkiye işçi sınıfının devrimci sınıf niteliği dışa vurmuş ve ilkten TİP'in sonradan DİSK'in kurulmasında etken olmuştur.

TİP kurucuları, baştan Türkiye devrimci işçi hareketinin geçmişinden tüm bağımsız kalmayı gerekli görüyorlardı. Zaten içlerinden hiçbiri kırk yıllık sosyalist hareketle yakından, uzaktan bağ kurmuş değildi. Sosyalist gelenekten kopuk kalmakla daha geniş bir güvenlik içinde rahatça partiyi örgütleyebileceklerini, bir tabana oturtabileceklerini umuyorlardı. Hesaplarının yanlış olduğunu kısa zamanda anladılar. Tarihsel kökene dayanmayan bir sosyalist partinin havada kalacağı, gelişemeyeceği açıktı. Bunun üzerine sosyalist aydınlar arasında dayanak aradılar. İllegal hareketin adamlarına yaklaşmaları tehlikeliydi. Bundan dikkatle kaçındılar. Zaten böylelerinin hemen hemen tümü ünlü TCK 141. maddeden hüküm giymiş kimselerdi ve sabıkalı olarak parti faaliyetine resmen katılmaları olanağı yoktu. Geçmişte illegal hareketin içinde yer almamakla birlikte sosyalist diye tanınmış ve hareketin onayladığı bazı legal yayın faaliyetlerinde bulunmuş aydınlar vardı. Mehmet Ali Aybar ve Behice Boran bu nitelikte aydınlardı. Onlara başvurdular. 1962 yılında Aybar kurucular tarafından TİP Genel Başkanlığına getirildi. Bu, olumlu bir gelişme idi. Böylelikle TİP, milletvekili

olma sevdasında bazı sendika liderlerinin kanmış olduğu, yeni seçim kanununun ürünü bir örgüt olmaktan çıkıyor, geçmişteki sosyalist mücadele ile dolaylı yoldan da olsa bu bağ kurmuyordu. Hemen hemen tüm Türkiye solu TİP yönetimindeki bu değişikliği olumlu karşıladı. 1962-65 döneminde Türkiye sosyalistleri bütün halinde TİP'i desteklediler. Biz hayale kapılmıyorduk. Yeni TİP yönetiminin sosyalistler olarak yeteneklerinin sınırlarını doğru değerlendiriyorduk. Ancak o günlerin çok sınırlı demokratik özgürlükler ortamında bizce, TİP yönetimine gelebilecek daha yetenekli bir kadro yoktu. Tek parti döneminde, onu izleyen solu kapalı, sağı alabildiğine açık Filipin demokrasiciliği döneminde başını bela taşından koruyabilmiş olan, dolayısıyla 141. madde sabıkalısı durumuna düşmemiş bulunan deneyli sosyalist kadrolar pek azdı. TİP kurucuları, Aybar'ı Parti Genel Başkanlığına çağırmadan önce anılarında yaptıkları tartışmalarda başkanlığa aday olarak gösterilen eski DP'li Esat Çağa gibi, Orhan Arsal gibi, hatta sağcı Profesör Orhan Tuna gibi isimler üzerinde durmuşlardı. Aybar bunlarla kıyaslanmayacak çapta bir kişi idi. O olsun, Behice Boran olsun geçmişte daha çok yayın alanında verilen anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelede sosyalist çevrelerle saf birliği durumunda olmuşlardı.

1965'E KADARKİ DÖNEM

Denebilir ki, TİP yönetimi, 1965 seçimlerine kadar genel olarak doğru bir çizgi izlemiştir. Bu tespiti yapmak elbetteki TİP sözcülerinin demeç ve yazılarında ülke sorunlarının tahlili ve bunlara getirilen çözümler konusunda yüksek bir teorik düzeyi kanıtlayan şeyler söylediklerini, ya da yazdıklarını iddia etmek değildir. Ancak, genel olarak ulusal ve demokratik bir çizgi izlendi ABD emperyalizmine karşı, NATO'ya karşı bir tutum benimsendi ve genellikle işbirlikçi sermayenin baş temsilcisi durumunda olan DP mirasçısı AP hedef alınarak siyasi mücadele sürdürüldü. TİP'in yeni programı da avukat ya da plancı kaleminden çıkma birçok gereksiz tekrarlar, uzatmalar içermekle birlikte genel niteliği ile bağımsızlık ve demokrasiyi amaçlayan, yani milli demokratik nitelik taşıyan bir programdı. Program, ılımlı, hatta ürkek bir dil ile kaleme alınmıştı. Programda sosyalist sözcüğü ağza alınmamıştı. Sonraları, ılımlı ulusal demokratik istemler içeren ve sosyalizmden söz etmeyen bu programın sosyalist bir program olduğu iddia edilmesi ilginçtir. Biz,

hiçbir zaman TİP yönetimini programından ötürü eleştirmedik. Programın aşırı ılımlılığını bile yönetici kadronun niteliklerini gözönünde tutarak anlayışla karşıladık. Bizim eleştirdiğimiz şey, TİP yöneticilerinin sosyalist hareketin tarihine, bu tarihin temsilcisi durumunda olan kadroya karşı sonunda düşmanlığa kadar varmış olan tutumlarıydı.

Legal bir parti içinde sosyalist eylem olanakları, sosyalistlerin bir kesimine tanındığı, bir kesimine ise (141. sabıkalıları) tanınmadığı bir ortamda, legal partide yer alan sosyalistlere düşen görev nedir? Elbetteki, egmen sömürücü çevrelerin kasıtlı olarak koymuş olduğu bu sınırlamayı uygulamada mümkün olduğu kadar geçersiz kılmak, tüm sosyalistlerin mücadeleye katkıda bulunmalarının yollarını araştırmak, bu amaçla iki kesim arasında diyalogun sürmesini ve bu diyalogdan tüm hareket için güçlendirici sonuçlar elde edilmesini sağlamak. Bu sosyalist bir örgüt için tarihsel geçmişe dayanmanın önemini kavramakla olur, egemen çevrelerden gelen çeşitli biçimlere bürünmüş bölücü telkinlere, kışkırtmalara pabuç bırakmamakla olur. TİP yöneticileri bunu yapamadılar. Tüm sosyalistlerin katkısı ile elde edilmiş ilk başarıları kendi kerametlerinin ürünü sandılar. Bu başarılar başlarını döndürdü. Ve fiilen tarihsel geçmişe sırt çevirdiler. Öyle bir an geldi ki, 141 sabıkalısı kadro ile en ilkel arkadaşlık ilişkilerini sürdüren TİP üyeleri tecrit edildi ve bunlara karşı bir tasfiye hareketine girişildi. Bu tutum ve davranış sosyalist hareketi bölmekten başka bir sonuç veremezdi. Bugün solun bölünmüşlüğünden sık sık söz ediliyor. Bilinmelidir ki, solu 1960'larda ilk bölme hareketi TİP yönetiminden gelmiştir. Ve bu hareket sürdürülürken anti-komünizme kadar varan tutumlara girilmiştir.

KENDİLERİNİ UYARDIK

BAĞIMSIZ TÜRKİYE'nin önümüzdeki sayılarında Mihri Belli arkadaşın 1967 Ağustos'unda Mehmet Ali Aybar ile Behice Boran'a çekmiş olduğu ihtarnamenin tam metnini sunacağız. Bu ihtarnamede TİP yönetiminin bu anti-komünizm silahından nasıl yararlandığı açıklanmaktadır. Onun için burada bu konuyu ayrıntılı olarak ele almanın gereği yok. TİP yöneticileri özetle, 141. madde sabıkalısı "Eski Tüfeklere" karşı vehimden, kendilerine güvensizlikten gelen bazı yakıştırmalarda bulunuyorlardı. Bunlara göre, "Eski Tüfekler" parti yönetimini ele geçirmek için bir komplo

hazırlamaktaydılar. Bunu başarırlarsa "TİP'i enternasyonale bağlayacaklar", partiyi maceralara sürükleyerek kapatılmasına sebep olacaklardır. Bunlar ihtilalcidirler, hatta bunların 21 Mayısçılarla bile ilişkileri olmuştur. Bu gizli komployu hazırlayan örgütün adı gizli TKP'den gayrisi değildir.

Bu düpedüz iktidarın baskı kuvvetlerine dolaylı yoldan komünist ihbar etmekti. Burada bir olayı hatırlatmanın gereği var: 1967 yılında İstanbul'da TÖS salonunda bir açık oturum düzenlenmiştir. Açık oturuma katılanlar Mihri Belli, Behice Boran ve yazar İlhan Selçuk'tur. Konuşmacılar sırası ile görüşlerini dile getirdiler. Tartışma sırasında bir ara Behice Boran öteki konuşmacıları kasdederek, "Onlar devrimle, silahlı ihtilali kasdediyorlar. Biz buna karşıyız. TİP demokratik yoldan iktidara gelecek ve sosyalizmi kuracaktır" anlamında sözler sarfetti. En gerici burjuva basını bu sözlere dayanarak, Belli ve Selçuk'a karşı saldırıya geçti. Bir sağcı dergi büyük puntolarla kapağına "Savcılar neredesiniz?" diye yazarak baskı kuvvetlerini müdahaleye çağırdı. İnönü'nün damadı Metin Toker bir biri ardından aynı nitelikte üç yazı yazdı. Sonunda savcılar gerçekten harekete geçtiler. Belli, Belli'nin konuşmasını Türk solunda yayınlamış olan Vahap Erdoğdu ve İlhan Selçuk aleyhine 142. maddeden Ağır Ceza Mahkemesinde dava açıldı. Ve bu davada Behice Boran savcının gösterdiği kamu tanığı olarak dinlendi. Yani Türkiye'de Devrim Stratejisi konulu bir açık oturumda, yasalara aykırı söz etmemeye dikkat ederek konuşan ve Milli Demokratik Devrim tezlerini savunan bir sosyalist, kurulu düzeni savunmakla yükümlü, sosyalizme karşı bir burjuva mahkemesi önünde yargılanıyordu ve savcılık makamı bu sanığı mahkum ettirmek için bir sosyalist parti liderini mahkeme önünde kamu tanığı olarak dinletiyordu. Olay bu idi. Behice Boran'ın mahkemede ifadesini değiştirip sanıklar aleyhine konuşmama çabası göstermiş olması olayın niteliğini değiştirmez. Egemen çevreler her şeye karşın sosyalist olma iddiasında bulunan bir parti liderini bu duruma düşürebildiklerinden ötürü herhalde çok sevinçli idiler. İşte TİP yönetiminin anti-komünizm silahından medet umması bu yönetimi böyle durumlara sürüklemiştir. 1965 seçimlerine kadar TİP düzenlediği mitinglerde büyük kalabalıkları toplayabiliyordu. Bu partinin meclisteki 15 milletvekili gerçek gücünün ölçüsü sayılamazdı. TİP hemen hemen tüm sol muhalefeti temsil eder durumdaydı. TİP'in bu başarısı CHP gibi bir merkez partisini de etkilemiş ve bu parti içinde

"Ortanın Solu" denen akım egemen olmuştu. Nasıl oldu da TİP gücünün doruğuna erişmesi gereken bir dönemde tam ters doğrultuda bir gelişme içine girerek Türkiye solu içinde etkinliği önemsenmeyecek parlamentarist, oportünist bir fraksiyon durumunda düşebildi? Nasıl oldu da TİP, "Bizim Radyo" gibi bazı dış çevrelerin dıştan kuvvet şırıngalarına karşın birkaç yıl içinde Anadolu'da hemen hemen tüm etkinliğini yitirdi ve büyük kentlerde de tabanın iktisadi istemlerini temsil etmekle birlikte, aynı tabana siyasal yön vermek olanağından yoksun bazı sendika liderlerinin yarı gönüllü desteği ile varlığını sürdürebilen bir örgüt durumuna düştü?

Bu soruların doğru cevabını ararken, TİP yönetiminin sistemli biçimde sosyalist hareketin tarihsel kökeninden kopma politikasını, bu yönetimin anti-komünizm silahından yararlanma durumuna düşmüş olmasını gözönünde bulundurmak zorunludur.

DÜZELTİLMEYEN ÖNEMLİ HATALAR

Ama TİP yönetiminin hataları bunlardan ibaret değildir. Bu yönetim, özellikle parlamentoya girdikten sonra şaşılacak bir aymazlık içinde tarihsel koşulların emrettiği çizginin tam tersi bir yol izlemeye koyulmuştur. Sendikacılar tarafından kurulmuş olmasına karşın, yönetiminde sendika liderlerinin yer almasına karşın, TİP'in 1965 seçimlerinde aldığı oylar genellikle işçi oyları değildi. Bu oylar bilinçlenmiş kırsal bölgeler köylülerinden ve kent aydın çevrelerinden geliyordu. İşçilerin büyük kesimi hala bürokrasiye karşı şartlandırılmış durumdaydılar ve oylarını çoğunlukla anti-bürokratik bir propaganda sürdüren DP'nin mirasçısı olarak bildikleri AP'ye veriyorlardı. Bu durumda TİP, AP'nin değil CHP'nin oylarına ortak olmakta, bu partiye zarar vermekteydi. Bu koşullar, TİP yönetimini CHP'yi baş rakip saymaya yöneltti. Ve 1965'ten sonra TİP, propagandası işbirlikçi sermayenin baş temsilcisi durumunda bulunan ve tek parti olarak iktidarı elinde bulunduran AP'den çok, içinde önemli küçük-burjuva dönüşümcü unsurlar taşıyan CHP'yi hedef alıyordu. Oysa bugün olduğu gibi o dönemde de doğru strateji başta ABD olmak üzere, emperyalizmin işbirlikçisi güçler ve bunların temsilcisi örgütlere karşı ulusal ve demokratik güçlerin, bu arada CHP'deki sol fraksiyonun da demokratik güçbirliğini sağlamak, bu güçbirliği içinde işçi sınıfının hegemonyasını

gerçekleştirmekti. TİP yönetimi, bu doğru politikaya tam ters düşen bir yol izlemiştir.

TİP yönetiminin bu dönemde bir başka hatası sosyalist teoriyi küçümsemesi, hatta bilimsel sosyalizmin temel eserlerinin parti üyelerince okunup incelenmesine sistemli biçimde karşı çıkmasıdır. Oysa bu dönem Türkiye'de ilk defa olarak bilimsel sosyalizmin temel yapıtlarının geniş ölçüde yayınlanabildiği, bu yapıtların kapışıldığı, okunup tartışıldığı dönemdir. Bir sosyalist parti düşünün ki, sosyalist bilimin temel yapıtları bu partinin dışında, hatta bu parti yönetimine karşın çevrilmekte, yayınlanmaktadır. Böyle bir partinin ülkedeki sosyalist potansiyeli temsil etmesi, hele bu potansiyeli seferber edebilmesi düşünülemez.

SORUMLULUK BİR KİŞİYE YÜKLENEMEZ

Bugünkü TİP sözcüleri, yukarıda bazılarını sıraladığımız hataların bir kesiminin özellikle bilimsel sosyalist teoriye karşı çıkış, parti kadrolarının eğitimini savsaklayış ve popülizme sürükleniş hatasının sorumluluğunu 1969 sonlarına kadar TİP'in Genel Başkanlığını yapmış olan M. Ali Aybar'a yüklüyorlar. M. Ali Aybar'ın bazı bakımlardan parti içi demokrasiye aykırı tutum ve davranışları olmuş olabilir. Ama TİP tüzüğü gereğince bir kurul yönetimi, kollektif bir yönetim altındadır. Bu kollektif, partinin çizgisini saptamakla yönetimini sürdürmekle yükümlüdür. Aybar, 1962'den 1969'a kadar tam yedi yıl TİP liderliği yaptı. Kısa süren son dönem dışında TİP yönetiminde yer alan kadronun Aybar'a karşı bir tavır aldığı, onu bugün yaptıkları gibi eleştirdiği görülmedi. Tam tersine tüm yönetim demeçleriyle, davranışlarıyla hataların sorumluluğuna katılmıştır.

TİP'in 4. Büyük Kongresinde Behice Boran Genel Başkanlığa getirildi. Aynı kongrede sosyalist sözcüğü programa katıldı. Ve Kürt sorunu ile ilgili parti görüşü dile getirildi. Bu kongrenin yapıldığı günlerde Ankara'da Proleter Devrimci Kurultay toplanmaktaydı. Bu kurultayın amacı yeni bir siyasi parti kurmaktı. TİP içindeki Milli Demokratik Devrim stratejisini benimseyen sol muhalefet, artık etkinliğini geniş ölçüde yitirmiş bu parti içinde kalarak sosyalist eylemi sürdürmenin yanlış olacağı görüşüne vardı. Ve TİP Büyük Kongresine katılmadı. Kongre arifesinde Doğulu delegeler proleter devrimci hareketin temsilcisi durumunda olan bazı kimselerle bu

arada Mihri Belli ile buluştular. Bu delegeler kongre bileşimindeki eğilimleri değerlendirmişler ve hesaplarını yapmışlardı. Bu hesaplara göre proleter devrimcileri 70-80, Doğulular ise yaklaşık olarak 50 delegeye sahiptiler. İki grubun birleşmesi ile kongrede çoğunluk sağlanabilecekti. Doğulular, "Birleşelim ve yönetimi elde edelim" dediler. Oysa proleter devrimcileri ve TİP içindeki sol muhalefet o günün koşullarında TİP'i yeniden diriltme çabalarına girişmektense, yeni bir parti ile emekçi yığınların karşısına çıkmayı yeğ sayıyorlardı. Doğulularla yapılan buluşmadan olumlu sonuç çıkmadı. Bunun üzerine Doğulular grubu, Kongrede Boran grubunu desteklediler.

Bugün TİP sözcüleri, "MDD grubu" diye adlandırdıkları parti içindeki sol muhalefetin hiçbir zaman etkinlik kazanmadığını, parti yönetiminde temsil edilmediklerini yazıyorlar. Oysa TİP içinde Milli Demokratik Devrim stratejisini benimseyen sol muhalefet eğer 4. Büyük Kongrede güçbirliği yapsalardı, Boran ve çevresi parti içinde çok daha zayıf bir muhalefet grubu olarak kalırlardı. Tüm tasfiyelere karşın, 12 Mart arifesinde proleter devrimci grup, TİP içinde de en etkin, en güçlü gruptu. TİP yönetiminin gütmüş olduğu Türkiye'nin gerçeklerine ters düşen bilim dışı çizgi onları kendi partileri içinde bir azınlık grubu durumuna düşürmüştü.

Denebilir ki, 12 Mart döneminde TİP'in Kürtçülük isnadıyla Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması ve ardından bu parti yöneticilerinin sıkıyönetim mahkemesince ağır hapis cezalarına mahkum edilmesi, Boran ve çevresi için siyasi anlamda bir cankurtaran simidi olmuştur.

DURGUN SU KAPTANLIĞI...

Yukarıda TİP'in 1961-71 döneminin kısa bir tarihçesini sunduk. TİP'in 1960'ların ortalarında Türkiye'de hemen hemen tüm sosyalistlerin desteklediği bir parti iken, 12 Mart arifesinde Türkiye solu içinde güçsüz bir sağ fraksiyon durumuna düşürülmüş olmasının nedenlerini özet olarak açıklamaya çalıştık. Burada TİP yönetiminin işlemiş olduğu büyük hataların başlıca etken olduğuna işaret ettik.

TİP sözcülerinin hareketimizin tarihi konusundaki olumsuz tutumları, her ağızlarını açtıklarında dışa vuruyor. Örneğin 1960'-

dan önceki dönem hakkında şöyle diyorlar: "1961'e kadar tüm sol fikir ve görüşler illegaliteye itilmiş kaldı. 1961 Türkiyesi'nde işçi sınıfının sosyalizmi hedef alan yasal partisinin oluşturulmasını kolaylaştıracak, ideolojik ve politik düzeyde belirleyici rol oynayacak bir birikim yoktu. Sol tümüyle hep baskı altında tutulmuş, illegalitenin zor şartlarında yürütülmüş parti hareketi cılız kalmış, hatta 1950'den sonra bir dağılma hali göstermişti. Örneğin Portekiz'de Nisan 1974 devriminden sonra görüldüğü üzere illegal şartlarda örgütlenip etkin bir güç kazanmış bir partinin legaliteye çıkışı gibi bir durum yoktu. Bununla birlikte bu söylediklerimiz Türkiye'de hiç bir birikim yoktu, TİP sıfırdan işe başladı anlamına gelmez. 1962 yılından başlayarak TİP'e katılan sosyalistler elbette o anda mantar gibi yerden bitmiş değillerdi. Sadece kapsamlı ve köklü birikim olmadığı açıktır." (B. Boran, 'TİP 1961-71', Yürüyüş, sayı 67)

Yazarın sosyalist hareketimizin geçmişini küçümsediği açık. Ona göre bu hareket "cılız kalmış" ve sonunda dağılmış. Elbetteki hareketin kusursuz olduğu iddia edilemez. Ama şu bir gerçektir: 27 Mayıs'ı yapanların hemen hemen tümü 1960'ların başlarında sosyalizme karşı şartlanmış kişiler oldukları halde, Türkiye'de 1960'larda konuşulan baş konu sosyalizmdi. Nasıl oldu da 27 Mayıs, onu yapanların iradesi dışında toplumun bir sola açılışını başlattı. Bu bir rastlantı değildi elbet. Olan şuydu; Türkiye sosyalistlerinin en çetin koşullarda sürdürebildikleri mücadelelerin ürünü olan sosyalist birikim ilk fırsatta dışa vurmuştur. Geniş çevrelerin her türlü sol fikire karşı şartlandırılmış olmasına karşın, yürürlükte olan 141 ve 142. maddelere karşın, böyle bir gelişme Türkiye sosyalizminin büyük potansiyel gücünün kanıtıdır. Ve bunu görmezlikten gelmek devrimci tutumu olamaz.

Yazar, 27 Mayıs hareketini Nisan 1974 Portekiz devrimi ile kıyaslıyor ve ikisi arasında hiçbir fark yokmuş gibi, Türkiye'de "etkin bir güç kazanmış bir partinin legaliteye çıkışı gibi bir durum yoktu" diyor.

Portekiz'de Nisan 1974 devrimi de, 27 Mayıs da ordu içinde bir subay kadrosunun eseri olan hareketlerdi. Ama benzerlik burada biter. Yıkılan gerici düzenin niteliği bakımından olsun, hareketin emperyalizm ile özellikle ABD emperyalizmi ile bağıntıları, harekete geçirilen güçler bakımından olsun ikisi arasında temel farklar var.

Portekiz devrimi yıllanmış bir faşist, iktidara emperyalizmin kesin-

likle ortaya çıktığı bir iktidara karşı sosyalist genç subayların hareketiydi. Spinola baştan hareketin başı gibi göründüyse de, uzun boylu etkinliği olmadığı kısa zamanda anlaşıldı. Bu devrim toplumda kökü değişiklikleri amaçlıyordu. O kadar ki bu hareket Cunhal'ın komünist partisince desteklendi ve karşı-devrim niteliğinde bir ikinci darbe yeniden Salazar faşizmini değil, sosyal demokrat Soarez'i iktidara getirdi.

27 Mayıs İsmet İnönü'nün etkisindeydi, geniş ölçüde onun eseriydi.

İnönü ise, (Ana Muhalefet Partisi lideri olarak) bu hareket sonucu hedef alınan düzenin bir parçasıydı. 27 Mayısçıların içinde Turkeş gibi faşistler de yer almaktaydı. 1960'da sosyalizme karşı tutum bakımından 27 Mayısçıların, düşürülen Menderes'lerden, Bayarlar'dan uzun boylu farkı yoktu. 1960'larda sola açılış onların iradesi dışında olmuştur ve sonunda 27 Mayısçılar içinde de bu sola açılıştan etkilenenler oldu. 27 Mayıs hareketini izleyen aylarda sola karşı baskı olanca ağırlığıyla sürdürüldü. 141 ve 142. maddeler tam yürürlükteydi. 1960 yılı eylülünde toprak reformunu iyi şey olduğunu, yapılması gerektiğini belirten bir yazıdan ötürü sıkıyönetim yazıyı yazan dergiyi daha matbaada iken toplatıyor, dergi yazı kadrosunu tam takım tutukluyordu. Sonradan TİP'in başkanlığına getirilecek olan bir aydının Cumhurbaşkanına 141 ve 142. maddelerin kaldırılmasının demokrasinin gereği olduğu yolunda bir mektubundan ötürü hakkında kovuşturma açılıyordu. Buydu ortam, 27 Mayıs'ı izleyen dönemde. Böyle bir ortam, bu ortamı yaratmış olan etkenleri 1974'te devrim sonrası Portekiz'i ile kıyaslamak ve bundan hareketimizin aleyhine sonuçlar çıkarmak, iki ayrı tez-antitez karşılaşmasından aynı sentezin meydana gelmesini beklemek gibi bilime ters düşen tutumdur.

Yazar, 27 Mayıs'ta, daha önceki dönemin sorumluluğunu taşıması maddeten mümkün olmayan sosyalizmi yeni benimsemiş bir genç değildi. TİP'e katıldığı 1962 yılında ömrünün yaklaşık olarak yarım yüzyılını geride bırakmış yaşlı başlı bir kimseydi. Üstelik yazar, ancak kendi genel başkanlığında TİP'in çeşitli sapmalara karşı mücadelelerden geçerek bir sosyalist parti niteliğine ulaştığını iddia etmektedir. Ama öte yandan, gene kendi iddiasına göre, o en verimli çağındayken, Türkiye'de proleter devrimci parti hareketi cılız kalmış ve sonunda dağılmıştır. İnsanın aklına şu soru geliyor: Peki, yazarın elleri armut mu topluyordu? Bir sosyalist olarak ken-

disi de bunun sorumluluğunu taşımaz mı? Koşullar ne olursa olsun, en ağır faşist baskılar altında bile, örgütlü sosyalist eylemi, o koşullara uygun biçimde sürdürmek proletarya adına hareket ettiğini söyleyen devrimcilerin görevi değil midir? Besbelli ki, yazar, böyle bir sorumluluk taşımadığı görüşündedir. O, çetin günler çattı mı "sosyalistliğe paydos" diyenlerdendir. Geçmişte ancak sansasyonel işlere yanaşması nankör, çetin çalışmalardan özellikle kaçınması bu tutumundan ötürüdür. 12 Mart açık faşizmi döneminde kendi yönetimindeki TİP'in yer üstünde olsun, yer altında olsun hemen hemen tümüyle silinmesi bu tutumunun sonucudur.

Bu, ortalık süt liman iken kaptanlığa özenen ve böyle bir şartlanma içinde fırtınayla çarpışmayı göze alanlara söverek rahatlayan kimsenin tutumudur. Oysa sınıf mücadelesi durgun sularda denizciliğe hiç benzemez. O mücadele "eşit olmayan savaşta dalgalara göğüs gerenlerin" mücadelesidir.

Yazar, Türkiye sosyalistlerinin toplum sorunlarına eğilmediklerinden yakınıyor. 1920'lerden beri bu yolda çalışmalar olmuştur. Bunların yeterli olduğunu söyleyecek değiliz. Ancak yazar, bütün bu çalışmalar içinde "1940-45 arası Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde birkaç genç doçentin başlattıkları toplum bilim araştırmalarını" zikretmeye değer buluyor. Bu doçentler arasında kendisi de vardır. Birlik olmuşlar ve "Yurt ve Dünya" dergisini çıkarmışlardır. Sosyalist hareket o dönemde örgüt dışı bir sosyalizan aydın grubunun bu girişimini anlayışla karşıladı, kendilerine karşı hayırhah bir tutumdaydı. Ama "Yurt ve Dünya" teorik düzey bakımından yeterli olmaktan çok uzaktı, yazar kadrosunda yer alanların çoğu Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyoloji okumuş aydınlardı. Tüm iyi niyetlerine karşın yazıları Amerikan sosyolojisinin izlerini taşıyordu. Araştırma alanında da sözü edilecek bir katkıda bulunmadılar. Oysa hareket içinde sorumlu durumunda olan Şefik Hüsnü, Reşat Fuad gibilerin Türkiye'de sınıf mevzilenmesi ile toplumumuzun tahlili ile ilgili dünya devrimci işçi hareketi ölçüsünde değer taşıyan yazıları daha o tarihte vardı. Bunlar o dönemin baskı koşullarında yasal olarak yayınlanamadı. III. Enternasyonal arşivlerinde mevcuttur. Şefik Hüsnü'ün, 1920'lere ait bazı yazıları son yıllarda yayınlanmış bulunuyor. Yarım yüzyıl önce kaleme alınmış bu yazılar bugün de değerlerini korumaktadır.

Biz yazarı, "Yurt ve Dünya"da çıkan "toplum bilimsel araştırma" niteliğinde olduğunu söylediği yazılarını bugün yayınla-

maya çağırıyoruz. Bu çağrıya uyduğu takdirde okurlarımız düş kırıklığına uğratılacaktır.

ÇİZGİMİZ 50 YIL HER MEVZİDE SAVUNULDU

27 Mayıs'tan sonra Türkiye'de sola açılış, yılları içeren bir süreçtir. Filipin demokrasiciliği denen anti-demokratik düzenin sınırları göğüslene göğüslene gerilere itildi, sınırlı demokratik özgürlükler ortamı daha az sınırlı kılındı. Proleter devrimcileri, özellikle 141 sabıkalısı (eski tüfekler), ancak 1966'da, o da takma adla legal basında görüşlerini dile getirebildiler. Başkaları (sosyalizmi de sosyalizm) diye mangalda kül bırakmazken, onlar (TAM BAĞIMSIZ VE GERÇEKTEN DEMOKRATİK TÜRKİYE)dediler mi zindanı boyluyorlardı. 1966 küçük-burjuva radikallerinin çıkardığı Yön dergisi onların yazılarını basmaya başladı. Türkiye'de proleter devrimcileri, ilk kez legal basında görüşlerini savunma olanağı buldular. Sosyalizm yolunda zorunlu aşama, ilk devrimci adım olarak, işçi sınıfı önderliğinde, tüm ulusal demokratik güçlerin, emperyalizm, işbirlikçi sermaye ve büyük toprak sahiplerine, feodal mütegallibeye karşı Milli Demokratik Devrim stratejisini o dönemde ilk kez legalitede savundular. Bu strateji yeni bir şey değildi. Milli Demokratik Devrim elli yıllık proleter devrimci hareketin daha 1920'lerde saptanmış olan asgari programından başka bir şey değildi. Bu strateji, bilimsel sosyalizmin ustaları tarafından geliştirilmiş olan aşamalı devrim teorisini Türkiye'nin feodal ilişkileri taşrasında hala barındıran bağımlı kapitalizm koşullarına yaratıcı bir tutumla uygulanılışından doğan bir sentezdi.

O güne dek TİP yöneticileri yazı ve konuşmalarında sınıf mevzilenmesi, önümüzdeki devrimci adımın niteliği, strateji konularına hemen hemen hiç değinmediler. "Sosyalizm iyidir hoştur, kapitalizm kötüdür. Biz seçimle gelip sosyalizmi kuracağız" anlamında son derece yüzeysel bir sosyalizm propagandası ile yetiniyorlardı. Ama mücadele ile genişletilmiş olan demokratik özgürlük ortamında artık bilimsel sosyalizmin temel yapıtları Türkçeye çevriliyor, yayınlanıyordu. Buna paralel olarak proleter devrimcileri devrimci teoriye ve Türkiye gerçeklerine uygun bir devrimci çizgiyi legalitede geliştirebiliyorlardı. TİP sözcüleri, o güne dek ağızlarına almadıkları, teorik bilgilerinin sınırlılığı gözönünde tutulursa, belki de önemini değerlendiremedikleri strateji sorununu ilk kez ele almak zorunda

kaldılar. "Sosyalizm iyidir hoştur" edebiyatını bırakıp, "Sosyalizme nasıl varacağız" sorusuna yanıt getirmeye çalıştılar. Yanıtları saplandıkları parlamentarizm damgasını taşıyordu. 1965 seçimlerinde CHP'den aktardıkları oylarla Meclise 15 milletvekili sokmuşlardı. CHP muhalefetteydi. İnönü'ye karşın, bu parti içinde bir küçük-burjuva dönüşümcü hizip etkinlik kazanmıştı. Bu grupla, parlamento içinde ve dışında radikal çevrelerle iktidardaki AP'ye karşı bir demokratik güçbirliği gündemdeydi. TİP yönetimi buna sırt çevirdi. Darbelerini AP iktidarından çok, oylarına ortak çıktığı CHP'ye ve radikal çevrelere yöneltti. Emperyalizme, faşizme karşı demokratik güçbirliğini kulak ardı eden, devrimde hegemonya sorununu pazarlık konusu yapan TİP stratejisinin ardında bu yatar.

TİP yönetiminin, tüm eksikliklerine karşın, parlamentoya sosyalistlerin girmesi elbetteki bir bakıma olumlu bir gelişmeydi. Elbetteki bir sosyalist parti parlamenter mücadeleye sırt çeviremez. Burjuva demokrasisinin tüm olanaklarından son kartesine kadar yararlanmakla yükümlüdür sosyalistler. Ama parlamentarizm batağına saplanmak bir devrimci parti için yozlaşmaktır, devrimciliği yitirmektir. TİP yönetimi bu batağa saplandı. Başta gelen yöneticiler arasında bir milletvekili olma yarışı yer aldı. Baskın çıkanlar milletvekili oldular. Başta gelen parti yöneticilerinin tümü meclise girdi. Oysa parlamenter mücadele bir devrimci partinin eylemi içinde ancak ikincil bir yer tutabilir. Asıl eylem partiyi fabrikalarda, tarlalarda bir emekçi tabana dayandırmak, onu gerçek bir sosyalist parti durumuna yükseltmektir. TİP yöneticileri bunun tam tersini yaptılar. O günlerde dolaştırdıkları sözde kendi propagandaları niteliğindeki söylentiler işçi sınıfı sosyalisti olarak çapları hakkında bir fikir veriyordu.

PARLAMENTARİZM BATAĞI

1965'ten sonra TİP yönetiminin II. Enternasyonal sosyal demokratlarından beter parlamentarizm batağına saplandığı kesindir. Buna hareketin geçmişine, tarihine karşı düşmanca tutumu, teori düşmanlığını, kitap düşmanlığını ekleyin, bu tutumdan doğan ve karşılaşılan hemen her teorik ve pratik sorunda düşünülen hataları ekleyin.

İleri gelen TİP milletvekillerinden biri, "Şu kitaplar çevrildi yayınlandı, millet kitap okumaya başladı, işler sarpa sardı" diyordu.

Bunu söyleyen, bugün tek suçlu olarak gösterdikleri Aybar değil, şimdi de Boran ile saf birliği durumunda olan bir il başkanıydı. "Marx'ı, Engels'i, öteki ustaları okumanın ne gereği var. Parti programını, yöneticilerin yazılarını okuyun yeter" deniyordu. Evet yönetim, tabanın bilgisizliğini, bu bilgisizlikten doğan bilinçsizliği kendi otoritesinin dayanağı sayan duruma düşmüştü. Parlamentarizm ve üstelik teori düşmanlığı TİP yönetimini çok önemli sorunlarda yanlış değerlendirmelere, yanlış tutumlara sürüklemeden edemezdi. Nitekim öyle oldu. Biz burada 1968 Çekoslovakya olayları konusundaki tutumlarına değinmekle yetinelim.

Yazarımız, Aybar'ın "popülizmine" saldırırken bu konuya yanaşmamaya dikkat ediyor. Şöyle diyor: "Parti yönetiminde ve saflarında meydana gelen görüş ayrılığı ve uyuşmazlık basında ve parti dışı çevrelerde genellikle 1968 yazında Çekoslovakya'ya diğer sosyalist ülkelerce yapılan müdahaleye ilişkin gösterilir, oysa görüş ayrılığı ve uyuşmazlık çok daha temel sorunları, daha geniş bir alanı kapsıyordu." Bunu diyor ve Çekoslovakya sorunu üzerinde hiç durmadan başka konulara geçiyor ve sorumluluğunu kendisinin de taşıdığı hatalardan ötürü Aybar'a saldırıyor. Arada belirtelim ki, TİP yönetiminin teori düşmanlığının doğal sonucu olan popülist eğilimlerini, proleter devrimcileri daha bunların ilk belirdiği andan başlayarak eleştirmişlerdir. Ve yazar burada yeni bir şey söylememektedir.

Evet acaba niçin yazar Çekoslovakya sorununu geçiştiriyor? Oysa bu sorun önemlidir. Çekoslovakya sorununda tutumlarının TİP yönetiminin sonunda tecridi ve etkisiz hale düşmesinde en önemli etkenlerden biri olduğu söylenebilir. Yazar bu konuda susmaktadır. Çünkü, kendisi de Çekoslovakya bunalımında ABD Cumhurbaşkanı Johnson'unki cinsinden bir özgürlükçü tutum benimsemiştir. Otto Şik'leri, Dupçek'leri Çekoslovakya işçi sınıfının gerçek temsilcileri saymıştır. (Burjuva basında büyük marksist, iktisatçı diye yutturulan Otto Şik'in, bundan bir süre önce, Zürih Üniversitesinde bir açık oturum sırasında Marksizmi resmen yadsıdığını ve bu yüzden oturuma katılan CIA tarafından kurulan Radyo Europa'nın Çek yorumcusu tarafından kucaklanarak kutlandığını geçerken belirtelim.)

İLK "NE AMERİKA NE RUSYA"CILAR

Birçokları "Ne Amerika, Ne Rusya" sloganında ilk olarak Pekincilerin ileri sürdüğü bir şey sanır. Öyle değildir. Bu sloganın patenti TİP yöneticilerinindir. Onlar bu sloganı 1968'de ileri sürdüler. Ve yazarımız bu slogan altında konuşmalar yapmıştır. Bugün TİP sözcüleri, "MDD sapması" dedikleri şeyin amacının partiyi işçi sınıfı içeriğinden etmek olduğunu, "MDD'cilerin" burjuva kuyrukçusu olduklarını, işçi sınıfı önderliğini yadsıdıklarını ve daha neler neler söylüyorlar. Bunlara karşı parti mücadele etmiş ve işçi sınıfı içeriği sosyalistleşme doğrultusunda yol almış ve bu sosyalistleşme Ekim 1970'de toplanan 4. Büyük Kongrede Boran'ın içinde bulunduğu karma grubun başa gelmesiyle kemale ermiş. Öte yandan "MDD'cilerle" mücadele edildiği dönemde (yani 1969'a kadar), parti liderliğinin popülizme saplandığını, partinin işçi sınıfı örgütü niteliğini inkar ettiğini, işçi sınıfı ideolojisine ters düştüğünü de iddia ediyorlar. Yani parti içindeki proleter devrimci muhalefetin TİP yönetimine yönelttikleri eleştirileri benimseyip, hemen hemen aynı savlarla yedi yıl peşinden gittikleri genel başkanları Aybar'ı suçluyorlar. Dahası var: 4. Büyük Kongrede, MYK'ya seçilen kadronun önemli bir kesiminin "teslimiyetçi" olduğunu, partiyi "burjuvaziyle bütünleştirmek" istediğini, kurulan yeni TİP'i bunlardan arındırmakla partiyi saf sosyalist kıldıklarını da iddia ediyorlar.

Yani, Boran dördüncü büyük kongrede hem "popülizmi", hem "MDD'ciliği" yenilgiye uğratmış ve partinin sosyalistleşmesini gerçekleştirmiş. Derken 12 Mart döneminden sonra, "teslimiyetçiler" de elenmiş ve Boran'ın önderliğinde parti süper sosyalist bir niteliğe kavuşmuş. Buna inanmamızı istiyorlar. Şu kadarı yadsınamaz bir gerçektir: Eğer Aybar bilimsel sosyalizme ters düşen görüşlerin sahibi idiyse, sen de o ters görüşleri, hiç değilse bir ölçüde paylaşmadan kendisiyle yirmi beş yıl omuzdaşlık edemezdin. Eğer, "teslimiyetçi" diye nitelendirdiğin grubun amacı partiyi burjuvazi ile bütünleştirmek idiyse sen aynı eğilimi bir ölçüde taşımadan aynı parti çatısı altında yıllar boyu onlarla birlik durumunda olamazdın.

Yazar, "MDD" tartışmaları bir bakıma iyi oldu, bu tartışmalar sonucu çizgimiz daha ayrıntılı olarak belirlendi anlamında bir görüş

ileri sürüyor. "MDD" tartışmaları gerçekten kendileri için iyi oldu. Ama dedikleri anlamda değil. TİP teoricileri hiçbir zaman belirlenmiş bir parti çizgisini tutarlılıkla savunma durumunda olmadılar. Dürüstlükle bağdaşmayan hatta daha da kötü yöntemlere başvurdular. Karşılarındakileri, Enternasyonalcilikle, gizli örgüt hastalığıyla, teröristlikle, cuntacılıkla ve benzeri sıfatlarla suçladılar. Çok kez anti-komünizmin batağına düştükleri oldu.

Dürüstlüğe ters düşen tutum ve davranışları bundan ibaret değil. Zamanla saçmalığı iyice anlaşılan çizgilerinden, çevir kazı yanmasın, kabilinden sessiz sedasız döndüler, öteki kadar bilime ve gerçeklere ters düşmeyen tezler savunmaya başladılar. Proleter devrimcilerin sloganlarını bile biraz değiştirerek benimsediler. Örneğin biz, "Sosyalizm yolunda tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye" diyorduk, onlar sıra bozulmadıkça aynı anlama gelmesi gereken "Bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm" sloganını benimsediler. Proleter devrimcilere sövmeyi sürdürmekle birlikte, daha az akıllısızca laflar etmeye başladılar. Şimdi artık "seçimle iktidara gelip sosyalizmi kuracağız" demiyorlar. Örneğin yazarımız gibi, "Gelecek devrim aşamasının sosyalist devrim aşaması olacağını söylemek, bugünden o devrim anına gelinceye kadar demokratik mücadelenin gereğini ve önemini reddetmek demek değildir. Tersine demokratik sosyalizm için mücadelenin ayrılmaz bir parçası olarak güncel, ivedi görevidir, (...) (Bu) toplum yapısının (...) demokratikleştirilmesi mücadelesidir (...) Bu mücadele (...) sosyalizm yolunun açılmasına yardım eder" diyorlar. Terminoloji farklı olmakla birlikte proleter devrimcilerin söyledikleri de aşağı yukarı buydu. Demek ki her şeye karşın emeklerimiz boşa gitmemiş. Ama devrimci çizgi yamalı bohça değildir. Tez-antitez karşılaşmasının ürünü bir sentezdir. O senteze yaratıcı tutumla varmadan oradan buradan derlenmiş fikirleri tekrarlamak bir değer taşımaz.

"Bağımsız Türkiye", Sayı 13-14

* * *

Bir Belge:

İHTARNAME

TC Beyoğlu Beşinci Noterliği

No: 25911
31 Ağustos 1967

KEŞİDECİ:
Mehmet Mihri Belli
İst. Kadıköy Göztepe Tütüncü Mehmet E. Cad.

MUHATAP:
Mehmet Ali Aybar
(İstanbul Milletvekili)
Veli Alemdar Han Kat 5 Galata/İstanbul

Behice Boran
(Urfa Milletvekili)
ABC Tercüme Bürosu
Mumhane Cad. Mumcu Han No: 54/3 Galata/İstanbul

1966 yılında, Türkiye İşçi Partisi'ni yöneten grubu uyarma amacını güden, sosyalist eleştiri-özeleştiri niteliğinde birkaç yazının sol basında yayınlanmasından, ve TİP içinde henüz şekillenmemiş bir sol muhalefetin belirmesinden bu yana, her ikinizin de vehim ve telaşa kapıldığınızı üzülerek gözlemekteyim.

Bu telaşın en üzücü belirtisi, TİP Büyük Kongresi arifesinde başlayan ve bugün de ardı kesilmeyen ihbar niteliğindeki beyanlarınızdır. Daha önceki gene ihbar kokan, ama hedef geniş tutulduğu için soyut kalan "halksız sosyalizmden yana tepeden inmecileri" yermeleriniz, bu kez somutlaşmış bulunmaktadır. Bu açık beyanlarınızda, TİP'in geçmişteki sosyalist akımlarla organik bir bağı olamayacağını söylüyorsunuz ve böyle bir bağ kurmak isteyenlerin bulunduğunu ima ediyor, bunları kınıyorsunuz. Son olarak da, kendinizden gayri, yerli, yabancı her kişi ve akımı, "kökü dışarıda, gayri-milli" olarak nitelendirmeye kadar işi vardırdınız.

Herkesin bildiği gibi, geçmişteki sosyalist eylem o zamanın tarihsel şartları gereği, illegal eylemdi. Legal bir siyasi örgüt olan TİP ile geçmişteki yeraltı eylemi arasında organik bağ kurmak isteyenlerin bulunabileceğinden söz edip, böylelerinden yakınmanın ve üstelik milliliği de tekeline almanın ne anlama geldiğini çözmek, mesleğinde oldukça usta olan emniyetçilerimizin üstesinden gelemeyecekleri kadar zor bir iş değildir.

Ama bundan daha kötü olan, parti içinde yaptığınız kulistir. Parti organlarının toplantılarından önce, oyunu sağlamak istediğiniz partilerle özel konuşmalar yapmaktasınız. Ve çok şeyler bilen, ama bunların ancak bir kısmını açıklayabilen kimse tavrıyla "Önemli ifşaatta" bulunmaktasınız. Dediklerinize göre: "Gizli Komünist Partisi TİP'in içine sızmıştır. Amaç Parti yönetimini ele geçirmektir. Şimdiki Parti yöneticilerini eleştirenler bu komplonun içindedirler. Maazalla bu kötü kişiler başarı sağlarlarsa 'TİP'i Enternasyonale bağlayacaklardır.' Partiyi maceralara sürükleyecekler ve kapatılmasına sebep olacaklardır. Herkesin başı belaya girecektir. Parti yöneticilerini eleştirenler, TİP'in seçimle iktidara gelip sosyalizmi kuracağına inanmamaktadırlar. Onlar ihtilalcidirler..."

Ve bu "Büyük İfşaatın" ardından, neye uğradığını şaşıran, gözleri büyüyen muhatabınıza "Ya onlar, ya biz" diyerek, kendisini bir tercih karşısında bırakmaktasınız: Bir yanda güven içinde sosyalist particilik yapmak ve belki de bir milletvekilliği! –Öte yanda polis baskıları, işkenceler, demir parmaklıklar ve belki de sehpa!

En sonunda da söylediklerinizin gizli tutulması için tenbih üstüne tenbih yağdırmaktasınız. Kimden gizli tutulması için? Herhalde iktidarın baskı kuvvetlerinden, polisinden, savcısından değil. TİP gibi bir örgütün içinde, haber verme ve belki de provokasyon işiyle görevlendirilmiş ajanların bulunması doğaldır. Bunu siz de bilirsiniz. Giderek böylelerinden bir ikisini, benim gibi, siz de tanırsınız.

Burada gizlilik sol muhalefete katılanlara karşı da olamaz. O halde, sözkonusu olan yaptıklarınızın kamuoyundan, özellikle iktidarın baskı kuvvetlerine sosyalist ihbar etme olayı karşısında öfke duyacak olan partili, partisiz sosyalistlerden gizlenmesidir. Bu durumda oynanan oyunu açığa vurmak elbetteki bir görev olmaktadır. Yürüttüğünüz kuliste en sık adı geçenlerden biri ben olduğuma göre, bu görevi ben yükleniyorum.

İkinize de şunu hatırlatmayı gerekli sayıyorum: Ünlü 141. maddeden iki kez hüküm giymiş olan, bu yüzden de şu anda gerici güçler

tarafından siyasi eyleme katılma olanaklarından yoksun tutulan, ama bir yurtever olarak, dıştan da olsa, Türkiye'de tüm ilerici girişimlere yakın ilgi duyan bir kimse olarak ben, kendi hesabıma, daha ilk gününden beri TİP'e karşı hayırhah bir tutum benimsemişimdir. Türk toplumunda yarım yüzyıllık sosyalist birikimin bir kısmını bağrında barındıran, saflarında nice namuslu devrimcinin bulunduğu TİP'i, Türkiye emekçilerini bilinçlendirme ve örgütlendirme görevini, tarihsel olanakların izin verdiği ölçüde en başarılı biçimde yerine getirebilen güçlü bir örgüt olarak görmek umudunu hala taşımaktayım.

Sosyalist teoriye layık olduğu önemi veren, teoriyi Türkiye gerçeklerine uygulayarak doğru sentezlere varan, Türkiye'ye özgü devrimci çizgiyi doğru saptayan, genç militan kadrolarını eğitme işini hakkıyla başaran, saflarında sosyalist eleştirici özeleştiriyi, gerçek parti içi demokrasiyi gerçekleştirebilen ve özellikle burjuva parlamentarizminin tuzaklarına düşmeden doğru sosyalist stratejiyi izleyebilen, bağımsız ve demokratik bir Türkiye'den yana tüm milliici güçlerin birliğini gerçekleştirmekte önayak olabilen, gerçekten sosyalist bir orgut olarak gormek isterim ben İşçi Partisini. Ve siz ikinizin de, yanılgılarınızdan arınmış olarak, böyle bir sosyalist orgutte, yerinizde barınabilmeniz beni ancak sevindirir.

TİP'in Anayasaya ve kanunlara kesin olarak uyan eylemine golge duşurecek, boylelikle gerici güçlerin ekmeğine yağ surecek olan provokasyon niteliğindeki davranışların, herkesten once ben karşısındayım. Nasıl ki, TİP'i bir şahıs çiftliği, oportunist bir oy toplama makinesi durumuna duşurmek yolundaki çabalara karşıysam. Benim kesin tutumum budur. Ayrıca sozkonusu komploya katıldıklarını iddia ettiğiniz, partili, partisiz sosyalistlerin de, anladığıma gore, birıcik kusurları sizin son zamanlardaki tutumunuzu yadırgamış olmalarıdır. Bunların da isnatlarınızı dogrulayan en ufak bir davranışları olmadığını bilmemeniz bana imkansız gorunmektedir. Ama bile bile asılsız isnatlarda bulunmayı size yakıştaramadığım için, ben gene ihbar niteliğindeki beyanlarınızın, kapıldığınız vehimlerden ileri geldiğine inanmak isterim. Bu boş vehimleri içinizden atınız. Bunlar sizi donuşu olmayan bir yola surukleyecektir.

Davranışınızı haklı gostermek için yuruttuğunüz muhakeme, kendi kendinize ve çevrenize sunduğunuz kanıtlar ne olursa olsun, yaptığınız şey, öz olarak şudur: Kişisel nedenlerle siyasi hasım saydığınız kimselere muhayyel suçlar yuklemektesiniz. İhbarda bulun-

duğunuz merci: Burjuva-feodal ağa iktidarının baskı kuvvetlerdir. İhbar ettikleriniz: Sosyalizm davasına emeği geçmiş ve geçecek olan sosyalistlerdir. İsnat ettiğiniz suç: Yeraltı eylemi, komünistliktir. Yani anti-komünizm silahından yararlanmakta ve hasım saydıklarınızı yasa dışına itmektesiniz. Sizin de bilmeniz gerekir ki, komünist olmamak başka şeydir, Amerikan emperyalizminin bir numaralı ideolojik ihraç malı anti-komünizmden devrimcilere karşı yararlanmak başka şeydir. Ve anti-komünizm yaparak, "Ben değilim, bunlardır" diye polise parmakla adam göstererek kimi çevrelere yaranmak, "Partiyi kurtarmak" çabasındasınız.

Hesap kesin olarak yanlıştır. Yaptığınız şey, faşist teröre ortam hazırlamaktır. Faşist terörün başlaması için vesile yaratmaktasınız. Ama bilmeniz gerekir ki, Türkiye'de faşizm, hiçbir zaman en sola vurmakla yetinmeyecektir. Bizden başlasa bile, en kısa zamanda Ortanın Solu'na kadar, Türk milli bağımsızlığından yana tüm millici güçlere çullanacaktır. TİP ve tüm ilerici örgütler mutlaka darbelenecektir. Emekçi halktan yana yazarlar mutlaka susturulacaktır. Ve siz de kayırılmayacaksınız.

Onun için ikinizi de uyarıyorum: Davranışınız, kendi kişisel açınızdan, siyasi karyeriniz bakımından da akıllıca bir davranış değildir. Bir sosyalist parti içinde kimi konularda görüş ayrılıklarının, eleştiri-özeleştiri bulunmasını, örgütün canlılığının belirtisi doğal bir şey olarak karşılayacağınıza, ve kendine güvenen, alnı açık devrimciler gibi parti içi demokrasi ortamının yaratılmasına yardımcı olacağınıza, siz parti içinde bu ilk sol muhalefet dalgasını ihbar yoluyla temizlemeye kalkıyorsunuz. Böylelikle TİP'in mezarını kazmaktasınız. Faşist terör gerçekleşse de bu böyledir, gerçekleşmese de. İyi biliniz ki, anti-komünizm silahından, ihbardan medet uman bir örgütün Türkiye'de geleceği hiç de parlak olmayacaktır; bu örgüt sosyalistlik iddia etse bile.

Onun için uyarıyorum: 1965 güzünden bu yana kaygan bir yüzeye varmış bulunuyorsunuz. Toparlanınız. Belki henüz çok geç değildir. Siz sıradan bir politikacı değildiniz. Siz sosyalist olmak iddiasındasınız. Her davranışınızın sosyalist ahlakla, devrimci şerefiyle bağdaşıp bağdaşmadığını düşünmek zorundasınız. Hasım saydıklarınız TİP'in, bu arada sizin de başarınızı istemektedirler. Kapıldığınız vehimleri içinizden atınız. Teorik konularda tartışmalardan korkmayınız. Bunların, partiye dıştan müdahale niteliği taşımadığını iyice anlayınız. Türkiye'nin özel şartları gereği, bir sosya-

list parti tüm sosyalistlere kucağını açamamaktadır. Ama bu yüzden siz bölücü rol oynamayınız. Partili olsun, partisiz olsun tüm sosyalistler arasında ana ilkelerde birliği, kardeşliği kurma yolunda çaba gösteriniz. Ve hiçbir sosyalisti yasa dışına itmeyiniz, Amerikan yapısı anti-komünizm silahından yararlanmaya kalkmayınız. Kısaca şu anda düştüğünüz durumdan, o kaygan yüzeyden kendinizi kurtarınız. Yoksa o kaygan yüzey sizi kötü sonlara sürükleyecektir.

Bir de şu var: İlgili merciler, ihbar niteliğindeki beyanlarınıza dayanıp henüz harekete geçmemişlerdir. Bu belki de, Aziz Nesin'in ünlü sorgusundan sonra bir ikinci fiyaskodan çekindikleri içindir. Belki de başka nedenler vardır. Ama eğer bu ihbarlar yüzünden tek bir sosyalistin kılına dokunulacak olursa, bunun manevi yükü sizin omuzlarınızı çökertecektir. Uyarıyorum.

Mihri BELLİ

* * *

12 EYLÜL 1980 DARBESİNE NASIL GELİNDİ?

12 Eylül 1980 Türkiye'de emperyalist tekellerin ve bunların işbirlikçisi büyük sermayenin egemenliğinin toplumsal yaşamın tüm alanlarında tam olarak kurulması hareketidir. Bu egemenlik bundan böyle siyasal üstyapıda ancak faşist dikta ile sürdürülebilir. Egemen güçler on yılı aşkın uygulayageldikleri taktikler sonucu bu noktaya varabildiler. Bunlar yalnızca Türkiye'ye özgü değil. Emperyalizmin, özellikle ABD emperyalizminin sömürülen ülkelerde ufak tefek farklarla uyguladığı taktiklerdir bunlar. Bunları iyice kavramadan ve bunlara karşı kendi taktiklerimizi anında geliştirip uygulamadan emperyalizmi ve faşizmi yenmemizin olanağı yoktur.

12 Eylüle nasıl gelindi? Burda son yirmi yılın olaylarını kısaca gözden geçirmenin gereği var: 27 Mayıs hareketini izleyen on yıl Türkiye toplumunun sola açıldığı bir dönem oldu. Bu 27 Mayıs'ı yapanların niyetlerini çok aşan bir gelişme idi. Bağımlı kapitalizmin birçok alanlarda dışa vuran bunalımının derinleşmesine paralel

olarak demokratik güçler hareketlilik kazandı. Bu koşullarda sınırlı olanakları gerektiği gibi kullanabilen proleter devrimci akımın öncülüğünde güçlü bir anti-emperyalist hareket başlatılabildi. Bu, emperyalizm ve işbirlikçileri için tehlikeli bir gelişmeydi.

Egemen güçlerin buna karşılığı illegal faşist terör oldu. AP iktidarının ve MİT'in ya da dolaylı desteğiyle faşist vurucu gücün oluşturulması ve devrimcilerin birer birer öldürülmeye başlanması bu aşamadadır. Faşist katiller ciddi bir kovuşturmaya uğratılmıyordu. Böylece demokratik güçler, özellikle devrimci gençlik can derdine düşürülmüş oluyor, insiyatif karşı tarafa geçiyor ve demokratik güçlerin tarihsel anın devrimci görevini yerine getirmesi önlenmiş oluyordu.

Bu, biçimsel burjuva demokrasisi koşullarında sömürü düzenini sürdüremeyeceğini anlayan egemen güçlerin taktik değiştirmesiydi. Demokrasicilik oyununu sömürü düzeninin çıkarlarına hizmet ettiği sürece oynadılar. Demokratik güçler bu düzenin sınırlarını zorlayarak özgürlükler alanını genişletmeye başlayınca, faşist darbenin koşullarını hazırlamaya giriştiler. Burjuva devletin yasaları olabildiğince uygulanmayacak, emirleri altındaki MHP ve yandaş terörist kuruluşları devrimcilere saldırtılacak, can derdine düşürülen devrimcilerin emekçi yığınlara ulaşarak daha da güçlenmesi önlenmiş olacaktı. Bu yeni taktik aynı zamanda militan solu genellikle üretim ve öğretim dışı gençlik kesimine, bağımlı kapitalizmin yan ürünü niteliği gereği dağınık olan ve durmadan dağınıklık üreten, bu işsiz-güçsüz gençlik kesimine dayanmaya yönelttiğinden, böylelikle solun bölünmesine elverişli koşullar da yaratılmış oluyordu. Ayrıca "aşırı uçların çatışması" dedikleri şey de tezgahlanmış oluyor, "anarşi" birinci sorun olarak halkın önüne konabiliyor ve açık faşizme geçişi kolaylaştıracak bir darbe için bahane sağlanmış oluyordu.

Devrimci hareketin tüm kesimleriyle yanılgısı egemen güçlerin bu yeni taktiğine karşı, anında karşı taktikler geliştirip uygulayamamış olması, insiyatifi elinden kaçırarak savaşı sınıf düşmanının belirlediği alanda, onun dayattığı yöntemlerle kabul etmek zorunda kalması oldu.

Burada bir noktayı vurgulamanın gereği var: Savaş alanını, araç ve koşullarını sınıf düşmanı belirledi dememizden bu koşullarda verilen mücadeleyi küçümsediğimiz, gereksiz, boşuna bir çaba saydığımız anlamı çıkarılmamalıdır. Koşullar ne olursa olsun emekçi

halkın davası için mücadele devrimci görevdir. Mücadelenin koşullarını kendim saptarsam savaşa varım, yoksa yokum diyen kimse, koşullar elverişli olsa da savaşacak değildir. Ama durum ne olursa olsun koşulları doğru değerlendirmekle ve gerçeği emekçi halka açıklamakla yükümlüyüz. Kendi irademiz dışında can savunması şeklini alan demokrasi mücadelesine uzun süre başka adlar, çok iddialı adlar takanlarımız oldu. Hem kendimizi, hem emekçi halkı yanılttık. Yanlış olan buydu, yoksa savaşmış olmak değil. En elverişsiz koşullarda da olsa verilen devrimci savaş gene de boşuna değildir. En verimli toprak şehitlerin kanıyla sulanmış olan topraktır. Bunun Türkiye'de de böyle olduğunu göreceğiz.

Egemen güçlerin Ekim 1973 seçimleriyle açık faşizmden geriye çark etmesi, bir yanı ile halkın faşizme karşı bin bir alanda bin bir şekilde beliren direnişinin sonucudur. Ama, bir başka yönden bu gelişme, gerçek demokrasi, gerçek düzen değişikliği özleminde olan halkımızın önüne CHP'yi biricik seçenek olarak sürebilmiş olmalarındandır. Emperyalizm CHP'nin sınıfsal niteliğini pek iyi biliyordu. Bu partinin kurulu sömürü düzeni için gerçek bir tehlike oluşturmadığı açıktı.

Sekiz aylık CHP-MSP koalisyonundan sonra birinci ve ikinci MC iktidarları MHP'nin, AP'nin ve MİT'in koruyucu kanadı altında devlet mekanizmasında önemli kilit noktalarını ele geçirerek palazlandığı dönem oldu. Bunu izleyen yirmi iki aylık CHP ağırlıklı hükümet döneminde ise iktisadi alanda olsun, diğer alanlarda olsun uyduluk politikası hemen hemen eksiksiz sürdürüldü. Bu hükümet faşist provokasyon ve cinayetler karşısında ürkek politikasıyla faşist cepheyi her zamankinden daha kararlı ve cüretkar duruma getirdi, illegal faşist terörün tırmanmasına seyirci kaldı. Ancak bu tırmanışın doruğuna vardığı dönem, 12 Eylül darbesiyle sonuçlanan AP iktidarı dönemidir.

Sonunda, uygulanan taktik doğal sonucuna vardı. Silahlı kamplara bölünmüş olan ülkede kör döğüşü görünümündeki çatışmalar egemen güçlerin asayış sorununu birinci soru olarak halkın önüne koyabilmesini sağladı. Uygulanan taktik, yıllar boyu tekellerin ve işbirlikçi kapitalistler sınıfının çıkarlarına hizmet etmiş, devrimci hareketi oyalayarak onlara bir on yıl kazandırmıştı. Ancak belli bir noktadan sonra bunun egemen güçlerin çıkarlarına ters düşmeye başladığı da açıktı. Burjuva devletin yasal gereklerinin uzun süre yerine getirilmemesi devletin varlığını tehlikeye düşürmekteydi.

Ülke hızla faşist cephenin yenilgisiyle sonuçlanabilecek bir iç savaşın eşiğine yaklaşmaktaydı. Bu koşullarda iç savaş işlerine gelmiyordu. Türkiye'de bağımsızlık ve demokrasi güçlerinin faşist cepheden daha güçlü olduğu açıktı. Bir iç savaş durumunda Türkiye solunda birleşme zorunlu hale gelecek ve CHP tabanının (hatta MSP tabanının önemli bir kesiminin de) demokrasi güçlerine katılmasıyla oluşacak anti-emperyalist ve anti-faşist cephe ağır basacaktı. Böyle bir durumda ne silahlı kuvvetlere hatta ne de polise bütünüyle güvenmezlerdi. Yenilgileriyle sonuçlanabilecek bir iç savaşa varmakta olan "anarşiyi" tırmandırma taktikerinden zamanında vazgeçtiler ve askeri darbeye başvurdular. Fazla afişe olmuş bir MHP'yi feda ederek burjuva devletin baskı yasalarını sözde yansız bir tutumla uygulayacak askeri yönetimi başa geçirdiler. Böylelikle burjuva devleti kurtarmış oluyorlardı.

Burada egemen güçlerin sözkonusu taktiğine ışık tutan bir gerçeğe işaret etmeden geçmeyelim: Darbe öncesi dönemde Türkiye silah kaçakçılığının ve buna bağlı olarak uyuşturucu madde kaçakçılığının en önemli dünya merkezlerinden biri durumuna gelmişti. Denilebilir ki bu dönemde Türkiye de uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığının sağladığı gelir bakımından önemi, herhangi bir diğer sanayi ya da ticaret kolununkinden daha büyüktü. Bu alanı elinde tutan Mafya Koç'lardan, Sabancı'lardan daha büyük paralarla oynuyordu. ABD emperyalizmi kendisine bağımlı bir ülkede bu denli büyük bir mali gücü denetimsiz bırakmaz. Nitekim bırakmıyordu. Türkiye'de uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığı, Avrupa merkezi Batı Almanya'da olan ve Türkiye'de de şubesi bulunan DIA* ilgili Amerikan organlarının bilgi ve denetimi altında, bu organların onayladığı kişiler tarafından yürütülmüştür. Şu da bir gerçek ki hem sol militan örgütler, hem faşist terör örgütleri silahı aynı yerden, Mafya denetimindeki kaçakçılık şebekesinden sağlamışlardır. Kendi silahını genellikle kendi olanaklarıyla birinci kaynakdan sağlayan ne sol ne de sağ örgüt yoktur. Bu ABD emperyalizminin organı (CIA, DIA, MİT, Kontr-gerilla)'nın denetimindeki bir şebekenin hem sağı, hem solu silahlandırdığını gösterir. Faşist darbeye varan süreci tahlil ederken bu gerçek üzerinde önemle durulmalıdır.

Bu konu Babıali basınında da ele alındı. Uzun sansasyonel yazılarda silah kaçakçılığının uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilişkisine işaret edildi. Ancak burada en önemli nokta ABD organlarının

* *Defence Information Agency (DIA)*

oynadığı roldür. Uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığının Türkiye'de uygulanan emperyalist taktiğin ayrılmaz bir parçası olduğu gerçeğidir. Buna değinilmemesi anlamlıdır.

Bir de şu var: 12 Eylül askeri darbesi ordu üst kadrolarında herhangi bir değişiklik yapılmadan tezgahlandı. Silahlı kuvvetleri hiyerarşisinde sözü edilecek bir değişme olmadı. MİT'te de bu öyle, poliste de. Yani burjuva devletin baskı kuvvetleri darbeden önce ne idiyse bugün de odur. Ama bugün demokratik güçleri ezmede çok daha etkindirler.

12 Eylül öncesi ne "illegal", ne legal örgütlerinin hiçbiri açık faşizmin sınavını geçememişlerdir. Aynı baskı kuvvetlerinin darbe sonrasında etkin olabildikleri halde daha önce yetersiz kalmış olmaları, besbelli ki sözcülerinin dediği gibi "oligarşinin güçsüzlüğü" ya da bizim illegal çalışmada usta oluşumuzdan değildi. Sınıf düşmanı emrindeki kuvvetleri baskın anına kadar saldırıya kaldırmamıştır, budur açıklama.

Bütün bu gerçekler yüreklilikle ortaya konmadan ve bunlara dayanarak geçmişin doğru bir muhasebesi yapılmadan örgütlenmede olsun doğru yolu bulmamızın olanağı yoktur. Bunu yapmadıkça 12 Eylüllere yolu döşeyen yanılgılarımızı sürdürür dururuz.

1960'lı yıllarda bizim verdiğimiz mücadele, anayasal hakların sonuna kadar kullanılması ve şekli burjuva demokrasisi sınırlarını göğüsleye göğüsleye bunların gerilere itilmesi, böylelikle demokratik hak ve özgürlükler alanının genişletilmesi şeklinde bir demokrasi mücadelesiydi. Bu mücadele başarılı oldu. Egemen güçlerin önümüze diktiği engeller önemli ölçüde aşıldı, tabular yıkıldı. 1960'ların başlarında "sosyalizm" sözcüğü bile tabu iken, aynı dönemin sonlarında Türkiye marksist literatürün en çok okunduğu ülkelerden biri durumuna yükseldi. Birlik halinde hareket edilebilen devrimci gençlik hareketi anti-emperyalist mücadeleyi etkin biçimde sürdürebildi. Proleter devrimci hareket işçi ve köy emekçileri saflarında dayanak bulmaya başlamıştı. Emperyalizmin illegal teröre başvurması bu koşullarda oldu.

Biz, 1970'lere de aynı mücadele taktiğini uygulayarak, yani demokratik mücadele ile düzen sınırlarını zorlayıp demokratik özgürlükler ortamını genişleterek gerçek bir proleter devrimci parti kurabileceğimiz, yani sınıf düşmanını gerileterek, 1960'larda devrimci düşünceyi yayma alanında elde ettiğimiz kazanımı aynı yöntemlerle

1970'lerde devrimci siyasal örgütlenme alanında elde edebileceğimiz düşüncesiyle harekete geçtik. Kurulu düzenin baskı kuvvetleri bu kez uyanık davrandı. TEP kurulduğu hafta, programında komünizmin savunulduğu, Kürt halkından söz edildiği, bu halkın ana dil ve ulusal kültürüne sahip çıkma hakkı savunulduğu iddiasıyla, partinin kurucu ve yöneticileri hakkında 141. maddenin ihlalinden Devlet Güvenlik Mahkemesinde dava açıldı. Papaz her zaman pilav yemiyor. Ve bu parti, kapatıldığı ana kadar, tepesine dikilen Demokles kılıcının altında, zorunlu olarak üye kaydetme ve örgüt kurma faaliyetini durdurmuş, acayip bir siyasi örgüt durumunda kaldı. Egemen güçler bize açıkça "Demokrasi var ama bu size göre değil" demekteydiler. Böyle diyeceklerini önceden kestirip mücadele biçimini ona göre saptamak vardı, bazı nedenlerden ötürü bunu yapmadık. Bu hata idi. TEP'i kendi elimizle kapatmak da demokrasi mücadelesini sürdürme görevimize ters düşeceği görüşündeydik. Bu durumda özünde doğru olan görüşlerimizi etkin biçimde savunamadık, emperyalizmin oynadığı oyunu kendimiz görebildiğimiz halde, geniş çevreleri gerektiği gibi uyaramadık. Bunu yapabilmek için mevcut koşullarda doğru mücadelenin ne olduğunu örneklerle kanıtlamak gerekiyordu.

Emperyalist tekellerin ve işbirlikçi sermayenin fedayisi bir faşist cuntanın yönetimi altında bir ülkenin bilinçli vatandaşları olarak, bugün genel çizgileriyle görevimizin ne olduğu açıktır: Türkiye solunda sağlam ne varsa onu bir disiplin altında birleştirmek, işçi sınıfı ve yoksul köylülük saflarında derin kökler salmış bir devrimci partiyi mücadele içinde yaratmak, buna paralel olarak tüm yurtsever güçleri seferber edebilecek olan Türk ve Kürt halklarının demokratik cephesini en yaygın, en güçlü biçimde örgütlendirmek ve tarihsel anın emrettiği devrimci mücadeleyi vererek emperyalizmi ve faşizmi yenmek.

Genel çizgileriyle bu böyle. Ama bunu somuta indirgediğimizde çok çapraşık sorunlarla karşılaştığımız bir gerçek. Devrimci görevimizin yerine getirilmesi ilk önce toplumumuzun doğru tahlilinden geçer. Bu da devrimci teoriyi sindirmiş olmayı, yaratıcı tutumu gerektirir. Yaratıcı tutum, dışarıda devrim reçeteleri arama, ya da özellikle Batıda belli dönemlerde moda olan teorilerin ithalciliği ile bağdaşmayan bir tutumdur.

Devrimci görevimizin yerine getirilmesi, her siyasetin, çevre ya da kişinin yenilginin sorumluluğunda kendi payına düşeni görebil-

mesinden, yani marksist özeleştiriden, geçmişin muhasebesini doğru olarak yapabilmesinden geçer.

Sözkonusu olan tüm anti-faşist güçlerin tek disiplin altında birleştirilmesidir. 1970'ler koşullarının ürünü ayrı ayrı siyasetlerin buluşma noktası değil, ülke ölçüsünde mücadeleyi yöneten karar organları olarak hareket edebilen bir cephenin merkezi organları bir an önce tam kadro kurulmalıdır.

Tarihsel koşulların dayattığı her türlü mücadele biçimine yatkın kadrolardan oluşan işçi sınıfının ve yoksul köylülüğün devrimci partisi, ve örgütlenmesinde başrolü bu partinin oynayacağı, en geniş demokratik sınıf ve zümreleri kucaklayan proleter devrimcinin yanında, radikalini de layikini de dincisini de bir safta birleştiren yurtsever cephe: İşte budur emperyalizmi ve faşizmi yenecek olan örgütlenme. Bu örgütlenmeyi gerçekleştirmektir görev.

* * *

KEMAL PİR

Bu kısa yazıda devrim şehidi Kemal Pir'den söz edeceğiz. Neden ondan? Neden Diyarbakır'da askeri mahkemede aynı davada yargılanan ve onun gibi faşist cellatlar önünde devrimci onuruna gölge düşürmeyişini hayatı ile ödeyen örneğin bir Mazlum Doğan'dan değil de, ya da ülkenin doğusunda batısında kudurgan faşist teröre başı dik, yiğitçe göğüs geren öteki devrimcilerden değil de özellikle Kemal Pir'den?.. Çünkü **Kemal Pir Türk, Kürt halklarının emperyalizme ve faşizme karşı, sosyalizm yolunda bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin ayrılmaz bir bütün oluşturduğu gerçeğini yaşamı ile dile getirmiş olan kişidir.**

Kemal Pir Türk idi. Kendi deyimiyle Türk yurtseverliğinden çıkış yaparak çağımızın devrimci düşüncesine, Marksizm-Leninizme varmıştı. O, bir proleter devrimci olarak, bugün Kürdistan İşçi Partisi (PKK)'nin temsil ettiği akım içinde yerini almıştı. Ulusal sorunu feodal ve burjuva unsurların çıkarları açısından koyarak, çıkmaza sürükleme çabasında olan, sözde "sol", özde

şoven çevrelerin en alçakça çamur atmalarına göğüs gere gere...

Kemal Pir örneği, uzun yıllar egemen güçlerin zorla asimilasyon politikasını eleştirip, ulusal sorunun temel ilkelerini zaman zaman dile getirmekle yetinen, ama bunun Türkiye devriminin ana unsurlarından biri olduğunu kavrayarak gerektiği gibi vurgulamayan, örgütlenmesini bu yolda geliştirmeyen ve böylelikle alanı feodallere, Barzanicilere boş bırakan Türk solu için de ibretle doludur.

Ülkedeki bugünkü koşullarda bir devrimci için en çetin sınav yeri faşizmin işkence odalarıdır. CIA-Kontr-gerilla eğitiminden geçmiş, işkence uzmanı katillerin en rezilce yöntemlerle insanın devrimci gururunu, kendi kendisine saygısını yok etmeye uğraştıkları yerdir orası. Bugün Türkiye'yi yönetenler bu konuda geçmişteki bütün baskı rejimlerini geride bırakmışlardır. İhanet ve alçaklık çukurunun bu denli derinlerine düşen olmadı. Bu ABD emperyalizmi uşaklığının kaçınılmaz sonucudur. Emperyalizm sömürüsü altındaki ülkelerde vatandaşlar arasında saygı denen şeyi yok etme, saygın tek bir değer, tek bir kurum bırakmama politikasını uygulatıyor. Hangi siyasal görüşten olursa olsun bir ülkenin kadınının, kızının, erkeğinin namusu toplumun tüm bireylerinin korumakla yükümlü bulunduğu bir değerdir. Faşist (başta cuntanın generalleri) bu değeri yıkmaya soyunmuşlardır. Uzun ömürünü yıllar bilim ya da sanat uğrunda harcanmış bir aydının saygınlığı, siyasi görüşü ne olursa olsun toplumun tüm bireylerinin korumakla yükümlü bulunduğu bir değerdir. Cunta emrindeki işkence uzmanları bu değeri de yıkma çabasındadır.

Cuntanın sahip çıkar göründüğü tarihsel değerler de aynı akibete uğramaktadır. Bundan böyle bir yurtsever, faşist yönetimin benimsediği hiçbir şeyi, hangi yanıyla olursa olsun emekçi halkın önünde savunmaya kalkamaz.

Emperyalizmin dayattığı bu politikanın, toplumda kutsal ne varsa onu yok etme politikasının gerekçesi açıktır. Bir toplumda kutsal bir şey kalmayınca, saygıdeğer bir şey kalmayınca o toplum ulusal ve demokratik direniş gücünü de önemli ölçüde yitirir. Budur o en rezilce işkencelerin açıklaması.

Ama hesapları yanlıştır. Her şeye karşın yurtseverlik ve devrimcilik şereflerine gölge düşürmeyen devrimciler oldukça bu silah ters tepecektir.

Kemal Pir en çetin sınavlarda devrimci onurunu, insanlık gururunu yüksek tutmayı bilenlerdendi. Onun için askeri mahkeme

önünde dimdiktir ve sanıkları aşağılamak için hiçbir fırsatı kaçırmayan askeri yargıç bu sanığa, elinde olmadan, duyduğu saygının dışa vurmasına engel olamıyor ve kendisine duruşmada zaman zaman "siz" diye hitap ediyor.

Kemal Pir sorgusunda devrimci bilince nasıl vardığını anlatırken, şöyle diyor: **"Türkiye'de askeri üsleriyle ABD emperyalizminin varlığı benim ulusal onuruma dokunuyordu... Emperyalist sömürü altında halkımızın gelişmesi mümkün değildi. Bu da benim devrimciliğe yönelmemde en büyük etkenlerden biridir. Yani yurtseverlikten devrimciliğe bir gelişme vardır bizde..."**

Kemal Pir sorunun "bölücülük" isnadını da şu sözlerle reddediyor: **"...Kaldı ki Türkler de Kürtleri ezmiyor. Egemen güç Türk bujuvazisidir, ezen Türk halkı değil. Türk halkının, Türk emekçi sınıfının hiçbir çıkarı yoktur Kürdistan'ın sömürge statüsünde tutulmasında. Hiçbir çıkarımız yok. Zararımız var... Onun için Kürdistan kurtuluş hareketi ile Türkiye devrimci hareketi arasında bağ var. Ben bu bağa inandığım için, bu iki halkın kardeşliğine inandığım için, ama hakim sınıflarsız, ikisinin de hakim sınıfları yok edilecek. Ondan sonra bu iki halkın birleşmesi mümkün, özgürlük şartlarında. Hatta ben Ortadoğu'da büyük devletten yanayım. Ama eşit, özgür temellerde büyük devletlerden yanayım. Burjuvasız, feodalsiz, kompradorsuz büyük devletlerden..."**

Evet, Türk yurtseverliğinden çıkış yapan bir Kemal Pir çağımızın devrimci düşüncesine varıyor ve sonunda Kürt halkının ulusal demokratik davasına sahip çıkıyor ve bu uğurda savaşarak şehit oluyor, katıldığı bu mücadelenin Türkiye devriminin ayrılmaz bir parçası olduğunu bilerek. Bu doğaldır. Nasıl ki Kürt ulusal gururundan çıkış yapan nicelerinin devrimci bilince varmaları ve Türk halkının devrimci mücadelesi saflarında yerlerini almaları doğalsa. Nasıl ki her iki ulustan işbirlikçilerin ulusal değerleri inkar etmesi ve zorla asimilasyon uygulayıcısı ya da uygulatıcısı durumuna düşmeleri doğalsa.

Evet, Ortadoğu'da emekçi halktan yana çözüm emperyalizme kolay av olabilecek devletçikler kurulması değildir. Özgürlük, eşitlik ve kardeşliğin hüküm sürdüğü, hızla kalkınma olanaklarına sahip, sömürgen sınıfların egemenliğine son vermiş çok uluslu büyük devlettir çözüm. Bu böyle olduğuna göre bu tezi niçin şimdiden bütün ayrıntılarıyla geliştirmeyelim ve Türk olsun, Kürt olsun yığınları bu

fikir etrafında seferber etmeye girişmeyelim?

Kemal Pir askeri mahkemede tarih önüde konuştuğunun bilincindedir. Yargıçlara değil, tarihe hesap verme durumundadır O. **"Bizim kişiliğimiz, isimimiz için şurada burada şöyledir, böyledir dendi"** diyor. Cezanın önemli olmadığını, bir siyasi davada verilecek cezanın kendisi için bir şeref olacağını belirtiyor. Blanqui'den Lenine'e kadar nice devrimcinin uğratıldığı iftiralardan Kemal de nasibini almıştır. Kemal Pir, cuntacı cellatların elinde, gözünü kırpmadan, bile bile, hatta özleye özleye ölüme yürüdü ise, burada Kürt şoven milliyetçiliğinin ve bazı diğer fraksiyonların sorumluluğu az değildir. Gerçek devrimci davranışı, enternasyonalist davranışı hazmedemeyen kafalar ona ne iftiralar savurmadılar, ne çamurlar atmadılar? Blanqui'nin **"Ben sınıf düşmanının karşısında dimdik atılan oklara göğüs gererken dostların arkadan gelen bıçak darbelerine de hedef oldum"** sözü Kemal Pir için de geçerlidir.

Kısa bir süre önce bir Yunanlı armatörün bir söyleşi sırasında Kürt sorununa ilişkin görüşünden burada kısaca söz etmenin gereği var. Bilindiği gibi Yunanistan dünyanın en büyük ticaret filosuna sahiptir. Onassis'ler, Niarchos'lar bu ülkededir. Bunlar emperyalist tekellerle iç içedirler. Birçok Yunan denizcilik firması çok uluslu şirket niteliği taşır. Yunanistan'da armatör sınıfı genellikle tekellerle çıkar birliği durumundadır ve en gerici siyasal akımları destekler. Örneğin sözkonusu Yunanlı armatör, Ankara cuntasından yanlızca boğazdan geçen yabancı gemilerin geçiş ücretlerini artırdı diye yakınmaktadır. Kürtler sözkonusu olunca, armatör, Türk muhatabına özetle; **"Kürtlerin işine karışmayın. Geçen sefer** (Kurtuluş savaşını kastediyor) **onları kandırdınız, sizinle birlikte bize karşı savaştılar, bu kez aynı şey olmasın"** diyor. Yani emperyalizme ve faşizme karşı savaşacaksınız, Kürt ayrı, Türkler ayrı savaşsın demeye getiriyor. Bu, emperyalizmin **"böl ve yönet"** taktiğine tam uyan bir tutumdur. Emeryalizmin istediği budur. Bir yandan bu var, öte yandan İran, Irak Kürdistanı'nın çeşitli feodal ya da burjuva akımlarıyla hiçbir zaman sonuca varmayacak olan sözde birleşmeye yönelik temaslar sürdüren ama Türkiye'deki devrimci güçlerle diyalogtan kaçan, üstelik de "Marksist" geçinen Kürt siyasetleri var. Bu ikisi arasındaki bağı, hiç değilse paralelliği görmeden edemeyiz.

Tarih Paris Komününün askeri komutanı Polonyalı Dombrovski'yi yazar. Tarih Küba dağlarında halkların kurtuluşu için

savaşan ve sonunda Bolivya'da şehit düşen, canveren Arjantinli Che Guevera'yı yazar. Tarih Türk halkının kurtuluşu için şehit Türk devrimcilerini, ya da Türk halkının kurtuluş için canveren Kürt devrimcilerini de yazacaktır. Onlar ki halkın kardeşliğinin dayanaklarını yaratmaktadırlar.

ADEM KALFA

"Demokrat Türkiye" / Sayı 14 / 15 Şubat 1983

* * *

HEDEF GÖNÜLLÜ BİRLİK

"Demokrat Türkiye"de yayınlanan "Kemal Pir" başlıklı yazımdan ötürü değişik yönden eleştirilere uğradım. "PKK'yı övmüşsün bu partinin propagandasını yapmışsın, bunu senin yapman yanlış" diyenler oldu.

Buna cevabım şu: Ben bu yazımda devrimci enternasyonalizmi savundum, en çetin koşullarda işkence odalarında, zindanlarda, idam sehpası altında devrimci onuruna gölge düşürmeyen devrimciyi övdüm, onu örnek olarak gösterdim. Elbeteki Kemal Pir'e övgüden bir pay da, onun gibi bir Türk devrimcisini bağrına basan, hem de türlü tezvirata rağmen bağrına basan, örgüte de düşer. Türlü yönlerden kışkırtılan, şovenizmin solculuğa sahip çıkan Kürt çevrelerinde yaygın bulunduğu bir ortamda saflarında Kemal Pir gibi bir Türk devrimcisine sorumlu olarak yer veren bir Kürt örgütü, hiç değilse bu bakımdan, enternasyonalizm sınavını vermiş sayılmalıdır. Kemal'in Türklüğünü bahane ederek onun aleyhinde en çirkin dedikoduları yapmış olanlar için aynı şeyi söylemenin olanağı

yoktur.

Bir siyasi örgütün ciddiliği, bir siyasi çizginin inandırıcılığı o çizgiyi savunan örgüt üyelerinin havalar güzel iken sol lafazanlıkta herkesi geçmesi ile, ya da örgütün şu ya da bu dış çevrelerden itibar görüp görmemesiyle ölçülmez; sert rüzgarların estiği fırtınalı günlerde örgüt üyelerinin gösterdikleri direniş yeteneği ile ölçülür bu. Ülkenin doğusunda, batısında faşizme karşı direnenler, en ağır koşullarda devrimci onurlarını yüksek tutmayı bilenler emekçi halkın davasının kutsallığını, tarih önünde kanıtlamaktadırlar.

Sözkonusu yazıyla ilgili olarak bana yöneltilen eleştiriler bundan ibaret değil. "Serxwebûn" (sayı 15) de çıkan "Kemal Pir'i Anlamak" başlıklı bir yazıda konu değişik yönden ele alınmakla birlikte gene de eleştiriye uğruyoruz. Burada yazarın ölçülü saygılı dilini, yazısının olumlu yanı olarak kaydettiğimizi belirtmeden geçmeyelim. Bu yazı üslübu sol yayında ne denli yaygınlaşırsa, o denli iyi olur.

Yazar bizim Kemal Pir'in mücadelesini, görüşünü, inançlarını yeterince doğru biçimde yansıtmadığımız, dolayısıyla yazımızın yetersizlikleri, yanlışlıkları içerdiğini, kısaca bizim Kemal'i anlamadığımızı ileri sürüyor.

İlk önce Kemal Pir'in mücadelesinin apaçık olduğunu belirtelim. Bir devrimci, bir devrimci örgüt savunduğu davayı en geniş emekçi yığınlara maletmekle yükümlüdür. Açık seçiklik onun erdemi olmalıdır. Kemal Pir'in inançlarının ve mücadelesini yalnızca Rüfaîler anlar anlamında bir iddia ne Kemal'i, ne de onun örgütünü övmek değildir.

Burada belki, Kemal'in çektiklerinin benzerini çekmiş olan bir devrimcinin söz gelişi "onun çektiklerini çekmeyen bilemez" anlamında bir şey söylemeye hakkı olabilir ama, o da nispet verircesine böyle bir şey söylemez, çünkü böylesi alçakgönüllü olur ve bu şekilde böbürlenmeye kalkmaz.

Evet Kemal'in inançları ve mücadelesi açık seçiktir, O Türk yurtseverliğinden çıkış yaparak Kürt halkının kurtuluş davasına sahip çıkmakla ve bu uğurda en önde savaşmakla enternasyonalist görevini yerine getirmiştir. Yazarımız da pek doğru olarak bunu belirtiyor. Ama o, burada Türk için ayrı, Kürt için ayrı ölçüt kullanmaktadır: "Ya aynı biçimde değerlendirilen ters durum? Yani birçok Kürt devrimcisinin Türkiye sol hareketi içinde yer almaları olayı için de aynı şey söylenebilir mi?" diye soruyor. Buna cevabı kesin bir

"hayır"dır. Bu yargıya gerekçe olarak da "Türk sol hareketi içinde yer alan birçok Kürdistanlının, o saflarda Kürdistan'ın bağımsızlığı için ve bu iki halkın mücadelesinin ilişkisini kavrama temelinde değil, tam tersine Kürdistan'a bakış açılarının çarptırılması temelinde yer almış ve ülke gerçekliğinden koparılmışlardır" diyor. Yani bir Türk, Kürt devrimci örgütüne katılıp mücadele ederse, bu enternasyonalizmdir, ama bir Kürt, Türk devrimci örgütüne katılıp mücadele ederse, bu enternasyonalizm değildir! Çünkü bir Kürdistanlının Türk solu içinde yer almasının kaçınılmaz sonucu "Türk ve Kürt halklarının mücadelesinin ilişkisini kavramama ve Kürdistan'a bakış açılarının çarpıtılması"dır! İddia bu.

Burada yapılan şey, hangisi olursa olsun bir Türk devrimci örgütünün ulusal sorunu enternasyonalist açıdan koyması olanak ve olasılığının baştan reddedilmesi ve enternasyonalizmi kavrayış yeteneğinin kendi tekeline alınması, kim olursa olsun bir Türk devrimcisinin bu yetenekten yoksun sayılmasıdır. Bu tekelciliği enternasyonalist açıdan acaba nasıl değerlendirmek gerek?

Geçmişte Türk solunun ulusal sorundan çok kez genel ilkeleri dile getirmekle yetinerek konuya yeterince derinliğine eğilmediğini, bazı taktik düşüncelerle kısa vadeli hedefler uğruna ulusal baskı gerçeğini, yirminci yüzyılın sonlarında koca bir ulusun varlığının inkarı gerçeğini gerektiği gibi vurgulamadığı elbetteki eleştirilmelidir.

Bugün Türkiye solunda devrimciliğe sahip çıkan birçok kişi ya da çevrenin Kürt sorununda önyargılardan arınarak enternasyonalist bir tutuma girdiği söylenemez. Hatta marksist geçinen öyleleri var ki yaldızları biraz kazınınca altından Atatürk milliyetçisi çıkar. Ama bunu Türk solunun tümüne yakıştırmaya kalkışmak gerçek dışı bir iddiayı ileri sürmek, iki halkın devrimci mücadelesinde birlik ve dayanışmayı bilerek ya da bilmeyerek baltalamak olur.

Evet, bu konuda (hem yalnız bu konuda değil) Türk solunun eleştirilecek çok yanı var. Ama bu işi, yazarımızın yaptığı gibi neredeyse "Türk ana babadan doğanlar Kürt örgütüne katılmadıkça enternasyonalist olamazlar" anlamına gelebilecek bir önyargıya vardırmak Kürt emekçi halkının davasına hizmet değildir.

Geçmişte ve bir ölçüde bugün de Türk solunun Kürt sorununda önemli eksiklikleri olmuştur. Ama uzun yıllar boyunca Kürt halkının ulusal davasına sahip çıktıklarını iddia eden Kürt solcuları ne yapıyorlardı? Uzun süre "Kürt" sözcüğü bunların vokabülerinde

yoktu. Arif olan anlasın kabilinden ne olduğu belirsiz bir "etnik sorun"dan söz ederlerdi. Türk solunun öncülüğü ile "Kürt Sorunu" gündeme getirilince, bu kez işi açık arttırmaya bindirdiler ve uzun yıllar Barzanicilik ettiler. Kissinger'lere, İran Şahına dayanarak Kürt ulusal kurtuluşunu gerçekleştirme hayaline kapılan Mustafa Barzani'nin telkinlerine uyarak Türk düşmanlığı şeklinde beliren bir milliyetçiliği, buna yatkın Kürt feodal ve küçük-burjuva çevrelerinde yayıp durdular. Kürt emekçi halkı ile fazla bir ilişkileri olmadığı için, yığınlar bu propagandadan pek etkilenmedi.

Burada eleştirimiz genel olarak Kürt solunadır. Yazarın yazısını yayınlayan derginin ve örgüt olarak PKK'nin Kürt solu içinde milliyetçi akımla mücadele durumunda olduğunu bilmiyor değiliz. Ancak bir Kürt devrimcisinin, koşullar gerektirdiğinde bir Türk devrimci örgütü saflarına katılmasını kayıtsız şartsız reddetme tutumunun bu partinin savunduğu cephe birliğine de ters düştüğünü belirtmeliyiz.

Türkiye'nin sanayi proletaryasının çok önemli bir kesimi Kürdistanlıdır. Bu proleterlerin büyük kesimi geride bıraktıkları yakınlarıyla, kültür ve gelenekleriyle bağlarını sürdürmektedirler. İşçi sınıfı içinde devrimci düşünceye açık olan bir kesimdir bu. Hangisi olursa olsun hiçbir devrimci örgüt bu kesimin önemini görmezlikten gelemez. İstanbul'un, İzmir'in fabrikalarında Türk kardeşleriyle omuz omuza çalışan Kürt işçisinin, sınıf bilincinden çıkış yaparak öteki işçilerle aynı mesleki ya da siyasi örgüt çatısı altında mücadele vermemesini baştan ilke olarak reddetmek, bunu Kürt yurtseverliğine, dolayısıyla da enternasyonalizme aykırı bir davranış saymak, birçok somut durumda sınıf mücadelesini ve dolayısıyla ulusal kurtuluş mücadelesini baltalama sonucuna varır.

Yazarın üzerinde duracağımız öteki görüşü mücadelenin daha ileri bir aşamasına, devrimin zafere ulaşmasından sonra bir Türkiye-Kürdistan Federal Devletinin devrimci hedef olarak konulup konulmayacağına ilişkindir. Geleceğin bir sorunu olmakla birlikte bu, şimdiden devrimci hedef belirleme bakımından, cepheleşme siyasetimizle ilişkisi bakımdan dolayısıyla güncel bir sorundur da.

"Kürdistan kurtuluş hareketi ile Türkiye devrimci hareketi arasında bağ var. Ben buna inandığım için iki halkın özgürlük şartlarında birleşmesinden yanayım..." anlamındaki Kemal Pir'in mahkeme önündeki sözlerinin ayrıca onun Ortadoğu'da emperya-

lizme kolayca av olmayacak güçlü devletler kurulmasını savunmasının "PKK önderliğinde Kürdistan bağımsızlık hareketinin hedefinin vurgulanması" olduğunu haklı olarak belirttikten sonra, yazar, bu sözleri yorumlarken "Verilen bağımsızlık mücadelesi temelinde ulaşılacak Bağımsız-Demokratik-Birleşik Kürdistan devletinin, özgür ve eşit temellerde daha büyük devletlerin yaratılması için zorunlu olduğunu" yani ancak birleşik Kürdistan'ın büyük devlet içinde yer alabileceğini söylüyor. Buna gerekçe olarak da Kürdistan'ı dörde bölen, bugünkü sınırların emperyalizm tarafından çizildiğini ilhak olduğunu belirtiyor.

Yazıya aktarılan Kemal Pir'in Türk ve Kürt halklarının birliği ya da Ortadoğu da emperyalizme karşı direnebilecek güçte büyük devletler kurulmasının gereği konusundaki sözlerinden bu birliğin ancak Kürdistan'ın dört bölgesinin birleşmesinden sonra gerçekleşebileceği anlamı çıkarılamaz. Dört bölgenin birliğini Türk ve Kürt halklarının özgürlük ve eşitlik içinde birleşmesinin ön şartı saymak, bu birleşmeyi çıkmaz ayın son çarşambasına havale etmektir.

Eğer Kürdistan'ın her dört bölgesinde ulusal kurtuluş devrimi aynı anda gerçekleşebilseydi böyle bir hedef saptanabilirdi. Ama tarih öyle gelişmiyor. Kürdistan'ın dört parçasında eşit olmayan kapitalist gelişme ve bundan doğan sınıfsal yapı ve daha birçok diğer etken gözönünde tutulduğunda uluslaşmanın doğal ürünü olacak bir devrimin, yani feodallerin önderliğinde herhangi bir ayaklanma değil, gerçek ulusal demokratik devrimin, en gelişmiş bölgede yer alacağı açıkça görülür.

Kürdistan'ın bütününde devrimin aynı anda olabileceğini düşünmek hayaldir. Bugün Kürdistan'ın ayrı ayrı bölgelerinde oluşan ve kuşkusuz bu bölgelerin sınıfsal yapılarının politik üstyapıya yansımasını temsil eden örgütlenmelerin bir tek cephe çatısı altında birleşeceğini ummak da gerçekçi bir tutum değildir. Bir ucu Saddam Hüseyin'lere ve onların arkasındaki güçlere kadar uzanan öyle Kürt örgütleri var ki bunlarla birleşmek yurtsever tutum sayılamaz. Kürdistan'ın bütününde yakın bir gelecekte, gerçekten de devrimci örgütlerin egemen duruma geleceğini ummak da aşırı iyimserlik olur.

Bu durumda, örneğin Türkiye Kürdistanı'ndaki devrimcileri için yapılacak şey, ortak düşmana karşı, emperyalizme ve faşizme karşı, ulusal bağımsızlık ve demokrasi uğruna Türk devrimcileriyle omuz omuza savaşmaktır. Bu savaş zafere ulaşınca ve devrimci

iktidarlar kurma olanakları koparılıp alınınca da özgürlük ve eşitlik temelinde bu gönüllü birliği bir federal çatı altında sürdürmektir. Dünya halklarının umutla, saygı ve sevgiyle baktığı, bağımsızlık ve demokrasinin kalesi, güçlü bir federal devlet olarak emperyalizmi Ortadoğu'nun bütününden kovmak için (çünkü Kürdistan'ın birliği ancak böyle gerçekleştirilebilir) devrimci mücadeleyi daha ileri aşamalara vardırmaktır.

Milli ve demokratik devrimi ilk gerçekleştiren bölgenin bütün olanaklarını seferber ederek devrimi öteki Kürdistan bölgelerine yaymasıgörevidir. Bir Kuzey Kürdistan bu görevi nasıl hakkıyla yerine getirebilir? Yeni doğmuş küçük bir devlet olarak mı? Yoksa Balkanlardan Hakkari'ye kadar uzanan, iki halkın ortak devrimci mücadelede perçinlenen gönüllü birliğinden doğmuş sosyalizme yönelik güçlü bir federal devletle mi?

Bugün PKK, Türkiye emekçi halkının devrimci hareketi ile Kürdistan halkının ulusal kurtuluş hareketinin iç içe olduğunu ve bu ikisi arasında birlik ve dayanışmanın gerçekleştirilmesinin devrimci görev olduğunu yayınlarında vurgulamaktadır. PKK bu yolda devrimci Türk örgütleriyle faşizme ve emperyalizme karşı bir direniş cephesinin kurulmasına (FKBDC'nin kurulmasına) önayak olmuş bulunan tek Kürt örgütüdür. FKBDC, gerektiği gibi örgütleyip platformunda yazılı hedefe, devrimle düzeni değiştirecek güce ulaşarak bağımsızlık ve demokrasiyi gerçekleştirirse ne olacaktır? PKK, Türk örgütlerine "Hadi güle güle, sen o yana ben bu yana, ben bütün Kürdistan'ı birleştirdiğim zaman gene görüşürüz" mü diyecektir? Hani emperyalizmin karşısına büyük devlet olarak dikilme zorunluluğu?

Apaçık ki ne PKK siyasetinden, ne de bu siyaseti mahkeme önünde veciz bir şekilde dile getiren Kemal'in ifadesinden yazarın çıkardığı sonuçlar çıkarılamaz. Özgürlük ve eşitlik temeli üzerinde bir Türkiye-Kürdistan Federasyonu fikrini başından reddederek bunu Kürdistan'ın dört bölgesinin birleşmesinden sonraki bir tarihe erteleme görüşü yazarın şahsi görüşüdür. Burada Kemal'i anlayamayan biri varsa o biz değiliz.

Bugün ne PKK, ne de herhangi diğer bir Kürt, ya da Türk örgütü Türkiye-Kürdistan Federasyonu çözümünü devrimin bir hedefi olarak derinliğine incelemiş ve böyle bir hedefi açıkça benimsemiş değildir. Bu konu üzerinde kesin bir tutum takınmama, ya da hangi tutumun takınılacağı, besbelli ki bu örgütlerin kendi sorunudur.

Konu tartışma aşamasındadır. Serxwebûn yazarının konu üzerinde durmuş olması bu bakımdan iyi olmuştur.

Halkların önüne açık seçik hedefler koyabilmek gerek. Federasyon sorunu güncel görevlerle bağlantısı olmayan akademik bir tartışma konusu değildir. Bizce Türkiye-Kürdistan Federasyonu'nu hedef olarak gösteren açık seçik bir tutum, bulanık suda avlanmaktan hoşlanan şovenizme bir darbe olacaktır. Ayrıca bugün faşist cuntanın ve genel olarak gerici güçlerin Türk halkının ulusal duygularını istismar eden "bölücülük" propagandasını önemli ölçüde etkisiz kılacaktır.

Adem Kalfa
"Serxwebûn", 16 Ağustos 1983

* * *

SORI NI AR

KIBRIS SORUNU*

Kıbrıs, dünyanın en buhranlı bölgelerinden birindedir. Ortadoğu'da türlü çıkarlar, türlü akımlar çatışır. Ve Kıbrıs sorunu çok değişik yönleri olan ve zaman zaman değişik, hiç umulmayan sonuçlara varan etki ve tepkiler yaratan bir sorundur. Kıbrıs'ın stratejik durumu, Ortadoğu petrolünün kapitalist dünya ekonomisinin temel unsurlarından biri durumuna gelmesiyle özellikle önem kazandı.

İkinci Dünya Savaşının sona erdiği günlerde Kıbrıs'ta İngiliz sömürge yönetimine karşı çıkan ve Enosis istemini ilk olarak ileri süren siyasi kuruluş Yunan Komünist Partisi oldu. Yunan komünistleri, nüfusunun beşte dördü Yunanlılığı benimsemiş olan bu adadan İngiliz sömürgecilerinin çıkarılmasını ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını istediler. Yunan egemen çevreleri, kendilerini bir halk ayaklanmasından kurtaran İngiltere'yi velinimet sayıyorlardı. Enosis istemini ilkten benimsemediler. İngilizleri gücendirmek istemiyorlardı. Ama Enosis sloganı, hem Yunanistan'da,

*Bu yazı ikinci Kıbrıs harekatından önce yazıldı.

hem Kıbrıs'ta tuttu, kök saldı. Arada Truman doktrini ilan edilmiş ve İngiltere, Doğu Akdeniz'deki "sorumluluklarını" ABD'ye Bu, Yunanistan'ın ve Türkiye'nin vasiliğini bundan böyle Amerika devralıyor demekti. Atina'nın kralcı faşist yöneticileri, Yunan kamuoyunun benimsediği Enosis'e sahip çıktılar. Bu sloganı solcuların tekelinde bırakmak istemediler. 1950'lerin başlarında Kıbrıs'ta sömürge yönetimine karşı Rum direnişini askeri bakımdan örgütlendirmek üzere Yunan istihbarat örgütü, albay Grivas'ı adaya gönderdi. Grivas ünlü bir faşistti. 2. Dünya Savaşı yıllarında ve hemen sonra, kurduğu (X) adındaki terörist örgütle komünistlerin önderliğindeki Yunan Milli Kurtuluş Ordusuna (ELAS) karşı savaşmıştı. Savaştan sonra Grivas kısa bir süre politikaya atıldı. Kurduğu bir sağcı partiyle bu alanda kaderini denedi. Sonuç tam bir fiyasko oldu. Kralcı faşistlerin göstermelik demokrasisinde bile Grivas tipinde bir faşistin başarı kazanması olanağı yoktu.

Kıbrıs'ta Grivas'ın kurduğu EOKA örgütünün İngilizlere karşı şehir ve kır gerillası savaşını oldukça başarılı şekilde yürüttüğü söylenebilir. Ancak bugün dünyamızda sömürge yönetimlerine karşı anti-emperyalist savaşı toplumun ileri güçlerini temsil eden direniş hareketi örgütleri yapar. Bu örgütler anti-emperyalist ve demokratik nitelik taşır ve sürdürdükleri mücadele sosyalizme yöneliktir. Kıbrıs'ta bunun tersi oldu. EOKA örgütü, 1960'a kadar bir sol kanadı içermekle birlikte, (örneğin ilerici EDEK partisi lideri Dr. Lissarides de İngiliz sömürge yönetimine karşı direniş yıllarında EOKA'cıydı) Yunan megalo-ideacılığının derin izlerini taşıdı. Son tahlilde Yunanistan'ın en gerici çevrelerinin aleti olarak hareket etti.

EOKA, Kıbrıs'ta İngiliz sömürge idaresine karşı Rum direnişinin askeri örgütü oldu. Ama bu direniş EOKA'dan ibaret değildi. Emperyalizme karşı mücadele ruhu tüm halkı sarmıştı. Yer yer devrimci Türkler de Rumlarla birlikte İngiliz sömürge yönetimine karşı seslerini yükseltiyorlardı. Bu mücadele ruhunun baş temsilcisi Kıbrıs Başpiskoposu Makarios oldu.

ULUSAL BİR DIŞ POLİTİKA GÜDÜLMEDİ

Kıbrıs'ta Yunan politikası açık seçikti. Nüfusunun çoğunluğu Yunan olduğuna göre Ada, Yunan toprağı olmalıdır deniyordu. Türk

politikasında böyle bir açık seçiklik yoktu. Denebilir ki, 27 Mayıs'ı izleyen kısa dönem ve Ecevit'in ABD'nin onayı olmadan çıkartma emrini verdiği an dışında kendine özgü bir Türk Kıbrıs politikasında söz edilemez.

Türk politikası deyiminden, Türkiye'nin ve Kıbrıslı soydaşlarımızın gerçek çıkarlarını gözetme çabasında olan bir ulusal politika anlamak gerekir. Bu politika elbetteki, Kıbrıs'taki İngiliz ya da Amerikan politkasıyla çakışamaz. Kendi özellikleri olması gerekir bu ulusal politikanın.

1950'de CHP iktidarının Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak "Türkiye'nin bir Kıbrıs meselesi yoktur" dediği zaman, Ankara'nın o güne dek bir Kıbrıs politikası olmadığını itiraf ediyordu. On yıl süren DP iktidarı döneminde iç ve dış politika ABD emperyalizminin dümen suyu politikasıydı. Bu dönem Türkiye'nin yeraltı, yerüstü zenginliklerinin yabancı sömürüsüne terkedildiği, Anadolu'nun bir uçtan bir uca yabancı askeri üsleriyle donatıldığı, Anadolu çocuklarının emperyalist çıkarlar uğruna kan dökmek için dünyanın öbür ucuna gönderildiği, kısaca ülkemiz Türkiye'nin Amerikan vesayetine sokulması sürecinin tamamlandığı dönemdi. Bu şartlarda DP iktidarının ulusal nitelikte bağımsız bir Kıbrıs politikası izlemesi düşünülemezdi. Nitekim izlemedi.

Ama 1950-60 döneminde alevlenen Kıbrıs meselesinde Ankara hükümetinin izlediği politika Amerikan değil, İngiliz politikasıydı. ABD ile İngiltere emperyalist dünya sisteminin sömüren ülkeleri olarak genellikle birbirine paralel düşen çizgi izlerler. Ama gene de bir ABD, bir de İngiliz politikası vardır. Ve Kıbrıs konusunda bu ikisi arasında zaman zaman önemli farklar görülmüştür.

1950-60 döneminde İngiltere'nin Kıbrıs politikası her ne pahasına olursa olsun, adada sömürge yönetimini sürdürme politikasıydı. İngiliz emperyalistleri bunun için nice cana kıydılar, idam sehpaları kurdular, işkenceye başvurdular. Ada halkı aylar, yıllar sıkıyönetim altında yaşadı. Emperyalizm burada da o eski "böl ve yönet" taktiğini uyguladı. Bunda başarılı da oldu. Yüzyıllar boyu birlikte barış içinde yaşamış olan Türk ve Rum halklarını birbirine kırdırttı.

İngiliz sömürge yönetimine karşı direniş, genellikle Rumlardan geliyordu. Siyasal bakımdan henüz Rumlar kadar bilinçlenmemiş olan Türkler, çoğunlukla, İngiliz yönetimine karşı çıkmadılar. Türk

cemaatının başındakiler İngiliz sömürge yönetiminden hoşnut idiler. Menderes hükümetinin tutumu da buydu. Rauf Denktaş, "12'ye 5 kala Kıbrıs" adlı broşüründe kendisinin ve öteki Türk liderlerinin "değişen dünyadan bihaber körü körüne İngiliz dostluğu" güttüklerini itiraf eder.

Rumlar İngiliz polis örgütünde görev kabul etmeyi vatana ihanet sayıyordu. Bu örgütü boykot ettiler. İngilizler kurdukları polis birliklerine yalnız Türkleri aldılar. Böylece Türk delikanlıları sömürge yönetiminin fedaileri durumuna düşürüldü. Bu da, Türkler ile Rumlar arasında nefret uçurumları derinleşmesinde bir etken oldu.

Türkler içinde bazı bilinçli unsurlar işin nereye vardığını görebiliyorlardı. Bunlar, bağımsız ve demokratik bir Kıbrıs için İngiliz emperyalizmine karşı Türklerle Rumların omuz omuza savaşmak gerektiğine inanıyorlardı. Bu inançlarının emrettiği şekilde hareket ettiler. Bunlardan bir kısmı, İngiliz Casusluk Örgütü Entelligence Service'in ve mahalli faşist yönetiminin hizmetindeki katillerin kurbanı oldu. Bir kısmı da canını kurtarmak için adadan göç etmek zorunda kaldı. Türk Cemaatinin İngilizci liderlerinin tertibi olan bu terör etkisini gösterdi. Türkler safında Küçük'lere, Denktaş'lara karşı muhalefet başsız kaldı. 1950'lerde Kıbrıs Türkleri CHP'nin haftalık yayın organı sayılan Akis dergisi bile okuyamazlardı. Menderes'in yakın dostu cemaat reisleri Akis'in dağıtımını yasaklamışlardı.

"Türklerle Rumlar birlikte yaşayamaz", "Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır", "Ya taksim, ya ölüm" sloganları, doğrudan doğruya Menderes iktidarının tertibi olan 6-7 Eylül olayları, şoven duyguların kışkırtıldığı Kıbrıs mitingleri hep İngiliz sömürge yönetiminin durumunu güçlendirmeye yönelik şeylerdir. Bunlar aynı zamanda Menderes hükümetinin halk düşmanı politikası sonucu büyük sıkıntılar çekmekte olan halkın dikkatini kendi gerçeklerinden başka yöne çekmeye yarıyordu.

Londra-Zürich antlaşmalarına ABD'nin ağırlığını koymasıyla varılmıştır. 6. filosuyla, İsrail köprü başı ile, Türkiye'deki üsleriyle ve hele Ortadoğu petrolünde arslan payı ile ABD emperyalizmi artık Doğu Akdenizde İngilizleri önemli tavizlere zorlayacak güçteydi. Gene de Zürich'te İngiltere fazla bir şey kaybetmiş sayılmaz. Adanın tümünün jandarmalığını terkediyordu ama Adanın Arap ülkelerine dönük bölümünde toplamı onbin kilometrekare tutan kocaman iki toprak parçasını askeri üs olarak elinde tutuyordu. Burası

İngiliz toprağıydı. Menderes'in "Ya taksim, ya ölüm" sloganlı mitingleri sonuç vermişti. Ada, bir parçası İngilizlerin payına düşmek üzere ikiye bölünmüştü. Türkiye'yi temsil eden Menderes ve Zorlu'ya gelince, onlar da Ango-Amerikan koltuğu altına sığınmakla kazançlı çıktıklarını sanıyorlardı. Londra-Zürich antlaşmalarında görünüşte Türkler, nüfus oranı hesaba katıldığında, Rumlardan daha geniş haklar elde etmişe benziyorlardı. Ancak bu hakların hiçbir güvencesi olmadığı kısa zamanda anlaşılacaktır. Zorlu'nun Kıbrıs zaferi kağıt üstünde bir zaferdi.

Besbelli ki 1950'lerde Kıbrıs için bir ulusal Türk politikasının varlığından söz edilemez.

MİLLİ BİRLİK HÜKÜMETİNİN POLİTİKASI

27 Mayıs 1960'ı izleyen dönemde Milli Birlik hükümetinin Kıbrıs politikasına bir ulusal nitelik kazandırma yolunda girişimleri oldu. Emin Dirvana'nın Türk elçisi sıfatıyla bazı olumlu davranışları, DP iktidarının o güne dek izlediği emperyalizmin böl ve yönet taktiğine çanak tutma politikasından bir ayrılmayı temsil eder. Yeni Türk elçisi Ankara'daki yeni iktidarın temsilcisi olarak Küçük ve Denktaş gibi Menderes'in adamlarını hizaya getirmeye çalıştı. Türk toplumu içinde demokratik unsurlar bir ölçüde ferahladılar. Bu kısa dönemde Kıbrıs Türkleri demokratik özgürlük havasını biraz olsun koklayabildiler. Haftalık "Cumhuriyet" gazetesinin yayınına başlaması bu döneme rastlar. Yeni Türk elçisi, Türk ve Rum toplumları arasında eski düşmanlıkların küllenmesi ve dostluğun kurulması için de çalışmıştır.

27 Mayıs'ı izleyen dönemde herkes Denktaş'ların, Küçük'lerin defterlerinin artık dürüldüğüne inanıyordu. Ankara, kulislerinde Kıbrıslı soydaşlarımızın daha temsili ve demokratik bir liderliğe niçin hâlâ kavuşturulmadığı sorusu karşısında, yetkililer, bunalımın sürdüğüne işaret ediyor ve "Çayı geçerken at değiştirilmez" diyorlardı. Çay bir türlü geçilmeyecek, at da bir türlü değiştirilmeyecekti.

Ancak her şeye rağmen, her zaman tutarlı olmasa da Milli Birlik Komitesi iktidarının Kıbrıs konusunda biraz değişik bir politika gütme çabasını gösterdiği söylenebilir.

1961 seçimlerinden sonra birbirini izleyen koalisyon hükümetleri dönemine gelindiğinde, Kıbrıs'ta iki toplumu birbirine düşürmek

için eski kampanyaya yeniden hız verildi. "Cumhuriyet" gazetesinin yayını cemaat liderlerinin ayağına köstek oluyor, bu kampanyayı bir ölçüde olsun etkisiz kılıyordu. Bu gazete Türk emekçi ile Rum emekçisinin kader birliği durumunda oldukları, asıl düşmanın emperyalizm olduğu, Türklerle Rumların bağımsız ve demokratik bir Kıbrıs'ta kardeşçe yaşayabilecekleri görüşünü savunuyordu. Cemaat liderleri oyunlarını bozan Cumhuriyet gazetesini çıkaran aydınlara diş biliyorlardı. Gazete çeşitli baskı ve tehditlere uğradı. Sorumluları bunlara aldırmadılar ve her iki cemaat içinde faşist tahrikçilerin çanlarına ot tıkayan yayınlarını sürdürdüler.

İKİ ŞEHİT

Artık sıra yıllanmış bombalı provokasyonlara gelmişti. 1962 baharında Lefkoşe'de Bayraktar camiinde bir bomba patlatıldı. Cami tahrip oldu. Bu işin tertip olduğu ortada idi. Cumhuriyet gazetesi bomba olayının hakiki faillerinin kimler olduğunu bildiğini ve açıklayacağını yazdı. Ertesi gün gazetenin yazı işleri müdürü Ayhan Hikmet ile Muzaffer Gürkan öldürüldüler. Kıbrıs Türkleri, Türk Büyükelçisi Dirvana dahil, bu siyasi cinayet karşısında öfkelerini dile getirmekten geri kalmadılar. Ama faşist katiller bir türlü bulunamadı. Yurtsever Türk gazetecilerini öldürtenlerin, Bayraktar camiine bombayı koydurtanlardan başkası olmadığını herkes, Türk, Rum herkes biliyordu. Bu gibi provokasyonların Türkler arasında etkisi demokratik unsurları sindirmek, faşistleri yüreklendirmekti. Bu provokasyonlar emperyalizmin oyununun birer parçasıydı.

1963 sonlarında başlayıp, 1964 Nisan'ına kadar süren, gene 1964'ün Ağustos'unda ve 1967 Kasım'ında yer yer yeniden patlak veren çatışmaların zemini böyle hazırlanmıştır. Bu cinsten provokasyonlar Rumlar karşısında Kıbrıs Türklerinin durumunu güçlendirmiyordu. Tam tersine bunlar Rumlar arasında faşist unsurların gücünü artırıyor, Türklerin anayasa teminatı altındaki haklarını kaldırmak isteyenlerin işini kolaylaştırıyordu. Burada aynı değirmene su taşıyan Rum ve Türk faşistleri arasında, amaç ve yöntem bakımlarından pek fark olmadığına işaret edelim.

1963 sonlarında Kıbrıs Rum yönetimi, Türklere anayasanın değiştirilmesini teklif etti. Teklif edilen değişikliklerle Türklerin hakları önemli ölçüde kısılıyordu. Değişiklik, Türkler açısından ilk anayasaya kıyasla bir gerileme olacaktı. Teklif reddedildi. Çatış-

malar başladı ve 1964 Nisan'ına kadar sürdü. Rumlar hemen her yerde silah ve sayı bakımından üstün durumdaydılar. Rum faşistlerine gün doğmuştu. En rezilce cinayetleri işlediler.

KURULMAYAN "YENİ DÜNYA"

1963-64 bunalımı sırasında İnönü'nün koalisyon hükümeti iktidardaydı. Ankara'nın Rum faşistlerinin cinayetlerine karşılık niteliğinde bazı davranışları oldu. Türk uçakları Kıbrıs göklerinde ihtar uçuşları yaptılar. ABD Cumhurbaşkanı Johnson'un Türk Başbakanına o ünlü hakaret mektubunu göndermesi bu günlere rastlar. İnönü'nün, "Yeni bir dünya kurulur, Türkiye de onda yerini alır" karşılığı, o sırada birçoklarınca Türkiye'nin nihayet haysiyetli bir dış politikaya yöneleceğinin müjdesi sayıldı. Ama bu sözün arkası gelmedi. Ne yeni dünya kuruldu, ne de Türkiye onda yerini aldı. Tersine sonunda ABD emperyalistlerinin dediği oldu. Kısa bir süre sonra İnönü kabinesi düşürüldü. Johnson ile çekilmiş fotoğrafını dağıtarak siyasi kampanyasını yürüten Morrison şirketinin eski temsilcisi Demirel önünde iktidar kapıları açıldı. Kıbrıs bunalımı da tam Amerikan isteklerine uygun olarak çözümlendi.

İlkten üslerdeki İngiliz askerleri, sonra Birleşmiş Milletler'in kararı ile emperyalistlerin tayin ettikleri ülkelerden gelen askeri birlikler, çatışmaları önleme görevini aldılar. Rum kesimi ile Türk kesimi kesin sınırlarla birbirinden ayrıldı. Arslan payı Rumlara gitti. Türkler denizle bağlantısı kesik dar toprak parçalarında toplanmak zorunda bırakıldılar. Türk toplumu iktisadi bakımdan varlığını sürdürme olanaklarından yoksundu. Ada dışına göçler hızlandı. Türkiye'nin gönderdiği yılda 200 milyon liralık yardım Türkleri bir ölçüde açlıktan koruyordu. Türk kesimi yer yer mülteci kampı görünüşündeydi. Kıbrıs Türkleri tarihlerinde hiçbir zaman böylesine kötü bir duruma düşmemişlerdi.

Rum kesimindeyse iktisadi kalkınma vardı. Başta turizm olmak üzere, ekonominin bütün kolları gelişiyordu. Ulusal gelir yükseldikçe yükseliyordu.

Yoksulluğun hüküm sürdüğü Türk kesiminde, Denktaş'ın başında bulunduğu yönetim, toplumun en gerici kesimini, kapkaççı cılız ticaret burjuvazisini ve yönetim çevresindeki asalak bürokratları temsil eden faşizan bir yönetimdi. Kıbrıs Türk toplumunun yöneticileri, Türkiye'deki demokratik gelişmelerin Ada Türklerini

etkilememesi için ellerinden geleni yapmışlardır. Karyerine İngiliz Sömürge Yönetiminin Savcısı olarak başlamış olan Denktaş'tan bundan iyisi beklenemezdi.

Rum kesiminde ise Makarios hiçbir zaman Enosis'i içtenlikle benimsememişti. Ama Yunanistan'da albaylar cuntasının Nisan 1967 darbesinden sonra Enosis'i kesin olarak rafa kaldırdı. Ara sıra Enosis'in lafını etmesi bu gerçeği değiştirmez. O Enosis doğrultusunda her girişimi engellemiş ve içtenlikle bir bağımsızlık ve tarafsızlık politikası gütmüştür. Atina cuntasının ve cuntanın dizginlerini elinde tutan Washington yetkililerinin kendisine diş bilemesi bu yüzdendir. Makarios'un kendi halkı içinde ve bütün dünyada büyük itibarı da içeride demokrasi, dışarda bağımsızlık ve tarafsızlık yolundan ayrılmamasından ötürüdür.

Türk toplumu liderlerinin itiraf ettikleri gibi, "körü körüne" emperyalistleri tutma ve içeride de faşizmi uygulama politikasının sonuçları ise ortadadır: 120 bin soydaşımızın iktisadi ve dolayısıyla toplumsal çöküşe terkedilmiş olması. Halkın derin bir umutsuzluk içine itilmesi.

"ALLAH ŞAŞIRTTI"

Kıbrıs harekatının başladığı günlerde halkımız arasında sık sık tekrarlanan bir söz vardı: "Düşmanı Allah şaşırttı." Düşman faşist Atina cuntasıydı, onun Kıbrıs'taki maşalarıydı. Şaşırmaları da Amerika'nın izni olmadan Türklerin müdahale hakkını kullanmayacaklarını sanmaları ve Kıbrıs'ta darbe ile Enosisi fiilen gerçekleştirmeye kalkışmaları. Atina cuntasının ve arkasındakilerin bu yanılgısı, durumları umutsuz gibi görünen Kıbrıs Türklerinin önünde bir umut ışığı yakmıştır. Bu umut ışığına emperyalizmin koltuğu altında değil, emperyalizme rağmen varılabilir.

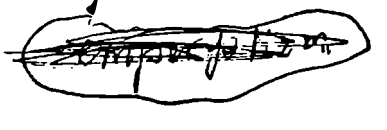
Makarios'u deviren ve Sampson denen faşist katili "Cumhurbaşkanı" yapan darbenin, katliamların öyküsünü burada uzun uzadıya anlatmanın gereği yok. Olay, ABD vesayeti altında olan ülkelerde sık sık görülen faşist darbelerden pek farklı değildi. Kıbrıs'ta 15 Temmuz darbesini, örneğin Şili'deki Pinochet darbesiyle kıyaslıyabiliriz: Her iki ülkede de devrilen yönetim seçimle iktidara gelmişti. Her iki iktidar da (Allende'ninki daha dar olmakla birlikte) bir cephe iktidarıydı. Toplumun demokratik güçlerinin desteği ile ayaktaydı. Her iki iktidar iç politikada parlamenter demokrasiyi uyguluyordu.

Dış politikada da iki ülke arasında önemli bir fark yoktu. Washington yetkilileri her iki iktidarın başına diş biliyorlardı. Her iki ülkede darbeyi yapanlar faşist subaylar ve faşist terör örgütleriydi. Her iki ülkede de darbecilerin dizginleri CIA'nın elindeydi. Kıbrıs'ta Atina cuntasının aracı rolü oynamış olması fazla bir şey değiştirmez. Her iki ülkede darbe ile birlikte demokratik unsurlara karşı katliamlar başladı. Şili'de kurbanların sayısının daha büyük oluşu, faşistlerin işlerini görebilmek için daha çok zamana sahip olmalarındandı. Ancak Kıbrıs'ta da Türk çıkartmasıyla durum değişene kadar geçen beş altı gün içinde faşist terör Şili'dekinden bile kanlı oldu. Sosyalist Enternasyonalin Genel Sekreteri Hans Janitschek'in açıkladığına göre darbeyi izleyen günlerde iki bin Makarios yanlısı Rum öldürülmüştür. Bu sayı çatışmalar sırasında ölenlerile darbeciler tarafından kurşuna dizilenleri içermektedir. (Le Monde 25 Temmuz 1974) Şili'de darbenin ilk günlerinde henüz bu kadar adam öldürülmemişti.

Kıbrıs darbesiyle Şili darbesi arasında önemli bir fark, Makarios'un sağ kurtulmuş olmasına karşılık, Allende'nin çarpışarak ölmüş olmasıdır.

İLGİNÇ BİR YORUM

İleri sürülen ilginç(!) bir yorum var. Buna göre Kıbrıs olayları son ayrıntısına kadar Amerika tarafından planlanmıştır. Bu yoruma göre CIA artık iyice yıpranmış olan Atina cuntasını harcamak istiyordu. Yerine yedekte tuttuğu Karamanlis'i geçirmeye kararlıydı. Onun için, sorunun ne olacağını bile bile, 15 Temmuz darbesinin tezgahlanmasına izin verdi. Yoannidis ve avanesi kendileri için hazırlanan bu tuzağa ayak bastılar. Bu durumda Türklerin Adaya kuvvet çıkartmaları dahil her şey ABD emperyalizminin planının parçalarıdır. Ecevit'in Washington'a karşı direnmesi falan sözkonusu değildi. Her şey CIA planına uygun olarak geçmiştir. Amerika'nın izni olmadan dünyada yaprak kıpırdamaz. Bu yorumu antiemperyalist lafazanlığa bulayarak devrimci bir şeymiş gibi sunmaya kalkanlar görüldü. Oysa bu, özünde emperyalizmin gücünü abartan, ona karşı her türlü direnişin boşuna olduğunu telkin eden teslimiyetçi bir görüştür. Bu görüşe göre her yerde hazır ve nazırdır, o her şeye kadir olan emperyalizm, halklara karşı hazırladığı tertiplerini her zaman tam olarak uygulamayı başarır.



Bu yoruma göre ABD ve İngiliz hükümetleri, Türkiye'yi Kıbrıs'ta müdahale hakkını kullanma hakkından caydırmak için yaptıkları baskılar Ankara'nın bu baskılara karşı direnişi, Kıbrıs harekatını başlatması hepsi aldatmacaydı. Bütün bunlar özünde CIA'nın Atina cuntasını düşürmek için uyguladığı oyunun değişik sahneleriydi. Ve bu oyun bütün dünyayı yanılttı. Türkiye kamuoyu yanıldı, dünya kamuoyu yanıldı, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler yanıldı. Üçüncü dünya ülkeleri yanıldı. Batının anti-faşist çevreleri yanıldı. Tek yanılmayan bu yorumu ileri süren zehir hafiyeler!

Böyle bir yorumu benimsemek demek, ABD emperyalistlerini Atina cuntasının Yunanistan'da işlediği cinayetlerin, 15 Temmuz darbesini izleyen Kıbrıs'taki katliamların sorumluluğundan arındırmak demektir. Kissinger'in hem Yuannidis çetesini hem Sampson'un EOKA (b) sini son dakikaya kadar desteklediği gerçeğini örtmeye çalışmak demektir.

BÜTÜN FAŞİST DARBELERİN ARKASINDA ABD VARDIR

Bugün dünyanın neresinde olursa olsun, faşist darbelerin tezgahlanmasında CIA parmağı vardır. Bu, ABD yetkililerinin bile artık gizleyemedikleri bir gerçek. CIA'nın zaman zaman bağımsız olarak, devlet içinde devlet gibi hareket ettiği, öteki Amerikan yetkilileriyle çelişkilere düştüğü doğrudur. Ama gene de burada CIA'yı tek sorumlu saymak, tüm suçu onun üstüne atmak yanlıştır. Genellikle ABD emperyalizminin öteki ilgili kurumları da belli ölçüde sorumludurlar faşist darbelerden. Amerikan Dışişleri Bakanlığından Pentagon'a, Amerikan Haber Alma Servisi'nden Rockfeller Vakfına kadar ABD emperyalizminin tüm kurumlarının doğrudan doğruya ya da dolaylı desteği olmadan dünyada hiçbir faşist diktatörlük ayakta duramaz. Atina cuntasının Washington'dan gelen bir telefon ile hemen çekilip meydanı Karamanlis'e bırakması, Sampson'un Cumhurbaşkanlığından çekileceğini Washington yetkililerinin olaydan üç gün önce haber vermeleri, bu gerçeğin son kanıtlarıdır.

1967'de de Yunanistan'da faşist albaylar cuntasını, artık dünyaca ün kazanmış olan NATO'nun PROMETEUS planının uygulanmasıyla başa geçiren CIA-Pentagon-ABD Dışişleri Bakanlığı

üçlüsü idi. Bu faşist cuntayı yıllar boyu desteğiyle ayakta tutan aynı üçlü oldu. Geçen yıl, Ortadoğu savaşı sırasında, Amerikalı efendilerinin emirlerine gerektiği gibi uymadığı görülünce Papadopulos'u bir ikinci darbe ile alaşağı eden ve yerine daha güvenilir uşaklarını (YOANNİDİS-GİZİKİS vb.) geçiren kuvvet gene aynı üçlüdür. Ve son olarak Kıbrıs'ta 15 Temmuz darbesinin düzenlenmesinde Atina'nın önünde yeşil ışık yakan gene ABD emperyalizminin bu kurumları oldu. Yunanistan'daki demokratik muhalefetin sözcülerinden Makarios'un kendisine kadar Yunan politikasının önde gelen şahsiyetleri verdikleri demeçlerde bu gerçeği doğruluyorlar.

Kıbrıs'ta 15 Temmuz darbesini izleyen günlerde bütün dünya ülkeleri Adada anayasal düzeni zorbalıkla yıkan Atina cuntasını lanetlerken, ABD Dışişleri Bakanlığının tam bir sessizliğe bürünmesi bu gerçeği kanıtlar. Kıbrıs bunalımı anında Türkiye'yi uluslararası antlaşmalara dayanan garantör devlet olarak müdahale hakkını kullanmaktan vazgeçirmek göreviyle Ankara'ya gönderilen Joseph Sisco'nun tehditleri bu gerçeği kanıtlar, ABD emperyalizminin gırtlağına kadar Kıbrıs'taki faşist darbenin içinde olduğu açıktır.

Kıbrıs bunalımında ABD'nin kışkırtıcı ve tertipleyici rolünü hesaba katmayan bir Türk politikası gerçekçi olamaz. Bu politika Türkiye halkının gerçek çıkarlarıyla, bağımsızlık ve demokrasi ilkeleriyle bağdaşamaz.

HAREKETİ AMACINDAN SAPTIRMA ÇABALARI

Bu nokta üzerinde ısrarla durmanın gereği var. Çünkü son günlerde Babıali basınından hükümet sözcülerine kadar çeşitli kaynaklar bir yandan "geleneksel dostumuz Amerika"yı öve öve bir hal olurken, öte yandan "geleneksel düşmanımız kahpe Yunan"a en ağır küfürleri yağdırmaktadırlar. Bu övgü ve küfürler besbelli bir amaca yöneliktir. Bu amaç, başlangıçta Türk hükümetinin güttüğü hedef ne olursa olsun, objektif olarak hem Yunanistan'da, hem Kıbrıs'ta kanlı faşist terör düzenine karşı yönelen, Kıbrıs müdahalesini hedefinden saptırmak, onu ABD emperyalizminin Ortadoğu'daki hedefleri doğrultusuna yöneltmektir.

Kıbrıs bunalımının doruğuna ulaştığı günlerdeki gelişmeleri burada uzun uzadıya anlatmanın gereği yok. Ancak bunalımın doruğuna ulaştığı EOKA'nın ve Yunan subaylarının komutasındaki

ulusal muhafızların adadaki tüm demokratik unsurlara karşı toptan kıyımlara giriştiği günlerde Kisinger o çok anlamlı sessizliğini sürdürürken, Ankara hükümetini yatıştırmaya gelen Joseph Sisco'nun oynamaya çalıştığı rol üzerinde kısaca durmaya değer. Sisco, Türk hükümetini kanuni müdahale hakkından vazgeçirmek için elinden geleni yaptı. Bir yadan Ecevit'in şair olarak insancıl mizacına hitap ederken, öte yandan Türk birliklerini taşıyan gemilerin önüne altıncı filonun kesebileceği tehditini savurmaktan geri kalmadı. Ankara da böylesine celâllenen Sisco Atina'da kuzulaşıyordu. O, faşist cuntaya söz geçirmeye çalışan iyi niyetli ama güçsüz bir arabulucu rolünde idi. Oysa gerçekte ABD emperyalizminin bir tek kararlı sözü Yuannidis'lere boyun eğdirmeye yeterdi. Sisco'nun ağzından çıkacak bir tek kesin emir, 650 Yunan subayının geri çekilmesine, EOKA'nın hizaya getirilmesine ve Kıbrıs'ta anayasal düzene dönülmesine yeterdi.

Sisco Ankara'da arabuluculuk rolünü sürdürürken, 20 Temmuz'da Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kıbrıs harekatı başladı. Çıkartmanın başarılı olduğu anlaşılınca Sisco'nun patronu Kisinger sessizliğini bozdu ve telefonla Atina cuntasına "toz ol" emrini verdi. Yoannidis ve çetesi iktidarı itirazsız terkettiler. Bu olay, Atina cuntasının ABD'ye bağımlılığı kadar Sisco'nun da arabulucu olarak ikiyüzlülüğünü kanıtlar.

BİR TAŞLA ÜÇ KUŞ

Birleşik Amerika Kıbrıs'ta bir faşist darbe ile Enosis'i bir olup bitti haline getirmekle, Doğu Akdeniz'de çok önemli kazançlar sağlamış oluyordu. Bu kazançlardan başta geleni, her şeye rağmen tarafsız bir dış politikaya bağlı kalan ve ABD'ye tanıdığı hak ve ayrıcalıkları Sovyetlere de tanıma, günahını işlemiş olan Makarios'un yok edilmesi, Adada ilerici hareketin ezilmesi ve Kıbrıs'ın, Yunan cuntası aracılığı ile, Amerika'nın tam kontrolü altına alınması idi.

15 Temmuz darbesinin başta gelen amacının bu olduğunu iyi bilen Sovyetler daha ilk günden Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kıbrıs Harekatının desteklediler. ABD egemen çevrelerinin sözcüsü durumunda olan "Time" dergisi Türk çıkarmasını Sovyetlerin ne için desteklediklerini açıklarken şöyle yazıyordu: "(.....) Moskova Sovyet düşmanı Yunanlıların iktidardan uzaklaştırılmasını pratik nedenlerden ötürü istiyordu. Ada, (ABD için olduğu gibi) Kremlin

için de kilit haber alma merkezidir. Rusya'nın Lefkoşe elçiliği, Kahire, Tahran, Beyrut'taki elçiliklerinden daha büyüktür. Son derece gelişmiş çapraşık bir haberleşme merkezi Kıbrıs elçiliğini Moskova'ya ve Akdeniz'deki Sovyet filosuna aynı zamanda da İsrail açıklarında radyo haberleşmesini denetleyen iki Sovyet gemisine bağlar. Sampson, Kıbrıs'ın cumhurbaşkanı olarak kalsaydı bütün operasyon hemen hemen tümüyle sona erdirilecekti." (Time, 29 Temmuz 1974)

Kıbrıs, Time dergisinin de belirttiği gibi, ABD için de kilit haberleşme merkezidir. Hiç şüphe yok ki ABD'nin Adadaki tesisleri Sovyetlerinkinden geri kalmaz. Bunlar İsrail yararına ve Ortadoğu halklarının ulusal kurtuluş hareketlerinin zararına çalışan tesislerdir. Tarafsızlık ve Araplarla dostluk politikasının gereğini yerine getiren Makarios, Amerikalılara haber alma tesisi kurmada tekel hakkı tanımadı. 15 Temmuz darbesiyle Makarios'un hesabı görülecek, Adada anayasal düzen ortadan kaldırılacak ve Doğu Akdeniz'de kuvvet dengesinde ABD lehine bir gelişme sağlanmış olacaktı.

Enosis'in fiilen gerçekleşmesi ABD emperyalistlerine başka kazançlar da sağlayacaktı: Güttüğü politika her bakımdan iflasla sonuçlanmış olan ve durumu adamakıllı sarsılmış bulunan Atina cuntası çökmekteydi. Enosis cunta için kuvvet şırıngası olacak ve ABD emperyalizminin sadık uşağı bu halk düşmanı faşist çete egemenliğini bir süre daha sürdürebilecekti. Bu süre içinde ABD Yunanistan'dan yeni ayrıcalıklar koparabilirdi. Nitekim ilk önce Papadopulos'tan kıta Yunanistan'da 6. filoları için önemli üsler elde ettikten sonra geçen yılki darbeden hemen sonra Gizikis'ten Girit adasında yeni üsler kurulması olanağını koparmıştı.

ENOSİS, ABD'nin durumunu Tükiye'de de güçlendirecekti. Durumu eğreti olan koalisyon hükümeti ENOSİS olup bittisi karşısında kaçınılmaz olarak düşecek, yerine daha uysal bir sağ kanat hükümeti gelecekti. Böylelikle kıta sahanlığı ve afyon meselelerinde olduğu gibi daha kişilikli bir politika izleme eğilimi gösteren CHP-MSP cezasını bulacak, işbirlikçi politikacılara gün doğacaktı. Kabinenin düşürülmesi Sam amcanın en ufak bir direnişi bile affetmeyeceğini direnişe cüret edenin cezasını bulmasının kaçınılmaz olduğunu herkese göstermiş olacaktır.

Bir taşla üç kuş vuran bu plana, ABD'nin Kıbrıs'la ilgili (A) planı diyebiliriz. Bu A planının kahramanları Yunanistan'da güçlendirilmiş Atina cuntasının faşist generalleri Yuannidis'ler, Gizikis'ler

olacaktı. Kıbrıs'ta 650 Yunan subayı, Sampson ve Klerides'lere başroller düşecekti. A planının Türkiye'deki kahramanları ise bir sağ koalisyonun başı olarak Demirel'den ve öteki gerici partiler elebaşlarından başkası olmayacaktı. Hepsi de Amerikayı velinimet bilen bu faşist generaller ve işbirlikçi politikacılar güruhu uzunca bir süre için Doğu Akdeniz'in politika sahnesinde yerlerini koruyabileceklerdi.

Türkiye'nin garantör devlet olarak, duruma müdahalesi bu planı bozmuştur. Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kıbrıs'taki başarılı harekatı hem Adada, hem Yunanistan'da, hem de Türkiye'de, hiç değilse kısa vadede olumlu sonuçlar verdi. Bir askeri harekatın politika alanında, hem de bu kadar kısa bir zaman içinde, elle tutulur sonuçlar vermesi az görülmüştür*.

KİM DOSTTU, KİM DÜŞMAN

Türkiye burada, uluslararası bir anlaşma gereği Kıbrıs'a dışta saldırı niteliğinde bir faşist darbeyi etkisiz kılmak amacıyla müdahale hakkını kullanmaktaydı Türk hükümetinin, ABD ve İngiliz yetkililerinin bütün önleme çabalarına karşın, askeri harekatı başlatması uluslararası ilişkilerde dünya ölçüsünde yeni bir durum meydana getirdi. Dünyada iki cephe oluştu: Türkiye'yi destekleyen ülkeler ve açıkça ya da dolaylı yoldan Atina cuntasına arka çıkanlar. Sovyetler Birliği ve genel olarak sosyalist ülkeler, Üçüncü Dünya diye adlandırılan Doğu ülkeleri, giderek 15 Temmuz darbesini suçlamış olan ve genellikle (ABD'den farklı olarak) faşizme karşı bir tutum içinde bulunan kimi Batı Avrupa ülkeleri Türkiye'yi desteklediler.

Sovyetler Birliği havadan taşınan 7 tümenini alarm durumuna geçirdi. Sovyetlerin bu davranışının bütün dünyada yankıları oldu. Bunalım derinleşince, Moskova'nın havadan taşınan tümenlerini alarma geçirmekle duruma yeni bir unsur kattığını ve zaten çıkartmadan birkaç gün önce Sovyetlerin Adada anayasal düzeni yeniden kurmak için Türkiye'ye yardım teklif ettiğini belirten (News Week) dergisi bu gelişmeyi şöyle yorumladı: "Pentagon yetkilileri Moskova'nın bu birlikleri nasıl kullanmayı düşündüğünü kestiremiyorlardı ve Amerikalı uzmanlar Sovyetlerin bu birliklerini, büyük ihtimallle, Sampson ve onun Yunanlı efendilerinden yana bir Amerikan askeri müdahalesini önlemek amacını güden bir psikolojik jest olarak

*Burada sözkonusu olan Yunan solu tarafından da cesteklenen birinci harekettir.

alarma geçirdikleri sonucuna vardılar." (News Week, 29 Temmuz 1974)

Sovyetlerin bu davranışına paralel olarak Bulgaristan, Yunan sınırına yığınak yaptı. Kıbrıs harekatının başladığı ilk günlerde halkımız içinde çeşitli söylentiler dolaştı. Bunlardan biri Bulgarların, Meriç'in batı kıyısında Türkiye'ye üçgen biçiminde bir toprak parçasını ödünç verdikleri yolunda bir söylenti idi. Bu söylentiye göre Türk tankları bu toprak parçasından yararlanarak nehrin batısına geçmişti ve artık savaş patlak verdiğinde, Yunanlılar köprüleri bombalayarak nehri aşmamıza engel olamayacaklardı.

Üçünü dünya kükümetlerinin desteği sadece dayanışma demeçlerinden ibaret kalmadı. Özellikle Libya'nın lideri Kaddafi olanca coşkusuyla Türkiye'nin yanında yerini aldı. Bizim için büyük değer taşıyan askeri malzemeyi büyük bir cömertlikle Türkiye'nin emrine verdi. Gelişmiş Batı ülkeleri basını genellikle Türkiye'nin lehine yayında bulundular. Giderek Kıbrıs Rumlarının lideri Başpiskopos Makarios bile demeçlerinde hücumlarını özellikle Atina cuntasına yöneltti ve Türkiye'yi suçlamaktan kaçındı.

Türkiye'yi kıyasıya suçlayan tek ülke Kıbrıs'ta fiili Enosis'i gerçekleştirecek olan faşist darbenin düzenleyici Atina cuntasıydı. Amerikan yetkilileri de, Kıbrıs'ta Sampson düzeninden yana ve Türk müdahalesine karşı tutumlarını açıkça ya da kapalı kapılar ardında türlü şekilde ifade ettiler. 15 Temmuz darbesine karşı bütün dünyadan protestolar yağarken Kissinger'in Sampson diktasını eleştiren tek bir söz sarfetmemesi çok ilginçti. Türkiye'yi oyalama görevini üzerine almış olan İngiliz hükümetinin bunalım esnasındaki ikiyüzlü tutumu dikkatlerden kaçmadı.

NATO'NUN ULUSAL ÇIKARLARIMIZLA ÇELİŞTİĞİNİ KANITLAYAN DENEY

Kıbrıs bunalımı halkımız için son derece değerli bir deneydir. Bunalım esnasında NATO antlaşması ile Türkiye'nin ulusal çıkarlarının çeliştiği gerçeği bütün açıklığı ile ortaya çıktı. Daha bunalımın ilk anında Türkiye kendisini, gütmekte olduğu dış politika ile tam olarak çelişen bir uluslararası mevzilenme içinde buldu. Yunanistan ve Atina cuntasının Amerikalı efendileri karşımızdaydılar. Oysa bu iki devlet, egemen çevrelerin Türkiye'nin güvenliğinin vazgeçilmez şartı saydığı NATO üyesi müttefiklerimiz idiler.

Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler ise Türkiye'yi desteklıyorlardı. Oysa bu ülkeler egemen çevrelerin bize düşman diye tanıttığı kamptaydılar. Kıbrıs'ta Türk Silahlı Kuvvetlerinin harekatı başlar başlamaz dostlarımız düşman oldu, düşmanlarımız dost. Hiçbir şey NATO'nun gerçek niteliğini bunun kadar açık seçik gösteremez. Türkiye bu vesile ile ittifak ve dostlarını deneyden geçirmiştir. Bunların kol çıktığını görmüştür. Halkımız bu deneyden gerekli dersleri çıkarmayı bilecektir.

Bizim Kıbrıs harekatımın haklı ve gerekli olduğu yolundaki görüşümüze karşı, özgürlük ve demokrasinin yabancı orduların müdahalesiyle ithal edilemeyeceği, her toplumun kendi iç dinamizmi gereği demokrasiyi gerçekleştirebileceği, dıştan müdahalenin ulusların kaderlerini tayin ilkesiyle çeliştiği vb. ileri sürülebilir.

Ne Kıbrıs sorunu, ne de herhangi diğer bir uluslararası sorun somuta indirgenmeden doğru bir çözüme vardırılamaz. Burada ilkeleri soyut olarak tekrarlamanın pek bir değeri yoktur. Kıbrıs harekatına hangi şartlarda girişildiği gözönünde tutulmalıdır. Harekat başladığı anda darbe sonucu üstün gelen faşist kuvvetler, tüm demokratik unsurlara karşı bir toptan kıyıma girişmişlerdi. Darbeden çıkartmaya kadar geçen 5 gün içinde Adada EOKA-B katilleri ve ULUSAL MUHAFIZLAR'ın demokratik unsurlara barbarca saldırdıkları, katliamlara giriştikeri bugün kesin olarak saptanmıştır. Bu toptan kıyım kurbanlarının sayısının onbinlere ulaşması ve terörün er geç Kıbrıs Türklerine de sıçraması kaçınılmazdı. Türk müdahalesi bunu önlemiştir. Böyle bir durumda, Türkiye'yi Kıbrıs'ta anayasal düzenin garantörü olduğu halde, onu hareketsizliğe mahkûm etmek ve protestolarla yetinmek, faşist darbecilerin işini kolaylaştırır. Kıbrıs bunalımında pasifliği savunan kimse EOKA-B'cilerin suç ortağı durumuna düşer. Atina cuntası Yunan halkının gözünde itibar kazanmak ve kaçınılmaz gibi görünen yıkılışından kurtulmak umuduyla Kıbrıs serüvenine sürüklenmiştir. Türkiye'nin müdahalesi bu umudu boşa çıkardı. Cunta düştü. **Kıbrıs harekatını tümünü suçlamaya kalkan kimsenin, sorunun bu yanını ve 15 Temmuz darbesinin başarı sağladığı takdirde, Türkiye'deki ve genel olarak Doğu Akdeniz'deki etkilerini gözönünde tutmadığı açıktır.**

ASKERİ HAREKATLA ADAYA DEMOKRASİ SOKULABİLİR Mİ?

Evet, demokrasinin yabancı orduların istilasıyla bir ülkeye sokulmaması ilke olarak doğrudur. Ama faşizm dış müdahaleyle pekala sokuluyor. Yakın tarihte bunun birçok örnekleri var. Kıbrıs'ta 15 Temmuz darbesi bu örneklerden biridir. Ama emperyalizm var oldukça sonuncusu olmayacaktır. Kıbrıs'ta halkın %95'nin oylarıyla seçilmiş olan bir cumhurbaşkanı, ABD emperyalistlerine kayıtsız şartsız hizmet etmiyor diye alaşağı ediliyor, öldürülmek isteniyor. Ülkenin anayasal düzeni bağımsızlığı ortadan kaldırılıyor ve ülke fiilen bir başka saldırgan ülkeye ilhak edilmek isteniyor. Böyle bir durumda Türkiye'nin giriştiği askeri harekata karşı çıkmak, Kıbrıs'a faşizmin dış müdahale ile zorla sokulmasının önlenmesine karşı çıkmak değil midir?

Uluslararası antlaşmalar çerçevesinde kalındıkça, çıkartma anında ilan edilen hedeflerden sapılmadıkça, adada anayasal düzenin, demokrasi ve bağımsızlığın yeniden kurulması yolunda çaba gösterildiği sürece, Türkiye'nin Kıbrıs müdahalesi, devrimci açıdan olumsuz karşılanamaz. Aksi kanıtlanmadıkça, bu müdaahale saldırı, işgal ya da ilhak olarak nitlendirilemez. Burada devrimci tutum, müdahalenin haklılığını ve gerekliliğini teslim etmek harekatın hedefinden gerici güçlerin etkisiyle saptırılmaması için uyanık davranmaktır. Çok yönlü Kıbrıs sorununun çözümünde Türkiye'nin izlediği politikanın emperyalist mihrakların etkisiyle yozlaşmasına ve Adadaki hem Türk, hem Rum halkının olduğu gibi, Türkiye halkının da gerçek çıkarlarıyla çelişir bir hal almasına engel olmak için savaşmıştır*.

Bugünlerde Makarios'un Kıbrıs'a dönmesi ve cumhurbaşkanlığı görevini yeniden devralması sözkonusudur. Rum halkının büyük çoğunluğunun bunu istediği açıktır. Besbelli ki Türkiye'nin müdahalesi olmasaydı böyle bir sonuca, hiç değilse bu kadar kısa bir zaman içinde varılamazdı.

Bugün Yunanistan'da oldukça ileri bir burjuva demokrasisi var. Bu ülkede bizimkinden çok daha geniş kapsamlı bir siyasi af kabul edildi, zindanlarda tek bir siyasi bırakılmadı. Tüm solcu kuruluşlar

politika sahnesinde yerlerini aldılar. Bizdekinden farklı olarak, Yunanistan'da, faşist dikta zamanının işkencecileri aleyhine soruşturma açıldı. Yunanistan'ın demokratik özgürlükleri gerçekleştirme doğrultusunda bizden çok daha hızlı geliştiği açıktır. Hepsinden daha önemlisi, Atina hükümeti, Yunan halkının zorlamasıyla yarım ağızla da olsa NATO'nun askeri kanadından çıktığını ilan etme zorunluluğunu duydu. Besbelli ki Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kıbrıs harekatı olmasaydı, böyle bir gelişme, hiç değilse şu anda, sözkonusu olmayacaktı.

TARİHİ GELİŞME VE KİŞİLER

12 Mart'tan sonraki faşizm döneminde Türk Silahlı Kuvvetlerine, hiç değilse bu kuvvetlerin önemli bir kesmine oynatılan rol yakın tarihin bir gerçeği iken, aynı ordunun, sınırlarımız dışına bağımsızlık ve demokrasi taşıyıcılığı yapması mümkün müdür?

Biz bu soruya olumlu cevap veriyoruz. Bugün Doğu Akdeniz'de ABD emperyalizminin en güvenilir dayanağı olan Yunan cuntasıyla çatışma durumuna gelen herhangi bir kuvvet, üstün geldiği anda kaçınılmaz olarak, demokrasi doğrultusunda bir olaylar zincirini harekete getirir. Ve bu, Atina cuntasıyla çatışan kuvvetin kendisini de olumlu şekilde etkiler. Nitekim öyle olmuştur. Demokratik doğrultuda olaylar zinciri Turkiye'nin müdahalesi yüzünden harekete geçmiş, Atina cuntası çekilmek zorunda kalmış, Kıbrıs'ta darbeciler demokratik güçler önünde gerilemişlerdir. Ve bu gelişme olaylara katılan şahısların, çevrelerin ve kurumların iradeleri dışında yer almıştır.

Tarihi gelişme, bu gelişmeye sebep olan olayları yapan kişileri aşar ve bunların iradeleri dışında bir seyir izler. Bu gerçeğe bir örnek olarak bizim 27 Mayıs hareketini gösterebiliriz. 27 Mayıs hareketi ve onun ürünü olan 1961 Anayasası Türkiye'de bir sola açılışı sağladı. 1960'larda sosyalist hareket, sınırlı da olsa, bir demokratik özgürlük ortamı kuruldu. Ve bu ortamda marksist sol yıllardan beri ilk kez tecritten ve illegaliteden bir ölçüde kurtuldu. Türkiye'nin gerçek sorunları tartışılabildi. Oysa 27 Mayıs hareketini yöneten subay kadrosunun, hiç değilse 1960 yılındaki siyasi eğilimi, sosyalizmden çok uzaktı. 27 Mayıs kadrosu içinde bazı kafatasçı faşistler bile yer almaktaydı.

TIPKI KURTULUŞ SAVAŞIMIZDA OLDUĞU GİBİ

Komşumuz Yunanistan'la zaman zaman çatışma durumuna girmemiz, Yunanistan yöneticilerinin emperyalizm ile daha içli dışlı durumda olması ve bu yüzden de çatışmada haksız tarafı teşkil etmeleri ve çatışmanın Türkiye'nin başarısı ile sonuçlanması, ama Yunan yenilgisinin Yunanistan'da halkın yararına sonuçlar vermesine tarihi paralel de gösterebiliriz. 1920'lerin başlarında da Kral Konstantin'in anti-demokratik yönetimi altındaki Yunanistan emperyalistlerin kışkırtmasıyla Anadolu'ya saldırmıştı. Yunan saldırganları bozguna uğratıldı. Bu yenilginin Yunanistan'da ilerici nitelikte siyasi yankıları oldu. Anadolu serüveninin sorumlusu olan kral ve hükümet düşürüldü. Ülkede cumhuriyet kuruldu, Yeni kurulan hükümet halkın öfkesini yatıştırmak için Anadolu saldırısının baş sorumlusu durumunda olan düşük Başbakan Gonaris'i ve Genelkurmay Başkanı Pangalos'u yargılayıp idam ettirdi. Başkaları da daha hafif cezalara çarptırıldılar. Ve Plastiras hükümeti 1924'te toprak reformu yaptı ve zamanına göre oldukça ilerici bir politika izledi. Denebilir ki, Kurtuluş Savaşımızda, Türk zaferi sadece Türklerin değil, yabancı kökenden gelme bir kralın zalim yönetimi altında ezilmekten ve yabancı ülkelerde emperyalizmin çıkarlarına savaşlarda harcanmaktan bir süre için kurtulan Yunan halkının da yararına olmuştur.

Kıbrıs harekatı ile Kurtuluş Savaşımız arasında bir paralellik vardır. Türk zaferi bir kez daha Yunanistan'da demokratik gelişmelere neden olmuştur. Ve paralellik bununla kalmamaktadır. Kurtuluş Savaşımızda dost düşman mevzilenmesi nasıl idiyse Kıbrıs harekatında öyle olmuştur.

AMERİKA'NIN (B) PLANI

Emperyalizmin başarı ile uyguladığı planlar vardır. Şili'de olduğu gibi, 1967 Yunanistanı'nda, 1971 Türkiyesi'nde olduğu gibi. Ama tam fiyasko ile sonuçlanan planları da vardır. Küba'da olduğu gibi, Vietnam'da olduğu gibi. Emperyalizmin ilk adımda başarısızlığa uğrayıp, bir ölçüde gerileyerek yedek planını uygulamaya koyduğu durumlar da vardır. Bugün Kıbrıs'ta olduğu gibi.

Bizim yukarıda ABD'nin (A) planı diye adlandırdığımız 15 Temmuz darbesiyle Kıbrıs'ta fiili Enosis planı, Türkiye'nin müdahalesiyle başarısızlığa uğrayınca Washington yöneticileri Atina'daki cuntacı uşaklarını ve Kıbrıs'taki uşaklarının uşağı Sampson tayfasını bozuk para gibi harcamakta tereddüt etmediler. Ve bu sefer bizim (B) planı dediğimiz uygulamaya giriştiler. Bu kez de amaç, Doğu Akdeniz'de ABD'nin rakipsiz egemenliğini sağlamaktı. Yeni şartların emrettiği yöntemlerle, sahneye yeni şahıslar çıkararak aynı amaca varılacaktı.

Bu ikinci plana göre, hiç değilse şimdilik bir hayli uysallaşmış görünen Ecevit ile uğraşmaktan vazgeçilmişe benzer. ABD Dış İşleri Bakanlığı, Pentagon ve CIA üçlüsü Kıbrıs bunalımından çok daha güçlenmiş olarak çıkan bir Ecevit'in sahnede yerini korumasına rıza göstermiştir. Washington'un bu tutum değişikliğinde Ecevit hükümetinin bazı tavizlerinin etkili olduğu anlaşılıyor. Bunlar üzerinde duracağız. Sahnedeki öteki şahıslar Yunanistan'da Karamanlis , Kıbrıs'ta Klerides'tir.

"Batıcı sempatileriyle tanınmış" (Le Monde) olan Klerides Kıbrıs'ta İngiliz sömürge yönetimine karşı direnişin önderi ve ilhamcısı olan ve bağnazlıkla tarafsızlık politikasını izleyen Makarios'tan çok daha sevimlidir Amerika'nın gözünde. Karamanlis'i ise bütün demokratik vaadlerine rağmen, Batı emperyalistleri bir eski dost saymaktadırlar. 1950'lerde Karamanlis Yunanistan'ın Menderes'i gibi bir şeydi. Hem Menderes, hem Karamanlis parlamenter faşizmin ürünü idiler. Güttükleri politika, emperyalizmin dümen suyu politikasıydı. Yunan ordusunun faşist komutanlar kadrosu yerli yerinde durdukça Karamanlis'lerin demokrasi gösterilerinde bulunmaları, giderek NATO'nun "askeri kanadından" çıktıklarını ilan etmeleri pek büyük bir önem taşımaz.

Türk çıkartması ile ilk Amerikan planı başarısızlığa uğrayınca, Washington bir ölçüde gerilemeyi daha akıllıca bir davranış saydı. Ancak ABD sadece ikincil noktalarda ricat etmiştir. Esas istemlerinde direnmektedir Amerika. Emrindeki cuntacı generaller Yunan ordusunun başındadırlar bugün de. CIA ajanı Gizikis "demokratik" Yunanistan'ın cumhurbaşkanıdır. Kıbrıs'ın Rum kesiminde EOKA-B silahlarını muhafaza ediyor. Ulusal Muhafızların başındaki Yunan subayları yerli yerindedir. Bu silahlı kuvvetler, Kıbrıs'ın rum bölgesinde Rum ve Türk halklarına karşı faşist terörü sürdürüyorlar. Ve Kissinger Rum halkının oyu ile cumhurbaşkanı

seçilmiş olan Makarios'un Adaya sokmamakta direniyor

Washington Kıbrıs'ta faşist darbeyi fiilen yönetmiş olan 650 Yunan subayının geri çekilmesi yolundaki istemlere kesinlikle karşı çıkmaktadır. International Herald Tribune adlı Amerikan gazetesi bu konuda şunları yazıyor: "Kissinger, Kıbrıs darbesini tezgahlamış olan Yunan subaylarının derhal geri çekilmesi yolundaki Makarios'un, İngiliz hükümeti ve öteki hükümetler tarafından desteklenen talebine karşı çıkıyor. Kissinger bunun bir otorite boşluğu meydana getireceğinden ve Kıbrıs komunistlerinin silaha sarılarak Sovyetlerin desteğini arayabileceği bir iç savaşa sebep olacağından korkuyordu". (International Herald Tribune, 24 Tem. 1974)

KOPARILAN İKİ TAVİZ

Evet, Kissinger iki temel noktada; Makarios'un; görevine dönmesi ve ulusal muhafızlara kumanda eden Yunan subaylarının geri çekilmesi konularında direndi ve hiç değilse şu ana kadar bu direnişte başarılı oldu. Bunalım günlerinde Kissinger ile Ecevit arasında sık sık telefon konuşmaları olduğunu biliyoruz. Öyle anlaşılıyor ki, bu konuşmalarda Türk Silahlı Kuvvetlerinin çıkartma harekatı olup bittisini kabul etmesine karşılık Kissinger Ecevit'ten Makarios ve Yunan subayları konularında istediği tavizi koparabilmiştir. Bu, Türk hükümetinin çıkartma anında ileri sürdüğü istemlerin en önemlisinden vazgeçmesi, ricat etmesi demektir.

Çıkartmadan önce ve onu hemen izleyen günlerden farklı olarak Türk Hükümeti sözcüleri, faşist darbeyi fiilen yönetmiş olan Yunan subaylarından sözetmemeye başladılar. TRT'de ve Babıali basınında yoğun bir Makarios aleyhtarı kampanya başladı. Hükümet çevreleri de, bu kampanyaya katıldı. Ecevit'in, Kıbrıs bunalımıyla ilgili açık oturumuyla, anlamlı bir ayrıntı üzerinde durmanın gereği var. Ecevit genel olarak akıllıca sözlendirdiği konuşmasından Karamanlis'ten ya da Klerides'ten söz ederken "Sayın" sıfatını eksik etmedi. Ama söz Makarios'a gelince bu sıfatı kullanmadı. Üstelik Kıbrıs'ta ENOSİS'e karşı fiilen direndiği sabit olan tek politikacı durumunda bulunan, bu yüzden de Enosis'ci faşistlerin canına kastettikleri Makarios'dan küçümsemeyle söz etti. Oysa "sayın" Klerides, Sampson faşist katilinin görevinde tuttuğu ve darbecilerle işbirliği yapmaya hazır olan bir kimseydi. Yani Türkiye'nin, Silahlı Kuvvetlerini harekete geçirerek bastırmaya gittiği faşist darbenin

adamıydı. Makkarios ise darbecilerin kanına susadıkları ve öldürmek için sarayını top ateşiyle delik deşik ettikleri Kıbrıs Rumlarının seçimle başa geçirdiği cumhurbaşkanı idi. Ecevit'in bu tercihi, Kissinger'inkine paralel düşse de, Kıbrıs harekatının ilan edilen demokratik amaçlarına gölge düşürmekten ve uluslararası alanda Türk tezini zayıflatmaktan öte bir sonuç vermez.

Yunan subayları konusunda taviz, Kıbrıs'ta Rum kesiminde faşist terörün sürmesine dolaylı olarak yardımcı olmaktır. Bu faşist terör sadece Rumlara yönelik değildir. Rum bölgesindeki 40. 000 Türk de bunun tehdidi altındadır. Atılar Köyünde ve başka yerlerde yapılan kazılarda ortaya çıkartılan cesetler, Türklerin de, faşizme karşı direnen Rumlar gibi, kıyım tehlikesiyle karşı karşıya bulunduklarını kanıtlar. 650 Yunan subayı Kıbrıs'ta terör mekanizmasının bel kemiğini oluşturmaktadır.

Ecevit hükümetinin ABD emperyalizmine verdiği anlaşılan bu tavizler öylesine önemlidir ki, Türkiye'nin Kıbrıs politikasının yozlaşmasına, bu politikanın haklı yanlarının silinmesine ve adadaki durumumuzun ABD emperyalizminin çıkarlarının bekçiliği derecesine düşmesine varabilir. Böyle bir gelişme Türkiye'de demokrasi doğrultusunda gelişmeyi de olumsuz şekilde etkiler, faşist cepheyi güçlendirir. Gerici Babıali basınının sistemli bir fütuhat edebiyatı yapması ve alabildiğine Yunan halkına karşı düşmanlığı körüklemesi boşuna değildir. "Başkasını ezen bir ulus özgür olamaz" sözünü hatırdan çıkarmayalım*.

Kıbrıs harekatı eğer gerçekten bir barış harekatı olacaksa, eğer Ecevit'in güvercinleri salması, demagojik bir jest değilse, eğer yeşil Adada Sampson faşizmini yıkmaya; Enosis'i önlemeye, orada bağımsızlık ve demokrasiyi gerçekleştirmeye gittikse eğer önerdiğimiz bağımsız federatif Kıbrıs Cumhuriyeti Washington'un dolambaçlı yollardan bize ve ilgili öteki devletlere kabul ettirmek istediği taksimin bir başka adı değilse ve bu cumhuriyet Türkün de Rumun da başı dik ve özgür yaşayabileceği bir ülke olacaksa ve eğer bütün dünyanın sözümüzün eri olduğumuza inanmasını istiyorsak, o halde Kissinger'in dile getirdiği Amerikan taleplerinin tekrarından başka birşey olmayan Makarios'a "tu kaka" deme ve Klerides gibileri makbul kişi gösterme kampanyasına son verilmelidir.

** Sonunda bu kampanya hedefine vardı. Ikinci Kıbrıs harekatı ABD'nin (B) planına girer. Sorunun bir başka yönü de 12 Mart'ın sorumlusu orduya itibar kazandırmaktır.*

Eli Türk kanına bulanmış EOKA'cı Sampson katiliyle başından beri Türk Rum kardeşliğini savunmuş olan ilerici Rumu ve Yunanı aynı sepete koyan Yunan halkına karşı kin ve nefret kampanyası da ne Türkiye'nin ne de Kıbrıslı Türklerin gerçek çıkarlarıyla bağdaşmaz.

Kıbrıs'ta "Türkler ve Rumlar birlikte yaşayamaz" sloganını ilk ortaya atan, sömürgeci İngilizler ile onların düdüklerini çalan işbirlikçileriydi. İngiliz emperyalistleri bunu Adada egemenliklerini biraz daha sürdürebilmek için "böl ve yönet" ilkesine uygun olarak ileri sürmüşlerdi.

Bugün aynı sloganı benimsemek Türkiye'nin ileri sürmüş olduğu federasyon fikrinin inkarından başka bir şey değildir. Eğer Kıbrıs'ta demokratik ve federatif bir devlet kurulacak ise bu, Türkler de, Rumlar da kendi serbest iradeleriyle aynı federatif devletin bileşik parçaları olarak birlikte yaşamaya razı oldukları için kurulacaktır. Federasyon ulusların kaderlerini tayin hakkının reddi değildir. Bu hakkın kullanılış tarzlarından biridir. Kimi ulus ayrılıp kendi ulusal devletini kurarak kaderini tayin eder, kimi ulus da başka bir ulusla ya da uluslarla bir federasyon halinde yaşamayı kendi ulusal çıkarlarına daha uygun bulur. Eğer herhangi bir ulus ayrı devletini kurmayıp da başka bir ulusla bir federasyon çatısı altında birlikte yaşamaya karar veriyorsa, o iki ulus arasında bir yakınlık, bir kader birliği var demektir. Federatif Demokratik Kıbrıs Cumhuriyeti Türk-Yunan düşmanlığı üzerine kurulamaz. Kurulursa göstermelik bir federatif devlet olur ki, bu da sorunun çözümü değildir. "Türklerle Rumlar birlikte yaşayamaz" sloganını benimseyen göstermelik federasyon, Rumlar için de Türkler için de zorunlu göç demektir. Birbirini düşman olarak gören iki toplumun bitişik iki toprak parçasında iskân edilmesi de er geç taksime varır. Washington'un özlemini duyduğu çözüm de bundan başkası değildir. Hem Güneyi, hem Kuzeyi, Amerika'nın askeri üsleriyle donatılacak ikiye bölünmüş bir Kıbrıs istemektedir Amerika. Bu, Türkiye için Yunan sınırının Güney Anadolu'nun 50 mil yakınına gelmesi demektir. Yunan fantom uçaklarının Anadolu'nun yumuşak karnı

altına üslenmesi demektir. Bu, Türkiye halkıyla kader birliği durumunda olan Ortadoğu'nun Arap halklarına karşı saldıran İsrail'in güçlendirilmesine; siyonistlerin gaspettikeri topraklara sahip çıkmasına; yeni saldırı savaşlarına heveslenmelerine yardımcı olmak

demektir. Bu Ortadoğu petrolünün talanında emperyalistlere arka çıkmak demektir.

Türk ile Rum pekâlâ birlikte yaşar. Nitekim yüzyıllar boyu yaşadı da. Ama Türkle Rumun barış içinde birlikte yaşadığı çağlarda bu topraklarda henüz emperyalizm yoktu. Osmanlı feodal toplumunu idealize edecek değiliz. Ama Osmanlı toplumunu oluşturan halklar arasında uzlaşmaz çatışmaların, katliamların ancak 19. Yüzyılın sonlarında başladığına ve Batılı sömürgecilerin de Türkiye topraklarına girerek ülkeyi yarı sömürge durumuna düşürmelerinin aynı tarihlere rastladığına dikkati çekelim.

Emperyalizm her gittiği yerde halkları birbirine düşman eder. Eder ki, halkların kendisine karşı birlik halinde direnişini kırabilsin, sömürü ve taakkümünü sürdürebilsin. Kıbrıs'ta da bu böyledir. Emperyalist İngiltere'nin askeri üsleri Kıbrıs'ın o kocaman toprak parçalarını işgal ettiği sürece, emperyalizmin savaş gemileri Kıbrıs açıklarında kol gezdiği sürece, ABD emperyalizmi Ortadoğu halklarına karşı saldırı politikasında Adayı İsrail köprü başını takviye eden bir üs olarak kullanma planından vazgeçirilmediği sürece bu bölge halkları arasında nifak sürüp gidecektir. Türk emekçisi Kıbrıslı Rum emekçinin ya da Yunan emekçisinin düşmanı olamaz. Hem Türk emekçi halkının hem Yunan emekçi halkının düşmanı, her iki halkı da sömürülen ülke, yoksulluğunun içinde tutan, iki halkı birbirine kırdırmak için türlü tertiplere başvuran, her iki halkı da sömüren ve ezen emperyalizmdir, emperyalizmin yerli uşaklarıdır.

TEK ÇÖZÜM

Son günlerde Kıbrıs'ta "kesin çözüm"den çok söz edildi. Kıbrıs'ta hem Türk, hem Rum emekçi halkı için tek bir çözüm vardır: İki halkın kardeş olduğu gerçeğine dayanan çözümdür bu. Kıbrıs'ta kesin çözüm Adanın İngiliz üslerinden, Amerikan tesislerinden arındırılmasıdır. İstisnasız tüm yabancı birliklerin, askeri personel vs.'nin hep birlikte ve aynı zamanda Adayı terketmesi, faşist örgütlerin silahsızlandırılmasıdır. Siyasi cinayetlerin, katliamların hesabının sorulması, suçluların cezalandırılmasıdır. Yunanistan'ın da, Türkiye'nin de emperyalist vesayetine son vermesidir. Emperyalizmin Doğu Akdeniz'den uzaklaştırılmasıdır. Kesin çözüm, Türkün de Rumun da kardeşçe, başı dik, özgür, insanca yaşayacağı tam

bağımsız, gerçekten demokratik Federatif Kıbrıs cumhuriyetinin Türk toplumunun da Rum toplumunun da tüm demokratik güçleri tarafından omuz omuza kurulmasıdır.

EMEKÇI, Kasım 1974

* * *

Bu yazının ilk yayınlanışından kısa bir süre sonra ikinci Kıbrıs harekatı tezgahlandı. Adanın yarısına yakın toprak işgal edildi. Ikiyüzbin insan Rum bölgesine sığınmak zorunda bırakıldı. Birinci harekata karşı çıkan ABD işgal harekatına fiilen arka çıkmıştır. Bir faşist darbe ile adanın Yunanistana ilhakı ve Atina cuntasının bu yoldan güçlendirilmesi hedefine yönelik olan ilk Amerikan (A) planı başarısızlığa uğrayınca (B) planı uygulamaya konuldu Önünde yeşil ışık yakılan Ecevit Kıbrıs fatihliğine özendirildi. ve Türk hükümeti şaşkınca bu oyuna geldi.

Işgal durumu "Barış harekatı" propagandasını fiilen yalanlamış, iki tarafda da şoven duyguların körüklenmesine elverişli bir ortam yaratmış, iki ulus arasında uçurumlar açmış, bunalımı daha da derinleştirmiştir. Bulanık suda avlanmada usta olan emperyalizmin istediği de buydu.

Ilk askeri müdahale (Yunan solu dahil) dünya ilerici kamu oyu tarafından anlayışla karşılanmıştı. Bölgede demokrasi güçleri yararına somut sonuçlar vermiş olan ilk müdahale yozlaştırılarak toprak işgali ve fiili ilhak şekline sokulmasaydı, Doğu Akdeniz'de emperyalizmin durumunun zayıflayacağı ve demokrasi güçlerinin ağır basacağı açıktı.

Ikinci harekat (Türk solu dahil) dünya ilerici kamuoyunca kınanmıştır. Son olarak kurulduğu ilan edilen Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, Ankara iktidarlarının dost ve müttefikleri dahil, yabancı devletlerce tanınmaması, bu iktidarların Kıbrıs politikasında ne denli yalnız, ne denli başarısız kaldığını kanıtlar.

225

ERMENİ SORUNU

Bugün güncel bir politik sorun olarak bir Ermeni sorunundan söz edilebilir mi? Eğer şu anda bu sorunu gündeme getirmek için insanlar ölümü göze alıyorsa, canlara kıyılıyorsa, Ermeni terörünün ardı arkası kesilmiyorsa, Asala'nın her yeni eylemi sonucu dünyadaki belli başlı basın, yayın araçları olayı birinci derecede önemli bir haber sayıyor ve bu vesileyle Türk-Ermeni ilişkileri üzerine genellikle Ermeni davasını doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak destekleyen yayın yapıyorsa, pek de temsili niteliği olmayan birkaç Ermeninin Lozan'daki toplantısı bütün dünya televizyon ekranlarına dakikalarca yansıtılıyorsa, böyle bir sorun vardır. Ve Türkiye solundan açık seçik bir tutum bekeleyen bir sorundur bu.

Ankara cuntasının Ermeni sorunu karşısında tutumu daha önceki hükümetler gibi 1890'lerden bu yana bütün Osmanlı iktidarlarının uygulamalarının tümünün kayıtsız şartsız savunulması tutumudur. Cuntanın sözcülerine ve burjuva basına göre Ermeni sorunu diye bir şey yoktur. Bu konuda dedikleri özetle şu: Ermeni sorunu tarihin zamanla sararmış yaprakları içine gömülmüş kalmıştır. Osmanlı

hükümetleri ne yaptılarsa haklıydılar. Bütün suç Ermenilerdedir. Onlardır savaş koşullarında Türkleri arkadan vurmaya kalkışan. Bu hareketleri cezasız bırakılamazdı. Zaten "soy-kırım" diye bir şey yoktur. İki taraftan da insanlar ölmüştür. Uzun yıllar öncesinin olaylarını tazelemeye kalkıp bugün, hem de terörizm yoluyla dünya kamuoyunun önüne koymaya çalışan "uluslararası terörizmin" arkasında olan komünizmdir, vb. vb.

Değişik yöntemlerle Ermeni sorununu dünya politikasının gündemine getirme çalışmaları içinde olan ayrı ayrı Ermeni çevrelerinin ortak istemi 1915 soykırımının tanınmasıdır. Bu çevrelere göre, soy kırımı gerçeğini Türk hükümeti tarafından tanınmasından çıkış yapılarak soruna ilişkin öteki konulara yaklaşılmalıdır.

1915 de Doğu Anadolu'da İttihat ve Terakki Partisi hükümeti sorumluluğu altında "Ermeni soykırımı" diye nitellendirilebilecek bir uygulama olmuş mudur? Evet olmuştur. Bu soykırım, Osmanlı hükümetinin emperyalist Almanya'nın çıkarlarının savunucusu durumuna düştüğü, Ermeni örgütlerinin ise Ermeni ulusal davasını rakip emperyalist kampın doğu politikasının bir unsuru haline getirdiği koşullarda, iki kampın dünyayı paylaşım savaşına girmeleri sonucu meydana gelmiş olan bir faciadır. Atlar tepişmiş, olan taylara olmuştur.

Evet, bir milyonu aşkın Ermeni tabaasının göçe zorlanması bir soykırıma dönüşmüştür Yöneticilerin bunu bilmedikleri düşünülemez. Bazı Ermeni örgütlerinin, savaş şartlarında cephe gerisinde baltalayıcı eylemlere girişmiş olması soykırımın gerekçesi olarak ileri sürülemez. Bu örgütler azınlık içinde azınlığı temsil ediyordu. Burada adına layık bir devlet, savaş yasalarını uygulasa da, ancak kendi açısından suçlu saydıklarını yakalar, yargılar ve cezalandırırdı. Ama ne yapıldı? Alman akıl hocalarının da onayı ile, koca bir ulusal topluluk, suçlu suçsuz ayırt edilmeden, yüzyıllardan beri yaşadığı topraklardan sürüldü. Kuzey Anadolu'dan, Doğunun dağlık bölgelerinden Güneye, Suriye'ye çoluk çocuk, genç ihtiyar yüzbinlerce insanı kış ortasında yaya olarak göçe zorlamak soykırımıdır. Yol boyunca yağmaları, toplu cinayetleri hesaba katmasak bile bu böyledir.

"Ermeni Tehciri" denen olay Türk tarihinin bir kara sayfasıdır. Bir Türk yurtseveri bu gerçeği teslim etmekten çekinmez. Her ulusun tarihinde böyle kara sayfalar vardır. Bu bakımdan biz Türkler istisna değiliz. Bugün Kızılderililerin soykırıma uğratılmasını

bütün içtenliği ile kınamayan bir Amerikalı tutarlı bir Amerikan yurtseveri sayılmaz. Yahudi soykırımını savunmaya kalkışan bir Almana ise, kendi yurtdaşları zavallı bir Nazi kalıntısı gözü ile bakar.

Ankara cuntasının ve daha önceki hükümetlerin Ermeni soykırımı gerçeğini reddederek İttihat ve Terakki Partisinin politikasının kayıtsız şartsız savunucusu kesilmeleri, Türkiye'yi uluslararası planda tecrit olmaya götüren bir ahmaklıktır. Mustafa Kemal'in nutkunun daha ilk satırlarında, milletin başına belalar getirdikten sonra, vatan tehlikedeyken, can derdine düşüp yabancı ülkelere sığınan görev kaçakları olarak nitelendirdiği ittihatçılardırlar bunlar.

Nasıl oldu da iş bir soykırıma kadar vardı? Öte yandan Ermeni ulusal davasının hedefe ulaşması, Sevres Antlaşmasında yapılmak istendiği gibi, nasıl olup da bir başka ulusun, Türk ulusunun devlet olarak varlığını ortadan kaldırılması ön koşuluna bağlandı? Nasıl oldu da yüzyıllar boyu birlikte yaşamış olan iki halk birbirine bu denli düşman edilebildi? Bunun açıklaması emperyalizmin bir dünya sistemi haline gelişinden ve Osmanlı İmparatorluğunun bir yarı sömürge durumuna düşürülüşünde aranmalıdır.

Burjuva demokratik devrimini zamanında yapamayıp, kapitalist gelişme içinde olan Batı ülkelerine ayak uyduramayan ve Avrupa'nın "hasta adamı" durumuna düşen Osmanlı İmparatorluğu can çekişme aşamasına vardığında, Imparatorluk sınırları içinde yaşayan ulusal azınlıklar uluslaşma yolunda önemli mesafeleri aşmışlar ve ulusal istemlerle ortaya çıkmışlardı. Bu bir tarihsel zorunluluktu.

Zanaat ve ticaret alanında ağırlığı olan Hıristiyan azınlıklarda bu ulusal bilinçlenme Türklerden ve genel olarak Müslüman ulusal topluluklardan önce başladı. İlkten Ondokuzuncu Yüzyılda Balkanlı uluslar, Batılı devletlerin yardımı ile imparatorluktan ayrılarak kendi devletlerini kurdular. Büyük çoğunluğu Anadolu'da yaşayan Ermenilerin ulusal mücadelelerinin gündeme gelmesi geçen yüzyılın sonlarındadır. Bu gecikme, diğer etkenler yanında, Doğu Anadolu'da kapitalist ilişkilerin imparatorluğun Avrupa kesimine göre daha geri olmasındandı. Ermeni ulusal topuluğunun bazı kesimlerinin ulusal istemlerle çöküş halinde olan bir imparatorluğun yönetime karşı direnişe geçmesi böyle başladı.

Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasında çıkarı olan sömürgeci devletler, daha başından imparatorluk içindeki Hıristiyan azınlıklara, sömürgeci politikalarının gerçekleştirilmesinde bir araç

olarak baktılar ve ayrılıkçı istemlerini desteklediler. Bu, yer yer silahlı ayaklanmaları kışkırtmaya kadar vardırıldı.

Ondokuzuncu Yüzyılın ikinci yarısında, İngiltere, Fransa, Rusya gibi dünyanın paylaşımında arslan payını almış olan sömürgeci devlerin karşısına, hızlı bir kapitalist gelişme sürecine girmiş olan Almanya dikildi. Genç Alman kapitalizminin Doğu politikası, köşe başlarını önceden tutmuş olan öteki sömürgeci devletinkinden değişik oldu. Almanya Osmanlı İmparatorluğunun bölünmesine karşı idi. Bu yarı sömürgenin bir bütün olarak kendi hegemonyasına girmesini istiyordu. Abdülhamid'in olsun, İttihatcıların olsun, Almancı politikalarının ardından bu yatar.

Çarlık Rusyası, İngiltere ve Fransa Ermeni ayrılıkçı hareketini destekliyorlardı. ABD, ilkten burada ikinci bir rol oynamakta idi. Bununla birlikte ülkenin birçok yerinde açtırdığı misyoner okulları Ermeni ayrılıkçı hareketi unsurları için birer barınak oldu. Birinci Dünya Savaşı yıllarında bu emperyalist ülke infirat politikasından ayrıldıktan sonra çok daha aktif duruma geldi.

Bu güçler mevzilenmesi içinde Ermeni davasını güden siyasi örgütler, örneğin Taşnak Partisi de, Hinçak partisi de Ermeni ulusal davasını, İmparatorluğu parçalamaya kararlı sömürgeci devletlerin Doğu politikalarının bir unsuru olarak görüyorlardı. Yani Ermeni ulusal davası, başından beri anti-emperyalist nitelik taşımadı. Bu dava Türkiye'nin devlet olarak varlığına son verilmesi şartına bağlandı. Sözkonusu partilerin sosyal demokrasiye sahip çıkıp çıkmamaları bu politikalarını etkilemiyordu. Yunanistan, Sırbistan, Bulgaristan örneklerinde olduğu gibi, emperyalizm öncesi dönemde böyle bir politika başarılı olmuştu ama, ulusal kurtuluş mücadelelerinin sistem olarak emperyalizme karşı verilmesinin zorunlu olduğu bu yüzyılda, emperyalist planlarla çakışan ulusal hareketlerin sonu kaçınılmaz olarak hüsran oluyor.

Gene bu güçler mevzilenmesi içinde Abdülhamid olsun, İttihatçılar olsun, Osmanlı yönetimi Alman emperyalizmi safında yer aldı. Birinci Dünya Savaşına olup bittiler yaratarak ülkeyi sokan İttihatçılar –ki bu savaşta üç milyon insan telef olacaktır– kayıtsız şartsız Almanya'nın emperyalist çıkarlarının savunucusu durumundaydılar. 1915 Tehciri olsun, daha önceki Ermeni aleyhtarı uygulamalar olsun, iki ayrı emperyalist kampın çıkarlarına alet edilmiş olan iki halkın karşı karşıya getirilmiş olmasının sonucudur.

Ermeni soykırımını Batı çevreleri yıllar boyu "Türklerin anadan

doğma kana susamışlığı" şeklinde yorumladı. Oysa imparatorluk güçlü iken, yani sömürgeciler bu topraklara girip, halkları birbirine düşman ederek "böl ve yönet" politikalarını uygulayamadıkları dönemde Türk ile Ermeni yüzyıllar boyu bu ülkede kardeşçe yaşayabildi. Hiç de Türklerden yana bir tutum içinde olmayan bir Larousse bile Ermenilerin Osmanlı imparatorluğu içinde öteki ulusal topluluklara kıyasla ayrıcalıklı bir durumda olduklarını, "Millet" statüsüne sahip olarak Osmanlı toplumunda "tam refah içinde" –florissant– bir ulus oluşturduklarını yazar.

Ermenilerin Türklerle en çok kaynaşan ulusal azınlık oluşunun ve imparatorluk içinde bu ayrıcalıklı durumun tarihsel nedenleri var. Türkler Anadolu'ya ilk geldiklerinde (Onbirinci Yüzyılın sonları) Ermeni devleti çoktan tarihe karışmış ve Ermeniler Bizanslıların boyunduruğu altına düşmüşlerdi. Kilikya' da kurulan "Küçük Ermenistan" devletinin varlığına son veren de Türklerin değil Memlukların egemenliğindeki Mısırlıların istilası olmuştur.

Yakın tarihte de Türklerle Ermenilerin iki ayrı devletin askeri birlikleri olarak savaştıkları tek durum, (Güney Anadolu'ya saldıran Fransız ordusunun yedeğinde gelen Eremeni birlikleriyle olan çarpışmaları saymazsak) Kuzey-doğu illerindeki 1920 savaşıdır. Bu savaşta, bir yanda ilk sosyalist ülke Sovyetler Birliği ile fiili ittifak durumunda olan ve bağımsızlık uğruna anti-emperyalist bir savaşa girişmiş bulunan Ankara hükümeti vardı. Öte yandan İngiliz emperyalistlerinin Kafkasya'da kurdurdukları irili ufaklı tampon devletlerden biri olan Taşnakların yönetimindeki Ermenistan. Taşnak iktidarının varlığına son veren kuzeyden inen Kızıl Orduyla batıdan saldırıya geçen Kazım Karabekir kuvvetleri olmuştur. Ve ancak Taşnaklar ile birlikte Azerbaycan'da Müsavatçılar, Gürcistan'da gene İngilizlerin kurdurduğu kukla hükümet ortadan kaldırıldıktan sonradır ki devrim Rusyası ile Anadolu iktidarı arasında karadan bağlantı kurulabildi. Bu savaşta Ermeni devrimcilerin yeri Taşnakların değil Türklerle fiili ittifak durumunda olan Sovyetlerin safı oldu.

Kurtuluş savaşımızda Sovyetler ülkesiyle dayanışma ve bu ülkeyle karadan doğrudan doğruya bağlantının bir an önce kurulması ölüm kalım sorunuydu. Mustafa Kemal'in öteki Türk liderlerine üstünlüğü bu gerçeği anında kavramış olmasıdır. 19 Mayıs'ta Samsun'a ayak bastığı zaman onun herhangi bir resmi demeci yoktur. Herkes kendisini İstanbul Hükümetinin emrinde bir görevli

olarak bilmektedir. Samsun'da birkaç gün eylendikten sonra yanındakilerle birlikte "sağlık nedeniyle" bir su şehri olan Havza'ya gidiyor. Orada kendisini Kızıl Ordunun ünlü süvari komutanı Budyeni beklemektedir. Rusyada iç savaşın en kızıştığı bir anda Budyeni işini gücünü bırakmış bir heyetle birlikte Anadolu'nun bu ücra kasabasına gelmiştir. Görüşmeler yirmi gün sürüyor. Mustafa Kemal oradan Amasya'ya geçiyor. Kurtuluş Savaşının başlangıç noktası sayılması gereken Amasya kararlarının kaleme alınışı oradadır. Mustafa Kemal kolordu kumandanlarına gönderdiği bir genelgede, özetle, halkımızın önünde iki seçenek bulunduğunu belirtiyor. "Ya İngilizlerin paralı askeri olarak Rus devrimine karşı savaşmak üzere Rusya steplerine gönderileceğiz, yahutta vatan topraklarında bağımsızlık uğruna savaşacağız" diyor. Ve ikinci yol tutulacağına göre ilk görevin Rus devrimiyle aramızdaki karadan irtibatın kurulması olduğunu vurguluyor. Sosyalist ülkeyle dayanışmanın Kurtuluş savaşının zafere ulaşmasının zorunlu şartı olduğunu ifade eden bu genelgenin Havza'da Sovyet temsilcileriyle olan görüşmelerin esiniyle kaleme alındığı açık. Taşnakların yönetimindeki Ermeni kuvvetlere karşı askeri harekat bu genelge ışığında değerlendirilmelidir*.

Ermenistan'da Sovyet iktidarının kurulduğu günlerde Türk devrimcileriyle Ermeni devrimcileri arasındaki dayanışmanın ne denli güçlü olduğunu gösteren bir olaydan kısaca söz etmeden geçmeyelim.

Ermenistan Sovyet Cumhuriyetinin kurulduğu ilk günlerdir. Ünlü Sovyet devlet adamı Mikoyan o dönemde genç bir bolşevik yönetici olarak yeni iktidarın önde gelen örgütleyicilerindendir. Türkiye Komünist Partisi'nin kurucularından İstanbullu Süleyman Nuri de Kızıl Orduyla birlikte Erivan'a ilk girenler arasındadır. Süleyman Nuri ile Mikoyan yakın arkadaştırlar. Bakû hapishanesinde birlikte yatmışlardır. Mikoyan Süleyman Nuri'ye Ermenistan Sovyet Cumhuriyeti'nin adliye bakanlığı görevini teklif ediyor. Süleyman Nuri, "Ben yabancıyım, ermenice de bilmem, bu görev bir Ermeni yoldaşa yakışır" diyor. Mikoyan diretiyor. İleri sürdüğü gerekçe şu: "Devrimci şiddet günleridir. Adliye bakanı kaçınılmaz olarak bazı çevrelerin gazabını üzerine çekecektir. Sen nasıl olsa

* Sözkonusu genelge "durum tartışması" olarak nitelendirilmiştir ve 1920 Ocak'ında "Heyeti Temsili Reisi Mustafa Kemal"imzasıyla, Erzurum'dan Kolordu Komutanları ile kimi tümen komutanları ve "arkadaşlara" gönderilmiştir.

kalıcı değilsin, bu işe en uygunu sensin." Ama gene de Süleyman Nuri'yi razı edemiyor.

Ermeni terörizmi güncel bir olay olarak ortaya çıkalı beri birbirini izleyen hükümetler ve özellikle şimdilik Ankara Cuntasının bu konuda "Türk tezi" olarak ileri sürdükleri şey İttihat ve Terakki Partisinin Ermeni soykırımındaki sorumluluğunu gözlerden gizlemeye çalışmak, bütün suçu Ermenilere yüklemek, ve bugünkü Ermeni terörizmi konusunda Batı ülkeleri hükümetlerinin daha kararlı davranmalarını istemekten ibarettir. Burada tek doğru tutum, ne denli acı olursa olsun, tarihsel gerçekleri dile getirmek ve soruna önyargılardan arınmış olarak iki halkın kardeşliğini esas alarak yaklaşmaktır. Bu da elbette ki kendi halkına düşman bir faşist cuntadan beklenemez.

Ermeni tarafına gelince, Ermeni ulusal davası adına konuşma durumunda olan çevrelerin tutumu da, özünde, Türk hükümetlerininkinden pek farklı değil. Geçmişte Ermeni ulusal davasını Ortadoğu'da emperyalist politikanın bir unsuru haline getirenlerin bu davaya büyük zararları olduğu açık. Ermeni komprador burjuvazisinin etkinliği altındaki siyasal örgütler burada büyük sorumluluk taşır. Ancak davanın bugünkü sözcülerinin de tarihten ders almış oldukları pek söylenemez. Marksizme, sosyalizme sahip çıkanlar dahil, hemen hemen hiç bir Ermeni örgütü Ermeni soykırımına varan olaylarda emperyalizmin, yalnız Alman emperyalizminin değil, ABD dahil, Batı emperyalistlerinin ve Ermeni işbirlikçilerin oynadığı rolün sözünü etmemektedirler. Bunlar da bütün günahları karşı tarafa yükleyip, bütün sevaplara sahip çıkıyorlar.

Örneğin bugün Marksizm-Leninizme sahip çıkan bir ASALA (hiç değilse ilk yayınlarında) Taşnak geleneğinin sürdürücüsü olduğunu, bu gelenekle çağımızın devrimci düşüncesini bir sentezde birleştirdiğini ileri sürmektedir. Bu çelişkidir. Taşnak Partisinin Ermeni ulusal davasını emperyalizmin yedeğine takarak yozlaştırdığı ve feci olayları kışkırtma konusunda bu partinin de sorumluluğu olduğu gerçeğini kesin bir dil ile kınamadan bu konuda tutarlı bir ilerici çizgi benimsenmez.

ASALA'nın bireysel terör niteliğindeki eylemi de marksist düşünceyle çelişir. Teslim etmek gerekir ki bireysel de olsa, bu cinsten terörizm Ermeni davası üzerine dikkatleri çekebilmiş ve bu sorunun güncel hale gelmesine yardımcı olmuştur. Ancak bunun yalnızca bireysel terörizmin bir sonucu ve eylemin doğruluğunun bir

kanıtı olarak değerlendirmek yanlıştır. Eğer ASALA'nın eylemi bu denli yankı uyandırbildiryse bunun açıklamasını eylemin doğruluğgunda değil, kendi halkının en değerli evlatlarını en hayasız yöntemlerle ezen, Kürtlere karşı yeni soykırımlar peşinde koşan Ankara cuntasının dünya ölçüsündeki itibarsızlığında, yalnızlığında ve askeri darbe koşullarının hazırlık döneminde iktidarda olan hükümetlerin zavallığında aramak gerekir.

ASALA'nın ilk Ermeni teröristlerinin geleneğini sürdürdüğü de söylenemez. Abdülhamid'e karşı suikast girişiminde olsun, Birinci Dünya Savaşının bitiminde ittihatçı liderlerin öldürülmesinde olsun, ilk Ermeni teröristleri hedef olarak Ermeni direnişinin bastırılmasında baş rolü oynamış olan, birinci derecede sorumlu kişileri seçmekteydiler. Yüzyılımızın başlarında Ermenilerin eseri olan Abdülhamid'e karşı bombalı suikast girişimi, otokrasiye karşı olan Türk aydınlarınca da olumlu karşılandı. Tevfik Fikret'in ünlü "Bir lahza-ı teehhür" (Bir anlık gecikme) adlı şiiri bunu dile getirir. Fikret bu şiirinde birçok kişinin öldüğü, ama Abdülhamid'in bir raslantı olarak kurtulduğu bu bombalı suikastı "Ey güzel darbe-Ey intikam alan el" diye nitelendiriyor ve "Ey şanlı avcı damını beyhude kurmadın- Attın fakat yazık ki yazıklar ki vurmadın" diyordu.

İlk Ermeni teröristlerin hedef seçmeden hangi ilkeye bağlı kaldıklarını, Sadrazam (başbakan) Said Halim Paşa'ı Roma'da vuran Ermeni terörist şöyle açıklıyor: "... Bana niçin o anda Said Halim Paşa'nın yanında bulunan yaveri Albay Tevfik'i de öldürmedin diye soruyorlar. Onu vurmamak için özellikle dikkatli davrandım. Albay Tevfik'in Ermeni soykırımı kararı ya da uygulaması ile bir ilişkisi yoktu. Ermeni tehciri olurken o Çanakkale'de savaşmaktaydı... Ben doğrudan doğruya soykırımdan sorumlular dışında kimseyi hedef almadım. Çok zor durumlarda kaldığım oldu. Türk de olsa hiç bir polise hedef gözeterek ateş etmedim..."

Bugünün Ermeni teröristlerinin aynı tutumda olmadıkları açık. Örneğin Esenboğa havaalanında ya da Orly'de olduğu gibi "Silahlar, bombalar patlasın, kim olursa olsun insanlar ölsün ki adımız duyulsun" der gibi bir halleri var. Ve bu, şu anda Bagrati hanedanının Büyük Ermenistanı'nın yeniden kurulması uğruna yapılıyor.

Son olarak Lozan'da toplanan Ermeni kongresinin ileri sürdüğü istemler üzerinde de kısaca duralım: İstenen özetle Ermeni soykırı-

mının Türk hükümetince tanınması, Türkiye ile içten bir diyaloğun başlatılması, Ermeni dosyasının yeniden açılması ve Wilson ilkeleri ışığında Ermeni sorununa yeniden çözüm aranmasıdır. Kongrenin önde gelen düzenleyicisi İsviçreli papaz James Karnusyan basın toplantısında Kars, Ardahan ve Doğubeyazıt'ı Ermeni toprakları saydıklarını ve Türkiye'de bu yerleri istediklerini söylüyor. Bir gazetecinin Türkiye ile diyalogda Ermeni tarafını kimin temsil dedeceğini sorması üzerine de Karmusyan, karşılık olarak, "Muhatap Ermenistan Sovyet Cumhuriyeti'dir" diyor.

Ermeni soykırımının tanınması ve (elbette ki muhatabın temsili nitelik taşıması şartı ile) karşılıklı diyalog haklı istemlerdir. Ermeni sorununun bir sorun olmaktan çıkarılması yolunda atılacak ilk adımlardır bunlar.

Buraya kadar iyi. Ama Ermeni dosyasının yeniden açılması, Wilson ilkeleri ışığında Ermeni sorununun gündeme getirilmesi bize tarih çarkını gerilere, 1919'a, Kurtuluş Savaşı öncesine döndürme yolunda bir çaba gibi görünüyor. Zamanın Amerikan Cumhurbaşkanı Wilson'un kağıt üzerinde ulusların kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesi ilkesini içeren tezi, Amerikan misyoneri anlayışından esinlenmiş insancıl tez gibi görünebilir. Ama uygulamada Wilson Hıristiyan halklar için başka, Müslüman halklar için başka ölçüt kullanıyordu. Halkının büyük çoğunluğu Türk olan Ege bölgesini Yunanistan'a peşkeş çekenler arasından Wilson da vardı. Van dışında bütün illerinde müslüman halkının çoğunlukta olduğu Büyük Ermenistan'ın devrim Rusyası'na karşı bir tampon devlet olarak kurulmasını savunan gene odur. Wilson ilkeleri, özünde, yalnızca hıristiyan halklar için kendi kaderini belirleme hakkını savunur. Wilson ilkelerini benimseyenler Türkiye'nin devlet olarak ortadan kaldırılması yolundaki emperyalist planın savunucularıydılar.

"Ermeni dosyasının yeniden açılması "Lozan anlaşmasının iptali ve Sevr anlaşması hükümlerine yeniden yürürlük kazandırma amacını güden bir istem midir? Eğer öyleyse bu, tarihten hiç ders almamak ve Ermeni davasını yeniden emperyalist politikanın bir unsuru derekesine düşürmek olur. Türkiye'nin devlet olarak varlığına fiilen son veren Sevr anlaşması, bir ulusal kurtuluş savaşında emperyalizmin yenilgiye uğratılmasıyla hükümsüz hale getirilmiştir. Bu savaşta, Sovyet Ermenistanı'nı da içeren Sovyetler ülkesi dahil bütün ilerici insanlık Türklerle dayanışma durumundaydı. Lozan

anlaşması yalnızca Türklerin savaş alanlarında elde ettikleri zaferin belgelenmesi değildi. Bu anlaşma aynı zamanda Sovyetler ülkesine karşı kapitalist kuşatmanın hiç değilse bu bölgede başarısızlığa uğradığını da belgeliyordu. Bugün dahi Lozan'a karşı ve Sevr'den yana çıkışlarda bulunmak bilerek ya da bilmeyerek 1920'lerin emperyalist politikasının savunmasını yapmaktır. Ankara cuntasının CIA tertibi bir askeri darbenin ürünü olduğu ve cuntanın politikası Amerikan uyduluğu politikası olduğu gerçeği ne Sevr antlaşmasına, ne de Lozan'a başka gözle bakmak için neden değildir.

Karnusyan'ın Türkiye'ye muhatap olarak Sovyet Ermenistanı'nı göstermesi ise şaşırtıcıdır. Ermenistan Sovyet Cumhuriyeti, Sovyetler Birliği'ni oluşturan cumhuriyetlerden biridir. Ayrı bir dışişleri bakanlığı yoktur. Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den herhangi bir toprak talebi olmadığına göre Ermenistan Sovyet Cumhuriyeti oradan ayrı olarak yabancı ülkelerle diplomatik ilişkilere geçecek ve bu arada Türkiye'den toprak mı isteyecektir? Böyle bir durumda Ermenistan, Sovyet dış politikasıyla çelişkiye düşmüş olmayacak mıdır?

Yıllar önce iki Gürcü profesörün Kars ve Ardahan'ın Gürcistan'a ait olması gerektiğini ileri süren bir yazısının Sovyet basınında yayınlanmasını gerici Türk iktidarları on yıllar boyu ABD uyduluğu politikalarının bahanesi olarak ileri sürdüler durdular. Karnusyan aynı gerici çevrelere yeni malzeme sağlamaktadır.

Yahudilerin ana yurtlarından kovulup dünyanın başka yerlerine sürülüşü ile Ermenilerin yurtlarından olup dünyaya dağılışı arasında paralellik olabilir. Çok eskilerde yer almış birinci olayın yakın tarihte olmuş ikinci olaydan daha az zalimce olduğu söylenemez. Siyonizm bu zulmü, bu haksızlığı iki bin yıl sonra "adil" bir çözüme bağlama iddiasındadır. Emperyalistlerin desteğiyle Arap halkı yüzyıllardan beri yaşadığı yurdundan kovarak bir Yahudi anavatanı yaratmaktır bu adil çözüm! Bu bakımdan uzak geçmişteki bir faciânın hesabının görülmesi için çağımızda bir başka halkın yok edilmesi ile gerçekleşebilecek bir çözüm getirmektedir siyonizm.

Ermeni tehciri çok daha yakın bir tarihte olmasına karşın, gene de şu anda bir tek Ermeninin yaşamadığı Doğu Anadolu'da bir Ermeni devletinin kurulması gibi bir uygulama ancak Ermeni katliamına benzeyen bir zulm ile gerçekleşebilir. Ortadoğu'da yeni bir İsrail yaratılması ise, Ermeni halkı dahil tüm bölge halklarının

gerçek çıkarlarıyla bağdaşmayan bir uygulama olur. Hem siyonizm Nazi işgali altındaki Avrupa'da yedi milyon Yahudinin kanına giril-dikten sonra ancak bu soykırıma karşı tepkinin yarattığı ortamda hedefine varabildi. Şu anda dünyaya dağılmış olan Ermenilerin durumu bu değildir.

Evet, Ermeni sorununun halkların özlemleri, kardeşliği doğrultusunda çözüme bağlanabilmesi için tarihsel gerçeklere dayandırılması zorunludur. İki halk arasında düşmanlığı alabildiğine kışkırtanlar bu hedefe varılmasını engellemektedirler. Ermeni soykırımı gerçeği tanınmalı, bundan sorumlu olanlar yalnızca Ermeni halkına kanlı zulümlerinden ötürü değil, Türk halkının alnına kara çaldıkları için de en açık biçimde kınanmalıdır. Bugün Türk yurtseverliğinin dayattığı bir görevdir bu. Gerçekçilikten ayrılmamak ve hele başka bir halkı göçe zorlamak gibi yeni facialara meydan vermemek koşuluyla Ermeni ve Türk halkları arasında kardeşlik ilişkilerinin perçinlenmesi doğrultusunda çalışılmalıdır. Besbelli ki bu ancak tutarlı bir anti-emperyalist politika izlemekle olur. Çünkü Ermeni sorununun kökeninde emperyalizm vardır ve bölgemizde emperyalist vesayete son verilince başbaşa kalan halklar birlikte kardeşçe yaşama yolunu bulurlar.

* * *

SİYONİZM ÜZERİNE

Siyonist elebaşılar gene meydan okuyorlar. Lübnan sınırına büyük kuvvetler yığmışlar. Bu kuvetleri saldırıya geçireceklerini ve bu kez FKÖ'nün defterinin dürüleceğini böbürlenerek ilan ediyorlar. Batı gazetelerine göre siyonistler bu kez Lübnan'ı Beyrut kapılarına kadar işgal etmek niyetindedirler ve Hıristiyan Falanjistlerin de desteğiyle, bu toprakları işgal altındaki Filistin topraklarına benzetmeyi planlıyorlar. Yani silahlandırılmış kolonlarını buralara iskan edecekler, terörist örgütlerini harekete geçirecekler ülkenin sahibi Arap halkı yıldırarak göçe zorluyacaklar ve sonunda bu toprakları da ilhak edecekler. İslamlığın en kutsal merkezlerinden olan Cami-ül Aksa'da cemaat üzerine açtırılan yaylım ateşi, bu ilhak politikasının hangi kahpece yöntemlerle gerçekleştirildiğini gösterir.

DAYANAKLARI: EMPERYALİZM VE ARAP GERİCİLİĞİ

Siyonistlerin bu pervasızlığı nereden kaynaklanıyor? Nereden

güç alıyorlar? Elbetteki yalnızca kendi askeri güçlerinden değil. Ülkelerini emperyalizmin köprü başı durumuna sokarak Ortadoğu'da en büyük askeri gücü oluşturmuşlardır. Ama asıl dayanakları kendi güçleri değil emperyalizmdir, özellikle ABD emperyalizmidir. Bölgede emperyalist çıkarların bekçiliğini yaptıkları sürece ABD'nin kendilerine kayıtsız şartsız arka çıkacağını biliyorlar. Ama yalnız ABD'nin değil bir sosyalist-komünist koalisyonun yönetimindeki Fransa bile siyonist saldırganlığı, dolaylı yoldan olsa da destekleyebiliyor. Begin hükümeti sözcülerinin Lübnan'a saldırıya hazırlandığını açıkça beyan ettiği bir sırada Mitterand'ın İsrail'i resmen ziyaret etmesi ve böylelikle De Gaulle'den bu yana izlenen ölçülü politikaya tam ters yönde hareket etmesi, başka şekilde yorumlanamaz:

Siyonizmin güç aldığı bir başka kaynak Arap gericiliğidir. Gerici Arap rejimlerinin, emperyalizm uyduluğu politikaları yüzünden, siyonizme karşı bir ulusal politikadan yoksun bulunmalarıdır.

Anti-emperyalist bir politika izleyen Arap rejimleri ise siyonist saldırganlığı etkisiz kılabilecek bir askeri güce bir türlü ulaşamamaktadırlar. Bölgede en tavizsiz bir tutum içinde bulunan FKÖ bile, son yıllarda diplomasi alanında sağladığı başarılarla kıyaslanabilecek bir savaş yeteneği gösterememiştir. Besbelli ki Filistin devrimi diplomatlığa ağırlık verilerek zafere ulaşacak değildir. Üstelik tüm dünyadaki ilerici iktidarlara musallat olan bürokratlaşma hastalığı, henüz iktidar olmamasına karşın FKÖ örgütlerine de bir ölçüde bulaşmışa benzer. Filistin devrimci hareketinin bu derdin de devasını bulacağı kesindir. İşte bütün bu olumsuzluklardan yararlanmayı başaran siyonistler, yüz buldukça astar isteyen şımarık çocuklar örneği, azıttıkça azıtıyorlar.

Ama gene de Ortadoğu bölgesinde emperyalizmin ve siyonizmin geçici başarılarına karşın, sonları kötü olacaktır. Siyonist devletin varlığı bu bölgede emperyalist sömürünün sürmesine ve yoğunlaşmasına bağlıdır. Oysa çağımız halkların emperyalizme karşı kurtuluş savaşlarının birbiri ardına zaferle taçlandığı çağdır. Bütün dünyada olduğu gibi Ortadoğu'da da böyle olacaktır. Arap halkları er geç toparlanacak, emperyalizmle siyonizmin hakkından gelebilecek güce kavuşacaklardır. Arabın da, Yahudinin de eşit ve özgür vatandaşlar olarak yaşayacağı bağımsız ve demokratik Filistin devleti er geç bir gerçek olacaktır. Filistin halkının bunca yıl, en çetin koşullarda sürdürebildiği çok yönlü devrimci savaşın tüm dünyada yankı-

lar uyandıracak boyutlara ulaşması bu devrimin yenilmezliğinin kanıtıdır.

Bu bakımdan siyonist yöneticiler, Beginler, Sharonlar gerçekte Yahudi kavmini çıkmaza sürüklemektedirler. Burada insan, Avusturya Başbakanı Kreisky'nin sözlerini anımsamadan edemiyor. Kendisi de Yahudi olan Kreisky, siyonist liderleri kastederek "tarih Yahudi kavminin çok kez kötü önderlerin peşinde felakete sürüklendiğini yazar" demektedir.

Gerçekten Yahudi kavminin tarih boyunca kaderi gericilerin, bağnazların etkisinde (kendi içinden çıkan ilerici unsurlar dahil) ilericiliğe karşı durmak olmuştur. İsa zamanına göre ilericidir. Yahudi olmasına karşın onu Yahudiler öldürdü. Marx'ta yahudi asıllıdır. 14. Yüzyıla kadar varan bir hahamlar sülalesinden gelir. Ama çağının Yahudileri ona nasıl kan kusturmuş olmalı ki bilimsel sosyalizmin kurucusu, bir kızgınlık anında "Yahudi insanlığın düşmanıdır, bu ırkı Asya'ya sürmeli, yahutta imha etmeli" diyebilmiştir. Oysa aynı Marx Yahudi düşmanlığını "ahmakların sosyalizmi" diye nitelendiren ve ona karşı çıkan kişidir.

HİTLER'İN ŞAD OLAN RUHU

Bugünkü İsrail devleti bir bakıma Hitlerizmin eseridir. Nazi Almanya'nın toplama kamplarında 7 milyon Yahudi, insan havsalasının alamayacağı bir vahşetle yok edilmemiş olsaydı, siyonizm akımı böylesine güçlenmez ve herhalde bugün bir İsrail devleti de olmazdı.

Avrupa'da burjuva demokratik devrimlerin gerçekleşmesiyle Yahudilerin vatandaş statüsüne kavuşmalarından bu ana, Yahudilik içinde iki akım gelişmiştir. Solda sosyalist akım, sağda siyonist akım. Son dünya savaşına kadar birincisi ikincisinden çok daha güçlü idi. Hitlerizm en ağır darbesini sosyalizme indirmiştir. Avrupa Yahudiliğinin sol akımı hemen hemen tümüyle yok edildi. Bu bakımdan siyonizmin üstün gelişinde, Nazizmin dolaylı yoldan katkısı olduğu söyleneblir. Ve bugün Beginler Sharonlar izledikleri ırkçı, saldırgan politikayla sanki Hitler'e olan borçlarını ödemektedirler. "İsrail'i doğuran 3. Reich'tir", diyenler pek haksız sayılmazlar. Hitler'in ırkçı politikasının gerekçesi Alman ırkının üstün ırk olduğu safsatası idi. Siyonistlerin ırkçı politikasının gerekçesi Yahudilerin tanrının seçtiği kavim olduğu safsatasıdır. İki rejim arasındaki ben-

zerlikler bu kadarlık da değildir.

Nazi Almanya'dan kaçan bir Yahudi aileden olan yazar Geoge Steiner şu sözleri Yahudilik bilincini siyonist ırkçılığına indirgemeyi reddeden bir Yahudi aydının duygularını yansıtıyor: "Ulus olabilmek için Yahudi'nin ödediği bedel onu bir klübün üyesi durumuna düşürmüştür. Ben şahsen bu klübe hiçbir zaman katılmayacağımızı ummuştum. Öyle sanıyorum ki Yahudi ne zaman başkalarına zulüm etse, Hitler'in cehennemdeki ruhu şad olmaktadır."

Evet, Yahudi, emperyalist uyduları klübü üyesi olarak Arap halkına her zulmettiğinde Hitler'in ruhu şad oluyor.

Tarih boyunca bunca zulme uğramış bir kavmin başına geçenlerin bir başka kavime bu denli gaddarca davranmasının psikolojik açıklanması vardır. "Görmemişe beylik vermişler, babasını asmış" der atasözümüz.

İSRAİL TİPİ "DEMOKRASİ"

Emperyalist propaganda İsrail'i Batı tipi bir demokrasi, ilerici Arap rejimlerini de halka karşı askeri diktatörlükler olarak sunar. Çizilen bu tablonun gerçeklerle bir ilişiği yoktur. İsrail teokratik, ırkçı bir devlettir. Düzeni emperyalist dünyadan milyarlarca dolar şeklindeki kuvvet şırıngalarıile ayakta tutulan bir sömürü düzenidir. Bu topluma sosyalizan bir çeşmi katmak için varlığı sürdürülen "Kibbuts" denen sözde kollektif tarımsal üretim birimlerinin İsrail ekonomisindeki yeri devede kulaktır. **Kibbutslar** çok kez İsrail'in saldırgan politikasının dayanağı terörist yatakları rolü oynar. İsrail'de işçilerin sendikal hakları da çok dar bir alanı kapsar ve genellikle görüntüden ibarettir. Büyük işçi konfederasyonu **Histadrut** aynı zamanda İsrail'in en büyük işverenidir. Öyle ki bu ülkede işçinin hakkını yiyen işveren de bu hakkı aramakla yükümlü sendika da çok kez aynı kuruluş olabilmektedir. Üstelik **Histadrut** tam anlamıyla ırkıçı politika gütmektedir. Bu konfederasyona Arap işçiler üye olamaz. Buna Avrupa Yahudilerinin (Eşkenazların) doğu Yahudilerini (Sefared'lere) karşı ırkçı tutumunu, en kötü, en pis işlere sefaredlerin koşulmasına karşın yüksek ücretli kalifiye görevlerin hemen hemen tümünün Eşkenazların tekelinde bulunması gerçeğini de katarsak bu ülkede nasıl bir kast sisteminin hüküm sürdüğünü anlayabiliriz.

İsrail'in biçimsel burjuva parlamentarizminin de çok acaip yan-

ları var. Bir kez bu ülkede siyonist olmayan politika yapma hakkı fiilen tanınmaz. İsrail parlamentosunda en koyu ortaçağ karanlıklarının temsilcisi aşırı sağcı partiler yanında mucizelere inanan ve bu çağda mucizeler beklediğini açıkça ilan eden bir parti bile temsil edilir. Ve Begin kabinesi öteki aşırı sağ örgütlerin olduğu gibi bu partinin de oyuyla çoğunluk sağlar.

Burjuva demokrasinin karikatürü olarak "Filipin tipi demokrasi"-den yakın geçmişte çok söz edilirdi. Evet besbelli ki İsrail tipi "demokrasi" Filipin'dekinden pek geri kalmıyor.

TERÖRİZMİN KIŞKIRTICISI BİR İKTİDAR

Terörist örgütlerin faşist iktidarların desteği ile canlara kıyması yalnızca örneğin Türkiye'ye, Arjantin'e ya da El Salvador'a özgü bir durum değildir. İsrail'de siyonist iktidarlar da aynı şeyi açıkça yapıyorlar. Örneğin Haham Meyir Kahan'ın başında bulunduğu "Yahudi Savunma Ligası" açıkça Arapların imha edilmesi propagandasını yapmaktadır. Bu terörist örgütün kışkırtmasıyla nice insanın kanına girildi. Son olarak bu örgütten olduğu anlaşılan askeri üniformalı, otomatik silahlı bir katil kutsal Cami-ül Aksa'da cemaat üzerine yaylım ateşi açtı. İki Arabı öldürdü, yedisini ağır yaraladı. Arap halkı bu alçakça saldırı karşısında bir protesto yürüyüşünü başlatınca, İsrail kolluk kuvvetleri teröristin yarıda bıraktığı işi tamamlayarak halkın üzerine bir kez daha ateş açtı ve gene cana kıydı.

Örneğin Haham Moşe Levinger'in yönettiği **"Guş Emunim"** adındaki terörist örgüt kolluk kuvvetlerinin gözü önünde Arap toprağı olan Batı yakasında silahlı zorbalarını harekete geçirerek Hebron'daki camiin ortasına havra kurabilmektedir. Ve siyonist hükümet bu durumu protesto eden Arapların üzerine kolluk kuvvetlerini sürüyor ve ateş açtırıyor. İşgal altındaki Batı yakası kasabalarında **Guş Emunim** zorbaları Arapları silah zoruyla evlerinden kovuyorlar. Ve siyonist hükümet hemen ardından gaspedilen bu evlere elektrik ve akarsu hizmeti getiriyor. Bu terörist örgütlerin fedaileri batı yakasının belli başlı üç kentinin belediye başkanlarına suikast yapıyorlar. Yanlarına kalıyor. Ve son olarak Begin hükümeti sakat kalmış bu "faili meçhul" suikast kurbanlarını seçildikleri başkanlık görevinden azlediyor.

Genellikle siyonist politikanın yayıcısı olan "News-Week" dergisi gibi Amerikan yayın organları bile **"Guş Emunim"** gibi,

"Yahudi Savunma Ligası" gibi terörist örgütlerin İsrail hükümetinin himayesi altında ve kolluk kuvvetleri ile işbirliği halinde çalıştıklarını teslim ediyorlar.

Bunlara bir de Filistinli yurtseverlere uygulanan en gelişmiş Amerikan işkence yöntemlerini ve İsrail hapishanelerindeki gayriinsani baskı rejimi eklenirse, İsrail demokrasisinin ne menem bir şey olduğu konusunda bir fikir edinilebilir.

Evet, Marx'ın "başkasını ezen ulus özgür olamaz" yolundaki sözü İsrail'de tam olarak doğrulanmaktadır.

ANKARA CUNTASININ İKİYÜZLÜ POLİTİKASI

Ankara cuntasının genel olarak Ortadoğu'ya, özel olarak İsrail'e ilişkin politikası her yönüyle iki yüzlülüğü yansıtır. Petrol üreticisi Arap ülkelerine ve İran'a hoş görünmek için İsrail ile diplomatik ilişkiler sözde en alt düzeye indirilmiştir. Ama bu aldatmaca kimseyi kandırmıyor. Kendisi ABD emperyalizminin uydusu olan bir iktidar pek doğal olarak, aynı emperyalizmin köprü başı durumunda olan siyonist devlete karşı ulusal bir politika güdemez. Ankara cuntası, savunucusu olduğu emperyalist tekellerin işbirlikçisi büyük sermayenin çıkarları gereği siyonizmin doğal müttefiki durumundadır. Bütün aldatmacalara karşın bu gerçek her vesileyle dışa vuruyor. Oysa, Türkiye dahil, İsrail dahil, tüm Ortadoğu ülkelerinde halkların kurtuluş davasının emrettiği politika, başta ABD olmak üzere emperyalizmin bu bölgeden kapı dışarı edilmesini, siyonizmin kökünün kazınmasını, Arap gericiliğinin tasfiyesini ve Arabın da Yahudinin de, Hıristiyanın da eşit ve özgür vatandaş olarak, yaşayabileceği demokratik bir Filistin devletinin kurulmasını hedefleyen politikadır.

"Demokrat Türkiye", Sayı 5

* * *

PİŞMANLIK DİLEKÇESİ YA DA REDDİ MİRAS

Zindanların tıklım tıklım insan dolu olduğu Türkiye'de bir genel affın en geniş halk kesimlerinin özlemi olduğu bir gerçek. Bu yüzden siyasi yatırım peşinde bazı politikacılar 6 Kasım seçimlerinden sonra sık sık af lafı eder oldular. Halkçı Partili milletvekili Cüneyt Canver, bugünün şartlarına göre oldukça kapsamlı bir af teklifi sundu. Bunda sıkıyönetim mahkemelerinin sol siyasi sanıklara uyguladığı ceza yasası maddelerinden hüküm giyenlerin affını yasaklayan Anayasanın 14. maddesi aşılmaya çalışılıyordu. ANAP milletvekili Nejat Tunçsiper'in sunduğu kısmi af teklifi ise yalnız "kader kurbanı" dediklerinin, yani affı Anayasada engellenmeyen adi suç işlemiş olanlarla sağ eylemci suçluların affını öngörüyordu.

Canver'in af teklifi bugünün şartlarında Evren cuntasının onayını alamaz, dolayısıyla bu parlamentoda yasallaşmasının olanağı yoktur. Bu bakımdan teklif bir politik jestten öte değer taşımıyor. Tunçsiper'in teklifi bile ilkten ANAP çevrelerince soğuk

karşılandı.

Bu gelişmelerin ardından, 21 Ocakta, İstanbul'da "Türkiye'de Teröristlerin Rehabilitasyonu Uluslararası Sempoziumu" toplandı. Sempozium halka ve basına kapalıydı. Katılanları korumak için siyasi polise ve çevik kuvvetlere çok sıkı güvenlik önlemeleri aldırıldı. Sempoziumun sözcülüğünü yapan New York Medical College'e bağlı hastahanelerin araştırma direktörlüğünü yapan beyin yıkama ve diğer yöntemlerle teröristlerin rehabilitasyonu uzmanı psikiyatr profesör doktor Turan İtil, basına verdiği demeçte sempoziumun niçin gizli yapıldığını şöyle açıklıyor: "Yabancı uzmanlar genel olarak korkuyorlardı. Kendi hayatlarından endişe ediyorlardı. Bu nedenle onlar sempoziumun kapalı olmasını istediler. Hatta isimlerini bile bildirmek istemediler."

Bu kendi hayatlarınından endişe eden, isimlerinin bile gizli tutulmasını isteyen yabancıların bilim adamı kisvesi altında kontr-terör örgütlerinin hizmetinde işkence ve beyin yıkama uzmanlarından başkası olmadığı açık. Bunlar arasında CIA'nın Türkiye sorumlusu Paul Henze'ler gibi Türkiye'de de tanınan kimseler de var.

Türk heyetinin önde gelenlerinde biri olan Turan İtil 23 yıldır Amerika'da yaşayan ve ABD uyrukluğuna geçtiği söylenen biri. Türk heyetinde yılların anti-komünizm simsarı Sulhi Dönmezer gibi, Amerika'nın Türkiye'de en güvenilir adamı olarak ün salan İhsan Doğramacı gibi faşist görüşleriyle tanınmış bazı akademisyenler var. Heyet içinde hangi kurumdan geldikleri belirsiz karanlık kişiler de eksik değil. Ön planda kimler görünürse görünsün, sempoziumun asıl örgütleyicisi, hiç kuşkusuz, Türkiye'de kontrgerilla, kontr-terörizm konusunda asıl karar organı olan, CIA-Pentagon ikilisi ile iç içe çalışan, askeri hiyerarşiye bağlı görünse bile kendi başına buyruk kesilmiş, devlet içinde devlet, devlet terörizminin hakiki örgütleyicisi Özel Harp Dairesi.

Türkiye cezaevlerindeki siyasi hükümlü ve tutukluların psişik durumları üzerinde uzun süreden beri yapılmakta olan Amerika'dan finanse edilip yönetilen araştırmanın sonuçlarını değerlendirmek ve çıkarılması düşünülen af ve infaz yasaları için tavsiyelerde bulunmak sempoziumun başlıca görevleri arasında.

Turan İtil bu araştırma konusunda şunları söylüyor: "Bizim araştırmamız beşbin kişi üzerinde yapıldı. Çalışmamız dünyada bu ko-

nuda şimdiye kadar yapılan en büyük araştırma. Çalışma altı ay içinde ABD'de yayınlanacak." Araştırmayı yaptıran ve finanse eden Amerikan kurumu, elemanları saptayan ve yöneten aynı kurum, elbetteki sonuçlar da Amerika'da yayınlanacak. Türk yetkililerine düşen zindanlarda işkence altındaki bu ülkenin insanlarını araştırma kobayları gibi Amerikan kontr-terörizm uzmanlarının emrine sunmak.

İtil'in kendisi de "terörist" dediği hükümlü ve tutuklu gençler ile birçok mülakat yapmış. "Hapishane sayısını hatırlamıyorum. Ama kuzey, güney, doğu, batı ve orta olmak üzere Türkiye'nin değişik bölgelerindeki hapishanelerde örnekleme yoluyla mülakatlar yaptık" diyor. Sanırsın bu Amerikan uşağı işkencehanelere çevrilen Türkiye zindanlarında acılar içindeki insanlarımızdan değil laboratuvar kobaylarından söz ediyor...

Ünlü Amerikan gazetesi "International Herald Tribune"un 25 Mart sayısında ilginç bir yazı yayınlandı..

Yabancı ülkelerde Pentagon ile CIA'nın anti-terörist birliklerinin ortaklaşa eğitim konusunu ele alan bu yazı, Washington ve Honduras'ta kimliklerinin saklı tutulmasını şart koşan sivil ve askeri yetkililerden elde edilen bilgilere dayandırılıyor. (Bak: "U.S. Training Anti-Terror Units for Other Nations", Joe Pichirallo ve Edward Cody, "International Herald Tribune" 25 Mart 1985) Bu kaynaklardan edinilen bilgiye göre sözkonusu olan yalnızca Pentagon-CIA karma personelinin ABD uydusu ülkelerde anti-terörist operasyonlarda uzmanlaşmış birliklerin eğitimini sağlaması değil, belli bir terörist eylem durumunda Amerikan personelinin doğrudan doğruya operasyonlara katılarak destek sağlaması da gündemde.

Yazıyı kaleme alanlar bu cinsten eğitimin yapıldığı ancak iki ülkenin adını öğrenebilmişler: Biri en tipik "Muz Cumhuriyeti" diye tanınan Honduras, öteki Amerikalıların kovulmasından önceki Beşir Cemayel Lübnan'ı.

Evren-Özal Türkiyesi'nin de CIA-Pentagon karması anti-terörist personelinin eğitiminden yararlanıp yararlanmadığı, ya da Türkiye'de yapılan operasyonlarda bu Amerikan personelinin doğrudan doğruya desteğinin sağlanıp sağlanmadığı açıklanmıyor. Ancak İstanbul'da toplanan "Teröristlerin Rehabilitasyonu"nu konu edinen uluslararası sempoziumunun Amerikan silahlı kuvvetleri-

nin ve casusluk teşkilatının bu ortak girişimi ile bir ilintisi olmadığını sanmak safdillik olur. Evren-Özal Türkiyesi bugün IMF buyruğunda ekonomisi ile, Pentagoncu generallerin emrinde işkence örgütü durumuna düşürülmüş ordusuyla Orta Amerikan'ın muz cumhuriyetlerinden uzun boylu farklı değildir ve Honduras'da olanlar pek ala Evren Türkiyesi'nde de olabilir.

Pentagon-CIA işbirliğiyle gerçekleştirilen bu cinsten operasyonlar Vietnam savaşı yıllarında yaygındı. Vietnam'da Amerikan işgali altındaki topraklarda sivil halka karşı Pheonix tedhiş programının uygulamaya konmasıyla binlerce Güney Vietnamlı öldürülmüştü. Vietnam savaşından sonra demokratik kamuoyunun baskısıyla bu ortak operasyonlar frenlendi. Gerekçe bunların sorumlu devlet organlarının denetim dışında kalmalarıydı. Yeniden hızlandırılması Reagan yönetiminin başa geçmesiyle oldu.

Sempoziumun ardından hükümet sözcülerinin af konusunda dilleri çözüldü. Özal, 25 Ocak basın toplantısında Anayasanın 14. maddesine giren ceza yasası maddelerinden hükümlülerin, yani sol siyasi mahkumların, anayasa değiştirilmeden affı mümkün olmadığına göre bunlar için "başka yöntemler düşündüklerini söyledi. Bu "başka yöntemler"in neler olduğunu artık öğrenmiş bulunuyoruz. Muhbirlerin, "pişmanlık dilekçesi" imzalayanların affı ve salınmasıdır sözkonusu olan. Hükümet bu yolda karar almıştır ve bu maksada uygun bir kanun çıkarıldıktan sonra patenti 1930'larda Yunan faşist diktatörü Metaksas'da olan "pişmanlık dilekçesi" uygulamasına 1980'ler Türkiyesi de sahne olacaktır.

Yapacakları şudur: Sol siyasi hükümlüler için yaptırdıkları özel cezaevlerini birer işkencehaneye çevirecekler. İşkenceye dayanamayıp teslim olanlar, kendilerine pişmanlık dilekçesi imzalatılıp başka bir adla kimlik verilerek, hatta tanınmaması için estetik ameliyatla görünüşü de değiştirilerek salınacaktır. Bu kimlik ve surat değiştirmenin sadece muhbir durumuna düşüp utanç belgesi imzalayanları ve bu yüzden halkın içine çıkmaya yüzleri kalmamış olanları korumak amacını gütmediği açık. Bir kere muhbirlik ettin mi ömrünce muhbirsin. Dilekçeci pişmanlık dilekçesini imzalamakla ve toplumda namuslu insanlar arasında aforoz edilmekle yakasını kurtaracak değildir. Kendisine yeni muhbirlik, provokatörlük görevleri verilecektir; yeni kimliği ve suratıyla devrimci örgütlerin içine sızmak, provokasyonlar tezgahlamak gibi.

Evren-Özal rejiminin 1930 Yunan faşizminden örnek aldığı ve daha da geliştirmek çabasında olduğu pişmanlık dilekçesinin Yunanistan'da nasıl uygulandığına bakmakta yarar var: 1935'de General Mutaksas'ın faşist darbesinden 1974'de Atina cuntasının devrilmesine kadar "pişmanlık dilekçesi" Yunan siyasi hayatının kanayan yarası olmuştur. Mahpusun dışarıdaki ailesine çok yönlü baskılar yapılıyor, geçimini sağlamasına engel olunuyor, öte yandan zindanlarda devrimciler sürekli ve sistemli işkence altında tutuluyordu. Dayanamayıp teslim olanlara pişmanlık dilekçesi imzalatılıyordu. Dilekçede özetle imzalayanın bir ihanet şebekesinin aleti olduğunu anladığı, artık uyandığı faşist iktidarın halkın yararına bir politika güttüğüne inandığı, bundan böyle ona hizmet edeceği yazılıyordu. Dilekçeyi imzalayan adı duyulmuş biri ise, dilekçe metni en büyük tirajlı gazetelerde yayınlanıyordu. Dilekçeci örneğin sıradan bir köylü ise dilekçe köy kilisesinde pazar ayininde papaz tarafından okunuyordu. Devrimci hareket bu yeni tertip karşısında ilkten hazırlıksız yakalandığı için faşist rejim bu yoldan bazı yararlar sağlayabildi, provokasyonlar düzenleyebildi. Yunan Komünist Partisi pişmanlık dilekçesi imzalamanın halkın davasına ihanet olduğunu ilan etti ve dilekçecileri partiden ihraç kararı aldı. Bu, o koşullarda alınabilecek tek doğru karardı. "Dilekçeciler"den ihanetin kaygan sathında iyice aşağılara kayarak polisin hizmetine girenler oldu. Bazıları da İkinci Dünya Savaşı yıllarında Yunan Ulusal Direniş Ordusu (ELAS) saflarına katıldılar ve Alman, İtalyan, Bulgar faşist işgalcilerine karşı savaştılar, ardından Yunan İçsavaşında Demokratik Ordu saflarına katılanlar da oldu. Bunlardan ancak savaşta büyük yararlıklar gösterenlerin, o da kıdemli değil, yeni üye olarak YKP'ye girmelerine izin verildi. İçsavaştan sonra da Papagos rejiminde ve sonraları da ta 1974'te Papadopulos cuntasının devrilmesine kadar bu pişmanlık dilekçesi yöntemi uygulandı.

1950'lerde buna benzer bir uygulamaya Türkiye'de de tanık olunuyor. 1951'de Bayar-Menderes Türkiyesi'nde Ceza Kanununun 141 ve 142'inci maddeleri ölüm cezasını da içermek üzere şiddetlendirilirken, 141. maddeye muhbirlerin hapis cezasını dörtte bire kadar indiren bir 7'inci fıkra eklendi. Bunu yaparken Metaksas örneğinden esinlenildiği açık. 1953 ve 1954'te askeri mahkemede bakılan TKP davasında bu 7. fıkra alabildiğine kapsamlı bir şekilde yorumlanarak uygulandı. Mahkemede ilk sorguda iddianamede

hakkındaki suç isnadını kabul eden ve pişmanlık duyduğunu, dolaylı bir ifade ile de olsa, dile getiren sanık derhal serbest bırakılıyordu. Öyle ki, mahkeme önünde "Ben TKP üyesiydim, hakkımdaki iddia doğrudur. Hücremde falan falan vardı, aidatımı falana veriyordum." diyen sanık anında salınıyordu. TKP sorumlulukları, nasıl yorumlanırsa yorumlansın 7. fıkraya sığınmanın davaya ihanet olduğunu bildiler. TKP davasının 168 sanığından ancak on kadarı kanunun muhbirler için kaleme alınmış bu fıkrasından yararlanma durumuna düştü. Bunlar zaten örgüt üyesi olabilecek bilince erişmemiş ve partiye alınmaları hata olan bazı aydın ve öğrencilerdi. Burada sözü edilen TKP'nin, merkezi Leipzig'de olan ve aynı adı kullanan örgütle bir ilişiği olmadığını belirtmeden geçmeyelim.

Reddi-mirasçıların Evren demokrasisinde meydanı boş buldukları bugünlerde hareketimizin bu aşamasını hatırlamanın gereği var. Evet, 1951 Ekim'inden başlayarak tam iki yıl İstanbul Emniyet Müdürlüğünün bulunduğu Sansaryan Hanın tecrit hücrelerinde, işkence altında tutulduktan sonra askeri mahkemede yargılananların, en çetin koşullarda devrimci şerefine gölge düşürmemeyi bilenler 7. fıkradan yararlanmayı emekçi halkın davasına ihanet saymışlardır.

Ve şimdi Hitlerin, Mussolinilerin borusunun öttüğü 1930'lar Avrupası Yunanistan'daki Metaksas'ın faşist dikta rejiminin pişmanlık dilekçesi uygulamasını 1980'ler dünyasında, Evren-Özal demokrasisinin bir lütfü olarak, demokrasi ve onun birinci şartı olan siyasi af özleminde olan halkımıza kalp para gibi yutturma çabası içindedirler. Yığınsal demokratik direnişle köşeye sıkıştırılmadıkça Türkiye'de egemen güçler ne bu konuda, ne de başka bir konuda tavize yanaşmaz. Bu meclisten demokratik güçlerin kazanımı sayılabilecek bir siyasi af çıkamaz.

Burada "af" sözcüğünün üzerinde biraz durmanın gereği var. Bu sözcük bizde bugün "amnesty" karşılığı olarak kullanılıyor. Yunanca kökenli amnesty sözcüğü "unutmak" fiilinden üretilmedir. Yani amnesty sözcüğünde hükümlüyü aşağılatıcı bir anlam yok. Af ise bağışlamadır, unutma değil. Af'dan yana bazı yazar ve politikacılar "af büyüğün şanındandır" diye görüşlerini savunuyorlar. Af, büyüğün küçüğe bir lütfu! Yani burada, ülke sınırlarını savunsun diye eline verilen silahı, CIA tertibi bir darbeyle millete çeviren ve iktidarı gaspeden, yani affı imkansız bir suçun faili Evren ve takımı,

emperyalist tekellerin mali örgütü IMF'nin adamı Özal affeden büyük, emekçi halkın davası uğruna gücü yettiğince mücadele eden devrimci yurtsever affedilecek küçük!

Babıali basınında affı savunan kalemler genellikle "anarşik olaylar diye nitelendirilen şeye fiilen karışıp suç işleyenlerin cezaları kısmi af ile bir ölçüde indirilse bile, serbest bırakılmaması görüşünü savunuyorlar. Cana kıyanlar, cezasını çekmeli! Ya canlara kıyıldığı ortamı kasıtlı olarak yaratanlar, "aşırı uçların çatışması" senaryosunu hazırlayıp sahneye koyanlar, onlar ne olmalı?

12 Eylül darbesinden önceki dönemde, yani perakende terör mihraklarının yerini faşist rejimin toptan devlet terörü olmadan önce Türkiye'de olan, özetle, bir burjuva parlamenter düzende yeri olmayan, yerli askeri hiyerarşiye bağımlı olmakla birlikte özünde denetim dışı bir karar organı niteliği taşıyan Özel Harp Dairesi ve MİT'in belli amaçlarla sağ ve sol aşırı uçların silahlı çatışmasını sahneye koymasıdır. Oyunun kurallarını bunlar belirledi ve devrimci hareket dayatmayı sineye çekmek zorunda bırakıldı.

1960'ların sonlarında çağımızın devrimci düşüncesinden esinlenen anti-emperyalist hareketin gittikçe güçlenmesi, yığınsal niteliğe bürünmesi, emperyalist tekellerin ve işbirlikçi sermayenin egemenliği için bir tehdit oluşturmaya başlaması karşısında, egemen çevreler, sınırlı da olsa, burjuva parlamentarizminin bazı demokratik özgürlüklerini içeren 1961 Anayasasına Türkiye toplumunun altından kalkamayacağı bir lüks olarak bakmaya başladılar. Burjuva yasallığını kasıtlı başlatma yolunda ilk girişimler bu dönemdedir.

İlkten MHP'yi harekete geçirerek ona bağlı silahlı terör örgütleri için eğitim kampları kurdular, kiralık katil yetiştirdiler, ve adam öldürmeye, devrimci gençleri tek tek avlamaya başladılar. 12 Mart 1971 darbesi arifesinde otuza yakın devrimci genç faşist teröristler tarafından kahpece öldürüldü. Ve katillerden hiçbiri hakkında ciddi bir kovuşturma yapılmadı. Can savunması durumuna itilen devrimci gençlik ilkten silaha yumruklarıyla karşılık veriyordu. Sonunda silaha karşı silahla çıkmaktan başka çare kalmadı. Sözkonusu olan kurulu sömürü düzenini korumakla görevli merkezlerin bir dayatması ister istemez kabullenme durumuydu.

Devrimci militan gençliği can savunması durumuna itip, sağ ve sol "aşırı uçların" silahlı çatışmasını sahneye koymanın belli başlı iki hedefi vardı: Bir yandan devrimci hareket faşizmin ikincil önemde

uç birlikleriyle oyalanıyordu. Bu durumda faşizmin esas mihrakları rahat kalıyor, gerçek yüzlerini gizleyebiliyor, ABD emperyalizmi 1960'larda olduğu gibi esas hedef olmaktan çıkıyor ve bağımlı kapitalizmin çarkları sektesiz döndürülebiliyordu; öte yandan anı geldiğinde son çare olarak başvuracakları askeri darbenin bahanesi yaratılıyordu. Çünkü bu oyunu sonsuza dek sürdüremezlerdi. Oyun sürdükçe burjuva devlet devlet olmaktan çıkabilirdi, nitekim de öyle oldu. O zaman da oyunun ikinci sahnesi için, askeri darbe için ortam hazırlanmış olacaktı.

Elbetteki durumu tümüyle kontrolleri altında tutamazlardı. İradeleri dışında gelişmeler olmadı değil. Örneğin Kürdistan halkının ulusal varlığı uğruna mücadelesinin bugünkü boyutlara erişmesi ve neredeyse rejimi sarsabilecek bir potansiyele ulaşması hiç istemedikleri bir şeydir. Örneğin Türkiye genelinde alaturka sosyal demokrasinin suyunun kaynaması ve 12 Mart döneminden sonra olduğu gibi bir ikinci "düzeni değiştirecek Karaoğlan" senaryosunu sahneye koyamaz, yani solun sahtesini halka yutturamaz duruma gelmeleri elbetteki iradeleri dışında bir gelişmedir. Ayrıca 1970'lerde revaçta olan Türkiye solundaki bazı sağ oportünist ya da sol sekter çizgilerin iflas durumuna düşmesiyle ülkede devrimci hedeflerin daha açık seçik görülür hale gelmesi gibi bir gelişme de iradeleri dışında olmuştur.

Ama bütün bunlar insiyatifin onlarda olduğu, "anarşi" denen şeyin hakiki örgütleyicisinin kendileri olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. Ve kendi düzenlerinin yasalarının ihlali olan bu dolaylı, dolaysız tedhiş kışkırtıcılığında, CHP ağırlıklı hükümetler dahil, 1970'ler iktidarlarının suç ortaklığı vardır. Devlet yönetiminde, özellikle savunmaya, asayişe ilişkin koşullarda en yüksek karar organı olan Milli Güvenlik Kurulunda 1978'de anarşik eylemlerde polisin yalnızca suçu fiilen işleyenler hakkında tahkikat yapması, sağ olsun, sol olsun örgütü çözme yolunda herhangi bir girişimde bulunmaması yolunda polis teşkilatına direktif verilmesi kararı, Kurul toplantılarına katılan CHP'li başbakan ve bakanların onayıyla alınıyordu. Asayişle sıkı bağları olan silah kaçakçılığı konusunda da, uyuşturucu madde kaçakçılığı konusunda da bu en yetkili organdan aynı nitelikte kararlar çıktığı besbellidir. Polis, bu dönemde elinde silah yakalanan eylemciden örgütünü sormadığı gibi, silahı hangi kaynaktan sağladığını da sormuyordu.

Babıali basınında Türkiye'ye karşı uluslararası bir kompoldan dem vuran CIA'dan Kontr-gerilla ve MİT'den ve dolayısıyla cuntadan bağımsız hareket eden bir Mafiayı silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığını (bağlantılarından soyutlanarak) hedef gösteren anarşi tahlilleri yapıldı ve hala da yapılmakta. Bu pek ince tahliller ne çare ki asıl suçluyu gözlerden gizlemektedir. Emperyalist dünya sistemi içinde bütün ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de Mafia kapitalist düzenin bir yan ürünüdür. Mafia, varlığını borçlu olduğu düzen ile özde çatışmaya girmez, giremez. Ayrıca 70'li yıllarda uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığı ülkenin sanayi, ya da ticaret kollarının herhangi birinden çok daha büyük mali güç sağlayan bir alandı. Türkiye gibi düzeni bağımlı kapitalizm olan ve ekonomisi IMF buyruklarına tabi olan bir ülkede böylesine mali güç sağlayan bir alanı, hele uluslararası sıkı ilişkileri gerektiren bir alanı, emperyalizm denetimsiz bırakamaz. Türkiye'de bu boyutlara varan bir silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığı olabildiyse bu, sömürü düzeninin baskı kuvvetlerinin en yüksek organlarının doğrudan doğruya ya da dolaylı desteği ile, hiç değilse hoşgörüsüyle oldu. Çünkü silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığı da sahneye koydukları oyunun tamamlayıcı parçasıydı.

Evet, çıkaracakları af kanununda anarşik olaylara fiilen katılanları günah çıkarmadıkça af dışında tutmaya yeltenenler anarşik olayların kaçınılmaz olacağı ortamı hazırlayanlardır.

Bu dediklerimizden, ne şekil alırsa alsın, herhangi bir affa karşı olduğumuz sonucu çıkarılmamalıdır. Biz "af" adı altında muhbirliği ödüllendirme, solu halkın gözünden düşürme, Türkiye genelinde devrimci hareket ile Kürt halkının ulusal demokratik direnişi arasındaki doğal ittifakı baltalama amacını güden tertiplere karşıyız. İşbirlikçi iktidarın bu tertiplerine tüm olanaklarımızla karşı çıkmak görevdir. Öte yandan tüm devrimcileri faşizmin zindanlarının azabından kurtaracak olan bir af için mücadele, 14. maddeyi ve daha neleri içeren faşist anayasa olupbitisine karşı mücadele, bugün demokrasi mücadelemizin ayrılmaz parçasıdır. Bu mücadele yolunda atılacak ilk adım Evren-Özal rejiminin solun onuruyla oynamasına fırsat vermemek, pişmanlık dilekçesi hakaretinin bütün iğrençliğini teşhir etmek, demokratik güçlerin kazanımı, faşist cephenin gerilemesi olacak bir siyasi affı söke söke koparıp almak için mücadeledir.

Şu "Pişmanlık dilekçesi" ile cunta icazetli "marksizmin" 12 Eylül döneminin yılgınlık ortamında meydanı boş bularak ileri sürdüğü "reddi-miras" önerisi arasındaki paralelizme işaret etmeden sözümüzü sona erdirmeyelim. Pişmanlık dilekçesini imzalayan kimse bunda özetle "Yanlış yolda, ihanet yolunda idim. Şimdi artık gözlerim açıldı. Geçmişimi reddediyorum. Evren-Özal rejimi milletin yararına bir rejimdir. Onun hizmetindeyim" der. İcazetli "marksistler" ise özetle, "Kimliği yanlış olan, geçmişinden sabıka kaydı bulunan, reddi-miras yapması gereken eski solun yerine yeni kimlikli bir 'sol' yaratmayı" öneriyorlar, IMF'nin adamı Özal'ı halkın özlemlerinin temsilcisi olarak sunmaya yelteniyorlar. Ve kubbenin namusunu kurtarmak için de, dünyayı sadece açıklamayı değil, onu değiştirmeyi de emreden Marks'ın düşüncesini devrimci özünden soyutlarak "Marksizme" sahip çıkar görünüyorlar. Bizce aralarında özde bir fark yok. Birinciler, 70'lerin solculuk modasına uyup boylarından büyük işlere girişmişler, faşist rejimin terörü bastırınca da teslim olup günah çıkarmışlar, ikinciler, salon sosyalistleri olarak uzun yıllar emperyalist metropollerden ithal malı "Yeni Sol" anti-komünizminin temsilciliğini yapmışlar ve sonunda sevabı ile günahı ile bizim tarihsel dayanağımız olan Mustafa Suphilerin, Şefik Hüsnülerin, bunca şehidimizin temsil ettiği geleneğe, çağımızın devrimci düşüncesini eylem kılavuzu bilen altmış beş yıllık hareketimize sövüyorlar. "Marksizm" adına halkın batıl inançlarını sömürmede usta bağımlı kapitalizm denen çifte sömürü düzeninin savunucusu politikacı demagogları bize örnek olarak sunuyorlar.

"Pişmanlık dilekçesi" eşittir "Reddi-miras" denklemi bize pek yanlış gelmiyor. Evren-Özal faşizminin karar merkezleri "Pişmanlık dilekçesi" uygulamasına kalkışırken hangi amacı güdüyorlarsa, reddi-mirasçı "Marksizme" icazet verirken aynı amacı güdüyorlar. Onun için birincisine karşı mücadele ikincisine karşı mücadeleden ayrı tutulamaz.

"Direniş", Nisan 1985

* * *

"MÜLTECİLEŞME" DENEN YOZLAŞMA

Avrupa Mülteci ve Göçmenleri Savunma Komitesi "C.E.D.R.I." III. Kongresi'nde Adem Kalfa'nın Konuşması (Mayıs 1986)

Bu Kongre'nin hazırlanışı Amerikalıların Libya'ya saldırdıkları günlere rastladı. Böyle günlerde çağdaş göç olayı gibi Avrupa'da ve Amerika'da sanayileşmenin ilk yıllarından beri güncelliğini koruyan ve ancak uzun vadede uygulanabilecek çözümler gerektiren bir sorun üzerine dikkatleri toplamak oldukça zor. Şu anda bazı Üçüncü Dünya Ülkelerinde olanlarla kıyasladığımızda, Avrupa'da göçmen işçileri hedef alan "yıldırma yoluyla yurda dönmeye teşvik" politikası, insana şerrin ehveni gibi geliyor. Bununla birlikte Avrupa'da siyasi mültecinin ve göçmen işçinin savunulması, halkların çağımızın kötülüklerine son vermeyi amaç edinen mücadelesi ile iç içedir.

İzninizle Avrupa'daki siyasi mültecilerin şu andaki durumları ile ilgili bazı gözlemlerimi dile getireceğim ve iltica hakkının bugünkü yorumu ve uygulanışıyla varılan bazı olumsuz sonuçlara işaret edeceğim.

Bilindiği gibi siyasi iltica sorunu, birçok bakımlardan işçi göçünden farklıdır. Az gelişmiş ülkelerden sanayileşmiş merkezlere işçi göçü, besbelli ki yeni-sömürgeciliğin sömürü yöntemlerinden biridir. Ancak bu dünya sistemi sürdükçe, işçi göçüne karşı çıkmak yanlıştır. Emekçinin, örneğin Anadolu'nun o ücra köyünden kopup Rhur havzasındaki büyük fabrikalarda çalışmak zorunda kalmasının her şeye karşın, bir "ilerici anlamı" var. Bu konuda devrimci tutum başından beri işçi göçünü olumlu karşılamak olmuştur.

"İçine kapalı köy hayatının adet ve geleneklerini yıkmakla, ulusal çitleri ve önyargıları yıkmakla, kapitalizm, iradesi dışında, kendi yenilgisinin koşullarını yaratmaktadır."(x). Şunu da ekleyelim ki kapitalizm bu nedenlerden ötürü bir yenilgiyi önlemek için gereken önlemleri almaktan geri kalmamaktadır. Şu "Gast Arbeiter" (misafir işçi) terimini ele alalım. Bu terim göçmen işçinin iğreti durumunu, onun iltica ettiği ülkenin ilerici güçleri safında yerini almasını engelleme, anı gelince onu başlarından savma niyetini ifade etmektedir. O halde gelişmiş ülkeler ilericilerine düşen görev, sözkonusu yenilginin koşullarını yaratmak için kendilerine düşeni yapmak, göçmen işçinin toprağını alın teriyle suladığı ülkenin demokratik güçleri safında yerini alabilmesi için "ulusal engellerin ve ulusal önyargıların" ortadan kaldırılması için mücadele etmektir.

Siyasi mültecinin durumu birçok bakımlardan göçmen işçininkinden farklıdır. Yabancı işçinin durumunda hedef yerli işçinin koşullarında çalışma hakkı ve sığındığı ülkenin işçi sınıfı içinde gönüllü olarak entegrasyonudur. Siyasi mültecinin durumunda hedef entegrasyon olamaz. Bu, geldiği ülkedeki anti-faşist direnişin kadrolarını eksiltme sonucuna varır. Burada hedef ancak, siyasi mültecinin mücadeleyi sürdürebilmesi için kendi ülkesine sağ salim dönebileceği koşulların yaratılması olabilir. Bu hedefe ise ancak hem sığınılan ülkede, hem mültecinin kendi ülkesinde demokratik güçler arasında militanca dayanışma ile varılır.

O halde siyasi mültecinin tutarlı biçimde savunulması basit bir insaniyetçi hareket olamaz. Bu savunma her iki ülkede demokrasi mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır.

Mülteciyi faşist rejimin pençesinden kurtarmak, ona Avrupa'da onurlu bir yaşam koşulları sağlamak elbetteki sığınılan ülkedeki demokrasi düşmanlarının bir yenilgisi, hiç değilse bir gerilemesidir.

Ama bu aynı zamanda mültecinin ülkesindeki faşist rejime indirilen bir darbedir de. Bu bakımdan mültecinin savunulması, geldiği ülkede demokrasi mücadelesinin güçlenmesi amacına yönelik bir politik karakter kazanmaktadır. Besbelli ki burada ilk olarak karşımıza çıkacak olan aşırı sağ denen politik çevredir, bir de bazı devlet mercilerinin demokratça beyanlarına hiç uymayan tutum ve davranışları. Ancak karşımıza ergeç başka hasımlar da çıkacaktır. Bunlar, iltica hakkına karşı olmayan ancak bu demokratik kurumu mültecinin apolitikleşmesine, devrimci politikadan uzaklaşmasına onun ülkesindeki mücadeleden tecrit olmasına hizmet eden bir araç durumuna getirmek isteyenlerdir.

(28 Temmuz 1951) Cenevre Konvansiyonunu imzalayan hükümetlerin bunu sırf insancıl düşüncelerle yaptıklarını sanmak safdillilik olur. Bu hükümetlerden birçoğu CEDRİ'nin tam tersi amaçlar gütmekteydiler. 1950'ler soğuk savaş yıllarıydı ve sözkonusu Konvansiyon bu hükümetler tarafından genellikle soğuk savaş zihniyetiyle yorumlandı ve uygulandı. Doğu Avrupa'dan gelen mülteciler için iş basitti. Ülkelerindeki rejimi istikrarsızlaştırmak için bunlardan şu ya da bu şekilde yararlanıldı. Faşist dikta altındaki ülkelerden gelenlerin durumu ise daha çapraşıktı. Bu ülkeler "Hür Dünya" denen şeyin bir parçası sayılıyordu. Elbetteki Batılı hükümetlerin, fiilen müttefikleri olan bir iktidarı devirmeleri için bu anti-faşistlere yardımcı olacakları düşünülemezdi. Müttefiki bu mültecilerin şerrinden korumak gerekliydi, nitekim öyle hareket edildi.

O zamandan bu yana durum uzun boylu değişmiş değildir. Demokratik kamuoyunun etkinliği bir ülkeden ötekine değişebilir. Hükümetler arasında bazı farklar olabilir, ama sığınılan ülkelerin resmi poitikası genellikle siyasi mülteciyi apolitize etmeye, politikadan uzaklaştırmaya, ya da onu denetim altında tutup şartlandırmaya yönelik olmuştur. Bu politika faşist rejim, günü gelip de yıkıldığında yerine iktidar alternatifleri, çok uluslu şirketlerin çıkarlarına fazla ters düşmeyecek olan iktidar alternatifleri hazırlamayı amaç edinmiştir hep.

Batının tüketim toplumları Üçüncü Dünya'nın yoksul ülkesinden gelen mültecinin bu şekilde yabancılaşmasına objektif olarak elverişli bir ortam oluşturmaktadır. Besbelli ki bir zamanlar inançla savunulan görüşlerin reddi biçimindeki bu yabancılaşmanın biricik nedeni yeni çevre değildir. Demokratik hareketin yenilgisinin doğur-

duğu yılgınlığın da burada bir rolü var. Mültecinin ülkesinde güçlü bir demokratik direniş, yeni ortamın olumsuz etkilerini en azına indirebiliyor. Şu da bir gerçektir ki, bazı siyasi mülteciler, birey ya da grup olarak, her şeye karşın devrimci ruhlarını koruyabilmektedirler.

Yabancılaşma değişik şekiller alıyor. Bazıları günlük bireysel sorunları içinde boğulup, ülkelerinin sorunlarını ikinci, üçüncü plana itiyorlar. Bazıları ise Batıda moda olan kimi siyasi akımlara kapılıyor ve tarih, gelişme düzeyi, ulusal ürün, bunun dağılımı vb. gibi etkenleri görmezlikten gelerek, bu cinsten modellerin, hem de düzen kökten değişmeden, ülkelerini çıkmazdan kurtarabileceği hayaliyle avunuyorlar ve böylelikle devrimci niteliklerini kaybetmiş oluyorlar.

Şu noktaya dikkatinizi çekmek isterim. Burada sözünü ettiğim demokrasi gibi, insan hakları, insan onuru gibi evrensel değerler değil. Bu değerler bütün ülkeler, bütün çağlar için geçerlidir. Burada çok daha özgül şeylerden söz ediyorum. Örneğin bizde daha dün "Tek Yol Devrimdir" diyenler vardı ki, bunlar Batı Avrupa'ya ayak basınca, bir süreçten geçtikten sonra Alman Yeşillerinin sağ fraksiyonundan ideologların ileri sürdükleri görüşlerin bağnaz savunucusu kesildiler. Bunlar artık işçi sınıfının devrimci rolünü reddediyor; barış hareketi gibi, ekolojist ya da feminist hareketler gibi akımların işçi hareketini çok gerilerde bıraktığı yolunda bilinen tekerlemeleri sıralayıp duruyorlar. Ve bunu, sözkonusu hareketlerin bazı aydın çevrelerinden öte yankı bulamadığı ve gerçek ücretlerin 1980 askeri darbesinden bu yana yarı yarıya düştüğü Türkiye için söylüyorlar. Adam başına milli hasılanın 800 dolara düştüğü Türkiye gibi bir ülkede Skandinav sosyal demokrasisi modeline uygun bir toplum yaratılabileceği hayaliyle halkı oyalayan partilerin kuyrukçuluğunu yapmayı "komünizmin" emrinin ilki sayanlar da eksik değil.

Şu nokta iyice anlaşılmalıdır: Ben burda ne Alman Yeşillerini ne de Avrupa sosyal demokrasisini eleştiriyor değilim. Ağaçların ölmekte olduğu bir ülkede ekolojist akımın ortaya çıkarak yığınsal boyutlara ulaşması ve bu hareketin silahlanma yarışmasına ve doğa ile birlikte insanlığın da sonu demek olan nükleer savaşa karşı çıkması çok doğaldır. Avrupa sosyal demokrasisine gelince, burjuva demokrasisi koşullarında sınıf mücadelesiyle tarihte yerini sağlayabilmiş olan bu hareket başka şeydir, bizdeki şekliyle Alaturka

Sosyal Demokrasi başka şey.

Avrupa sosyal demokrasisi uzun bir tarihsel sürecin üründüdür. Kökeninde işçi sınıfı hareketi var. Bu hareket, Üçüncü Dünya Ülkelerinde gerçek anlamıyla uygulanamamış olan burjuva demokrasisi koşullarında mücadele ile gelişti. Sosyal demokrasinin liberalleşmesi Batı Avrupa'da kapitalizmin gelişmesiyle doğrudan orantılıdır. Bu hareketin şu anda Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinde çalışanların çoğunluğunun özlemlerini yansıttığını kabul etmek gerekir. Olof Palme gibi, Bruno Kreisky gibi liderlere saygımız vardır. Onlar gelişmiş kapitalist ülkelerin yöneticileri oldukları halde "Dünyanın lanetlileri"nin kaderine ilgisiz kalmamışlardır.

Avrupa sosyal demokrasisinin tarihi, toplumun gelişme düzeyi ile işçi hareketinin radikalleşme derecesi arasındaki bağlantıyı açıkça gözler önüne serer. Yüzyılımızın başlarında, Avrupa ülkeleri göreli olarak yoksul iken Avrupa işçi sınıfı toplumun çok daha köklü bir değişmesinden yana idi. Reformizmin üstün gelmesi ancak paylaşılacak somunun büyümesinden sonra olmuştur. Bizdeki somun bu denli ufak olduğuna göre, bu Avrupa modeli sosyal demokrasi kopyacılarının sosyalistliğini hatta demokratlığını nasıl ciddiye alalım?

Arada şunu da söyleyelim ki, kendi ülkesindeki mücadele ile bağları kopmuş olan şu apolitikleşmiş politik mülteci tipi, genellikle sığındığı topluma uyum sağlayabilen değildir. Tam tersine bu tip o toplumun eşiğini aşmada daha çok güçlük çeken kimsedir. Ama gene de, kendi ülkesinde bir yığınsal direniş geliştiğinde, bu mülteci tipinin ülkeye dönüp direnişe katılmasını beklemek boşunadır. Bunlardan bir kısmı, katılmamalarını mazur göstermek için son derece inandırıcı ve bazen de pek devrimci bir dil ile formüle edilmiş bahaneler ileri sürerek direnişi kötülemenin yolunu bulacaklardır. Bunun örneklerine şimdiden tanık oluyoruz.

Burada söylediklerim daha çok benim ülkemden gelen siyasi mülteciler çevresinde gözlemlerime dayanıyor. Teslim etmem gerekir ki, şu tarif ettiğim mülteci tipi aramızda çok sayıda var. Avrupa'da siyasi iltica olanakları olmasaydı da, bu insanlar ülkede kalanlar gibi faşizmin acılarını kendi etlerinde duysalardı, bu, Türk solu için daha iyi olmaz mıydı, diye kendi kendime sorduğum olmuştur.

Peki, bütün bu dediklerimizden hangi sonucu çıkaracağız? Türkiye'den gelen siyasi mültecilerin Cenevre Konvansiyonu kapsamı

dışında tutulması ya da bu Konvansiyonun toptan ortadan kaldırılması için bir kampanyanın başlatılması sonucunu mu? Ama böyle bir kampanya zaten halen sürdürülmektedir; aşırı sağ tarafından, elbetteki onlarla aynı safta olamayız. Geçenlerde Longo Mai'li dostlarla bazı mülteci gruplarının acınacak durumu üzerine konuşurken, kendilerine böyle bir kampanyanın pek kötü bir fikir olmayacağını şaka yollu söyledim. Gözleri fal taşı gibi açıldı. Guido, "Aman radyoda konuştuğunda sakın bundan söz etme" dedi. Remi'nin tepkisi kesindi: "Ama sen bizim dişlerimizi söküyorsun" dedi.

Duygularımı böyle biraz tuhaf teklifler şeklinde dile getirmemden ötürü mazur görülebilirim. Biliniz ki Türk solu belli bir mülteci grubundan çok çekmiştir. Leipzig grubundan söz ediyorum. Düne kadar bir o grup vardı. Şimdi, çok şükür, onlarca mülteci grubumuz var. Türk solunun vardır çekecekleri.

Tekrar ediyorum: Siyasi mültecinin savunulmasını hedef alan tutarlı bir mücadele siyasi iltica kurumunu mültecinin ülkesindeki devrimci mücadele önünde bir engel durumuna getirmek isteyenlere karşı da verilmelidir. Çünkü mülteciye gerçek yardım, ona ülkesini siyasi mülteci ihraç eden faşist rejim altında bir ülke olmaktan çıkarıp demokratik bir ülke durumuna getirmek için yardımdır.

CEDRI'den dostların mülteci ve göçmen işçilerin savunulmasında epeyi deneyimleri var. Neden söz ettiğimi anladıklarından kuşkum yok. Mülteci ve göçmen işçi saflarında sağlam ne varsa onunla dayanışma halinde doğru yolda yürüyeceklerine inanıyorum.

* * *

(x) Lenin "Za Pravdu"nun Ekim 1913 sayısında yayınlanan "Kapitalizm ve İşçi Göçü" başlıklı yazısında şöyle diyor:

"Kapitalizm kendine özgü bir işçi göçü yarattı. Sanayii hızla gelişen ülkeler, geniş ölçüde makineleşerek ve geri kalmış ülkeleri dünya pazarının dışına iterek, vasatın üstünde ücretler ödeme olanağına kavuşuyorlar ve böylelikle az gelişmiş ülkelerin işçilerini kendilerine çekebiliyorlar.

Böylece yüzbinlerce işçi köklerinden sökülüp yüzlerce ve binlerce verste uzak yerlerde işe koşuluyor. Gelişmiş kapitalizm onları girdabına zorla sokuyor, geri ülkelerinden koparıp alarak, dünya ölçüsünde tarihsel bir harekete katılmalarını sağlıyor ve onları güçlü birleşmiş uluslararası sanayiciler sınıfı ile karşı karşıya getiriyor.

İnsanları vatanlarından ayrılmaya zorlayan, hiç kuşkusuz yoksulluğun en derinidir, ve kapitalistler göçmen işçileri en hayasız biçimde sömürmektedirler. Ama ancak gericileri bu çağdaş insan göçünün ilerici niteliğini görmezlikten gelebilir. Kapitalizmin sürekli gelişmesi olmadan, onunla kendi toprağında sınıf savaşına girişilmeden sermayenin boyunduruğundan kurtuluş yoktur ve olamaz. Kapitalizm içine kapalı yaşamın bayatlamış örf ve adetlerini yıkarak ulusal engelleri ve önyargıları ortadan kaldırarak ve bütün ülkelerin işçilerini Amerika'nın ve Almanya'nın en büyük fabrika ve madenlerinde birleştirerek onları işte bu savaşa yöneltmektedir...

Böylece dünyanın en geri ülkeleri, yaşam düzenlerinden toprak köleliğinin kalıntılarını hala koruyanlar, deyim yerindeyse, uygarlığın okulundan geçmek zorunda bırakıyorlar."

* * *